St. Sing. 1406 i/3

REIZE

NAAR

SURINAMEN

EN

GUIANA.

III.

REIZE

NAAR

SURINAMEN,

EN DOOR DE

BINNENSTE GEDEELTEN

VAN

GUIANA;

DOOR DEN CAPITAIN

JOHN GABRIËL STEDMAN.

MET PLAATEN EN KAARTEN.

NAAR HET ENGELSCH.

DERDE DEEL.

TE AMSTERDAM, BY

JOHANNES ALLART,

MDCCC.

Wb/50/304

Bayerische
Staatsbibliothek
MÜNCHEN

INHOUD

DER

HOOFTSTUKKEN.

XX. HOOFTSTUK. Bladz.

Beſchryving van eenen oproerigen Neger. — Vuurige Mier. — Het wandelend Blad. — Doornhaag-Spinnekop. — Duivenboonen of erwten van Angola. — Nadrukkelyke benaamingen, door de Negers gebezigd wordende. — Het innemen van de ſtad Gado-Saby, *door den Colonel* FOURGEOUD. *— Trek van bygeloovigheid. — Beleid van den vyand* . . . . . 1.

XXI. HOOFTSTUK.

Wilde Porſelyn. — Calebaſſen-boom. — Schermutzeling. — Tafereel van broederlyke teederheid. — Het krygsvolk keert naar Barbacoeba *te rug. — Beſchryving van de manier, waar op de legerplaats was ingericht. — Een ſlaaf door den ſlang* Orou-coukou *gedood.* 42.

XXII. HOOFTSTUK.

Byzonder zoort van Mieren. — Acajou-nooten. — Eta-appel. — Alarm aan de Peréca. *— Hinderlaag. — Vreemde uitwerking, door eene Vledermuis veröorzaakt. — De* Opposſum. *— De* Agouti *en de* Paca. *— De Dadel-boom. — Het krygsvolk keert naar de* Cormoetibo-kreek *te rug.* . . . 70.

XXIII. HOOFTSTUK. Bladz.

Tweede tocht naar Gado-Saby. — *Land-Schildpad.* — *Verſchillende zoorten van hout.* — *Levendig geraamte.* — *Treffelyke gezichten.* — *Honderd-pooten.* — *Verſchillende Plantgewaſſen.* — *De Opper-Bevelhebber wordt ziek, en verlaat de legerplaats.* — *Sprinkhanen.* — *Verſchillende zoorten van viſſchen.* — *De Zee-koe.* — *Het Zee-paard.* — *Aanmerkingen omtrent het aanwezen der Meerminnen.* — *Trommelzucht.* — *Verſcheiden zoorten van vogelen.* — *De* Malaky *en* Markoury *boomen.* — *Doornhaag-wormen* . . . . 101.

XXIV. HOOFTSTUK.

Aanwerving van twee Compagnien Vrywilligers, beſtaande uit Negers en vrye Mulatten. — *Verſcheidene zoorten van Viſſchen.* — Arrowoukas-*Indianen.* — *De krygsbende van den Colonel* FOURGEOUD *ontfangt bevel, om naar* Holland *in te ſchepen.* — *De Ratel-ſlang.* — *De blaauwe* Dypſas. — *De* Amphisbœna *of tweehoofdige ſlang.* — *Eene fraaije Kapel.* — *De Colonel ontfangt naderen laſt.* — *Het krygsvolk trekt weder in de bosſchen.* — *Koophandel in de Volkplanting van* Surinamen. — *Beſchryving eener Cacao-Plantagie.* — *Heldendaad van eenen Neger.* — *De Ananas.* — *De Muscaat- en Water-Meloen.* . 139.

XXV. HOOFT-

XXV. HOOFTSTUK. Bladz.

Grappige manier tot het ontdekken van een dief. — Het Brom-vogeltje. — Verſchillende zoorten van planten. — Manier van viſſchen in Surinamen. — *Onderſcheidene zoorten van viſſchen. — Moed van eene jonge Negerin. —* De Pimpelmees. — De Americaanſche *Aloë. — De Banille-boom. — Huilende Aapen. — Verwonderlyke ſlimheid der wilde Byën. — De krygsbende van den Colonel* FOURGEOUD *ontfangt andermaal bevel, om naar* Europa *te rug te keeren. —* De Guiaanſche *Nachtuil.* . . . . . 184.

XXVI. HOOFTSTUK.

Inſcheeping van het krygsvolk. — De Zurzaca, *en* Sabatille. — *De* Papaija, *en de* Gember. — *Het krygsvolk gelast om te oniſchepen. — Muiterye. — Onbetamelyk gedrag van een Capitain der* Oucas-Negers. — *Een groot aantal zieken naar* Europa *gezonden. — Nieuwe byzonderheden betrekkelyk de Negers.* . . . . 218.

XXVII. HOOFTSTUK.

De muitelingen voeren verſcheiden Negerinnen weg. — Aanſtootelyke wyzen van ſtrafoeffening. — Onverſchrokkenheid der Negers. — Verſchillende zoorten van Gier-vogels. — Gekuifde Arenden. — Beſchryving van eene Indigo Plantagie. — Kaneel-Appel . 283.

XXVIII. HOOFT-

XXVIII. HOOFTSTUK. Bladz.

De Muitelingen trekken de Rivier Maroni *over.* — *Derde tocht naar* Gado-Saby. — *De Land-Scorpioen.* — *Verſcheiden zoorten van timmerhout.* — *Boom, welke een vrucht voortbrengt, de* Marmelade-doos *genaamd.* — *Het aankweeken van Ryst.* — *Buitengewoone hitte, die alle de moerasſen opdroogt.* — *De Opposſum van het vrouwelyk geſlacht.* — *De* Brazilſche *Wezel.* — *De Mierëeter.* — *De* Tamandua. — *Hout-luizen en vliegende luizen.* — *Tafereel van ellende en ſterfte.* — *De Vrede aan de Volkplanting bezorgd.* — *De Poelſnip.* — *De Lepelgans, en de* Brazilſche *Ojevaar.* — *Wilde Eendvogels van verſchillende zoorten* . . . 313.

✲

REI-

Staats[illegible]bibliotheek
M[illegible]CHEN

REIZE

NAAR

SURINAMEN,

EN DOOR DE BINNENSTE GEDEELTEN

VAN

GUIANA.

TWINTIGSTE HOOFTSTUK.

Beſchryving van eenen oproerigen Neger. — Vuurige Mier. — Het wandelend Blad. — Doornhaag-Spinnekop. — Duiven-boonen of erwten van Angolo. — Nadrukkelyke benaamingen, door de Negers gebezigd wordende. — Het innemen van de Stad Gado-Saby, *door den Colonel* FOURGEOUD. *— Trek van bygeloovigheid. — Beleid van den vyand.*

De muitelingen, door hun behaald voordeel op den Capitain MEYLAND opgeblazen, waren daarënboven door hunne Spions onderrigt, dat de Colonel FOURGEOUD zig te *Barbacoeba* bevondt, en zyne ſoldaaten willende trotſeeren, of ſchrik aanjagen, hadden zy de ſtoutheid, om den

15den Augustus 1775. de hutten van twee legerplaatſen, welken onze uitgezondene wachten hadden laten ſtaan, in brand te ſteeken, en een gehuil en geſchreeuw te maken, het welk wy den geheelen nacht hoorden. Dit was nogtans van hunnen kant niets anders dan loutere zwetzery; maar het verwekte in onzen Bevelhebber zulk eene gramſchap, dat hy zwoer zig met geweld, het koste wat het wilde, te zullen wreeken. Dien zelfden nacht wierden wy ook door een grooten Tyger ontrust; maar hy deedt geen het minſte kwaad. Des anderen daags morgens ſtondt al ons krygsvolk tot den optocht gereed, en met het aanbreken van den dag begaven wy ons in het bosch. Wy waaren twee honderd *Europeaanen* ſterk, bekwaam om dienst te doen; en wy lieten een groot getal agter, die door ziekten belet wierden mede te gaan. De Neger-Jagers, wien het verveelde de beveelen van den Colonel FOURGEOUD te gehoorzamen, verſcheenen niet, hoewel zy verwagt wierden, het welk aan den Bevelhebber gelegenheid gaf, om hunne bende voor ſchelmen en laf hartigen uittemaken. Ik erken, dat ik uittermaten verwonderd was over het agterblyven van myne begunſtigden, die op andere tyden zoo veel yver betoond hadden om den vyand te keer te gaan, en die verklaard hadden niets meerder

te

Een oproerige NEGER, *op ſchildwacht ſtaande.*

te verlangen, dan eenen algemeenen en beſlisſenden ſlag.

Wy trokken deezen dag oostwaarts aan. Na omtrent agt mylen te hebben afgelegd, het geen in een land, waar onöphoudelyk door het weghakken van het geboomte de weg gebaand moest worden, al vry aanmerkelyk is, ſloegen wy hutten op, en namen aldaar onze legerplaats. Na zoo meenigmaalen van de oproerige Negers, aan wien wy nu op het punt waren van ſlag te leveren, geſprooken te hebben, biede ik den lezer eene afteekening aan, verbeeldende één van hun, die op ſchildwacht ſtaat, en door het hooren afſchieten van ſnaphaanen in de ſtruiken verſchrikt is. Twee Jagers ſchynen het oogenblik om hem te verraſſen op eenigen afſtand te beſpieden. Deze Neger is met een ſnaphaan en byl gewapend. Zyne hairen, offchoon wollig zynde, zyn digt aan 't hoofd gevlogten; dit was een teken, waar door de muitelingen van onze Jagers, en van andere *Maroni-Negers*, die onder hunne bende niet gedoogd wierden, onderſcheiden waren. Zyn baard is puntsgewyze geſneeden, zoo als zy dien allen dragen, wanneer zy niet in de gelegenheid zyn, om zig te ſcheeren. Zyne voornaamſte kleeding beſtaat in een lap catoen, die onagtzaam om zyne ſchouders geſlagen is, hem voor de ongemakken der lucht

beveiligt, en hem dient om 'er op te ſlapen, het welk een iegelyk van hun altoos onder een dekkleed doet, in de ſomberſte plaatſen, welken hy vinden kan, wanneer hy van zyne medemakkers is afgeſcheiden. Dezelfde perſoon draagt een *Camiſa*, die als een neusdoek om zyne lendenen gebonden is. Zyn zak of weitas is van de huid van 't een of ander dier gemaakt. Kleine catoene koorden zyn om de gewrichten zyner handen en enklauwen tot cieraad gebonden. Eene bygeloovige *Obia* of tooverband, waar op hy al zyn vertrouwen ſtelt, hangt hem om den hals. De bekkeneelen en beenderen, welken men in eene zandige *Savane* verſtrooid ziet, zyn waarſchynlyk die van zyne vyanden.

De twee Jagers, welken men in 't verſchiet bemerkt, zyn door hunne roode mutſen kenbaar. Het is aanmerkens waardig, dat de muitelingen zig verſcheiden malen van deeze onderſcheidende teekenen meester maakten, en dat zy, dezelven ſtaande het gevecht op hun hoofd gezet hebbende, niet alleen hun leven behielden, maar zelfs des te gemakkelyker hunne vyanden konden afmaken.

Zy hebben dikwerf eene andere krygslist gebruikt. Dewyl het ſchietgeweer zeldzaam onder hen was, voegden zig verſcheiden onder hunne gelederen, dragende een ſtuk hout, het welk ten

naas-

naasten by als een ſnaphaan gehouwen was, op den ſchouder. Deeze list heeft dikwils de ſlaven der Plantagiën belet, om dezelven te verdedigen, wanneer deeze muitelingen ze kwâmen plonderen: zulks heeft zelfs meer dan eens een zoo grooten ſchrik verwekt, dat men hen hunne oude woonſteden, na de vrouwen en kinderen weggevoerd te hebben, zonder tegenkanting in brand liet ſteken.

Den 16den, vervolgden wy onzen weg westwaarts over hoog land. Het was een zoort van keten van bergen, die, zoo ik my niet bedriege, in dit Land doorgaans van het oosten naar het westen loopt, zoo als ook in de verdronken zandwoestynen en moerasſen plaats heeft. Wy leiden geenen zoo grooten weg af, als daags te vooren, en toen wy ſtil hielden, ontſingen wy bevel om onze hangmatten uit te ſpreiden, en daar op te gaan ſlapen, zonder eenig overdek, om den vyand geene kennis te doen bekomen van de plaats, alwaar wy ons bevonden, het geen zekerlyk gebeurd zoude zyn, indien wy in het bosch boomen gekapt hadden: bovendien wierd ons niet toegeſtaan vuur aan te leggen, noch te ſpreken; en men hieldt naauwkeurig de wacht rondom de legerplaats. Deeze voorzorgen waren in de daad aller noodzakelykst: maar zoo al de muitelingen ons niet ont-

dekten, wy wierden ten minſten door groote muggen en inſecten, die uit een naby gelegen moeras opkwamen, van één gereten. Wat my betrof, ik leed hier meer, dan ik immer geleden had aan boord der elendige vaartuigen, toen ik my op den wachtpost aan de *Cottica* bevond. Het was ons verboden deeze inſecten door rook te verdryven; en in die deerniswaardige geſteldheid, zag ik ſoldaten, die met hunne bajonetten gaten in den grond groeven, om hun hoofd daar in te leggen, terwyl zy voor over op den buik, en met hunne hangmat overdekt, lagen te ſlapen. Het was volſtrekt onmogelyk in eenige andere ligging den ſlaap te vatten.

Echter konde ik, den raad van eenen Neger-Slaaf volgende, een weinig genot van den ſlaap hebben: „*Maſera*", zeide hy my, „ klauter met „ uwe hangmat op den hoogſten boom, die 'er „ in de legerplaats ſtaat, en ſlaap aldaar. Gy „ zult aldaar door geen enkel inſect ontrust wor„ den; want de geheele zwerm zal door den „ reuk van deeze meenigte ſterk zweetende men„ ſchen benedenwaarts gelokt worden". — Ik beproefde oogenblikkelyk dit middel, en vliep byna honderd voeten boven myne medemakkers, welken ik, uit hoofde van de onbegrypelyke meenigte en het aanhoudend gebrom deezer onaangenaame in-

inſecten, niet eens bemerken, noch zelfs hooren konde.

Van dien aart was gewoonlyk het voornaamſte ongemak van den nacht; maar des daags wierden wy aanhoudend aangevallen door geheele legers van kleine mieren, alhier *vuur-mieren* genoemd, uit hoofde van de pyn, die hunne beet verwekt. Deeze inſecten zyn zwart, en van het kleinſte zoort; maar zy verzamelen zig in zulk een groot getal, dat hunne mieren-nesten, door derzelver dikte, ons dikwils eenigermaten den weg belemmerden, en dat, indien men 'er by ongeluk op trapte, men dadelyk de beenen en voeten door deeze dieren bedekt had, die met hunne klauwen de huid zoo geweldig vast hielden, dat men hun eerder den kop van den romp zoude draaien, dan hen te doen los laten. De brandende pyn, die zy veroorzaken, kan, naar myn inzien, niet eenigſyk uit de zeer ſcherpe gedaante van hunne klauwen voortkomen: ik meen, dat zy door een zeker vergift, het welk zy in de wond laten loopen, of deeze naar zig trekt, moet worden voortgebragt. Ik kan verzekeren, dat ik hen aan eene geheele compagnie ſoldaten zulk eene trilling heb zien veroorzaken, als of zy door kokend water gebrand wierden.

Den 17den, trokken wy tot negen uuren ver-

der oostwaarts op: vervolgens noordwaarts, en dwars door eene groote meenigte *mataky* wortels, welken ik reeds beſchreven heb; het geen ten bewyze ſtrekte, dat wy afzakten; en de grond wierd in de daad zeer moerasſig. Gelukkig echter, ſchoon wy in het regen-ſaiſoen waren, viel 'er weinig water.

Dien dag hielden wy omtrent vier uuren des avonds ſtil, want de Colonel wierd door eene koorts met koude aangetast.

Terwyl ik in myne hangmat, die aan twee zwaare takken was opgehangen, lag te ſlapen, viel myn oog op iets, het geen ik in 't eerst een blad van een boom meende te zyn, maar my vervolgens bleek zig te bewegen, en op den ſtam van den boom voort te ſchuiven. Oogenblikkelyk opgeſtaan zynde, riep ik verſcheiden van myne medgezellen, om hun dit zelfde te doen zien, en dadelyk riep een Officier van 's Compagnies krygsvolk uit; „ *het is het wandelend blad*"! Na een naauwkeurig onderzoek bevonden wy, dat het een inſect was, wiens vlerken zoo zeer naar een blad gelyken, dat verſcheiden lieden het voor een voortbrengzel uit het Plantenryk hebben aangezien: het was een zoort van ſpringhaan, maar bedekt met vier vlerken van eene eironde gedaante, en van omtrent drie duimen lengte, waar van de

bo-

bovenſte zoo aan elkander vast kleefden, dat zy juist een bruin blad met deszelfs vezelen ſcheenen te vertoonen.

Ik keerde dus naar myne hangmat te rug. De lucht was helder, de maan ſcheen tusſchen het loof der boomen, en ik viel in eenen diepen ſlaap, overpeinzende de wonderen der natuur; myn ſlaap duurde tot middernacht, toen ik, te midden der dikſte duisternïs, en eenen zwaaren ſtortregen, ontwaakte door het gehuil en geſchreeuw der muitelingen, die te gelyker tyd eenige ſnaphaan-ſchoten deeden. Hun ſchieten echter bereikte de legerplaats niet, en wy waren uittermaten verlegen, want de donkerheid maakte het ons onmogelyk, om een juist denkbeeld van hun oogmerk te vormen. Zy hielden op die wyze aan tot het aanbreken van den dag, het geen ons elk oogenblik deedt verwagten van door hun omcingeld te worden: dienvolgende verdubbelden wy onze waakzaamheid.

Des anderen daags morgens rolden wy onze hangmatten op, en trokken noordwaarts aan, naar den kant, van waar den voorigen nacht het geluid zig hadt doen hooren. Grootendeels in onze rust geſtoord geweest zynde, waren wy zeer vermoeid, en vooral de Colonel, die moeite had, om het ſtaande te houden, zoodanig was hy door

de koorts verzwakt. Ik voerde het bevel over de voorhoede. Wy hadden geen twee mylen afgelegd, of een oproerige Neger ſprong byna voor myne voeten van onder eene doornhegge, alwaar hy was gaan liggen ſlapen, maar dewyl wy last hadden, om op de geenen, die verdwaald waren, geen vuur te geven, ontſnapte hy ons, en liep zoo gezwind als een hart dwars door de ſtruiken weg. Ik gaf 'er bericht van aan den Bevelhebber, die zwoer, dat hy een ſpion was, en ik geloof, hy had gelyk: dadelyk vergat hy, om zoo te ſpreken, zyne kwaal, en verdubbelde zyne ſchreden met groote drift. Onze vervolging echter was, ten minſten deezen dag, vruchteloos, want op den middag vervielen wy in een groot moeras, waar uit wy veel moeite hadden ons te redden; en wy waren genoodzaakt onze legerplaats van den laatst voorgaanden nacht te hernemen, na twee ſoldaten van 's Compagnies krygsvolk verloren te hebben, welken wy vooronderſtelden, dat in het moeras verſmoord waren.

Dien zelfden dag zagen wy eene groote meenigte Roucou-boomen, die in dit gedeelte van het bosch overvloediglyk gevonden wierden. Des avonds boodt een ſlaaf my een *Doornhaag-Spinnekop* aan. Dezelve was van zulk eene grootte, dat zy, in een kistjen van agt duimen hoog geplaatst

plaatst zynde, den rand met eenige van haare pooten raakte, terwyl de andere op den grond ſtonden. De Schepping levert geen afſchuwelyker wezen op, dan deeze yſſelyke Spinnekop, welke de inwooners van *Surinamen* te onrecht voor de *Tarantula* houden. Derzelver lyf is verdeeld in twee deelen; het agterſte is eyrond, en heeft de gedaante van een appel; het voorſte is vierkant, en de kop gelykt naar een zoort van ſtar, die 'er aan vast gehecht is. Dit gedrocht heeft vyf paar groote pooten met vier gelederen. Het is geheel zwart, of van een donker bruine kleur, en, zoo wel het lyf als de ledematen, geheel overdekt met lange, dikke en zwarte hairen, veel gelykende naar die van een rups. Elke poot is met een zoort van geele en kromgebogen klauw gewapend. Uit den kop komen twee lange tanden, die met de binnenwaarts gebogene punten een ſchaar vormen, even als die van een krabbe, waar van zy zig tot het aanpakken van haaren buit bedienen. Het ſteeken van dezelve verwekt altyd de koorts, zoo het al niet doodelyk is door het vergiftig vocht, het welk zy in de wonde laat loopen. Deeze Spinnekop heeft agt oogen, gelyk de meeste anderen, en voedt zig met allerleije zoorten van inſecten. Men beweert, dat de jonge vogelen aan dit dier niet onſnappen kunnen, en dat het der-

derzelver bloed uitzuigt. Deszelfs webbe is niet zeer uitgeſtrekt, maar zeer ſterk. Om kort te gaan, het is een verſchrikkelyk dier, waar van 't gezicht alleen in ſtaat is, om aan de lieden zelfs, die aan de beſchouwing van de wanſtaltigheden der natuur het meest gewoon zyn, een afgryzen te verwekken. Alle de gevaaren, alle de plagen, waar aan men dagelyks in de bosſchen van deeze gezengde landſtreek is bloot geſteld, zyn talloos. Ik heb 'er reeds een groot gedeelte van aangehaald, en 'er ſchieten 'er nog wel zoo veel over om op te noemen. Onze ongelukkige ſoldaten konden daar aan geen weerſtand bieden; 'er ſtierf by aanhoudendheid een groot aantal, zonder hulp, zonder vriend om hun de oogleden te ſluiten, zonder een kist om hun gebeente te bevatten. Men wierp hunne lyken door elkander in een groot gat, als of zy het overſchot van onze natuur-genooten niet waren.

Den 19den, braken wy de legerplaats op, en na een weinig zuidwaards getrokken te zyn, gingen wy oostwaarts, tot tien uuren, toen een gedeelte van honderd Neger-Jagers, met hunnen leidsman VINSACK, tot myn groot genoegen, zig by ons voegde; wy waren derhalven toen drie honderd mannen ſterk. Hoe weinig achting de Colonel FOURGEOUD op alle andere tyden voor dee-

deeze dappere lieden betoonde, hunne verſterking mishaagde hem in 't geheel niet, op dit oogenblik, dat wy eenen vyand naderden, dien zy wel kenden, en tegen wien zy met meer voordeel ſtreden, dan ons krygsvolk. Ik ben bovendien volkomen van gedachten, dat één van deeze vrye Negers, als ſoldaat, in de bosſchen van *Guiana*, boven zes *Europeanen* den voorrang verdient.

De Colonel ROURGEOUD liet ons toen in drie kolommen, of liever in drie linien optrekken. Zyn Regiment maakte het midden-punt uit; het krygsvolk der Sociëteit was ter rechter, en de Jagers ter linker zyde. Allen waren zy alleenlyk afgeſcheiden door eenen afſtand, van waar men elkander beroepen konde; en by elke vleugel waren eenige lichters geplaatst. Aldus verdeeld zynde, vervolgden wy onzen tocht oostwaards tot den middag, toen wy den zelven oost noord oost namen, en aantrokken op een *biry-biry*, of groot moeras. De moerasſen van dit zoort zyn in dit land zeer gemeen en zeer gevaarlyk. Zy zyn vol met een zeer dun ſlyk, en met een dikke en groene korst overdekt, die op veele plaatſen een menſch dragen kan; maar die men onder zyne voeten voelt buigen. Indien deeze korst breekt, worden allen, die 'er door heen zakken, in dit zoort van afgrond verzwolgen, waar in zy ontwyffelbaar moeten omkomen, indien men 'er hen

hen niet oogenblikkelyk uittrekt. Op die wyze heeft men daar in meenigwerf menſchen zien verzinken, waar van men naderhand nooit meer heeft hooren ſpreken.

De zandpoelen zyn van een geheel anderen aart; men zakt 'er trapsgewyze in, daar dit in de ſlykmoerasſen eensklaps geſchiedt. Om deeze toevallen voor te komen, openden wy onze gelederen zoo veel als mogelyk was, het geen dezelve zeer wyd van elkander maakte; en in weerwil van deeze voorzorge, wierden verſcheiden menſchen ingezwolgen, als of het ys onder hunne voeten was weggebroken. Ik heb eenige anderen gezien, die, mede in den poel gevallen zynde, 'er tot onder de armen toe in zakten; maar wien het egter gelukte, ſchoon met veel moeite, gered te worden.

Des namiddags trokken wy voorby twee velden, alwaar men maniok gehad had; het geen ons deedt begrypen, dat wy aan de verblyfplaats der muitelingen naderden. Korten tyd daar na ontdekten wy de voetſtappen van den tocht van Capitain MEYLAND, en wy herkenden die aan de teekens, die op de boomen geſneden waren, zoo als ik reeds te vooren heb opgegeven. Tegen den avond ſloegen wy ons neder op den afſtand van eenige mylen van het moeras, waar in de krygsbende van deezen Officier het leven gelaten had:

had: het daglicht ſtondt ter deezer uur niet lang genoeg meer te ſchynen, om den vyand te kunnen aantasten.

Onze ſoldaten door eenen langen tocht zeer vermoeid zynde, ſtondt de Colonel hun voor deezen nacht toe, hutten op te ſlaan, en vuuren aan te leggen. Ik was 'er uittermaten verwonderd over: hy had ons dit zoort van verkwikking verboden, toen wy van den vyand zeer verre af waren; en op het oogenblik, dat deeze naby was, wilde hy het gedogen. Ik maakte 'er echter gebruik van; en myn Sergeant, my eenige duivenboonen, welken hy in een nabuurig land geplukt had, gegeven hebbende, noodigde ik hem ten eeten, als mede een Neger-Capitain, genaamd HANNIBAL. Wy wierpen alle drie ons gezouten oſſen-vleesch en biſchuit in de ketel; vervolgens roerden wy het met een bajonnet om, en deeden eene uitmuntende maaltyd, in weerwil van eenen akeligen nacht, en één der zwaarſte ſlagregens.

De duiven-boonen, of boonen van *angola*, groeien op een ſtronk van agt of tien voeten hoog; zy zyn, ten getale van vyf of zes, in eene peul beſloten; haare kleur is bruin, en haare gedaante plat, gelyk die der peul-vruchten. De Negers houden 'er veel van, en kweeken in hunne tuinen,

zon-

zonder veel kosten of moeite, de plant aan, die deeze vruchten voortbrengt.

HANNIBAL, na my te hebben doen opmerken, dat wy des anderen daags den vyand zekerlyk ontmoeten zouden, vroeg my, of ik wel wist, hoe de Negers in een gevecht tegen elkander ſtreden. Ik antwoordde hem, neen; en dadelyk deedt hy my het volgende verhaal, zyn pyp onder myne hangmat rookende. — „ *Maſëra*", zeide hy „ my, de beide partyen worden gerangſchikt in „ compagniën van agt of tien mannen, onder be„ vel van eenen Capitain, een jagthoorn dragen„ de, zoo als deeze, (hy toonde my den zynen) „ op welks geluid zy alle hunne krygsbewegingen „ verrigten, en ſtryden, of de vlucht nemen. „ Wanneer zy ſtryden, ſcheiden zy zig oogenblik„ kelyk van elkander, gaan op den grond leggen, „ en ſchieten dwars door het geboomte op een „ zeer korten afſtand. Elk die ſtrydt, word door „ twee ongewapende Negers geholpen; de een „ vervangt hem, als hy gedood word, en de an„ der neemt het lyk weg, uit vreeze, dat het in „ 's vyands handen mogt vallen (*)".

Zyn

(*) De Negers hebben de onmenſchelyke gewoonte, om de lyken hunner vyanden te verminken en te verſcheuren; zommigen zelfs doen dit, even als de *Caraïben*, met hunne tanden.

Zyn verhaal gaf my een juist denkbeeld van die manier van vechten, welke ik zedert heb zien beoeffenen. Ik zal 'er alleenlyk byvoegen, dat, wanneer het een dik bosch is, elke Neger, in plaats van op den buik te gaan leggen, of de knie op den grond te zetten, zig agter eenen grooten boom verbergt, welke hem tot een borstweering dient, en van waar hy met meerder juistheid en minder gevaar vuur geeft: in dit geval, doet hy zyn ſnaphaan tegen den ſtam van den boom, of op een geſpleten tak, rusten, even gelyk de *Indianen* van *Shawaneſe* en *Delaware* doen.

Capitain HANNIBAL deedt my ook verſtaan, dat men den beruchten BONNY verdacht hieldt, van perſoonlyk zig te bevinden onder de muitelingen, in wier nabuurſchap wy waren. Dit opperhoofd, ſchoon een Mulat zynde, was in de bosſchen geboren, werwaarts zyne moeder de vlucht genomen had, om de mishandelingen van haaren meester, die haar bezwangerd had, te ontgaan.

Te meermalen geſproken hebbende van het onderſcheid der menſchen van eene midden-kleur, tusſchen zwart en wit, moet ik ter opheldering daar van het volgende aanmerken. De *Mulatten* worden geboren van een blanken en eene Negerin, of van een Neger en eene blanke. De *Samboes* worden geboren van een Mulat en eene Negerin, enz.

De *Quarterons* van een Mulat en eene blanke, enz. enz. — De zelfde Capitain HANNIBAL noemde my ook den naam van verſcheiden andere hoofden der muitelingen, tegen welken hy dikwils geſtreden had. De eerſte van allen was QUAMMY, hoofd van eene afzonderlyke bende, die met de andere muitelingen in geene betrekking ſtondt. Hy noemde my vervolgens COROMANTYN, COJO, ARICO en JOLI-COEUR. De twee laatstgemelden waren berucht van wegen den onverzoenlyken haat, waar mede zy tegen de blanken bezield waren; en JOLI-COEUR, van wien ik reeds geſproken heb, had 'er billyke reden toe. HANNIBAL dacht ook, dat de beruchte BARON op dit oogenblik onder het opperhoofd BONNY diende.

Hy ging vervolgens over tot de benamingen van de voornaamſte bezittingen der muitelingen, waar van zommige reeds verwoest waren, andere zig in 't gezicht bevonden, en eenige ons ſlechts by naame bekend waren. Zy hadden allen eenige wezentlyke beteekenis; en dewyl zy, in zeker opzigt, de onderzoekingen der geleerden omtrent de verſchillende volken onder de Negers kunnen ophelderen, heb ik gepast geöordeeld aan dezelven, met opgaave van de vertaaling, alhier eene plaats te vergunnen.

Bou-

Boucou: Ik zal eerder tot ſtof vergruisd worden, eer ik genomen worde.

Gado Saby: God alleen kent my.

Coſaay: Koomt, zoo gy het hart hebt.

Teſſy ſy: Ruikt 'er aan, zoo gy lust hebt.

Mele my: Ontrust my, zoo gy durft.

Bouſy cray: De bosſchen ſchreiën.

Me ſalaſy: Ik zal genomen worden.

Kebry my: Verberg my, ô loof der boomen, dat my omringt.

De verdere waren:

Quammy Condre: naar den naam van QUAMMY, hun opper-hoofd.

Pynenburg: van de Pyn- of Latanus-boomen, die deeze bezitting van vooren omringden.

Caro Condre: van de meenigte Koorn-velden, waar mede dezelve omringd was.

Reizy Condre: van de meenigte Ryst-velden, die rondöm lagen.

Ik drukte Capitain HANNIBAL, na dit geſprek, de hand, en hy ging van my af. Ik was vervuld met de hoop op eene overwinning, die door geene wreedheid bezoedeld zoude worden; en dewyl ik zeer vermoeid was, viel ik in een diepen ſlaap.

Den 20ſten, des morgens, ontwaakte ik, zeer wel te vreden; zynde het toen het ſchoonſte we-

der des weerelds. Deeze gelukkige geſteldheid verdween wel dra, toen ik zag, dat op een oogenblik, zoo netelig, en toen men op 't punt ſtondt ſlag te leveren, in plaats van goede behandelingen, welken het voorzichtig geweest zoude zyn te gebruiken omtrent hun, van wier welwillenheid wy het gunſtig einde van ons lyden verwagtten, men integendeel by de Onder-Officiers en ſoldaten eene groote moedeloosheid verwekt had. Ik maakte toen tegen mynen wil deeze aanmerking: — Dat de Vorsten en hunne dienaars nimmer, zoo veel mogelyk, een byzonder perſoon, wie hy ook wezen mogt, vooräl in een afgelegen land, met eene onbepaalde magt bekleeden moesten, zonder zynen inborst en denkwyze zeer grondig te kennen; want niemand is waardig het bevel te voeren, indien hy zig niet tevens door dapperheid en menschlievenheid onderſcheidt; naardien het eene wel bekende waarheid is, dat geene dapperheid met wreedaartigheid beſtaan kan.

Des morgens ten zes uuren trokken wy noordoostwaarts ten noorden, onzen weg naar de moerasſen nemende; en myne zwaarmoedigheid verdween met het doorbreken der zon.

Omtrent ten agt uuren, kwamen wy in dat verſchrikkelyk moeras, alwaar wy ſchielyk tot aan ons midden door het water gingen. Niettemin maakten

ten wy ons gereed, om het ernſtig onthaal, het welk wy aan de overzyde te wagten hadden, vol te houden. Na een halve myl ver gezworven te hebben, beklommen onze grenadiers gezwindelyk den oever met de bajonnetten voor uit. Het hoofdleger volgde hen oogenblikkelyk, en wy plaatſten ons, zonder de minſte tegenkanting, in gelederen. Wy zagen toen een ſchouwſpel, het welk in ſtaat was, om de onverſchrokkenſten te verzetten: de grond lag bezaaid met bekkeneelen, beenderen en ander overſchot van de lyken der ongelukkige ſoldaten van den Capitain MEYLAND. — Deeze Officier had wel middel gevonden, om dezelven te doen begraven; maar de muitelingen hadden die weder opgedolven, om ze van hunne kleederen te berooven, om deeze lyken in ſtukken te houwen, en ze te verſcheuren, zoo als verſlindende dieren gedaan zouden hebben. Onder het getal deezer ongelukkige ſlachtöffers was de Neef van MEYLAND, een jongman van denzelfden naam als hy, en van de grootſte verwagting. Hy was van de *Zwitzerſche* gebergten gekomen, om met des te meerder ſpoed vorderingen in den krygsdienſt te maken, en, korten tyd na zyne ontſcheping, vondt hy zyn graf in een moeras van *Surinamen*. Zyn moed ſtondt gelyk met dien van zynen oom; zyne onverſchrokkenheid, die

hem bewoog om zig aan alle gevaaren bloot te ſtellen, kende geene paalen. — Zoodanig is de geestdrift der eerzucht van eenen krygsman.

Deeze hoop van menſchen-beenderen was de tweede of derde, dien wy op onzen tocht ontmoetten. Ik erken opentlyk, dat zulk eene ontmoeting in my geen lust verwekte, om de muitelingen te bevechten. Dit droevig overſchot echter ontſtak in onze ſoldaten een levendige drift, om hunne ongelukkige medgezellen te wreeken.

Ik heb reeds zoo dikwerf geſproken van het doorwaden der moerasſen, dat het, zoo ik denk, niet ongeſchikt is, om door de nevenſtaande plaat de beſchryving op te helderen. Voor eerst wordt daar op vertoond de Colonel FOURGEOUD, vooraf gegaan door eenen Neger, die hem tot leidsman dient, en, waar het water op het hoogst is, overzwemt. Daar op volge ik zelf, en eenige andere Officiers en Zee-ſoldaten, allen in het midden van het moeras, en onze wapenen, krygsbehoeften, enz. op het hoofd dragende, om door het nat niet beſchadigd te worden. Men kan daar op voorts de manier zien, waar op de ſlaven de pakken dragen, als mede hoe de muitelingen van boven uit de palmboomen op het krygsvolk vuur geven. Een tocht van dien aart, ſchoon by deeze gelegenheid zeer noodzakelyk,

moet

Het doorwaden van een Moeras, in GUIANA,
door het krygsvolk.

moet altyd één der gevaarlykſte zyn: men is dan bloot geſteld aan de aanvallen van eenen vyand, die in 't verborgen vuurt, en men kan niet meer dan eenmaal vuur geven; want de ſoldaten zyn te diep in het water ingezonken, om hun geweer op nieuw te kunnen laden, zonder het ſlot nat te maken.

Wy volgden toen een zoort van voetpad, door de muitelingen gemaakt, waar na wy onzen weg een weinig westwaarts namen. De Sergeant FOWLER, die tans het bevel over de voorhoede voerde, kwam by my, geheel bleek en bevende, en verklaarde my, dat het gezicht van deeze lyken hem zeer ziek gemaakt had. Dit was waar, want hy ſcheen aan den grond als vast gehecht, zonder een enkelen tred te kunnen doen, noch zyne ontſteltenis te kunnen verbergen. Ik ſprak hem aan met den naam, dien hy verdiende, en had ſlechts den tyd, om hem te beveelen van zig by de agterhoede te begeven.

Ten tien uuren, ontmoetten wy een klein gedeelte der muitelingen, elk van hun met een groene mand op den rug. Zy gaven vuur op ons, en hunne vracht op den grond werpende, keerden zy in aller yl naar hun gehucht te rug. Wy vernamen zedert, dat zy naar eene andere verblyfplaats ryst vervoerden, om daar van te leven, wanneer zy uit *Gado-Saby* (den naam van de plaats, wer-

waarts wy heen trokken,) verjaagd mogten worden, eene zaak, welke zy dagelyks te gemoet zagen, zedert dat dezelve door den dapperen MEYLAND was ontdekt geworden. Deeze groene manden, welken de Negers *warinbos* noemen, waren gemaakt van biezen, die met palmboombladeren konſtig waren in één gevlochten. Ons volk dezelven met den ſabel hebbende open gehakt, kwam 'er de zuiverſte en ſchoonſte ryst uit, die ik in myn leven gezien heb; maar men ſtrooide ze overal heen, en trad ze met de voeten, want wy hadden geene gelegenheid om ze mede te nemen. Korten tyd daar na ontdekten wy eene ledige barak, waar in de muitelingen een wachtpost geplaatst hadden, om hen van alle gevaar te verwittigen; maar de lieden, die deeze wacht uitmaakten, waren met den meesten ſpoed weggevlucht. Wy verdubbelden toen met yver onze ſchreden tot op den middag, wanneer wy eene uitgezette wacht van den vyand ontmoetten, tweemaal vuur hoorden geven, het welk een met BONNY overëengekomen teeken was, om hem onze aannadering te berigten. De Major MEDLAR, ik zelf, met eenige ſoldaten van de voorhoede, en eene kleine krygsbende van Neger-Jagers, trokken voor uit, en wel dra kwamen wy op een ſchoon veld, met ryst en *Indisch* kooren bedekt.

Hier

Hier hielden wy ſtil, om ons gezamentlyk krygsvolk in te wagten, en vooral om aan de achterhoede tyd te geven om aan te rukken, want eenigen van derzelver ſoldaten waren twee mylen agter ons. In dien tusſchentyd liepen wy gevaar van in de pan gehakt te worden; want de vyand, zoo als wy naderhand vernamen, had dit veld omcingeld, zonder dat wy 'er iets van gezien hadden.

Een half uur daar na, verëenigde zig onze legerbende te zamen. Toen kapten wy ons een korten weg door het bosch heen; en wy waren daar even doorgedrongen, of 'er begon van alle kanten een hevig vuur. De vyand echter deinsde af, en wy trokken voort, tot dat wy op een ſchoon veld kwamen, met rype ryst beplant, en een lang vierkant uitmakende, aan welks einde het gehucht der muitelingen zig als een opgaande toneel vertoonde; het was door het lommer van verſcheiden hooge boomen tegen de hitte der zon beveiligd; en dit alles leverde het treffendst en betooverendst gezicht op, het welk men zig verbeelden kan. Een onafgebroken vuur, veel naar donderſlagen gelykende, duurde meer dan een uur op dit zelfde veld; en geduurende al dien tyd gedroegen zig de Neger-Jagers met zoo veel moed als bekwaamheid: maar de blanke ſoldaten waren al te driftig, en ſchooten mis; ik zag 'er echter veelen

onder, die de grootſte onverſchrokkenheid betoonden, en de Jagers met eenen goeden uitſlag navolgden. Onder deezen bevondt zig in dit oogenblik de arme FOWLER, die in het begin van den ſlag van zyne ontſteltenis was te rug gekomen. Zig eenmaal herſteld hebbende, begaf hy zig op zynen eerſten post, en bekwam zyne achting weder volkomen, met aan myne zyde als een dapper krygsman te ſtryden, tot dat de loop van zyn ſnaphaan door een vyandelyk ſchot verbryzeld wierd, het geen hem belette, om daar van verder gebruik te maken. Een ſnaphaan-kogel doorboorde myn hembd, en kneusde my den ſchouder. Myn Lieutenant, DE CABANUS, wierd de riem van zyn ſnaphaam weggeſchoten; verſcheiden ſoldaten wierden gewond, zommigen zelfs doodelyk; maar tot myne groote verwondering, zag ik niemand hunner op het ſlagveld ſneven. — Dit kwam my wonderbaarlyk voor, maar ik zal 'er in 't kort de uitlegging van geven.

De muitelingen, om onze aannadering gevaarlyker en moeielyker te maken, hadden dit ryſtveld met dikke ſtammen van boomen, waar aan de wortels vastgebleven waren, omringd en doorſneden. Zy hielden zig agter deeze opgeworpen verſchansſingen verſcholen, en gaven van daar, byna zonder eenig gevaar, vuur op ons, die dit zoort

van

van wallen beklimmen moesten, eer wy in hun gehucht komen konden: in weerwil echter van alle de hinderpalen, die zy ons in den weg leiden, geraakten wy altyd voorwaarts. Maar te gelyker tyd, dat ik het goed beleid van hunnen Generaal, in het regelen van hunne krygsverrigtingen, bewonderde, konde ik my niet wederhouden hen over hunne bygeloovigheid te beklagen. Een van deeze ongelukkigen in 't byzonder, al zyn vertrouwen op zyn tooverband ſtellende, geloofde onkwetsbaar te zyn. Hy beklom te meermalen één van die ſtammen van boomen, die op den grond lagen; van daar ſchoot hy; vervolgens klom hy af om zyn ſnaphaan weder te laden; en weder te rug komende, ſchoot hy andermaal met de grootſte koelbloedigheid, en in myn gezicht. Een der Zeeſoldaten, onder myn bevel ſtaande, met naame VALET, eindelyk op hem aangelegd hebbende, doorſchoot hem de dye, en hy viel agter het bolwerk, door hem zoo meenigwerf beklommen; maar die zelfde ſoldaat, over hem heen geſprongen zynde, ſtak de tromp van zyn ſnaphaan in het oor van den ongelukkigen, en deedt hem de hersſenen uit het hoofd vliegen: verſcheiden zyner medgezellen ondergingen het zelfde lot, in weerwil van hunne tooverbanden, en bygeloovigheden.

Wy waren op het punt, om het gehucht der mui-

muitelingen in te rukken, toen één van hunne Capitains, een hoed met een goude lis op het hoofd dragende, en een brandende toorts in de hand houdende, hun onvermydelyk verlies voor oogen ziende, moeds genoeg had, om zig aldaar te blyven ophouden, en het gehucht in ons gezicht in brand te ſteken. Deeze houte huizen, met drooge bladeren overdekt, ſtonden ſpoedig in lichten laaijen vlam; maar toen begon het musketten-vuur in het bosch te verminderen. Dit manmoedig beſluit van den vyand belette niet alleen het bloedbad, het welk de ſoldaten op het eerſte oogenblik der overwinning gewoon zyn aan te rechten; maar het maakte 't bovendien voor de muitelingen gemakkelyk, om met hunne vrouwen en kinderen te rug te trekken, en de goederen, die hun meest dienſtig waren, met zig te voeren. Het was ons derhalven toen onmogelyk om hen te vervolgen, en den minſten buit te maken; het waren niet alleen de vlammen, die ons zulks beletteden, maar wy zagen ook wel dra een moeras, het welk ons byna van alle kanten omringde.

Ik moet waarſyk erkennen, dat in het laatſte uur van deezen ſlag, 'er niets verſchrikkelyker was, dan het aanhoudend musketten-vuur, het vloeken en huilen der Negers, onder elkander gemengd; het gekerm der gekwetſten en ſtervenden, die in

het

het ſtof lagen, en in hun bloed baadden; het ſcherp geluid der jagthoorns, het welk zig van alle kanten liet hooren, en het gekraak der brandende balken, waar van het gehucht, dat geheel in vlam ſtondt, weergalmde: terwyl de rook-wolken, die ons omgaven, de vlammen die zig zeer hoog verhieven, enz. een tafereel uitmaakten, het welk voor geene beſchryving vatbaar is, en misſchien het penceel van HOGARTH niet onwaardig geweest zoude zyn. Ik heb echter getracht dit toneel te ſchetſen (*); ik heb my zelf daar by afgebeeld na de hitte van den ſlag; ik heb daar by het voorkomen van vermoeid en droefgeestig te zyn, een oog van medelyden werpende op het lichaam van eenen oproerigen Neger, die, zyne ſnaaphaan in de hand houdende, voor myne voeten uitgeſtrekt ligt.

Na ons gewasſchen, en van het ſtof, zweet en bloed, waar mede wy beſmet waren, gereinigd te hebben, namen wy allen een teug brandewyn, en aten een ſtuk brood. Het vuur begon ondertusſchen te verminderen; en toen het ophieldt, onderzogten wy de rookende puinhoopen van het gehucht der muitelingen, beſtaande in omtrent hon-

(*) Men zie het Pourtrait van den Schryver, voor het *eerſte Deel* van dit werk geplaatst.

honderd huizen of hutten, waar van zommige twee verdiepingen hadden: uit den asch, die nog gloeiend was, haalden wy eenige kleinigheden, die aan het geweld der vlammen ontſnapt waren, als by voorbeeld zilvere borden, die wy uit hoofde van hun merk B. W. vooronderſtelden, dat by het plunderen der Plantagie *Brunswyk* aan de *Cottica* geroofd waren: wy vonden ook eenige meſſen, gebroken porceleine potten, en aardewerk: één der laatstgemelden, zynde vol met ryst en palmboom-wormen, viel my ten deel. Dewyl men rykelyk vuur had, om deeze ſpyze te laten koken, en ik een zeer grooten trek tot eeten had, verſchafte my dezelve ſpoedig eene uitmuntende maaltyd, en ik had wel dra alles opgegeten. Eenigen myner ſpitsbroeders waren beducht, dat dit eeten agtergelaten mogt zyn, met een oogmerk om ons te vergeven; maar, gelukkig voor my, bleek deeze verdenking zeer ongegrond te zyn.

De bovengemelde zilvere borden kogt ik van onze ſoldaten, om 'er een zoort van zegeteeken van te maken, en ik heb 'er my naderhand altyd van bediend. Wy vonden in dit zelfde gehucht drie menſchen-hoofden op ſtaken gezet; het waren de treurige overblyfzels van eenigen onzer dappere en ongelukkige ſoldaten, die bevorens door de muitelingen gedood waren. Maar, het

geen

geen ons het meest verwonderde, was, dat wy twee hoofden van Negers zagen, die het voorkomen hadden van in 't kort te zyn afgehouwen. Wy vernamen vervolgens, dat twee jonge lieden, om dat zy in ons voordeel geſproken hadden, geduurende den nacht van den 17den, ten tyde dat wy het gehuil en ſchieten met musketten hoorden, ter dood gebragt waren. Die hoofden waren de hunne.

Het droevig overſchot deezer ongelukkigen begraven hebbende, hingen wy onze hangmatten op aan die fraaie hooge boomen, die het gehucht overſchaduwden; maar ik was innerlyk getroffen over het yſelyk ſchouwſpel, het welk zig toen aan ons oog vertoonde. De Neger-Jagers vermaakten zig met de afgehouwen hoofden hunner vyanden aan elkander toe te kaatſen. Het was vrugteloos geweest hen over dit onmenſchelyk ſpel te beſtraffen, en zy verzekerden ons, dat het was „ *condre faſſy*, de gewoonte van hun Land"; zy eindigden het zelve, door die hoofden, na 'er den neus, de lippen, de wangen, de ooren te hebben afgeſneden, met den voet weg te ſchoppen; zy namen 'er zelfs de kakebeenen uit, welken zy in den rook lieten droogen, als mede de regte hand, om dezelve, ten bewyze hunner overwinning, aan hunne nabeſtaanden en vrouwen te

ver-

vertoonen. Het is een zaak die over bekend is, dat eene zoo wreede gewoonte onder de wilden plaats heeft, en dat dezelve uit hunne onverzaadlyke wraaklust voortſpruit; en ſchoon de Colonel FOURGEOUD met zyn gezag had kunnen tuſſchen beiden komen, om deeze hatelyke zegepraal voor te komen, of te doen ophouden, handelde hy naar myn inzien verſtandiglyk, met daar van in dit oogenblik geen gebruik te maken. Dewyl overtuiging hier niets vermogt, zoude hy ſlechts deeze ſoldaten verbitterd hebben, en hun een weêrzin doen krygen in eenen dienst, die ons zoo nuttig was, hoe bloeddorſtig en wreed de gevolgen 'er ook van wezen mogten.

Deeze zelfde Jagers verhaalden ons, dat zy, by het bezigtigen van den bosch-kant, veel menſchen bloed op onderſcheidene plaatſen gezien hadden, en dat dit gevloeid was uit de wonden dier muitelingen, welken hunne medemakkers geduurende den ſlag hadden weggevoerd.

Ten drie uuren, op het tydſtip, dat wy van onze vermoeidheid uitrustten, wierden wy eensklaps door een party vyanden aangevallen: maar zoo dra wy hen met eenige ſnaphaanſchoten begroet hadden, trokken zy af. Dit onverwagt bezoek overtuigde ons, van hoe veel gewicht het wás op onze hoede te zyn, voornamelyk des nachts;

nachts; dienvolgende was het niet geöorloofd vuuren te ſtoken, en men zette dubbelde wagten uit romdom de legerplaats.

Door vermoeienis en eene ongemeene hitte afgemat, ging ik, na het ondergaan der zon, in myne hangmat leggen, en viel ſpoedig in een diepen ſlaap: maar na verloop van een paar uuren, deedt my myn getrouwe QUACO in het midden van den donker ontwaken, roepende: „ *Masſera*, *Mas-* „ *ſera! bouſy negro*, *bouſy negro!* Meester, „ Meester! zie daar den vyand, zie daar den „ vyand"! Op het zelfde oogenblik een aanhoudend vuur gehoord hebbende, beſloot ik daar uit, dat de muitelingen in het midden van onze legerplaats waren. Vol verbaazing, en nog niet geheel wakker zynde, ſprong ik uit myne hangmat, en nam myn ſnaphaan. Ik liep toen, zonder behoorlyk te weten wat ik deed, myn QUACO onder den voet; waar na ik zelfs viel over twee of drie lichaamen, die op den grond lagen, en welken ik my verbeeldde menſchen te zyn, die reeds gedood waren. Een van hun ontdekte my ſpoedig myne dwaling, zeggende: „ dat indien ik de minſte „ beweging maakte, ik een kind des doods was". Dezelfde perſoon voegde 'er by: „ dat de Colo- „ nel FOURGEOUD aan het krygsvolk bevel gege- „ ven had, om plat op den buik te gaan leggen,

„ en geen ſchot te doen, om dat men des avonds te
„ vooren het grootſte gedeelte van het kruid ver-
„ bruikt had". Ik ontdekte wel dra, dat de geen, die tot my ſprak, een grenadier was, THOMSON genaamd, en ik maakte van zynen raad gebruik. Wy bleven dus tot aan het opgaan der zon onder de wapenen, en geduurende al dien tyd wierd 'er een zoort van zamenſpraak tuſſchen de muitelingen en onze Jagers gehouden: de één vervloekte en bedreigde op eene geweldige wyze den ander. De eerſten ſcholden de laatstgemelden voor „ lage zielen en verraders hunner land-
„ genooten. Zy daagden hen tegen des anderen
„ daags tot een afzonderlyk gevecht uit: zy zwoe-
„ ren, dat zy niets vuuriger verlangden, dan
„ hunne handen in het bloed van deeze ſchelmen
„ te baden, daar zy de voornaame bewerkers wa-
„ ren van de verwoesting van hunne bloeijende en
„ ſchoone verblyfplaats". De Jagers antwoordden hun; „ dat zy niets anders waren, dan een
„ hoop roovers, tegen wien zy bereid waren te
„ vechten, al waren zy ſlechts half zoo talryk,
„ indien zy hunne leelyke gezichten durfden ver-
„ toonen; en dat zy hunne meesters verlaten
„ hadden, alleen om dat ze te lui waren om te
„ werken". Na dit geſprek deeden zy elkander allerleije ſchampere bejegeningen aan, door krygs-

ge-

geſchrei van eenen byzonderen aart, door overwinnings liederen, en door het geluid van den jagthoorn tot een teeken van uitdaging. Vervolgens begon wederom het vuur van den kant der muitelingen, en duurde den geheelen nacht door, maar afgebroken door hun geſchreeuw, het welk door den weergalm van het bosch herhaald wordende, zig met eene verdubbelde kragt liet hooren.

De Colonel FOURGEOUD nam eindelyk deel in dit geſprek, en de Sergeant FOWLER en ik dienden hem tot tolken. Wy moesten hard ſchreeuwen; maar ik heb my nooit beter vermaakt. De Colonel beloofde aan de muitelingen het leven, de vryheid, levens-middelen, en alles, wat zy mogten noodig hebben. Zy antwoordden hem, hem luidkeels uitlachende, dat zy niets van hem verwagtten; zy behandelden hem als een half uitgehongerden *Franschman*, die uit zyn land gevlucht was: zy verzekerden hem, dat, indien hy moeds genoeg had, om hun een bezoek te geven, zy hem geen kwaad doen, maar goed onthaalen zouden: tot ons zeiden zy, dat zy ons beklagenswaardiger oordeelden, dan hun zelven; dat wy blanke ſlaven waren, die voor vier ſtuivers daags gehuurd wierden, om ons te laten doodſlaan, of om van honger te ſterven; dat zy ons te veel verachtten, om hun kruid op ons te verſchieten;

maar dat indien de Planters, of hunne Opzichters, zig in de bosschen dorsten begeven, 'er geen enkele weder uit zoude komen; dat de verraderlyke Jagers een gelyk lot te wagten hadden, en dat zy dien dag, of daags daar aan, 'er een goed getal van zouden om hals brengen. Zy eindigden hun gesprek met te verklaren, dat BONNY wel dra Opperhoofd der Volkplanting zyn zoude.

Toen dit gesprek was afgeloopen, schoten zy hunne snaphanen af, waar op een drievouwdig krygs-geschrei volgde. De Jagers beantwoordden hun het zelve, en de muitelingen verdweenen by het opkomen van den dageraad.

Wy waren uittermaten vermoeid. Onäangezien echter de langduurigheid van het gevecht, hadden wy door het vuur van den vyand weinig manschappen verloren: ik heb beloofd de reden daar van op te geven. Dit geheim deedt zig ontwikkelen, toen de Heelmeesters, de wonden verbindende, daar uit zeer weinig loode kogels haalden, maar een groot aantal steentjes, knoopen van kleederen, en kleine stukjes zilver geld, die niet veel leed deeden, en niets meer dan eene kwetsing van de huid veroorzaakten. Wy merkten ook op, dat verscheiden der muitelingen, die gedood waren, in plaats van vuursteenen, stukken van pot-scherven hadden, waar mede zy niet veel kon-

konden uitrichten. Zie daar de reden, waarom wy van deeze zaak zoo gelukkig afkwamen. Wy hadden niettemin nog een groot getal ſoldaten, die gevaarlyk gewond waren, of zwaare kneuzingen bekomen hadden.

De vernuftigheid van deeze Negers, wanneer zy zig gerust in de bosſchen bevinden, is ongemeen groot. De geenen, tegen welken wy te ſtryden hadden, beroemden zig, dat hun niets ontbrak, en wy vonden hen ten minſten dik en vet. Door middel van ſtrikken, die konſtig gemaakt waren, en de diepe moerasſen, vangen zy wild en visch in overvloed, welken zy in den rook laten droogen, om ze goed te houden. Hunne velden zyn beplant met ryst, maniok, ignames, plantainboomen, enz. Het zout trekken zy uit de asch van palmboomen, zoo als de *Gentous* in de *Oost-Indiën* doen, of zy gebruiken in plaats van dien zeer dikwils roode peper.

Op deeze zelfde plaats ontdekte men een klein vaatje vol met beste boter, die by een ouden ſtam van een boom verborgen was. Onze Jagers zeiden my, dat dezelve van geſmolten vet van palmboom-wormen gemaakt was. Men konde ze gebruiken als de *Europeeſche* boter, en ik vond ze zelfs veel lekkerder. De Negers maken ook boter van piſtaches, waar uit zy de olyachtige zelf-

ſtandigheid uitperſen, en dikwils doen zy die in hunne ſoepen. Zy hebben altyd palmboom-wyn in overvloed; zy weten dien te bekomen door de inſnyding van een vierkanten voet in den nedergehouwen ſtam; vervolgens vangen zy het ſap in een pot op. Dit ſap gaat ſchielyk door de hitte der zon aan het gisten, en verſchaft hun een aangenamen en koelen drank, die kragt genoeg heeft om dronken te maken. De Latanus- of Pyn-boom verſchaft hun de noodige bouwſtoffen voor hunne huizen. De Calabasſen-boom bezorgt hun drinkſchalen. De zyde-plant en de *mauricy* bevatten draden, waar van zy hunne liangmatten maken; en op de palmboomen groeit zelfs een zoort van mutſen van een natuurlyk weefzel, gelyk ook bezems om te vegen. De koorden van allerleije zoort van heestergewaſſen dienen hun voor touwwerk. Om hout te hebben, behoeven zy het ſlechts te hakken. Zy ontſteken vuur, door twee ſtukken hout, welken zy *by-by* noemen, tegen elkander te wryven; terwyl zy daar van, als elaſtiek zynde, zeer goede kurken maken. Van het vet en de oly, welken zy in overvloed hebben, kunnen zy kaarſen maken of lampen branden; en de wilde byen geven hun wasch, en uitmuntenden honig.

Zy weigeren volſtrekt, om kleederen te dragen, en

en verkiezen naakt te loopen in eene luchtſtreek, alwaar de hitte de ligtſte kleeding tot een laſt maakt.

Zy zouden varkens en gevogelte kunnen aankweken, en jagt- of wacht-honden leeren; maar zy vreezen, dat het geluid van deeze dieren, en vooral het gekraay der haanen, het welk men van zeer wyd af in het bosch kan hooren, de plaats van hun verblyf ontdekken mogten.

Toen de muitelingen van deezen oord verjaagd of geſlagen ſcheenen, hieldt de Colonel FOURGEOUD zig bezig met den oogst in den omtrek te vernielen. Ik ontfing bevel om met vier-en-twintig Zee-ſoldaten, en twintig Jagers, een begin aan deeze verwoesting te maken. Dienvolgende deed ik al de ryst, die in de opgemelde velden in overvloed groeide, afmaaien. Ik ontdekte vervolgens een derde land, zuidwaarts van het eerstgemelde gelegen, om het welk te verwoesten, ik insgelyks bevel gaf; en ik gaf daar van bericht aan den Colonel FOURGEOUD, die my toeſcheen uittermaten voldaan te zyn. Des namiddags wierd de Capitain HAMEL met vyftig Zeeſoldaten en dertig Neger-Jagers afgezonden, om de plaatſen, agter het gehucht liggende, te onderzoeken, en, zoo mogelyk, te ontdekken, hoe de muitelingen het maakten, om door een moeras

heen en weder te trekken, waar van de diepte ons onbekend was, en door het welk wy hen niet konden vervolgen. Deeze Officier ontdekte eindelyk een zoort van dryvende brug, die tusſchen de heesters verborgen lag, en van *mauricy* hout gemaakt was; maar zoodanig ingericht, dat 'er niet meer dan één man te gelyk over gaan konde. Eenigen der muitelingen zaten 'er ſchreijelings op, om de overtocht te beletten. Zoo dra zy de afgezondene manſchappen vernamen, ſchoten zy op hen: de Jagers beantwoordden hun ſpoedig, en dooden één man van hun, die door zyne makkers wierd weggevoerd.

Des anderen daags morgens den 22ſten, gaf onze Bevelhebber aan een ander gedeelte manſchappen, waar toe ik mede behoorde, last om de brug over te trekken, en het te wagen, om op kondſchap uit gaan. Geen tegenſtand van iemand ontmoet hebbende, trokken wy deeze brug over, of liever, wy kropen over de dryvende boomen, waar van dezelve gemaakt was; vervolgens bevonden wy ons op een veld van eene langwerpige gedaante, met maniok en ignames beplant, in welks midden een dertigtal huizen ſtonden, die op dit oogenblik verlaten zynde, van eene oude verblyfplaats der muitelingen, *Coſaay* genaamd, waren overgebleven. Om de plaatſen te beter te onder-

zoe-

zoeken, verdeelden wy ons op dit veld in drie krygshoopen: de eerſte, om noordwaarts, de tweede ten noordwesten, en de derde westwaarts heen te trekken. Hier ontdekten wy, tot onze groote verwondering, dat de reden, waarom de muitelingen, in den nacht van den 20ſten, zoo geſchreeuwd, gezongen en geſchoten hadden, niet alleen was, om den aftocht hunner vrienden door het beletten van den overtocht te dekken, maar ook om door dit geweldig en aanhoudend geraas voor te komen, dat wy niet bemerken zouden, dat zy lieden, zoo mannen, vrouwen, als kinderen, grootendeels bezig waren met *warimbos* of manden te maken, en die met de ſchoonſte ryst, casſave, en wortelen van ignames te vullen, om daar door by hunne vlucht levens onderhoud te hebben.

Dit was zekerlyk een verſtandig gedrag in een wild volk, het welk wy ons vermeeten om te verachten: het zelve zoude aan elken *Europeaanſchen* Bevelhebber tot eere geſtrekt hebben, en de beſchaafdſte volken hebben hen daar in misſchien zeldzaam overtroffen.

✲

EEN-EN-TWINTIGSTE HOOFTSTUK.

Wilde Porſelyn. — Calebasſen-boom. — Schermutzeling. — Tafereel van broederlyke teederheid. — Het krygsvolk keert naar Barbacoeba *te rug. — Beſchryving van de manier, waar op de legerplaats was ingericht. — Een ſlaaf door den ſlang* Orou-coukou *gedood.*

De Colonel FOURGEOUD, zig op deeze wyze door eenen Neger getrotſeerd ziende, konde zyn ſpyt niet langer inhouden, en zwoer, dat hy BONNY vervolgen zoude, al was het ook aan het einde van de weereld. Alle onze krygs- en mondbehoeften intuſſchen waren verbruikt; en al was dit zoo niet geweest, zoo zoude het zekerlyk eene ydele onderneming geweest zyn den vyand te willen agterhalen. Onze Bevelhebber niettemin bleef by dit onuitvoerlyk ontwerp; hy zondt derhalven eenige manſchappen naar *Barbacoeba*, onder bevel van den Capitain BOLTS, en beſtaande uit honderd Zee-ſoldaten, dertig Jagers en een goed getal ſlaven, met last, om krygs- en mondbehoeften voor ééne week van dien wachtpost te gaan halen. Te gelyker tyd deedt hy alleenlyk eene

eene halve portie aan het overgebleven krygsvolk uitdeelen, en hy zette de ſoldaten aan, om dit gebrek aan noodig voedzel te vervullen, door het opzamelen van ryst, duiven- of *angola*-boonen, en door het uit den grond halen van maniok-wortel, welken zy, zoo goed zy konden, moesten gereed maken. De Officiers wierden op dezelfde wyze behandeld. Het was in de daad wonderlyk om te zien, dat een twintigtal van ons zig, even als zoo veele Apothecars, bezig hielden met de ryst elk in een zoort van vyzel te ſtampen, die door de muitelingen uit den ſtam van een boom, het *roode hart* genaamd, was uitgehold, als zynde dit het eenige middel, om dezelve van haare ſchel te zuiveren. Dusdanige arbeid was echter zeer afmattend; het zweet liep ons langs het geheele lyf, als of wy uit een bad kwamen; en op dit oogenblik, dat wy wel eenigen verſterkenden drank noodig hadden, hadden wy niets dan water.

Wy hadden het geluk, om, onder andere plantgewaſſen, eene groote meenigte wilde porſelyn te vinden, die van de gewoone alleenlyk daar in verſchilt, dat zy digter aan den grond groeit, en dat derzelver bladeren kleiner en van een donkerer groene kleur zyn. Men kan ze gerust eeten, het zy als eene ſalade, het zy geſtoofd; zy verſchaft een ſmakelyk en verkoelend voedzel; en ze is bo-

ven-

vendien een uitmuntend middel tegen de ſcheurbuik.

Wy vonden ook een groot aantal Calebasſenboomen, waar van de vrugten voor de inboorlingen des Lands van zeer groot nut zyn. De Calebasſen-boom groeit tot de hoogte van een gewoonen appel-boom. Deszelfs bladeren zyn dik, en loopen puntig toe. De gedaante en grootte van deszelfs vruchten is onëindig verſchillende; eenige zyn eirond, andere ſpits toeloopende, andere wederom rond, en dikwils hebben zy tien of twaalf duimen in den omtrek. De ſchil is hard, glad, en met eene ſchitterende huid overdekt, die bruin wordt, wanneer de calebas droog is. Het vleesch is eene mergachtige zelfſtandigheid, welke men 'er met een krom mes kan uitnemen. De calebasſen dienen tot poejer-doozen, flesſen, ſchaalen en ſchotels. Zelden ging ik door de bosſchen, zonder 'er een by my te hebben. De Negers vercieren dezelve doorgaans, door op de bast verſcheiden misſelyke ſtreepen te ſnyden; zomtyds zelfs vullen zy de groeven met kryt, het geen een zeer fraaije vertooning maakt (*).

De

(*) De *Indianen* maken de buitenſte bast van deeze vruchten glad, na dat ze ledig gemaakt en gedroogd zyn, en doorvlammen dezelve op eene fraaije wyze met

De Jagers op kondſchap zynde uitgegaan, kwamen in den namiddag van den 23ſten te rug, be-

met *Roucou* en andere ſchoone kleuren, in *acajou* gom gemengd zynde. Hunne teekeningen, in 't wilde gemaakt, zyn vry juist voor lieden, die geene liniaalen noch paſſers hebben. Men ziet deeze werken nu en dan in de kabinetten van zeldzaamheden.

De inwooners der plaatſen, alwaar de *Calebaſſenboom* groeit, beſchouwen het vleesch van deszelfs vrucht als een algemeen geneesmiddel voor een groot aantal ziekten en toevallen. Zy gebruiken het tegen de waterzucht, buikloop, kwetſingen door vallen veröorzaakt, kneuzingen, ongemakken van wegen het ſteken der zon, hoofdpynen, zelfs om verbrandingen te geneezen. Zy maken 'er een geestryken drank van, naar onze limonade gelykende. Tegenwoordig heeft men het gebruik, om dit vleesch te laten koken, het afkookzel door een doek te gieten, vervolgens ſuiker daar in te mengen, en daar van eene buikzuiverende Syroop te maken, welke men op de Eilanden dikwils gebruikt, om geronnen bloed kwyt te raken: deeze Syroop word tans in *Frankryk* gemeen, alwaar men ze voor de borst gebruikt. Zy is bekend onder den naam van *Calebaſſen-Syroop.*

MILLER berieht ons, dat men, uit aartigheid, en met een goeden uitſlag, den *Americaanſchen Calebaſſen-boom*, in een broeikas van gematigde warmte, in *Europa* had aangekweekt; deeze boom vordert een lig-

berigtende, dat zy het gewas van een ander rystveld, noord-oost-waarts gelegen, vernield hadden. De Colonel was met deeze tyding zeer in zyn ſchik; maar toen ik hem tegen den avond zeide, dat ik op eenigen afſtand verſcheiden gewapende Negers zag, die tot ons naderden, verbleekte hy en riep uit, *wy zyn 'er om koud!* Oogenblikkelyk gaf hy aan al het krygsvolk bevel, om de wapenen op te vatten. Na verloop van eenige minuten, waren deeze Negers naby genoeg, om onderſcheiden te kunnen worden, en wy herkenden 'er veelen van, die in hunne hangmatten gedragen wierden. De Colonel FOURGEOUD riep op nieuw uit: „ Wy zyn niet minder bedorven, „ ſchoon het de vyand niet is: het is de Capitain „ BOLTS, die geſlagen is geworden, en met „ zyne manſchappen te rug koomt". Hy ſprak de zuivere waarheid. Deeze ongelukkige Officier, zoo dra hy zyne gekwetſten in handen der Heelmeesters had overgeleverd, gaf het volgende bericht: hy verklaarde, dat hy, gekomen zynde in

ligten grond, en meenigvuldige beſproeijingen. Men plant hem voort door ſtekken en verſche korrels of pitten in den grond te ſteken.

Aanteek. v. d. Franſchen Vertaler.

in het rampzalig moeras, waar in de Capitain MEYLAND de nederlaag gekregen had, door den vyand, die aan de overzyde post hieldt, was aangetast geworden; dat dezelve, zonder zig met eenig *Europeaan* te bemoeien, een verſchrikkelyk bloedbad onder de Neger-Jagers gemaakt had; dat één der Capitains van deeze dappere lieden, genaamd VALENTYN, op het oogenblik, dat hy ter aanmoediging der ſoldaten den jagthoorn blies, en op vyf verſchillende plaatſen doodelyk gewond was, was om ver geſchoten. De Capitain AVANTAGE, broeder van VALENTYN, hem in dien doodelyken toeſtand ziende, gaf blyken van de innerlykſte teederheid en van de aandoenlykſte gevoeligheid. Hy ging naast zynen broeder op de kniën leggen; hy bukte naar zyne wonden, om 'er het bloed uit te zuigen; hy zwoer hem met eenen eed, dat hy zynen dood op hunne vyanden wreeken zoude; en zeide eindelyk, dat hy wenschte, om, na 'er zelf het leven te hebben by ingeſchoten, hem op een gelukkiger plaats weer te zien.

De Colonel FOURGEOUD erkende toen, dat de muitelingen hun woord gehouden hadden met het dooden van de Jagers. De Capitain BOLTS berigtte ook, dat eenigen van de eerstgemelden, na op zyn volk van boven uit de palmboomen te

te hebben vuur gegeven, met de verbazendſte gezwindheid naar beneden kwamen, en vervolgens wegvloden, terwyl de Jagers van kwaadheid ſchuimden, en van yver brandden, om hunne vyanden dwars door de ſtruiken heen te vervolgen.

Onze Bevelhebber bemerkte toen de ongerymdheid van zyn ontwerp. Verre van in ſtaat te zyn, om 'er de uitvoering van te voltooijen, zouden zyn krygsvolk en hy zelf gevaar geloopen hebben van geheel en al vernield te worden. Hy had noch mond- noch krygsbehoeften in zyne legerplaats gelaten, en bovendien was alle gemeenſchap afgeſneden; hy was dus ernſtig bedacht op middelen, om zynen aftocht te dekken. De herhaalde murmureeringen van het krygsvolk drongen hem met ernst, om die party te kiezen; en in de daad, zy waren verſchrikkelyk afgemat, door zig des daags te vermoeien, en des nachts aanhoudend te waken. Men konde van onze ſoldaten zeggen: „ dat zy in wilde woestenyen omzworven, zon„ der aldaar eene enkele ſchuilplaats te vinden".

Den 24ſten, ontſing eene krygsbende van honderd veertig mannen, onder bevel van twee Staf-Officiers, last, om het te velde ſtaande gewas, het welk zy in den omtrek van de oude verblyfplaats, *Coſaay* genaamd, vinden mogten, geheel en al te vernielen: ik behoorde 'er mede toe. Wy had-

hadden dit werk ſpoedig verrigt, en vonden in het moeras eene meenigte huisraad, als ketels, yzere potten en pannen. De muitelingen hadden die goederen op eenige Plantagiën geroofd, en zy hadden die in 't water geworpen, om ze aan ons te onttrekken, met oogmerk, ongetwyffeld, om ze weder op te viſchen, wanneer wy *Gado Saby* verlaten zouden hebben.

Onze manſchappen kwamen in den namiddag te rug, en wy braken oogenblikkelyk het leger op, om onzen aftocht naar *Barbacoeba* te beginnen. De Colonel FOURGEOUD gaf in dit oogenblik een blyk van een zeer verkeerd overleg, waar aan zommige lieden zelfs eene veel hardere benaming gaven. Des avonds, toen wy in het moeras kwamen, het welk een akelig voorkomen had, nam hy een ledige kist, leide 'er een hangmat in, en droeg dezelve als een ſchild voor het lyf, zyne ſoldaten toeroepende: *Red u, zoo goed gy kunt!* Op dit gezegde ſtondt een *Waal*, genaamd MATTOW, ſtil, en zeide tot hem: „ Myn Colonel, „ 'er zyn 'er onder ons niet veelen, die uw voor„ beeld kunnen, en, zoo ik denk, nog minder „ willen volgen. Laat uw ſchild daar, en maak „ uwe ſoldaten niet bevreesd. Een dapper man „ maakt van andere ſchilden gebruik. Volg dus „ MATTOW, en vrees voor niets". Deeze on-

verſchrokken krygsman ontblootte dadelyk zyne borst, en met de bajonnet voor uit, beklom hy het eerst den oever aan de overzyde. Dit voorbeeld wierd gevolgd, en wy kwamen zonder hinder het moeras door. De kloekmoedige daad van deezen ſoldaat wierd vervolgens met den rang van Sergeant beloond. Ik moet hier opmerken, dat de *Waalen*, die wy onder ons hadden, eene groote dapperheid betoonden, en in alle opzigten uitmuntende ſoldaten waren. Des avonds ſloegen wy ons neder op dezelfde plaats, alwaar wy den nacht voor den ſlag hadden doorgebragt: het was aller akeligst weder, en 'er viel een zwaare ſtortregen.

Den 25ſten, des morgens zeer vroeg, zetten wy onzen tocht voort, maar ten minſten was de weg, dien wy voor ons hadden, gebaand. Des anderen daags tegen den avond, bereikten wy *Barbacoeba*, de plaats van onze algemeene byëenkomst, en wy bevonden ons in den elendigſten ſtaat. Al het volk was door vermoeienis ten eenemaal uitgeput; eenige ſoldaten waren byna uitgehongerd, en anderen zeer gevaarlyk gewond. De arme ſlaven wierden allen gebruikt om de zieken of verminkten in hunne hangmatten te dragen, terwyl zy zelven naauwlyks in ſtaat waren te gaan. — Op deeze wyze liep het met het innemen van

van *Gado Saby* af. Met dit al, ſchoon wy op deezen tocht, noch gevangenen, noch buit maakten, deeden wy niettemin aan de Volkplanting eenen wezentlyken dienst, door deeze ſchuilplaats der muitelingen te vernielen, die, gelyk ik reeds gezegd heb, eenmaal uit eene bezitting verdreven zynde, nooit aldaar wederom kwamen. Ik zoude 'er zelfs kunnen byvoegen, dat onze overwinning byna beſlisſend was: want indien men het afloopen van eenige Plantagiën uitzondert, het geen de muitelingen alleenlyk door een geest van wraakzucht deeden, en om voor het oogenblik onderhoud te vinden, waren zy zoodanig in verwarring gebragt, en door eenen zoo zwaaren ſchrik bevangen, dat van dien tyd af hunne verwoestingen zekerlyk minder meenigvuldig waren, en dat zy zeer kort daar op zig zoo diep in de bosſchen begaven, dat het hun onmogelyk was groote plonderingen aan te rechten, noch ook de ſlaven der Plantagiën te verleiden.

Om de bekwaamheid der Negers in hunne krygs-bedryven des te beter te doen kennen, voege ik hier nevens eene afteekening van hunne bezitting *Gado Saby*, als mede van onze verſchillende ſtanden, na dat wy onze legerplaats aan de oevers van de *Cottica* verlaten hadden.

De getallen 1, 2 en 3, geven de algemeene

verzamelplaats te *Barbacoeba* te kennen, als mede de legeringen in de twee nachten, die op ons vertrek van deezen post gevolgd zyn.

N°. 4, beteekent de plaats, alwaar wy in den nacht van den 17den, het ſchieten en ſchreeuwen der muitelingen hoorden.

N°. 5, de plaats, alwaar de Neger-Jagers zig by ons voegden.

N°. 6, de plaats, alwaar wy gelegerd lagen, des nachts voor dat het gevecht voorviel.

N°. 7, den oever van het moeras, van den kant, alwaar de manſchappen van den Capitain MEYLAND hunne nederlaag ontmoetten.

N°. 8, den voorpost der muitelingen, van waar de eerſte ſnaphaan-ſchoten voortkwamen.

N°. 9, de vlakte, met ryst en *Indisch* koorn bezaaid, welke wy zonder tegenkanting bezetten.

N°. 10, de doortogt of engte, alwaar het vuur begon.

N°. 11, de ſchoone vlakte, met ryst bezaait, alwaar het gevecht meer dan veertig minuuten duurde.

N°. 12, het gehucht *Gado Saby*, in brand, en op eenigen afſtand te zien.

N°. 13, de plaats, van waar de muitelingen op ons leger ſchooten, en in den nacht van den 20ſten met ons ſpraken.

N°. 14,

ivieren ien; om in de Bosschen

RINAM

Bayerische
Staatsbibliothek
MÜNCHEN

N°. 14, de oude verblyfplaats van *Coſaay*, met de dryvende brug, waar door de aftocht der muitelingen begunſtigd wierd.

N°. 15, de velden, met maniok, ignames en bananen beplant, welke op verſchillende tyden verwoest wierden.

N°. 16, het ryst-veld, door Capitain STEDMAN ontdekt en verwoest.

N°. 17, het gewas, het welk den 23ſten door de Jagers vernield wierd.

N°. 18, het moeras, waar door de verblyfplaats omringd wierd.

N°. 19, de modderpoel, of na by gelegen *biry-biry*.

N°. 20, het bosch.

Na vooraf de manier beſchreven te hebben, op welke wy onze hutten bouwden, zal ik hier eene kleine afteekening byvoegen van de wyze, op welke wy die hutten geduurende onze legeringen in de bosſchen van *Guianà* plaatſten. Onze legerplaatſen waren doorgaans van eene driehoekige gedaante, als zynde, in geval van overrompeling, veel zekerder en gemakkelyker tot verdediging van onze krygs- en mondbehoeften; maar de geſteldheid van den grond gedoogde dit altyd niet, en dan was onze legerplaats vierkant, langwerpig,

of van eene ronde gedaante, enz. Op de afteekening zelve beteekent,

No. 1, de hut of het priëel van den Colonel FOURGEOUD, of van den bevelhebbenden Officier, welke altyd in het midden ſtondt, en waar voor een ſchildwagt geplaatst was.

No. 2, de hutten van alle de verdere Officiers, makende een kleinen driehoek, en die van den Opper-bevelhebber omringende.

No. 3, de buitenſte hoeken van den driehoek, die door middel van de hutten der ſoldaten in drie afdeelingen verdeeld wierden, namelyk, de hoofdbende, de voor-hoede en de agter-hoede, benevens de ſchildwagten, die op een bekwamen afſtand geplaatst wierden.

No. 4, de kisten tot berging der krygs- en mond-behoeften, als mede der geneesmiddelen, waar by een ſchildwagt ſtondt.

No. 5, de vuuren, agter elke afgezonderde hoop krygsvolk geplaatst, om het eeten gereed te maken, en rondom welken de ſlaven op den grond lagen.

No. 6, een hoop afgehakte Latanus-boomen, om hutten of priëelen te maken.

No. 7, eene kleine beek of kreek, die aan het krygsvolk water verſchafte.

No. 8, het naby gelegen bosch.

Ik

Ik keere tans tot myn verhaal te rug, en moet aanmerken, dat de wachtpost van *Barbacoeba*, verre van in ſtaat te zyn, om ons levensmiddelen toe te zenden, zoo als onze Bevelhebber zig verbeeld had, naauwlyks een gering onderhoud aan ons aankomend krygsvolk, het welk uitgehongerd was, verſchaffen konde. Verſcheiden dagen lang leefden zy alleenlyk van ryst, ignames, erweten, *Turksch* graan, en wierden vervolgens byna allen door een geweldigen rooden loop aangetast. Schoon dit zoort van voedzel voor de *Indianen* en Negers krachtig genoeg is, is het niet geſchikt voor de *Europeanen*, die niet lang zonder vleesch leven kunnen: en dit laatſte was tans zoo zeldzaam te bekomen, dat zelfs de *Joodſche* ſoldaten, die zig onder het krygsvolk der Sociëteit bevonden, al het gezouten varkens-vleesch, het welk zy maar bekomen konden, opſlokten.

Ik behoorde niettemin by aanhoudenheid onder het klein getal der geenen, die gezond waren: dit was byna een wonder; want ik had geen beter voedzel, dan een ander, dewyl ik mynen byzonderen voorraad op de Plantagie *Mocha* had agtergelaten. Ik hoopte op dit oogenblik verlof te zullen bekomen, om dezelve in perſoon te gaan halen, en die hoop verkwikte my; maar de Colonel FOURGEOUD hielp my ſpoedig uit den

droom, en verklaarde my, dat hy my geen oogenblik van het doen van den dienst ontſlaan zoude, zoo lang ik op myne voeten ſtaan konde: ik moest dus eene gelegenheid afwagten, om ze te laten komen. Ik deelde te gelyker tyd het middelmatig rantſoen van een ſoldaat met mynen Neger; nu en dan wierdt het vermeerderd met kool, of palmboom-wormen, of ook wel met eenige visch.

Wat de ongelukkige ſlaven betrof, zy waren zoodanig uitgehongerd, dat zy, een aap van het geſlacht der *coaitas* gedood hebbende, denzelven met huid, hair en ingewanden kookten. Vervolgens haalden zy hem uit de ketel, half gaar zynde: om hem rond te deelen, ſcheurden ze hem met de tanden van één, en ſlokten hem eindelyk met zoo veel gretigheid in, als of zy menſchen-eeters waren. Zy boden 'er my geen brok van aan; maar, hoe groot ook myn honger was, myn maag had geen trek naar zulk wildbraad.

Ik wierd veel geholpen door myn ſterk geſtel, door eene zeer goede gezondheid, en door mynen vrolyken inborst, zonder het welk ik onder den last der elende en vermoeienis bezweken zoude zyn, daar dezelve toen zoo ondraaglyk geworden waren, dat de Jagers op nieuw onze legerplaats verlieten. Hun leidsman, WINSACK genaamd, één der yverigſte en moedigſte lieden, die immer de

de bosſchen van *Guiana* waren ingetrokken, leide zynen post neder, zoo als MONGOL, geduurende den eerſten veldtocht van den Colonel FOURGEOUD aan de *Wana-Kreek* gedaan had.

In 't begin van September, maakte de roode loop zulke verwoestingen onder het volk, dat de Colonel zig genoodzaakt zag, om alle de zieke Officiers en ſoldaten zonder onderſcheid weg te zenden, niet om zig in het groot Hospitaal te *Paramaribo* te laten geneezen, maar om aan de oevers der Rivieren te kwynen en te ſterven. Het volk van zyne krygsbende begaf zig naar *Maagdenberg* aan de *Tempaty-Kreek*, en dat der Sociëteit naar *Vrydenberg*, aan de *Cottica*.

De onmenſchelykheid van den Colonel FOURGEOUD, omtrent zyne Officiers, was tans tot die hoogte geklommen, dat hy zelfs niet gedogen wilde, dat zy, die in eenen hopeloozen toeſtand waren, een ſoldaat tot oppaſſer hadden, welken prys zy ook bereid waren 'er voor te betalen. Ik heb 'er verſcheiden in hunne hangmatten, die tusſchen twee boomen opgehangen waren, zien leggen, in een ſtaat van walgelyke vuiligheid, by gebrek van hulp. Onder dit getal behoorde de Vaandrig STROWS, wien de Bevelhebber vervolgens in een open vaartuig naar *Devil's Harwar* liet overvoeren, alwaar hy ſtierf. De Colonel

wierd eindelyk zelf door deeze wreede ziekte aangetast, en zyn geliefde geneesdrank hielp hem niet met al. Echter herſtelde hy ſchielyk, door eene groote hoeveelheid rooden wyn te drinken, en veel ſpeceryen te eeten, waar aan hy zelden gebrek had. De Colonel SEYBOURG gebruikte ook het eerstgemelde van deeze behoedmiddelen; maar dewyl hy 'er te veel op eenmaal van nam, verloor hy 'er dikwils het gebruik van zyn verſtand door. In zulk eene geſteldheid, en in een legerplaats, die zulk een rampzalig voorkomen had, wagte onze Colonel echter eene bezending af van den Raad van *Paramaribo*, die gelast was hem met zyne overwinning geluk te wenſchen. Dienvolgende had hy eene cierlyke hut doen bouwen, en last gegeven om hem ſchapen en varkens te bezorgen, waar op hy de afgezondenen onthaalen zoude; — maar 'er kwam niemand.

Den 9den, ſlagtte men dit vee; en voor de eerſte keer, zedert dat hy het bevel voerde, liet de Colonel onder het volk een pond vleesch, de beenen daar onder begrepen, voor ieder man, uitdeelen; maar het getal der ſoldaten, die van deeze edelmoedigheid gebruik konden maken, was in dit oogenblik zeer gering.

Des anderen daags zagen wy eene verſterking van honderd mannen, die van *Maagdenberg* aan de

de *Commewyne* kwamen, aankomen; en de wachtpost van *Vrydenberg* zondt ons byna een gelyk getal van Sociëteit's krygsvolk. De laatstgemelden bevestigden ons de tyding van het overlyden van den Vaandrig STROWS, en berigtten ons die van een groot aantal gemeene ſoldaaten, die by het innemen van *Gado-Saby* waren tegenwoordig geweest, en, terwyl men hen naar *Barbacoeba* vervoerde, in de vaartuigen zelve ſtierven.

Men ontfing te gelyker tyd berigt, dat de muitelingen, welken wy verſlagen hadden, de *Cottica* boven de *Patamaca-Kreek* overtrokken, om hunne verwoestingen aan den westkant oogenblikkelyk uit te oeffenen. Dadelyk wierden te water vyftig mannen afgezonden onder bevel van eenen Capitain, om de oevers by de *Pinnenburg-Kreek* te gaan onderzoeken. Dit volk kwam den 8ſten te rug, en bevestigde deeze tyding. Onze onvermoeide Bevelhebber beſloot derhalven, om de muitelingen op nieuw te vervolgen; maar de ſlaven, die onze krygs- en mond-behoeften droegen, niet meer dan het vel over de beenen hebbende, waren naar hunne meesters te rug gezonden, die in hunne plaats anderen moesten zenden, maar die nog niet waren aangekomen.

Den 9den, verkogt men de nagelatene goederen van den Vaandrig STROWS aan de meestbie-

den-

denden om op tyd te betaalen. De ongelukkige ſoldaten, zig beyverende, om zig eenige ververſchingen en kleederen te bezorgen, betaalden zevenmaal de waardy van het geen zy kogten; en deeze ſchandelyke ſchuld wierd van hun geld ingehouden. Ik heb 'er één vyf *Engelſche* ſchellingen zien geven voor een pond ſnuif-tabak, die geen tiende gedeelte van dien prys waardig was. De zelfde perſoon betaalde voor ſlechte ſchoenen het dubbeld van derzelver echte waarde. Een paar magere kuikens kostten een guinie voor een zieken. Deeze ongelukkigen wierden op die wyze geheel en al beroofd van hunne weinige overgegaarde penningen, waar voor zy hun bloed en arbeid hadden veil gehad, terwyl men hunnen dringenden nood had kunnen voorkomen, alleenlyk door hun te geven het geen men hun verſchuldigd was. Een zee-ſoldaat zwoer toen in de drift van zyne misnoegdheid, dat hy den Colonel FOURGEOUD zekerlyk zoude van kant helpen, wanneer hy 'er de gelegenheid toe vinden mogt. Een getuige hoorde dit, maar ik haalde hem over, na dat de ſchuldige berouw over zyne uitdrukking betoond had, om geene verklaring tegen denzelven te geven: dus redde ik zyn leven, het welk hy anders door de koord verloren zoude hebben.

Al-

Alle menſchen zyn by geluk zoo verregaande ongevoelig niet, als onze Colonel, want dien zelfden dag zondt de braave Mevrouw GODEFROY een vaartuig, waar in een vette os, oranjeappelen en bananen voor de arme ſoldaten geladen waren, en die vervolgens onder hen verdeeld wierden. Des avonds van dien dag, ontfing ik een weinig voorraad, en eenige fleſſen Portowyn, welken JOANNA my toezondt. Zy had eene veel grootere hoeveelheid afgezonden, maar dezelve was gedeeltelyk geſtolen, en gedeeltelyk bedorven. Dit maal gaf ik niets aan den Colonel.

Wanneer ik van voorraad, in een dergelyk geval ontfangen, ſpreek, bedoel ik ſuiker, thee, koffy, *Bostonſche* biſchuit, een kaas, rhum, een ham, of eenig gezouten vleesch, alles in eene kleine hoeveelheid, want één ſlaaf konde in de bosſchen geen zwaarder vracht dragen, en het was ons niet geöorloofd 'er twee te gebruiken. Onder de behoeften telde men ook hembden, kousſen ſchoenen; maar deeze twee laatstgemelde artikelen waren voor my van geen nut, zedert dat ik de gewoonte had aangenomen om blootsvoets te gaan. Reeds zedert twee jaaren had ik my hier aan gewend: ik bevond 'er my wonder wel by, en wenschte 'er my zelven geluk mede, vooral wanneer

neer ik zag, hoe myne ongelukkige medgezellen de beenen en voeten met ſcheuren en zweeren als bedekt hadden.

Den 12den, toen de nieuwe ſlaven waren aangekomen, maakte men zig gereed, om de muitelingen des anderen daags te vervolgen, onzen weg nemende naar den wachtpost, *Jeruſalem* genaamd, waar van ik geſproken heb, ter gelegenheid, dat ik by den rampzaligen tocht naar het bovenſte gedeelte van de *Cottica* het bevel voerde. Den 13den, zondt men de krygsbehoeften en legergoederen te water derwaart, onder geleide van de zieke Officiers en ſoldaten. Wy braken dus de legerplaats op, en verlieten *Barbacoeba*, om weder de bosſchen te doorkruiſen, nemende geduurende den geheelen eerſten dag onzen weg ten zuiden en zuid-oosten; wy bragten den nacht door aan de overzyde van de *Caſſipory-Kreek*, alwaar wy ons ter nederſloegen.

De ongelukkige ſlaven ondervonden op deezen tocht eene wreede mishandeling. Half uitgehongerd, waren zy niet alleen met pakken overladen, maar een ieder, wien het hoofd niet wel ſtondt, veroorloofde zig bovendien ſtraffeloos om hen te ſlaan. Ik zag by voorbeeld des Colonels gunſteling, den Neger GOUSARY, 'er één tegen den grond ſmyten, om dat hy zyn pak niet ſchielyk ge-

genoeg opnam; de Colonel deedt vervolgens van gelyken, om dat hy het te ſchielyk opnam: de ongelukkige ſlaaf, niet wetende wat te doen, riep op een beklaaglyken toon uit, *ô Maſera Jeſus Christus*, en toen kwam 'er een geestdryver, die hem op nieuw tegen den grond ſmeet, om dat hy eenen naam, welks heiligheid hy zoo weinig kende, had durven ontheiligen.

Op den tocht van deezen dag, ontmoetten wy een groote troep wilde varkens. De ſoldaten doodden 'er verſcheiden met ſabel-houwen en bajonnet-ſteken, maar op geene andere wyze, want de Colonel had verboden een enkel ſchot met den ſnaphaan te doen. Men ſlagte dezelven; en het vleesch, het welk op het oogenblik wierd rond gedeeld, was by allen zeer welkoom. Ik kan niet nalaten nog op te merken, als iets dat zeer merkwaardig is, dat indien de eerſte van deeze dieren, welke voor uit loopt, deezen of geenen weg inſlaat, de anderen hem blindelings volgen, hopende even als hy het gevaar te zullen ontſnappen; het geen hun integendeel dikwils in handen van hunne vyanden doet vallen.

Den 14den, trokken wy naar het zuid-westen tot op den middag, wanneer wy te *Jeruſalem* aankwamen, alwaar de voorhoede zig reeds zedert een uur bevondt. Wy waren geheel en al met ſlyk be-

bemorst. Verſcheiden ſoldaten vielen over wortels van boomen, of groote ſteenen, het geen hun zelfs breuken veroorzaakte. Tot myne groote verwondering, vonden wy hier dien zelfden WINSACK, van wien ik hier boven geſproken heb, en die aan het hoofd van honderd andere Jagers was. Hy had hooren zeggen, dat de muitelingen de Rivier *Cottica* aan derzelver bovenſte gedeelte waren overgetrokken, en de Gouverneur had hem aangezogt, om het bevel weder op zig te nemen; dienvolgende boodt hy aan den Colonel FOURGEOUD op nieuw zynen dienst aan, die zeer wel deedt met zulks aan te nemen.

Onze legerplaats was byna geheel en al ter neder geſlagen op een ſtuk grond, dat met langwerpige en ſteekende planten bedekt was. Een der ſlaven wierd ongelukkiglyk aan zyn voet geſtoken door een kleine ſlang, die in *Surinamen* den naam van *Oroucoukou* (*) draagt, uit hoofde van deszelfs kleur,

(*) STEDMAN zegt in eene aanteekening, by deeze gelegenheid, te gelooven, dat deeze ſlang tot het zelfde zoort behoort, waar van Dr. BANCROFT ſpreekt, die, in navolging van de *Indianen*, denzelven de kleine *Labarra* noemt, waar van de beſchryving alhier volgt:

„ De kleine *Labarra* heeft ten naasten by de lengte van veertien voeten, en de dikte van een gewoone zwa-

kleur, naar die van een nachtuil gelykende. In minder dan één minuut begon het been van deezen man

zwanen-ſchacht. Hy is bedekt met kleine blinkende ſchubben van eene donker bruine kleur, en eene meenigte witte vlakken. Zyne ſtaart is klein en ſpitsachtig toeloopende, zyn kop een weinig plat, en grooter dan het overig gedeelte van zyn lichaam. Een ongelukkig voorval, onlangs op de Plantagie *la Conception*, in de Volkplanting *Demerary*, gebeurd, bewyst de kwaadaartigheid van het gift van deezen ſlang. Hy, die daar van de doodelyke gevolgen ondervondt, was een Neger-ſlaaf, een timmerman van zyn ambacht. Aan zyn werk zynde, en een ſtuk hout willende omkeeren, beet een ſlang van dit zoort, die 'er onder verborgen lag, hem in den voorſten vinger van zyne rechte hand. De uitwerking van dit vergift was allergezwindst. De Neger had naauwlyks den tyd gehad, om den ſlang te dooden, of hy konde het niet langer op de been houden, maar viel op den grond ter neder, en ſtierf in minder dan vyf minuten. Het bloed, eene zoo ſchielyke ontbinding ondergaande, liep uit de ſlagäderen, en deedt op alle de uitwendige deelen van het lichaam purper-vlakken te voorſchyn komen. 'Er volgde ook eene bloedſtorting uit neus, ooren en mond, enz. Ik ben van dit geval geen ooggetuige geweest, maar ik verhaale het volgens het gezegde van lieden, wier geloofwaardigheid niet in twyffel kan getrokken worden, en die 'er by tegenwoordig waren, toen het voorviel".

man op te zwellen; vervolgens gevoelde hy vreesſelyke pynen, en verviel kort daarop in ſtuiptrekkingen. Een van zyne medgezellen, den ſlang gedood hebbende, liet de gal van dit dier, gemengd in een half glas brandewyn, het welk ik hem gaf, door den gewonden inneemen. Toen (misſchien was het loutere inbeelding) ſcheen hy een weinig verligting te gevoelen: maar het toeval kwam met een ongemeen geweld ſchielyk wederom, en de ongelukkige wierdt dadelyk naar de Plantagie van zynen meester gezonden, alwaar hy ſtierf. Ik heb dikwils hooren zeggen, dat de gal van een ſlang, uitwendig op de beet gelegd, in dit geval van zeer kragtige uitwerking is. Men kan zelfs in *the Great Magazine* van de maand April 1758, een brief lezen, gedagteekend den 24ſten Maart, en geteekend J. H., waar in de Schryver op eene leerſtellige wyze de manier behandelt, op welke dit geneesmiddel behoort te worden toegediend. Maar ik laat voor lieden van de kunst over, om in deeze byzonderheden te treden, en ik zal my vergenoegen met in 't algemeen op te merken, dat hoe

De andere ſlang, waar van STEDMAN in het vervolg ſpreekt, ſchynt de *Cenco* te zyn, en met de evengemelde veel overëenkomst te hebben.

Aanteek. v. d. Franſchen Vertaler.

hoe kleiner de ſlang is, ten minſten in *Guiana*, hoe doodelyker het vergift is. En dit is het, 't geen THOMPSON met zoo veel juistheid en kragt van woorden ſchetst.

„ Maar de wreedſte, ſchoon de kleinſte van „ allen, is ſteeds die dienaar van den dood, wel„ ke, zig in de ſchaduw verborgen houdende, „ zyn ongelukkig ſlachtöffer beſpiedt, en het zelve „ een fyn vergift mededeelt, het welk langen tyd in „ zyne aderen gekookt, met eene gezwindheid, „ als die der blixemſtraalen, zynen levensloop ſtuit".

In deeze zelfde Savane, doodde één der Jagers nog een ander dier van dit zelfde geſlacht, genaamd de *Zweepſlang*, om dat hy naar een zweep gelykt. Naauwlyks dikker zynde dan een zwaanen-ſchacht, heeft hy de lengte van vyf voeten. Zyn buik is van eene witte, en zyn rug van eene lood-kleur: ik weet de gevolgen van zyne ſteeken niet. De Negers hebben my gezegd, maar ik heb het niet gezien, dat hy met zyn ſtaart een zeer harden ſlag kan geven.

Ik moet niet met ſtilzwygen voorbygaan, een halfſlachtig dier, het welk de Negers ook dien zelfden avond doodden, en door hen *Cabiai* (*) genoemd

(*) Men vindt van dit dier, onder deeze benaming, eene beſchryving in het *Dictionn. d'Hist. Natur.*

Aanteek. v. d. Franſchen Vertaler.

noemd word. Het is een zoort van water-varken, van de zelfde gedaante, als het land-dier van dien naam. Hy is met gryze borſtels bedekt, en met zeer ſcherpe tanden gewapend: hy heeft geen ſtaart. Elk van zyne pooten heeft drie klaauwen, met een vlies, even als de eendvogels. Men beweert, dat dit dier alleenlyk des nachts aan den oever koomt, en dat hy zig aldaar met allerleije kruiden en plantgewaſſen voedt. Zyn vleesch is, zoo men zegt, goed om te eeten, maar ik heb het niet geproeft.

Den 16den, zondt de Colonel FOURGEOUD twee aanzienlyke gedeelten zyner krygsbende af, om op kondſchap uit te gaan. Het eerſte beſtond uit honderd mannen, waar over de Lieutenant Colonel DE BORNES het bevel voerde; hetzelve had in last, om zig van den kant van de *Wana-Kreek* naar het bovenſte gedeelte der *Cormoetibo-Kreek* te begeven. Het tweede bedroeg een gelyk getal, onder bevel van den Colonel SEYBOURG; het zelve kreeg bevel, om naar de *Pinnenburg-Kreek*, aan het bovenſte gedeelte van de *Cottica*, heen te trekken. Het laatstgemelde volk kwam omtrent te middernacht te rug, met twee kano's, welken zy, aan de andere zyde der Rivier, een weinig beneden de *Claas-Kreek*, gevonden hadden op 't land gehaald te zyn. Hun be-

bericht overtuigde ons van den aantocht der muitelingen, die hunne ledige kano's alleenlyk hadden doen afzakken, om dezelven, met buit beladen, te rug te zenden. Ingevolge van dit bericht, maakte men dadelyk de noodige toebereidzels, om hen met ernst te vervolgen. Onze oude Bevelhebber betoonde nimmer meerder moed, dan in dit oogenblik. Hy zwoer zig over alle de muitelingen, het koste wat het wilde, te zullen wreeken. — Maar men zal, in het volgende Hooftſtuk, zien, of de bekwaamheid van onzen Generaal met die van BONNY gelyk ſtondt.

TWEE-EN-TWINTIGSTE HOOFTSTUK.

Byzonder zoort van Mieren. — Acajou-nooten. — Eta-appel. — Alarm aan de Peréca. *— Hinderlaag. — Vreemde uitwerking, door eene Vledermuis veröorzaakt. — De* Opposſum. *— De* Agouti *en de* Paca. *— De Dadel-boom. — Het krygsvolk keert naar de* Cormoetibo-kreek *te rug.*

Den 19den September 1775, een oogenblik voor het opgaan der zon, begaf zig de Colonel SEYBOURG, aan het hoofd van honderd Zeeſoldaten en veertig Jagers, in aantocht. Deeze Officier deedt my de eer aan, zyne keuze op my te laten vallen, om hem te vergezellen; en hy was, geheel anders dan voor deezen, zeer beſcheiden omtrent my, zonder dat ik de reden van die verandering bevroeden konde.

Na de *Cormoetibo-Kreek* te zyn overgetrokken, gingen wy zuidwestwaarts ten zuiden, tot aan de *Cottica*, aan welker oevers wy ons ter neder ſloegen. Den eerſten dag van onzen tocht zagen wy niets merkwaardigs, dan een groot aantal mieren van ten minſten een duim lengte, en volmaakt

maakt zwart. De inſecten van dit zoort ontbladeren een boom in zeer korten tyd; zy ſnyden dezelven in kleine ſtukjens ter groote van een zes ſtuivers ſtuk, om ze onder den grond met zig te voeren. Het was alleräangenaamst dit mierenleger te zien, elk met een ſtuk van een groen blad, onöphoudelyk den zelfden weg volgende. Men is zoodanig genegen het wonderbaarlyke te gelooven, dat zommige lieden beweerd hebben, als of deeze vernieling ten voordeele van eenen blinden ſlang geſchiede. Dit is 'er van de zaak, dat deeze bladen tot voedzel dienen voor de jongen der mieren, die nog geen kragt genoeg bezitten om zich zelven voedzel te bezorgen, en die somtyds zes voeten diep in den grond woonen. Mejuffrouw DE MERIAN zegt, dat zommigen van deeze inſecten zig tot een keten vormen van den eenen tak tot den anderen; en dat de geheele troep vervolgens daar over als over een brug gaat. Zy beweert ook, dat deeze troep eenmaal 's jaars van huis tot huis gaat, en aldaar al het ongedierte doodt, het welk zy vinden: maar ik ben verpligt te erkennen, dat ik op de plaatſen zelve geene van die omſtandigheden vernomen heb: dit alleen kan ik verzekeren, dat het ſteken van dit zoort van mieren byna even pynlyk is, als van de vuur-mier, welke ik reeds beſchreven heb.

Des anderen daags trokken wy langs de oevers van de *Cottica*, tot dat wy in den omtrek van de *Claas-Kreek* waren, (dezelfde, die ik, met myn ſabel tusſchen myne tanden, had overgezwommen,) alwaar wy onze hangmatten ophingen. Men zondt my vervolgens met eenige Jagers af, om aan den mond van de *Wana-Kreek* tot aan den nacht in eene hinderlaag te gaan leggen. Ik ontdekte hier niets anders, dan dat deeze zelfde Jagers, even als de muitelingen, geloofden, dat hunne tooverbanden of *obias* hen onkwetsbaar maakten. Zy zeiden my, dat de laatstgemelden dezelven van hunne Priesters ontfingen; en dat zy zelven die kogten van GRAMAN-QUACY, een zeer beruchten en doorſlepen ouden Neger, van wien ik op een geſchikter plaats in het byzonder ſpreken zal. — Wanneer ik hun vroeg, „ waar „ het by toekwam, dat 'er iemand van hun, of „ van hunne onkwetsbaare tegenpartyen gedood „ wierdt"? antwoordden zy my: „ Dit gebeurt, „ om dat zy even als gy, *Maſera*, op hunnen „ tooverband, of *obia*, geen vertrouwen ſtellen". — Deeze trek van bekwaamheid van QUACY bragt nogtans het goed gevolg te weeg, dat hy van zyne landgenooten zulke onvertzaagde ſoldaten maakte, dat ik dikwerf over hunne ongemeene dapperheid verbaasd ſtond; en deeze bedriegerye, be-

behalven dat ze veel aanzien en eerbied verwekte, bezorgde aan haaren uitvinder een gemakkelyk leven, het welk in eenen *Surinaamſchen* Neger niet zeer gemeen is.

Ik zag, aan den mond van deeze Kreek, eene groote meenigte *Acajou-nooten* op het water dryven. By de beſchryving, daar van door my reeds gegeven, moet ik nog voegen, dat de noot van deezen naam zig aan eene groote peer vormt, en dat deeze aan een boom groeit van middelmatige grootte, die een gryze ſchors, en dikke en breede bladen heeft. Men kan deeze uitmuntende nooten door alle de werelddeelen vervoeren; want zy blyven eenen zeer langen tyd goed: zommige Schryvers noemen dezelven *anacardium occidentale.* Uit den boom druipt eene doorſchynende gom, die, in water ontbonden zynde, de dikte van vogellym heeft.

Ter deezer zelfde plaats proefde ik ook den *Eta-appel*, waar van de Negers ongemeen veel houden. De boom, die denzelven voortbrengt, is een zoort van palmboom met breede bladeren, maar minder dik, dan de *Mauricy*, of den bergpalmboom. Deszelfs vruchten zyn rond, en groeien aan groote risten of bosſen, even als de druiven-trosſen: binnen in elken appel zit een harde noot, die een pit in zig bevat, en met een

oranje-kleurig vleesch, ter dikte van een halve duim, en van een alleraangenaamſte zuure ſmaak, omgeven is. Men zamelt deeze nooten zeldzaam op; men wagt, dat de appelen ryp afvallen. De *Indianen* laten dezelven in water uitweeken, en maken 'er op die wyze een lekkeren en gezonden drank van.

De Colonel FOURGEOUD zondt ons te water een bode, die den 21ſten aankwam, met bericht, dat het alarm-geſchut (*) zig van den kant van de *Peréca* had laten hooren. Wy trokken dadelyk de *Cottica* over, op welkers weſtelyken oever de Jagers en eenige zee-ſoldaten last hadden, in eene hinderlaag te gaan leggen, in de hoop van den te rug tocht der muitelingen af te ſnyden, wanneer zy deeze Rivier weder met hunnen buit zouden over trekken. Den zelfden namiddag wierdt 'er een Neger van de muitelingen gezien, een groene mand dragende, die de reuk van den tabak geroken hebbende, eensklaps ſtil ſtondt, en den zelfden weg te rug keerde. Een Jager en ik ſchoten

da-

(*) Men ſchoot het kanon af by het aannaderen van het gevaar; de nabuurige Plantagiën herhaalden telkens de ſchoten; het alarm verſpreidde zig dadelyk van wederzyden der Rivier, en de hulp kwam van alle kanten toeſchieten.

Aanteek. van den Schryver.

dadelyk op hem; wy raakten hem niet, maar zyn mand viel. Wy vonden daar in een dozyn fraaije ſervetten, een opgetoomden hoed met een goude lis, en twee rokken van kostelyke chits. Ik nam de laatstgemelden, en liet het overige aan mynen medgezel.

Op de tyding van het gevaar, het welk de Plantagiën aan de *Peréca* liepen, trokken de Neger-Jagers met een ongemeenen yver voor uit; en eenige oogenblikken na hun vertrek, verzogt ik aan den Colonel SEYBOURG verlof, om hen te volgen. Deeze Officier gevraagd hebbende, wie lust had mede te trekken, boodt zig een groot getal aan; maar hy koos 'er alleenlyk vier uit, en ik was onder dezelven. Dwars door ſtruiken en doornen, die als netten in malkander zaten, en die my de voeten op eene verſchrikkelyke manier van één ſcheurden, gegaan zynde, haalde ik de afgezondene manſchappen in, op den afſtand van een myl van de legerplaats. Kort daar op ontdekten wy dertien geheel nieuw opgeſlagene hutten, en wy gisten, dat de muitelingen kortlings deeze plaats waren doorgetrokken. Dienvolgende zond ik aan den Colonel SEYBOURG daar van berigt, en verzogt voor de Jagers en voor my bevel, om onverwyld naar de *Peréca* te trekken; maar zyn antwoord bragt ſtellig mede, om ons oogenblikke-

kelyk by hem te vervoegen. Wy keerden derhalven langs onzen voorigen weg te rug; het geen ons tot groot hartzeer verſtrekte: de Neger-ſoldaten waren vooral zeer misnoegd, en maakten duizend onaangenaame aanmerkingen.

By onze aankomst op de legerplaats, vonden wy aldaar eene verſterking, van den post van *Jeruſalem* komende. Dezelve beſtondt uit zestig mannen, zoo zwarten, als blanken, en bragt ons ſtelligen last mede, om het leger op te breken, en des anderen daags morgens naar de *Peréca* te trekken. Den geheelen nacht bevondt zig eene goede meenigte volks in hinderlagen.

Den volgenden dag was ieder voor het opkomen der zon gereed, en echter verlieten wy onze legerplaats zeer laat. Geduurende dit onbegrypelyk verwyl vernamen wy, dat men een kano, waar in alleenlyk één Neger was, de Rivier had zien overſteken. Het was waarſchynlyk die arme ſchelm, op wien ik des avonds te vooren geſchoten had.

Ik kan niet nalaten alhier eene zeer zonderlinge omſtandigheid te verhaalen. Des morgens ten vier uuren ontwakende, was ik uittermaten verſchrikt, toen ik my in geſtolt bloed vond liggen, hoe zeer geene de minſte pyn gevoelende. Ik ſtond oogenblikkelyk op, en liep met een toorts in de hand

naar

naar den Heelmeester toe; dit bloed, deeze toorts, myne bleeke kleur, myn afgeſneden hair, myne ontramponeerde kleeding, konden in hem deeze vraag doen opryzen: „ zyt gy een levendig ſchep„ zel, of een ſpook, uit het graf opgerezen? Is „ het zuivere hemel-lucht, die u omgeeft, of „ zyn het uitdampingen der helle (*)?"

Het geheele geheim beſtondt daar in, dat ik gebeeten of geſtoken was door de *Vampire*, of het *Spook van Guiana*, ook de *vliegende hond van Nieuw Spanje*, en door de *Spanjaarden Perro-Volador* genaamd. Dit dier is niets anders dan een vledermuis van eene monsterachtige gedaante, die aan menſchen en beesten, wanneer zy ſlapen, het bloed uitzuigt, zelfs nu en dan zoodanig, dat zy 'er van ſterven. Dewyl de manier, waar op deeze dieren dit doen, in de daad verwondetenswaardig is, zal ik trachten dezelve opzettelyk te beſchryven.

De *Vampire*, wanneer de geen, op wien hy het gemunt heeft, in ſlaap is, het welk hy uit zyne eigene natuurlyke neiging weet te ontdekken, zet zig doorgaans by de voeten neder. Hy houdt zig aldaar in evenwicht door middel van zyne groote vlerken, welken

(*) Deeze regels zyn uit het treurſpel van *Hamlet* overgenomen.

ken hy geduurig beweegt, en inmiddels doorboort hy de kop van de groote toon, maar het gat, het welk hy maakt, is zoo klein, dat 'er naauwlyks de kop van eene ſpelde door kan, en zulks derhalven geene de minſte pyn veröorzaakt. Door middel van deeze opening, gaat hy niettemin voort met het bloed uit te zuigen, tot dat hy genoodzaakt is het uit te ſpuwen. Hy begint vervolgens op nieuw, en gaat zoo voort met zuigen en uitſpuwen, zoo dat hy niet dan met zeer veel moeite kan wegvliegen, en dat zyn ſlachtöffer dikwerf van den natuurlyken in den eeuwigen ſlaap is overgegaan. De beesten ſteekt hy doorgaans in het oor, en altyd op een plaats, waar het bloed een oogenblikkelyken loop heeft, misſchien in de eene of andere ſlagäder. Na dat men tabaks-asch op de wonde gelegd had, als het zekerst middel zynde, kwam ik te rug om my te wasſchen, gelyk ook myne hangmat, waar onder ik veel geronnen bloed gewaar wierd. De Heelmeester het zelve naargegaan hebbende, oordeelde, dat ik geduurende dien nacht dertien of veertien oncen bloed moest verloren hebben.

Ik heb naderhand gelegenheid gehad één van deeze vledermuizen te dooden, wiens uitgeſpreide vlerken eene wydte maakten van twee-en-dertig en een halve duim: men zegt, dat 'er zommige

mige zyn van drie voeten in die zelfde rigting], ſchoon zy naar die van *Madagascar* niets hoe genaamd gelyken. De door my gedoodde vledermuis had eene donker bruine, byna zwarte kleur, maar ligter onder aan den buik. Over 't geheel had hy een in de daad afſchuwelyk voorkomen. Maar zyn kop was vooral vervaarlyk: men zag aldaar boven den neus een blinkend, ongebogen, rimpelig, en puntsgewyze toeloopend vlies. Zyne ooren waaren lang, rond en doorſchynend. In het bovenſte kakenbeen had hy vier ſnydende tanden en zes in het onderſte. Ik zag niet, dat hy een ſtaart had, maar een vel, in welks midden een pees was. Elk van zyne vlerken had vier klaauwen, van elkander afgeſcheiden, als die der pooten van een eendvogel (*), en met nagels gewapend: men zag ook nog een ander ter plaatſe, waar deeze zelfde klaauwen zig veréenigen. Alle dienen zy aan het dier om te klauteren op, en zig vast te houden aan boomen, rotſen of daken, alwaar hy hangen blyft, wanneer hy ſlaapt.

Een

(*) In het vierde deel der *Natuurlyke Geſchiedenis van* BUFFON, *pl.* 83, vindt men één van deeze vledermuizen, die ſlechts drie klaauwen aan elke vlerk heeft.

Aanteek. van den Schryver.

Een der Zee-ſoldaaten vong dien zelfden dag een *Opposſum* of *Sarigue*. Dit dier verſchilt, in zommige byzonderheden, merkelyk van de beſchryving, welke 'er de beroemde BUFFON van gegeven heeft. — By voorbeeld, hy is veel ligter dan alle de geenen, waar van deeze Schryver ſpreekt; en hy heeft den ſtaart met hair, in plaats van met ſchubben bedekt. Ik meen dit ten minſten, en, zoo myn oog my bedrogen heeft, ben ik de eenigſte niet die met opzigt van dit dier in dat geval geweest is. LINNÆUS, SEBA en VOSMAAR, beſchouwen de *Opposſum* als een dier, zoo wel van de oude als nieuwe weereld, ſchoon het echter zeker is, dat hy alleen in *America* gevonden wordt. LINNÆUS tast ook mis, wanneer hy verzekert, dat alle de vledermuizen vier ſnydende tanden in elk kabenbeen hebben. (Zie BUFFON V. *Deel*, *bladz.* 282.)

Deeze *Opposſum* was niet grooter, dan een groote muis. Hy was volmaakt zwart, uitgenomen onder den buik, aan de pooten, en onder aan den ſtaart, die de kleur had van een buffels huid. Boven elk van zyne oogen, vry veel naar die van een rot gelykende, had hy een vlak van deeze zelfde kleur. Zyne ooren waaren lang, rond en doorſchynend; zyne klaauwen bedroegen een getal van twintig, zynde één derzelven agterwaarts ge-

geplaatst, en tot een duim dienende. Dezelve had tien of twaalf tepels, waar aan (zoo men zegt) de jongen, zoo dra zy gebooren zyn, zig vasthouden, zynde zy dan niet veel grooter, dan jonge Kevers. Maar dit dier had den zak niet, welken andere *Opposſums* gewoonlyk hebben. In plaatſe van dien, zag men twee langwerpige plooijen aan de binnenzyde van elke dye, die even als de gemelde zak geſchikt waren, om de jongen voor alle onheil te beveiligen, daar geene folteringe, ja zelfs het vuur niet, de moeder kan doen beſluiten haare jongen te verlaten. Ik zal by deeze beſchryving voegen, dat deeze dieren op het land leven, en dikwils op de boomen klauteren; maar dat zy zig, even als de muizen, met graanen, vruchten, en wortelen voeden. De beſchryving van het andere zoort zal ik uitſtellen, tot dat zig de gelegenheid my daar toe aanbiedt.

Mejuffrouw DE MERIAN ſpreekt van eene byzondere *Opposſum*, die, in het oogenblik van gevaar, de jongen op haaren rug draagt: ik heb 'er in *Surinamen* nooit van hooren ſpreeken, en houde my verzekerd, dat 'er dit zoort niet is.

Ik heb reeds gezegd, dat door eene vertraging, waar van my de reden onbekend was, de ogtend reeds verre gevorderd was, toen wy onze legerplaats verlieten. Ik behoorde tot de voorhoede

met de Jagers en eenige Zee-ſoldaaten, die allen voor negen dagen mondbehoeften op hunnen rug droegen. Wy hadden nog maar een klein gedeelte van den weg afgelegd, toen één der eerstgemelden op den jagthoorn blaazende, de anderen uit elkander gingen, en zig plat op den buik aan den grond nederleiden, hebbende den haan van hun geweer overgehaald, en zynde alzoo tot het gevecht gereed. Ik deed even als zy; maar het was niet meer, dan een valsch alarm. Het was een hart, het welk in zynen loop de bladeren van 't geboomte in beweeging gebragt had. Wy ſtonden derhalven weder op, en trokken door ſlyk en water heen, tot drie uuren na den middag, wanneer wy ons op hoogere landen nederſloegen, alwaar men geen water vinden konde, dan door een put te graven; en dan nog was het water, het welk wy daar uit ſchepten, zoo modderig, dat wy genoodzaakt waren, het door onze dasſen of hembds-mouwen te laten doorloopen. De Colonel SEYBOURG kwam alhier by my, om my des avonds in zyne hut ter maaltyd te verzoeken, en behandelde my met eene beleefdheid, waar over ik zeer verwonderd was.

Des anderen daags vervolgden wy onzen weg, neemende denzelven westwaarts ten noordwesten. Wy hadden zwaare ſlagregens, en moesten een moe-

moerás doorwaden. Ik voerde toen het bevel over de agterhoede, en had drie uuren noodig, om dezelve van deeze naar de overzyde te geleiden. Deeze tocht was allerverdrietelykst. De ſlaven, onder hunne pakken gebukt gaande, braken elk oogenblik de korst, die over het water lag. De Zee-ſoldaaten, met hunne mondbehoeften belaaden, hadden zeer veel moeiten om zig op de been te houden, en ik zelf, door de groote meenigte bloed, welke ik verlooren had, verzwakt zynde, konde aan niemand van dienst wezen. Toen wy weder den vasten grond bereikt hadden, zag ik aldaar de lyken van verſcheiden muitelingen verſpreid liggen, aan elk van welken de regte hand en het hoofd was afgehouwen. Deeze lyken waren nog niet verrot, het geen my deedt vermoeden, dat 'er in 't kort eenig gevecht tusſchen de muitelingen, en het krygsvolk, aan de *Peréca* leggende, had plaats gehad. — Ik moet hier opmerken, dat, indien men den 21ſten, in plaats van my te gelasten om te rug te komen, en de Jagers weder mede te brengen, ons had toegeſtaan voorwaarts te gaan, de muitelingen tusſchen twee vuuren zouden geraakt zyn, 'er zeer weinigen van hun zouden zyn ontſnapt, en wy hunnen buit zouden hebben hernomen. De lezer zal zig herinneren, dat dit zelfde voorval plaats had, toen

ik, twee jaaren te vooren, te *Devil's Harwar* het bevel voerde. Indien ik toen een genoegzaam getal manſchappen en krygsbehoeften tot den tocht gehad had, zoude ik aan de Volkplanting den gewichtigſten dienst gedaan hebben. Het ſpyt my deeze twee wezentlyke misſlagen te moeten aanhaalen; maar waarheid en onpartydigheid verpligten 'er my toe. Deeze aanmerkingen echter behooren my niet van wreedheid te doen beſchuldigen, want niemands hart was meer getroffen dan het myne, op het zien van zo veele jongelingen, die onder het ons omringende geboomte dood uitgeſtrekt lagen. Myn oog viel in 't byzonder op twee van hun, die zoo wel gemaakt waaren, als men ze met mogelykheid bedenken kan.

Terwyl ik met het maken van deeze en andere gelykzoortige aanmerkingen bezig was, bleeven verſcheiden ſlaven, die te zwaar belaaden waren, in het moeras zitten. De bevelhebbende Officier, met het voornaamſte gedeelte zyner manſchappen zig op een hoog ſtuk land nedergeſlagen hebbende, konde ons niet meer zien, noch hooren; en door deeze ſcheiding liep de agterhoede gevaar, niet alleen om haare mond- en krygs-behoeften te verliezen, maar om zelfs in de pan gehakt te worden.

Geenen enkelen *Europeaan* vindende, die krag-ten genoeg had overgehouden, om het volk, het welk

welk voor uit getrokken was, in te haalen, gaf ik het bevel over aan mynen Lieutenant DE LOSRIOS, en waagde het om alleen dwars door het bosch te loopen, tot dat ik onze legerbende bereikt zoude hebben. Ik hield den Colonel SEYBOURG de geſteldheid der agterhoede voor, en verzogt hem „ om wat langzaam voort te trek„ ken, ten einde aan die geenen, die in de „ modder gezonken waren, tyd te geven, om „ 'er zig uit te redden, zonder het welk ik voor „ de gevolgen niet konde inſtaan". Zyn antwoord „ was, „ dat hy zyn leger zoude opſlaan, zoo „ dra hy goed water ontmoette". Schoon zeer vermoeit zynde, keerde ik dadelyk naar myne agterhoede te rug, waar van het grootſte gedeelte tot des nachts in den deerniswaardigſten en gevaarlykſten toeſtand bleef, want eerst des avonds ten zeven uuren redden wy den laatſten man uit het moeras, en toen gingen wy langzaam voort, tot dat wy in de legerplaats aankwamen.

Myne oplettenheid voor het behoud der manſchappen, over welken ik het bevel voerde, myne zorge voor de beſpaaring van krygs- en mondbehoeften, wel verre van my de goedkeuring te doen ondervinden van hem, onder wiens bevelen ik voor dit oogenblik ſtond, van hem, die my nog kortlings met zoo veel beſcheidenheid be-

handelde, wikkelde my integendeel in een ernſtig voorval in, waar over ik zoo gevoelig was, dat ik my naauwlyks wederhouden konde, om tot wanhoop te vervallen. Men kan myn verdriet beöordeelen, wanneer men weet, dat ik naauwlyks in de legerplaats zynde te rug gekomen, in arrest gezet wierd, om door eenen krygsraad, ter zaake van gepleegde ongehoorzaamheid, gevonnisd te worden. De Colonel SEYBOURG en ik hadden nimmer met elkander in betere vriendſchap omgegaan; maar ſchoon hy my in het begin van den tocht met eene uiterlyke beleefdheid behandeld had, was het niet minder zichtbaar, dat hy, na een dergelyken trek, zig betoonde myn doodelykſte vyand te zyn. Ik moet echter niet vergeeten eene zonderlinge omſtandigheid te verhaalen, hier in beſtaande, dat men my, ſchoon in gevangenis geſteld zynde, tot nader orde myne wapens liet behouden.

Den 24ſten, vertrokken wy des morgens vroeg, en namen den weg ten zuiden en zuidwesten. In deeze laatstgemelde richting gingen wy voorby *Pinnenburg*, een verlaten gehucht der muitelingen, waar van ik geſproken heb. Ik bleef ſteeds gearreſteerd, en was uittermaten mismoedig.

Des daags daar aan volgende trokken wy zuidwestwaarts, en doorwaadden een zeer diep moeras,

ras, waar in wy nat bezweet ingingen, vermits wy tot hier toe te ſchielyk gegaan hadden: maar de gezondheid van onze ſoldaaten was geen zaak, waar over men zig bekreunde, van hoe veel aanbelang zy ook voor den goeden uitſlag onzer onderneming was.

Op nieuw een zoort van heuvel of hoog land bereikt hebbende, was ik op het punt een ongeluk te ontmoeten, noodlottiger dan alle de ellende, welke ik tot dus verre ondervonden had. In eene diepe mymering als weggezonken, terwyl ik de agterhoede volgde, verdwaalde ik ongevoelig, en bevond my eindelyk alleen, in het midden van eene eindelooze woestenye. Zoo dra de arme QUACO bemerkt hadt, dat ik was afgedwaald, waagde hy dwars door het bosch heen te loopen, om zynen meester te rug te vinden, en, by louter geluk, zag hy my, aan den voet van eenen boom zittende in eene neerſlagtigheid, die zig niet laat beſchryven, en ten prooy van ſmart en wanhoop overgegeven. Des morgens van dien dag meende ik, dat myn ongeluk op het hoogst was, en in dit oogenblik zoude ik alles gegeven hebben, om my nog in die zelfde geſteldheid te bevinden. Ik was in eenen ſtaat van volmaakte gevoelloosheid, te midden van een onmeetelyk bosch, en door verſlindende vyanden omringd; ſtortregens vielen

uit den hemel, en myn uitzicht was op tygers, op hongersnood, op alle onheilen, op alle gevaaren. JOANNA moest ik voor eeuwig vaarwel zeggen! — Dusdanig was de geſteldheid van mynen geest, toen ik, eensklaps mynen Neger herkennende, van den grond oprees, en als een geheel nieuw leven in my voelde ontvonken. Vervolgens eenigen tyd te zamen zynde voortgewandeld, zeide ik hem, dat ik een vyver zag, door welken ik meende, dat het krygsvolk was doorgegaan, om dat het water zig drabbig vertoonde. De Jongeling, het oog op dit water ſlaande, antwoordde my met ontſteltenis; dat deeze modderpoel door een *Tapira* veröorzaakt was (*), en hy toonde my de voetſtappen van het dier in het ſlyk, vervolgens berste hy uit in traanen, en riep uit: *Maſera, wy zyn 'er om koud! wy zyn 'er om koud!* In het midden van deezen angst herinnerde ik my echter, dat de *Peréça* op de kaart wierdt aangewezen ten westen van de plaats, alwaar wy ons bevonden, en ik beſloot om oogenblikkelyk mynen weg derwaarts te nemen. Derhalven mynen ſnaphaan op nieuw geladen hebbende, gelastte ik

(*) Zommige Schryvers noemen hem het *Rivierpaard* van *Zuid-America*. Ik zal dit dier op een geſchikter plaats beſchryven.

Aanteek. van den Schryver.

ik aan QUACO om my te volgen; maar 'er was my nog één hinderpaal in den weg, ik had myn kompas niet by my, en de regen belette het doorſchynen der zonneſtraalen. In deezen bangen nood, herinnerde my myn medgezel, dat de ſchors der boomen aan de zuidzyde doorgaans veel gladder is. Dit was waarlyk een goede inval, en dienvolgende gingen wy naar dien kant heen; dan eens door een dik en donker bosch, dan eens door een zoort van kreupelbosch, tot dat wy, door vermoeienis en honger afgemat, gingen nederzitten, zonder een enkel woord uit te brengen, en elkander aankykende als twee ſlachtöffers, die ter dood verwezen waren. Ons ſtilzwygen bleef nog voortduuren, wanneer wy een verward gedruis hoorden, als van lieden, die hoestten, en van anderen, die met wapentuig eenige beweging maakten. Gode zy dank! het was ons krygsvolk, het welk zig nederſloeg op een veld, bevoorens door het volk van de *Peréca* bezet. In weerwil van myne ongelegenheid, bevond ik my in dit oogenblik in eene der gelukkigſte geest-geſteldheden, die my deedt zien, dat alles in deeze weereld ten goeden en ten kwaaden keeren kan. Alle de Officiers wenschten my van goeder hart geluk, en myn Neger, zoo wel als ik, deelden met hun van hun koud osſenvleesch

en brood. Na het eindigen van deezen maaltyd, vervolgden wy onzen weg, en wy kwamen wederom in een moeras, of liever in een modderigen vyver, welks oppervlakte te zwak was om ons te dragen. De donkerheid van den nacht overviel ons, en wy waren genoodzaakt aldaar te verblyven. De ſoldaten hingen hunne hangmatten aan de boomen, de eene boven de andere; de ſlaven maakten houtvlotten, op welken zy het kruit, de krygsbehoeften, enz. nederzetten, en zy zelven gingen leggen ſlapen.

Den 26ſten, vertrokken wy, een uur voor het aankomen van den dag, maar na dat de Colonel SEYBOURG in zyne hangmat koffy gedronken had, terwyl al het volk, tot hun midden toe in het water ſtaande, op hem wagtte, en wy gingen eerst west-, vervolgens noord-westwaarts. Onze tocht was zoo moeielyk en vervoelend, dat verſcheiden ſlaven hunne pakken lieten vallen, waar door dezelve deels nat wierden, deels verloren geraakten. Eindelyk, na eene andere verlatene legerplaats te zyn doorgetrokken, hielden wy ſtil aan het oude cordon, of den weg, die op andere wegen uitliep, alwaar ik dadelyk het ſpoor der muitelingen ontdekte, geduurende dat ik aan de *Cottica* het bevel voerde. Wy ſloegen aldaar ligte hutten op, om onder dezelven den nacht door

door te brengen. — Ik bleef nog ſteeds in arrest.

Een der Jagers, een klein viervoetig dier ontdekt hebbende, het welk met eene ongelooflyke gezwindheid door de legerplaats liep, hakte het zelve met zyn ſabel. Het was de *Paca*, of de *gevlakte Cavey*, in *Surinamen* den naam van *Water-haas* dragende. Dit dier is ongemeen vet, en heeft de grootte van een ſpeenvarken. Zyn onderſte kakebeen is kort, zyne neusgaten zyn breed, en van knevels voorzien, even als de katten; zyne oogen zyn zwart, en zyne ooren klein en kaal. Aan elke poot heeft hy vyf klaauwen. Zyne huid, van eene bruine aard-kleur, is met vlakken geſpikkeld, die een buffels-kleur hebben, in de lengte, en meer of min ſtreeps-gewyze geplaatst zyn: de buik heeft eene vuile witte kleur, en het geheele lyf is met een ruw, grof en kort hair overdekt. De *Paca* is een halfflachtig dier. Zig op het land bevindende, graaft hy, even als de varkens, in den grond, om zyn voedzel te zoeken: wanneer hy in gevaar is, loopt hy naar het water, om aldaar eene ſchuilplaats te vinden. Schoon hy vet, en, naar mate van zyne grootte, zeer wel in 't vleesch is, loopt hy echter veel gezwinder, dan eenig dier van zyne dikte in *Zuid-America* doet. Men leest nochtans het te-

tegendeel in de beſchryving, welke men daar van vindt in het *vervolg op de Natuurlyke Geſchiedenis van* BUFFON, alwaar gezegd wordt: „ Dat „ de *Paca* niet gezwind loopt, dat hy zelfs „ zeldzaam loopt, en dan nog met zeer weinig „ bevalligheid". Misſchien is dit waar, wanneer men hem als een huisdier beſchouwt, want men kan hem tam maken; maar ten minſten in den ſtaat der natuur is hy zoodanig niet; en ik kan verzekeren, dat ik hem als een haas heb zien loopen. Wy lieten hem voor onzen avond-maaltyd gereed maken, en wy vonden hem nog veel lekkerder dan de Bosch-rot, of zelfs dan de *Warrabocerra*.

De *Cavey*, met een lange neus, beter bekend onder den naam van *Agouli Pacarara*, is in *Surinamen* mede zeer gemeen. Zyne grootte is die van een groot konyn, Zyne huid heeft eene bruine oranje kleur op den rug, en geel aan den buik; zyne pooten zyn zwart: alle vier zyn ze lang uitgerekt: de voorpooten eindigen met vier klaauwen, en de agterpooten met drie. De oogen van dit dier hebben eene ſchitterende zwarte kleur. Zyne bovenſte lip is geſpleten, en van knevels voorzien; zyne ooren zyn klein. Even als de *Paca*, heeft hy een zeer korten ſtaart. Hy teelt ſterk voort, en het wyfje zoogt haare jongen, die ten getale van drie of vier zig in holen van oude ſtammen

men vnn boomen ophouden, werwaarts zy ook de wyk neemt, wanneer zy vervolgd wordt. De *Agouli Pacarara* zoekt zyn voedzel niet op het land, zoo als de *Paca*. Men maakt hem gemakkelyk tam, en hy eet vruchten, wortelen, nooten, enz. maar zyn vleesch, ſchoon goed, is echter van een minder zoort, dan dat van de *Paca*.

Men heeft my in *Surinamen* gezegd, dat aldaar ook een ander dier van dit zoort gevonden wordt, genaamd de *langſtaartige Agouli*. Ik heb hem niet gezien, of het is dezelfde, dien ik onder den naam van den *Struikrot* beſchreven heb.

Den 27ſten, vervolgden wy onzen weg, en voor den middag kwamen wy in eenen elendigen ſtaat op de Plantagie *Soribo*, aan de *Peréca*, om aldaar de naby gelegene Plantagiën tegen BONNY en de muitelingen te verdedigen.

De Rivier *Peréca* heeft, zoo men zegt, uit hoofde van derzelver veelvuldige kromten, een loop van meer dan zestig mylen, en zulks over 't algemeen van den zuid-oost naar den noord-west kant. Zy is zeer diep; maar haar bed is naauw, en aan haare oevers zyn, even als ten aanzien van alle de andere Rivieren, overäl ſchoone Suiker- en Koffy-Plantagiën gelegen. Wy waren naauwlyks op den wachtpost te *Soribo* aangekomen, of verſcheiden afgezondenen van den Colonel SEYBOURG

ſpra-

ſpraken my aan, en verzogten my ernſtig, dat ik erkennen wilde ongelyk gehad te hebben: zy verzekerden my, dat ik, dit erkend hebbende, myne vryheid zoude te rug bekomen, en alles vergeten zoude zyn. Overtuigd van myne onſchuld, konde ik my met geen ſchik ſchuldig verklaren, en vooräl naardien de misdaad, waar van men my beſchuldigde, ſlechts een gevolg was van myne getrouwe zorge voor het behoud der manſchappen en krygsbehoeften, die my toevertrouwd waren. Na myne weigering, welke de Colonel SEYBOURG als eene misdadige halstarrigheid geliefde aan te merken, gaf men my onder de bewaring van eene wacht, en men nam my myne wapenen af. Onze Zee-ſoldaten bragten my toen in eene zeer groote ongerustheid, door opentlyk te dreigen, dat zy ten mynen voordeele aan 't muiten zouden ſlaan. Om dit onheil voor te komen, verklaarde ik hun, dat, daar, naar myn inzien, ongehoorzaamheid en muiterye in krygslieden onverſchoonlyk waren, ik my gedwongen zoude zien, hoe hard my dit ook vallen mogt, om my tegen hen te wapenen.

Op den dag van onze aankomst op den wachtpost van *Soribo*, vernamen wy, wat 'er aan de *Peréca* was voorgevallen. De Plantagiën *Schoonhove* en *Altona* waren door de muitelingen, welken

ken wy uit *Gado Saby* verjaagd hadden, geplonderd geworden. Maar zig voor de Plantagie *Poelwyk* vertoond hebbende, hadden de ſlaven aldaar hen genoodzaakt te rug te keeren. De Jagers, die op de Plantagie *Hagenbos* geplaatst waren, waren hen den 21ſten agter na getrokken. Zy hadden hen den 23ſten ingehaald, een groot getal 'er van gedood, en het grootſte gedeelte van hunnen geroofden buit hernomen. Den zelfden dag, poogde een ander gedeelte der muitelingen zig meester te maken van het kruid-magazyn op *Hagenbos*, het welk geen kwaad ontwerp was, en zy hadden daar toe het tydſtip uitgekozen, dat de Jagers bezig waren met eene andere bende te vervolgen; maar zy wierden door een klein getal gewapende ſlaven te rug gedreven, één van welken, tot de Plantagie *Timotibo* behoorende, eenen gewapenden muiteling gevangen nam, en vervolgens hunne legerplaats agter de Plantagie van zynen meester ontdekte, voor welken dienst hy wel beloond wierd. Na al dit verhaalde, was 'er geen twyffel aan, of indien de party, die den 16den door den Colonel SEYBOURG was afgezonden, voorwaarts gerukt was, in plaats van volgens zyne beveelen te rug te trekken, alle deeze noodlottige voorvallen zouden geen plaats gehad hebben, en de onderneming der muitelingen zou geheel en al ver-

val-

vallen geraakt zyn. Het was daarënboven klaar, dat de Neger, op wien wy den 21ſten geſchoten hadden, één van de rooversbende van den 20ſten was, en dat de muitelingen, wier lyken wy den 23ſten gevonden hadden, dien zelfden dag waren gedood geworden.

Den 29ſten zondt een Officier van het Sociëteits krygsvolk my eenige vruchten, waar onder dadels waren. De boom, die dezelven voortbrengt, de dadel-boom, behoort tot het geſlacht der palmboomen, maar is van eene ongemeene hoogte. Zyne bladeren loopen uit den kruin van den boom, zy zyn wyd uitgeſpreid, zeer dik, nederhangende, en by elkander genomen, vormen zy een zonneſcherm. Deszelfs vruchten groeien aan riſſen, waar van elk een groot getal bevat. Zy zyn langwerpig, van de grootte van een menſchenduim, en van eene geele kleur. Het vleesch, het welk lymig, vast en zoet is, zit rondöm eene zeer harde, grysachtige noot, die over haare geheele breedte als met een vooren doorſneden is.

Dien zelfden dag bevonden zestig Jagers, die op kondſchap waren uitgegaan, dat de legerplaats der muitelingen agter de Plantagie *Timotibo* verlaten was. Zy moest omtrent zestig menſchen bevatten.

In de nabuurſchap van de *Peréca* niets te doen heb-

hebbende, verlieten wy die plaats des morgens van den 30ſten September, en den 1ſten October, kwamen wy op *Devil's-Harwar* aan, ongemeen vermoeid zynde, en zonder iets merkwaardigs op onzen tocht ontmoet te hebben. Des avonds te voren had ik aan den Colonel FOURGEOUD geſchreeven; ik verzogt hem, dewyl myne tegenwoordige geſteldheid my ten hoogſten verdroot, oogenblikkelyk eenen krygsraad by één te roepen, en had hem mynen brief door eenen ſlaaf gezonden. By onze aankomst op deezen post, gebruikte men de hardſte middelen om my tot onderwerping te dwingen; en de behandeling, welke ik ondervond, was van dien aart, dat een Capitain der Jagers, QUACI genaamd, uitriep: „ Indien de *Europeanen* zig jegens elkander zoo„ danig gedragen, is het niet te verwonderen, „ dat het hun tot genoegen ſtrekt ons arme *Afri*„ *canen* te mishandelen en te kwellen"!

Deeze verdrietelyke zaak liep echter op *Devil's Harwar* ten einde. De Colonel SEYBOURG, overtuigd van zyn ongelyk, en niet kunnende weten, hoe dit geval mogt afloopen, trachte, zoo mogelyk, uit de netelige omſtandigheid, waar in hem zyne oploopenheid gebragt had, met eere uit te komen. Den 2den October, vroeg hy my derhalven met eenen glimlach: „ Of ik wist te ver-

Bayerische Staatsbibliothek MÜNCHEN

„ geten en te vergeven"? Ik antwoordde hem, neen! Hy daar op zyne vraag herhalende, zeide ik hem; „ dat ik eerbied voor de waarheid had, „ en dat ik nooit erkennen zoude ſchuld te heb- „ ben, zoo lang myn geweten my zulks niet deedt „ gevoelen; dat ik onbekwaam was tot zulk eene „ laagheid voor een medemensch, en nog min- „ der voor hem, dan voor eenig ander". Hy nam my by de hand, verzogt my bedaard te zyn, en verklaarde my: „ Dat hy, op alle voorwaar- „ den, vrede met my wilde maken"! maar ik ant- woordde hem ſtellig: „ Dat ik naar geen ander „ vergelyk luisteren wilde, dan het volgende; dat „ hy zyne misſlag in tegenwoordigheid van alle „ de Officiers erkennen zoude, en dat hy, met „ eigen handen, uit zyn Dag-register alle de bla- „ den zoude uitſcheuren, die mynen goeden naam „ in verdenking zouden kunnen brengen". Dit geſchiedde oogenblikkelyk; men gaf my myne wa- penen te rug, en myne zegepraal ging gepaard met alle omſtandigheden, die my eene volkomene voldoening verſchaffen konden. Ik reikte vervol- gens ongeveinsd en van goeder harten aan den Colonel SEYBOURG de hand toe: dezelve gaf eene maaltyd tot een vreugde-feest over onze verzoening: na den maaltyd ſtelde hy my, tot myne groote verwondering, den brief weder ter hand,

hand, dien ik aan den Colonel FOURGEOUD geſchreven had, en hy erkende my denzelven onderſchept te hebben, om voor te komen, dat deeze zaak geene verdere gevolgen hebben zoude. Hy berigte my tevens, dat onze Opper-Bevelhebber aan de *Wana-Kreek* gelegerd lag, in plaats van den Lieutenant Colonel DE BORGNES, die ziek geworden, en naar *Paramaribo* opgezonden was. Onze verzoening was zeer wel gemeend, en na dat het krygsvolk een weinig had uitgerust, vertrokken wy den 4den, naar het hoofd-quartier van *Jeruſalem*; maar ik was genoodzaakt mynen QUACO te *Devil's Harwar* zeer ziek agter te laten, alwaar ik hem aan de zorge van den Heelmeester aanbeval. Dien avond ſloegen wy ons neder aan de overzyde van de *Cormoetibo-Kreek*.

Des anderen daags in den vroegen morgen, kwamen wy, de *Cottica* overgeſtoken zynde, weder op den wachtpost van *Jeruſalem*. Ik had ledigen tyd om aanmerkingen te maken omtrent de wisſelvalligheden van dit leven, en alle de onheilen, waar aan wy bloot geſteld zyn, het zy wy ze al, dan niet verdiend hebben: ik maakte vooral deeze aanmerkingen, toen ik onder de kortlings ontſcheepte perſoonen, eene van myne oude kennisſen vond, namelyk den heer P....., die in *Europa* meer dan dertig duizend ponden ſterling

hadt doorgebragt. Men hadt hem zyne vrouw, die zeer ſchoon was, ontvoerd, en hy zag zig in dit oogenblik, om te kunnen beſtaan, vervallen tot den post van Vaandrig, onder het krygsvolk van de Compagnie. Hy had voorheen een aanzienlyken eigendom in deeze zelfde Volkplanting bezeten, het geen zynen ſtaat ſteeds veel onäangenamer en verdrietelyker maakte. Van zynen geheelen rykdom hadt hy niets meer overig, dan een enkel ſtuk geld, het welk hy onder de ſlaven wierp, tevens eenige *Franſche* verſen aanhalende, die op zyne geſteldheid toepaſſelyk waren.

✲ ✲ ✲
✲ ✲
✲

DRIE-

DRIE-EN-TWINTIGSTE HOOFTSTUK.

Tweede tocht naar Gado-Saby. — *Land-Schildpad.* — *Verſchillende zoorten van hout.* — *Levendig geraamte.* — *Treffelyke gezichten.* — *Honderd-pooten.* — *Verſchillende Plantgewaſſen.* — *De Opper-Bevelhebber wordt ziek, en verlaat de legerplaats.* — *Sprinkhanen.* — *Verſchillende zoorten van viſſchen.* — *De Zeekoe.* — *Het Zee-paard.* — *Aanmerkingen omtrent het aanwezen der Meerminnen.* — *Trommelzucht.* — *Verſcheiden zoorten van vogelen.* — *De* Malaky *en* Markoury *boomen.* — *Doornhaag-wormen.*

Den 9den October 1775, verliet de Colonel FOURGEOUD zyne legerplaats aan de *Wana-Kreek*, om zig op den post van *Jeruſalem* met ons te verëenigen. Hy deedt vooraf de helft zyner ſoldaten, die ziek waren, in vaartuigen de Rivier afzakken. De ſoldaten van deezen post voegden zig by hun, en men zondt hen allen naar *Devil's Harwar*, om den genade-ſlag te ontfangen. De Neger-Jagers vertrokken insgelyks, en begaven zig met hunnen leidsman WINSAK

naar de *Peréca*, alwaar zy met de verdediging belast waren.

De Colonel ontdekte, by deezen laatstgemelden tocht een honderdtal ledige huizen, en beſpeurde eenige muitelingen, maar nam 'er geen één van gevangen. Hy vondt ook een bekkeneel aan een tak van een boom hangen, en men konde met genoegzaame zekerheid gisſen, dat dit het hoofd was van den ongelukkigen SCHMIDT, die omgekomen was (*).

Den 13den, kwam myn Neger QUACO te rug, volmaakt herſteld zynde: ik was 'er verblyd over, want zyne getrouwheid omtrent my had nog nooit gewankeld. Wy vernamen te gelyker tyd, dat de Capitain STOELEMAN, die aan het hoofd van eenige Jagers was, door een zwaren rook, dien hy van verre in het bosch beſpeurd had, eene verblyfplaats der muitelingen had ontdekt, doch die door hem niet was aangetast; dat de Capitain FREDERIK, met een anderen hoop Jagers, de oevers der Zee beneden *Paramaribo* ſchoon hieldt; dat twee ſoldaten, die den 18den Augus-

(*) Dit was des te aanmerkelyker, om dat wy met alle de *Indianen* in vrede waren, en dat de Negers de gewoonte niet hebben om het zelve weg te nemen.

Aanteek. van den Schryver.

gustus verdwaald geraakt waren, het geluk gehad hadden, om op eene wonderbaarlyke wyze hun gevaar te ontkomen, en dat zy den wachtpost, die aan de Rivier *Maroni* geplaatst was, bereikt hadden; en eindelyk, dat twaalf ſchoone Negerſlaven van de Plantagie *Gold Mina* waren weggeloopen, om zig met de muitelingen te verëenigen.

Deeze tydingen bemoedigden den Colonel FOURGEOUD dermaten, dat deeze onvermoeide Overſte ſteeds by zyn beſluit bleef, om den vyand te vervolgen. Mitsdien trokken wy den 15den, in den vroegen morgen, de bosſchen in, ſchoon ons getal toen merkelyk geſmolten was. De Colonel liet des avonds te voren een vrywilliger, één van zyne landgenooten, MATTHIEU genaamd, en broeder van den Vaandrig van dien naam, ter aarde beſtellen. De dood was ons zoo gemeenzaam geworden, dat, wanneer iemand onzer een nabeſtaanden of vriend op de legerplaats verloor, men hem doorgaans deeze vraag deedt: „ Heeft hy brandewyn, rhum of tabak nage„ laten"?

Korten tyd voor ons vertrek, liepen zeven van onze Neger-ſlaven weg, en namen de vlucht naar hunne meesters, alwaar zy mismoedig, vermagerd, en byna uitgehongerd, aankwamen. Wy ſtelden ons echter in aantocht, en trokken regel-

recht noord-oostwaarts aan. De kist, waar in myne flesſen geſloten waren, brak aan ſtukken met al wat 'er in was, en dit was de eenige merkwaardige gebeurtenis op deezen tocht. Des avonds ſloegen wy ons by de *Casſipory-Kreek* neder; en dewyl het ſaiſoen van droogte aankwam, moesten wy een put graven, om water te hebben Het krygsvolk kreeg alhier bevel, om geene hutten, noch ſchuilplaatſen meer te bouwen, dewyl de regenbuien minder zwaar wierden.

Den 16den, vervolgden wy onzen weg, ſteeds noord-oostwaarts trekkende, en tegen den avond kwamen wy aan die huizen, welken de Colonel FOURGEOUD laatst ontdekt had, maar die, zoo als men naderhand ontdekte, ſlechts voor een tyd eene verblyfplaats hadden opgeleverd aan die muitelingen, welke verwagtten oogenblikkelyk van *Gado-Saby* verjaagd te worden; en waar aan zy den naam van *Bouſy-Gray* (dat is: „de bos„ ſchen ſchreyen",) gegeven hadden. Wy ſloegen ons hier neder, en bezagen met veel vermaak de wooning van BONNY, zynde in den ſmaak van een molen gebouwd, en zeer hoog boven den grond verheven. Dezelve had twee deuren, om des te beter te kunnen zien, wat 'er rondom hem omging, en alzoo geen gevaar te loopen, om het ſlagtöffer eener verraſſing te worden. De lucht

lucht had aldaar ook vryer doorſpeeling, dan in de andere wooningen; en uit dien hoofde was zy voor zyne gezondheid beter geſchikt, want in één der laatſte gevechten hadt hy eene gevaarlyke wonde in de lieſch bekomen, zoo als wy naderhand van één onzer gevangenen vernamen. In de nabyheid der wooning van dit Opperhoofd der muitelingen, zag men baden, byzonderlyk geſchikt ten gebruike van zyne vrouwen, die zig des morgens en des avonds daar in begaven, want 'er was in den omtrek deezer verblyfplaats geene Rivier.

Een der ſlaven boodt my, op de laatstgemelde legerplaats, een *Land-Schildpad* aan; een dier, het welk wy, wel is waar, verſcheiden malen gezien hadden, maar het nog niet beſchreven hebbende, zal ik trachten zulks thans te doen. De *Surinaamſche* Land-Schildpad is van eene eyronde gedaante, en heeft niet meer dan agtien of twintig duimen lengte. Zyne ſchelp, die van eene donker geele of bruine kleur is, veel meer uitpuilende, dan die van de zee-ſchildpad, heeft dertien zeshoekige verhevenheden, en is zoo hard, dat zy, zonder te breken, het zwaarſte gewicht dragen kan. De onderſte ſchelp, of het borſtſtuk, is een weinig hol, en van eene helder geele kleur. De kop van dit dier gelykt naar dat van alle andere Schildpadden. De ſtaart is zonder hair

en kort, maar in plaats van vinnen, heeft hy vier pooten, met ſchubben bedekt, en met puntige nagels gewapend, waar van hy zig in het loopen bedient. Wanneer hy zig voor eenig gevaar wil beveiligen, kruipt hy in zyn ſchelp of bekleedzel. De *Indianen* laten de Schildpad in dien ſtaat op het vuur koken, tot dat dezelve gaar is; het geen men weet, wanneer het benedenſte gedeelte zig afſcheidt van het bovenſte, het welk tot een ſchotel voor deeze ſpyze dient. Eene minder wreede manier, waar van ik altoos gebruik maakte, beſtaat daar in, dat men het dier in zyn beenachtig bekleedzel op heeten asch plaatst; hy ſteekt dan kop en hals naar buiten, welke men hem afhouwt, en zig daar door de ſpyze verſchaft, welke zyn lichaam oplevert, zonder het dier verdere folteringen aan te doen. De heer DE GRAAF, drie of vier van deeze Land-Schildpadden willende verzenden, bewaarde dezelven vier maanden; geduurende al dien tyd bleven zy in 't leven, zonder dat zy eenig voedzel ſcheenen te nemen, en met dit al behielden zy haare kragten, zoodanig dat zy zelfs ter voortteeling geſchikt waren.

Ik heb ook dikwils eene andere Land-Schildpad gezien, die hier *Alacacca* genoemd wordt. Dezelve is van eene zeer platte gedaante, en van eenen kleinderen omvang, dan de eerstgemelde.

Der-

Derzelver groenachtige kleur is voor het gezicht zeer onaangenaam, en zy is zoo goed niet om te eeten, dan de andere.

Den 17den, vervolgden wy onzen weg ten noorden en noord-oosten, in de hoop om eenige ontdekking te doen, maar zonder vrucht. Dien dag gingen wy voorby eenige mieren-nesten, die meer dan zes voeten hoogte, en, zonder vergrooting, een omtrek van meer dan honderd voeten hadden. Wy zagen ook eene meenigte ſtukken fraay timmerhout, waar onder was het hout van den zwarten kool-boom, die eene donker bruine kleur heeft, en by de ſchrynwerkers en timmerlieden zeer geacht is. Men toonde my ook den *Zandkuil-boom*, alzoo genoemd naar zyne vrucht, waar uit men het zaad neemt, en dezelve dan met zand vult voor de ſchryftafels. Deeze vrucht, die de dikte heeft van eene groote uije, heeft kleine gaten in derzelver oppervlakte. Het is een ontlast- en braak-middel te gelyk; maar het ſap van derzelver vleesch is een ſterk vergift. Zie daar alles, wat ik 'er van zeggen kan, want ik had noch tyd, noch gelegenheid, om dezelve met de nauwkeurigheid van eenen kruidkundigen te onderzoeken.

Den 18den, trokken wy ſteeds in dezelfde richting voort. Wel dra vonden wy een gebaand voet-

voetpad, het welk een cirkel maakte, en niettemin een weg van gemeenſchap ſcheen te zyn tuſſchen *Gabo-Saby* en *Bouſy-Gray*. Dit voetpad bragt ons regelrecht naar den westkant, en na verloop van eenige uuren, dat wy het zelve gevolgd hadden, vond ik een armen Neger, tot de muitelingen behoorende, die met bladen van den Latanus-boom bedekt was, en nauwlyks meer adem halen konde. Hy hadt niet meer, dan het vel over de beenderen, en één van zyne oogen was uit de oog-holte uitgezakt. Ik zette hem myn fles voor den mond, en hy dronk eenige teugen rhum met water gemengd; vervolgens zeide hy my met eene zwakke ſtem, die wy naauwlyks verſtaan konden: — „ Ik bedank u, *Maſera*". — Verder ſprak hy niets. De Colonel gaf bevel, om hem in een hangmat mede te nemen; en kort daar na ſloegen wy ons neder by een *biry-biry*, of modderpoel. Ik moet niet vergeten, dat wy deezen dag eenige ſchoone *Brood-boomen* (*) zagen, die tachtig of honderd voeten hoog,

(*) *Locust-tree.* — STEDMAN noch BANCROFT geven den *Latynſchen* naam niet op van deezen boom, welken de *Engelſche* woordenboeken, door my gebruikt, vertaalen door het woord *Caroubier* of *Broodboom*. De beſchryving, welke zy beiden van deezen boom

hoog, en zeer dik waren. De boom van dien naam is grys, en loopt lynrecht op. Zyne takken

boom geven, koomt niet juist overëen met de beſchryving van den boom, die onder den naam van *Broodboom* bekend is. Zie hier, wat de laatstgemelde, van den *Locust-tree* ſprekende, zegt.

„ Deeze boom, die dikwils zeventig voeten hoog is, „ en een omtrek van negen voeten heeft, behoort tot „ het geſlacht der peulvrucht-dragende planten. Zyne „ ſchors heeft eene gryze heldere asch-kleur. Zyne „ takken, die alleenlyk aan den top uitſchieten, zyn „ zeer talryk, en bedekt met eironde bladen, van om„ trent drie voeten lang, en eene zeer donkere groene „ kleur. Dezelve zyn aan een enkele ſteel twee aan „ twee verſpreid, en altyd in het midden door eene „ ribbe ongelyk verdeeld. In plaats van zyne bloemen, „ die veel van de gedaante van kapellen hebben, ko„ men platte peulvruchten, van omtrent drie duimen „ lengte, en anderhalve duim breedte, van eene heldere „ bruine kleur, wanneer ze ryp zyn, en bevattende drie „ purperkleurige amandelen, die veel naar de *Windſorſche* boonen gelyken, maar veel kleiner zyn. „ Deeze amandelen zyn bekleed met eene meelachtige „ zelfſtandigheid, van een ſuiker ſmaak en helder brui„ ne kleur, welke de *Indianen* met graagte eeten, en „ die aangenaam en zoet is. — Uit de voornaamſte „ wortels van deezen boom druipt eene harstachtige, „ heldere, doorſchynende, geel- of rood-kleurige gom.

„ Men

ken ſpruiten aan den top uit, en de bladen zyn aldaar aan paaren gerangſchikt. Men noemt hem te recht den *Koning van het woud*, want ſchooner boom is 'er niet. ¿Deszelfs hout, van eene voortreffelyke kaneel-kleur, is vast, van een fraay erf, neemt een goeden glans aan, en kan den tyd verduuren. — Maar het geen vooral onzen aandacht tot zig trok, waren de zaden, die naar boonen gelyken, en ten getale van drie of vier in eene breede en helder bruine peul beſloten zyn. Wy zagen 'er eene groote meenigte van aan den voet van den boom op den grond verſpreid leggen; zy hadden een ſmaak van zoete koek. Uit zyne wortels druipt eene gom, die, behoorlyk toebereid zynde, een vernis oplevert, het welk in helderheid en gebruik geen weêrgaa heeft.

De

„ Men vindt 'er ſtukken van in den grond tuſſchen dee-
„ ze wortels. In overgehaalden brandewyn geſmolten
„ zynde, (want in water laat zy zig niet ontbinden,)
„ levert zy een vernis op, het *Chineesch* verlakt zelfs
„ overtreffende. Het hout van den Brood-boom is van
„ eene helder bruine kleur; het is hard, zwaar en
„ duurzaam; maar het vergaat in het water, even als
„ het hout van byna alle de boomen in dit Land".
(BANCROFT, *Nat. Hist. of Guiana.*)

Aanteek. v. d. Franſchen Vertaler.

De meenigte ſchoone boomen van onderſcheidene zoorten, welke dit Land oplevert, is waarlyk eindeloos. Men heeft ſlechts de moeite te doen van ze te hakken; maar indien men den afſtand, op welken zy doorgaans groeien, van de bevaarbare Rivieren in aanſchouw neemt, als mede de kosten op het omhakken en bewerken vallende, de meenigte ſlaven, welken men gebruiken moet om de boomen door de bosſchen heen te trekken, vermits men zig aldaar van geene paarden bedienen kan, de gevaaren en tyd- verliezen, kan men ligtelyk naargaan de oorzaak der ongemeene duurte van het timmerhout in *Guiana*.

Deeze tocht verſchafte ons de verrukkelykſte gezichten. Wy liepen door een eindeloos bosch, waar van de altyd groene boomen het ſchitterendst lommer ten toon ſpreidden. Het ſaiſoen van droogte (zynde de zomer in dit Land) bragt oneindig veel toe tot verfraaijing van dit toneel; en de eenvoudige natuur overtrof hier verre de verdubbelde pogingen der konst. Wy ontmoetten eindelooze zandwoestynen van het aangenaamst groen, door de bekoorlykſte beeken van versch en helder water doorſneden, wier oevers vercierd waren met bloemen, die de ſchitterendſte kleuren vertoonden, en de lucht met den aangenaamſten geur vervulden. Dan eens zag men het bevallig

ta-

tafereel van een hoop fraaie uitſpruitende boompjes; dan eens verhief zig een enkele boom, wiens ſchoonheid deed vermoeden, dat men hem met voordacht op deeze plaatſen had laten groeien, om dit tafereel nog ryker en bevalliger te maken. De geheele landſtreek was door een zeer groot bosch van hooge palmboomen omringd, wier verheven kruinen, van de zelfde kleur als de golven der zee, zig in een zacht evenwicht hielden boven een onëindig getal van onderſcheidene geboomten, wier groen nimmer verwelkt, die altyd met bloemen en vruchten bedekt zyn, en den vermoeiden reiziger ſchynen uit te noodigen, om onder hunne ſchaduw rust te nemen, tot het gunſtig oogenblik, dat hy zig in den vlietenden ſtroom van het zuiverst water kan dompelen, en de verhevene ſchoonheden der natuur onbelemmerd aanſchouwen. — Hoe meenigwerf, wanneer eene algemeene ſtilte rondom my heerschte, dacht ik niet aan myne lieve gezellinne, wenſchende, met haar en mynen zoon, in deeze nieuwe Elyſeeſche velden, vreedzaame dagen te ſlyten! — Maar laaten wy tans zoortgelyke herdenkingen vaarwel zeggen.

Den 19den, vervolgden wy onzen tocht, en dien dag vonden wy onzen ouden weg, die ons regelrecht naar de velden van *Gado*. *Saby* bragt, al-

alwaar wy nog eene groote meenigte ryst zagen, die kortlings gebloeid had, en welke wy afmaayden en verbrandden. De Neger, van wien ik bevorens geſproken heb, wierd hier onder boom-mos en bladeren nedergelegd, als of men hem levendig wilde begraven: voor deezen ellendeling was geene hoop meer tot genezing. Wy hingen onze hangmatten op, en verſtikten byna door den rook van onze vuuren.

Ik zag op dit veld eene hagedis van by de twee voeten lengte, welke de Negers doodden en opaten: zy noemden hem *Sapagala*, en hy had eene groenachtig bruine kleur, maar hy geleek niet naar de *Iguana*. Onder de puinhoopen van het afgebrande gehucht, ontdekten wy eenige *Water-rupſen* of *Honderd-pooten* van agt tot tien duimen lengte. Dit hatelyk kruipend gedierte van eene geelachtig bruine kleur, loopt in allen opzigte zeer gezwind, en het vergift, het welk zy in de door hen gemaakte pynlyke wonde laaten, ſchoon het niet doodelyk is, verwekt niettemin doorgaans de koorts. Zommige ſchryvers geven aan dit kruipend gedierte twintig paar pooten, en anderen veertig. Ik heb ze by de geenen, die wy vonden, niet getelt: alles wat ik 'er van zeggen kan, is, dat zy my toeſcheenen met de *Europeeſche* honderd-pooten eene juiste overëenkomst te hebben.

Zommigen van onze Officiers maakten groote en ſchoone verzamelingen van alle deeze merkwaardigheden; ik voor my vergenoegde my met de afteekening en beſchryving van die dingen, die my voorkwamen niet zeer gemeen te zyn.

Den 20ſten, gingen wy de verblyfplaats, *Coſaay* genaamd, bezichtigen, en op den weg vernam ik, dat de bovengemelde Neger nog leefde. Ik nam de takken, die hem bedekten, weg, en op myne tusſchenſpraak, voerden wy hem met ons mede; maar de ſlaven, te onvreden van met zulk een pak beladen te zyn, namen, in myne afwezigheid, alle gelegenheden waar, om deezen ongelukkigen te doen lyden, met hem op wortels en ſteenen te laten vallen, en door het ſlyk en water, het welk wy doorwaden moesten, agter aan te laten ſleepen. Men zondt verſcheiden manſchappen uit, om de omliggende ſtreeken te onderzoeken; en het overige krygsvolk ſloeg zig neder ten westen van *Coſaay*. Deeze afgezondene manſchappen ontdekten van dien zelfden kant vier ſchoone velden, met maniok, ignames, bananen, pistaches, *Indiſch* koorn, en erweten van *Angola* beplant. Zy zagen ook verſcheiden lyken van menſchen, die in het gevecht, in de maand Augustus voorgevallen, het leven hadden verloren. — Wy plukten, in de nabyheid van onze

le-

legerplaats, een zoort van mispelen, van eene karmoſyn kleur, in ſmaak veel gelykende naar aardbeziën, en groeiende aan een breed groen heestergewas, het welk in veele tuinen te *Paramaribo* wordt aangekweekt. Wy zagen ook een zoort van wilde Pruim-boomen, welken men hier *Monpe* noemt. Derzelver vruchten zyn geel, langwerpig en klein; elk van die bevat een kleine noot; het vleesch is niet zeer dik, maar ſchoon zeer zuur zynde, heeft het een aangenaamen ſmaak.

Des morgens van den 21ſten, wierden alle deeze nuttige plantgewasſen afgehouwen en verbrand. Na dat dit werk verrigt was, keerden wy naar onze legerplaats van den 19den te rug, welke wy ook geheel in brand vonden, en wy waren genoodzaakt onze hangmatten ter zyde van het bosch uit te ſpreiden. My alhier herinnerende, dat men den armen ſtervenden Neger alleen gelaten had, liep ik naar die plaats toe, om hem met myne hulpe by te ſtaan; maar na hem te vergeefs gezocht te hebben, in weerwil der rook-dampen, en de donkerheid van den nacht, was ik genoodzaakt op myne eigene veiligheid bedacht te zyn, en in aller yl naar myne medgezellen te rug te keeren. Eenigen laakten myne roekeloosheid, anderen vervloekten het geraamte, het zy het levendig of dood was.

Toen de verwoesting was afgeloopen, keerden wy naar den post van *Jeruſalem* te rug, alwaar wy den 24ſten, geheel afgemat, aankwamen. De Colonel zelf wierd eindelyk door eene heete koorts aangetast, die hem noodzaakte, om in zyne hangmat te blyven leggen, en deedt vreezen, dat hy den nacht niet halen zoude. Echter behieldt hy ſteeds het bevel aan zig, en deedt, des anderen daags morgens, aan eenen ſoldaat ſtokſlagen geven, die, vermits zyne voeten zeer geſcheurd waren, hem om een paar ſchoenen verzogt; een ander onderging dezelfde behandeling, om dat hy gehoest had, ſchoon hy met eene zwaare verkoudheid behebd was; een Capitain wierd in zynen dienst geſchorst, en naar het Fort *Zelandia* in gevangenis verzonden, om dat hy beſtaan had een huwelyk aan te gaan buiten toeſtemming van den Colonel. — Ziekten en de dood maakten, in dit oogenblik, groote verwoestingen onder het leger, alwaar alles in de grootſte verwarring was.

Den 1ſten November, liepen, om de maat der onheilen vol te meten, vyf-en-twintig Negerſlaven weg; en den 3den, ontſingen wy bericht, dat men meer dan vyftig gewapende muitelingen gezien had, die, een musket-ſchoot beneden *Barbacoeba*, de *Cottica* waren overgezwommen.

Op het ontfangen van deeze tyding, wierdt de Co-

Colonel SEYBOURG afgezonden met de weinige manſchappen, die in ſtaat waren op te trekken, en, in dit oogenblik, door honger en ellende geperst werdende, op 't punt waren om hunne eigene Officiers aan te tasten. Gebrek hebbende aan het geen zy boven alles waardeerden, tabak namelyk, rookten zy graauw papier, en kaauwden bladeren en leder, om by hun de plaats van deeze plant te vervullen (*). Niemand ondertusſchen leedt toen meer dan ik. Van levensmiddelen en kleederen ontzet, was ik uitgehongerd en naaakt. Zedert het leggen in hinderlagen, en den tocht naar de *Peréca*, had ik een zweer aan den linker voet. Ik had geen één vriend onder het geheele leger meer overig, van wien ik de minſte hulp verwagten konde. Tot overmaat van ellende was het weinige bloed, dat my nog overſchoot, geduurende twee nachten agter elkander, door het *Guiaanſche* Spook of *Vampire*, byna geheel en al uitgezogen. Ik geraakte in myne hangmat buiten my zelven, en kwam niet weder tot kennis, dan met een zoort van

(*) Alle de Matrooſen, Soldaten en Negers zyn zeer ongelukkig, wanneer zy gebrek aan tabak hebben. Dit houdt hen, zoo zy zeggen, wel te vreden, en zommigen zouden liever gebrek aan brood hebben.

Aanteek. van den Schryver.

van mistroostigheid, die merkelyk aanwies, na het lezen van eenen brief, waar in men my berigtte, dat JOANNA en myn zoon te *Paramaribo* aan eene rotkoorts op ſterven lagen.

Eindelyk echter kwam de Sergeant FOWLER van de Plantagie *Mocha*, met één van myne kisten aan. De afgezondene krygsbende van den Colonel SEYBOURG kwam ter zelfder tyd te rug, zonder iets vernomen te hebben.

De Colonel FOURGEOUD bevondt zig den 14den zoo ziek, dat hy zig genoodzaakt zag het bevel aan een ander over te laten, en zig tot zyne herſtelling naar *Paramaribo* te begeven. Na al zyn volk op deeze manier te hebben opgeöfferd, wierd hy het ſlachtöffer van zyne heerschzucht, die geene palen kende, en van zyne hardnekkige volharding, terwyl, zoo hy zig, zyne ſoldaten zoo wel als zig zelf, minder vermoeid en beter gevoed had, hy een even grooten, zoo geen grooteren dienst aan de Volkplanting bewezen zoude hebben. — Men zondt te gelyker tyd een vaartuig vol met zieken en ſtervenden naar *Devil's Harwar*.

Het bevel was toen in handen van den Lieutenant Colonel, die des avonds door de zelfde ziekte als de Colonel wierd aangetast. Dezelve richte toen groote verwoestingen aan onder het krygsvolk

volk van allerleijen rang, wier bloed door de hitte van eene brandende zon als kookte, terwyl wy, in dit ſaiſoen van droogte, in plaats van ons op den post van *Jeruſalem* te bevinden, de bosſchen hadden moeten doorkruisſen. Maar, zoo als ik reeds heb opgemerkt, de Colonel verkoos ongelukkiglyk dit ongeſchikt ſaiſoen voor deeze tochten. Verſcheiden Officiers zouden toen hunne posten wel hebben willen nederleggen, indien de betamelykheid zulks gedoogd had op een oogenblik, dat zy werkelyk in dienst waren. Ik zelf zoude wel verlangd hebben eenigen tyd te *Paramaribo* te gaan doorbrengen; maar dewyl men my dit niet aanboodt, ſchoon men aan alle de anderen, tot de ſlaven toe, verlof gegeven hadt, achte ik het beneden my 'er om te verzoeken, dewyl ik het nog op gaande been konde houden.

Den 19den echter verërgerde myn voet zoodadanig, dat de Heelmeester my buiten ſtaat verklaarde, om dienst te kunnen doen: met dit al bleef ik ſteeds op de legerplaats.

Den 20ſten, ontfingen wy eene verſterking van krygsvolk, in ſlaven beſtaande, en van krygsbehoeften; dienvolgende zondt men den Major MEDLAR met honderd vyftig mannen, om op kondſchap uit te gaan.

Onder meerdere onheilen, waar mede het leger

in dit oogenblik te kampen hadt, moet men vooral rekenen eene ontzachelyke meenigte ſprinkhaanen, die alles, wat zy ontmoetten, verſlonden. Het ſcheen waarlyk, of de vloek des hemels ons op alle manieren bezogt: allerleije zoort van ongedierte hadt zig dermaten vermeenigvuldigd, dat men, in weerwil van de grootſte zorgvuldigheid, 'er zig niet geheel en al van bevryden konde. Deeze ſprinkhanen waren van eene bruine kleur, en van gedaante als de anderen. Zy vlogen niet, maar ſprongen by hoopen op de tafel en ſtoelen, terwyl wy aten. Des nachts kwelden zy ons, door over ons aangezicht te kuiëren.

Echter vonden wy op den post van *Jeruſalem* eene groote meenigte visſchen, en vooral de *Newmara*, de *Warrappa*, de *Pataky* en de *Vieille*. Allen waren uitmuntend. De *Pataky* was byna twee voeten lang, en hadt de gedaante van een ſchelvisch; de laatſte geleek naar een groote baars. Men vong ook een zoort van Aal, die alhier *Naay-naay-fiſy* genoemd wordt, zeer fyn, en omtrent een voet lang is. 'Er was ook nog een zoort van visch, genaamd *Dung-fish*, hebbende ten naasten by de gedaante van één kleinen haring. De Negers alleen aten de twee laatstgemelden.

Den 3den December, kwamen de afgezondene manſchappen van den Major MEDLAR, na eene af-

afwezigheid van veertien dagen, te rug, met zig brengende eene vrouw van de muitelingen, met haaren zoon, omtrent agt jaaren oud zynde, welken men op een klein veld, met bittere maniok beplant, gevangen genomen hadt. Dit ongelukkig ſchepzel was zwanger en zeer verſchrikt; maar de Major, die een menschlievend en gevoelig mensch was, behandelde haar met goedäartigheid. Hy had echter op eene ongelukkige manier een Corporaal verloren, SCHOELAR genaamd, en een Zee-ſoldaat, genaamd PHILIP VAN DEN BOSCH, die onvoorzigtiglyk maniok-wortels gegeten hebbende, vergiftigd waren geworden, en den zelfden nacht in verſchrikkelyke ſtuiptrekkingen en pynen ſtierven. Het geneesmiddel tegen dit vergift, is, zoo men zegt, peper van *Caijenne* in eenig geestryk water; maar de Major konde toen noch het een, noch het ander bekomen.

Onze gevangene verhaalde ons, dat die arme uitgehongerde Neger, dien wy gevonden hadden, ISAAC genaamd was, en dat men hem voor dood had laten leggen; zy verklaarde daarënboven, dat Capitain ARICO eene nieuwe verblyfplaats aan de zee-kusten had opgericht, waar aan hy den naam van *Fiſy-Hollo* gegeven had; dat BONNY de geſtrengſte krygstucht onder zyn volk onderhieldt; dat hy eene zoo onbepaalde oppermacht oeffende,

dat hy aan twee perſoonen van zyn volk het hoofd hadt laten afhouwen, drie dagen voor het inneemen van *Gado-Saby*, namelyk in den nacht van den 17den Augustus, toen wy het geſchreeuw der muitelingen, en het affchieten hunner ſnaphaanen hoorden, en zulks alleenlyk op de verdenking, dat deeze ongelukkigen ten voordeele der *Europeanen* geſproken hadden, en dat zy die geenen waren, wier hoofden wy op pieken gevonden hadden; dat deeze BONNY aan geenen Neger, onder zyn bevel ſtaande, wapenen toevertrouwde, of hy moest hem eerst eenige jaaren als ſlaaf gediend, en ontwyffelbaare bewyzen van moed en trouwe gegeven hebben; dat zyne talryke onderhoorigen verpligt waren zig zonder tegenſpreken te onderwerpen aan alles, wat hy goedvondt te beveelen; dat men hem intuſſchen meer beminde, dan vreesde, uit hoofde van zyne onkreukbaare rechtvaardigheid en zynen mannelyken moed: zy bevestigde ons ook het bericht, dat hy gewond was geworden.

Deeze vrouw en haar zoon wierden, den 4den December, met den Vaandrig CABANUS, die hen had gevangen genomen, naar *Paramaribo* gezonden. Men had byna te gelyker tyd een jong meisjen van omtrent veertien jaaren aangehouden, doch

doch deeze geheel naakt, en buitengemeen gezwind zynde, had het geluk gehad te ontſnappen.

Voor het Hof van Juſtitie wierd bewezen, dat de eerstgemelde door de muitelingen met geweld was weggevoerd; dienvolgende kreeg zy vergiffenis, en keerde, benevens haaren zoon, met blydſchap naar de Plantagie van haaren meester te rug. Het is opmerkelyk, dat, toen dit kind voor de eerſte keer een paard of een koe zag, hy daar voor zoo beängst was, dat hy in zwaare ſtuiptrekkingen viel; bovendien konde hy niet veelen, dat hem een blanke aanraakte; want tot hier toe had hy geene menſchen van die kleur gezien, en hy noemde hen altyd *Yorica*, het welk, in de taal der Negers, *den Duivel* beteekent.

Omtrent op deezen zelfden tyd, dreef het ligchaam van eene Zee-koe, of *Manati*, in het water, dicht by den wachtpost van *Jeruſalem*. De ſlaven zwommen 'er dadelyk naar toe, de één met ſnoeimesſen, de ander met gewoone mesſen, en allen bragten zy 'er ſtukken van mede voor hun middagmaal. Eindelyk trokken zy het dier, het welk reeds aan het rotten was, op 't land. Het was zestien voeten lang; en beſtondt uit eene zeer groote en ongeſchikte klomp vet, waar van het agterſte gedeelte puntsgewyze liep naar eene vleeschachtige, breede en rechte ſtaart. Deeze Zee-koe had

had een dikken en ronden kop, een platten bek, breede neusgaten, met zeer harde hairen aan den neus, en boven den mond, kleine oogen en drie gehoor-gaten, in plaats van ooren. In plaats van pooten, had dit dier twee uitwasſen, of vleeschachtige vinnen, even als die van de Land-Schildpad, die een weinig beneden den kop te voorſchyn kwamen. Het dier bedient 'er zig van om te zwemmen, en zig, ſchoon traaglyk, te bewegen, wanneer hy het kruid wil eeten, het welk aan den oever der rivieren groeit, want het is een halfllachtig dier. Hy had eene groenachtige zwarte kleur, eene ruwe ongelyke huid, met groote verhevenheden en rimpels, die een kring maken, en met eenige weinige ſtekelige hairen bedekt. Hy had kiezen, maar geene voor-tanden, en eene zeer korte toug. De Zee-koe werpt, even als de Walvisch, levende jongen, en zoogt dezelven aan twee borsten. De dieren van dit zoort zyn in de Rivier der *Amazonen* zeer gemeen. Men zegt, dat hun vleesch den ſmaak van kalfs-vleesch heeft, en goed is om te eeten. Die ik tans zag, was reeds te veel verrot, om 'er van te proeven. Men zag op zynen rug twee gaten van kogels, welken de muitelingen waarſchynlyk op den 27ſten, wanneer wy twee ſnaphaan-ſchoten gehoord hadden, op hem hadden laten afgaan.

Ik

Ik oordeele het niet ongepast te zyn, om alhier eene beſchryving te geven van een ander halfflachtig dier, *Tapira* genaamd, het welk veel gelykheid heeft met het Zee-paard van het oude vaste Land, maar minder groot is. Zyn lyf heeft ten naasten by de gedaante van dat van een ezel, ſchoon echter minder lomp zynde. Zyn kop verſchilt niet veel van den kop van een paard, maar zyne onderſte lip ſtaat meer voor uit, en eindigt met eene beweegbaare ſnuit (*), als die van een Oly-

(*) Zommige natuurkenners beweeren tegen het gevoelen van onzen reiziger, dat dit dier deeze ſnuit naar willekeur kan uit en intrekken, byna op de manier van een Olyphants ſnuit, of den hoorn van een Rhinoceros.

De Zee-paarden, in de huizen te *Caijenne* opgevoed, zyn uittermaten gemeenzaam, en worden gaarne geſtreeld en gekrabd; zy loopen over al heen zonder kwaad te doen. Op het eetens-uur ziet men deeze dieren aankomen, als of zy tot het huisgezin behoorden; zy vermoeien de lieden, die aan tafel zitten, zeer; zy vragen hun op eene lompe wyze met hun ſnuit, om eeten te hebben; zy loopen rondom de eetens-tafel; zy eeten brood, caſſave, vruchten, en dikwils, eer zy heen gaan, wryven zy zig tegen het huisraad.

De *Indiaanſche* wilden bereiden de huid van deeze dieren, door dezelve uit te ſpannen en in de zon te laten droogen; zy bekleeden 'er hunne rondaſſen of oorlogs-

Olyphant, maar niet lang genoeg, om hem van eenig nut te wezen. Zyne ooren zyn rondachtig; zyne voortanden zyn zeer ſterk, en zomtyds zichtbaar. Hy heeft ruwe en rechte maanen, korte en dikke pooten met een zoort van paards-hoef, verdeeld in vier klauwen met nagels gewapend. Zyne ſtaart heeft niet meer dan twee of drie duimen lengte. De huid van dit dier is uittermaten dik, en van eene bruine kleur; wanneer hy jong is, heeft deeze huid kleine vlakken, even als die van de harten in *Guiana*, of de *Paca*, en dezelve maken langwerpige ſtreepen. Hy voedt zig met kruiden en planten, die op moerasſige plaatſen groeijen. Hy is zoo vreesachtig, dat hy, bang zynde, zyn behoud zoekt door zig in het water te dompelen, waar in hy een zeer langen tyd verblyft. Het vleesch van het Zee-paard is zeer lekker; men geeft 'er den voorkeur aan boven het beſte oſſen-vleesch.

De

logs-ſchilden en hunne ſtormhoeden mede: de pylen en kogels doordringen met moeite dit gedroogde leder, het welk zeer hard, zeer dik, en waar van het weefzel zeer vast en in één gedrongen is. Te *Caijenne* maakt men 'er ſchoenen van, die langer duuren dan ſchoenen van oſſen-leder; het water doorweekt dezelven niet ligt.

Aanteek. v. d. Franſchen Vertaler.

De heer SELEFELDER, Officier van 's Compagnies krygsvolk, verzekerde my, op deezen zelfden tyd, dat hy een Zeepaard, van een geheel onderſcheiden aart, in de Rivier *Maroni* gezien had. De Majoor ABERCOMBIE, die in den zelfden dienst was, zeide my onlangs, in de Rivier van *Surinamen* een Meermin te hebben aangetroffen. Lord MONBODDO houdt ook zeer ſtellig ſtaande het aanwezen van Zee-mannen en Zee-vrouwen (*), en verzekert, dat men ze in 't jaar 1720. ge-

(*) Veele Reizigers maken melding van Zee-menſchen, waar aan zy den naam gegeven hebben van *Tritons*, *Nereïden*, *Sirenen*, *half visch*, *half vrouw*, of *Ambizen*. Allen komen daar in over één, dat het zeemonſters zyn, naar menſchen gelykende, ten minſten van het hoofd tot het midden toe.

Men leest in zeker boek, genaamd *Delices de la Hollande*, dat in het jaar 1430, na eenen zwaaren ſtorm, die de dyken in *Westvriesland* had doorgebroken, een Meermin in het ſlyk gevonden wierd. Men bragt dezelve naar *Haarlem;* men kleede haar, en leerde haar ſpinnen; zy gebruikte ons voedzel, en leefde eenige jaaren, zonder het ſpreken te hebben kunnen leeren, en had altyd een trek naar het water behouden. Haar geluid had veel overëenkomst met dat van een ſtervend mensch.

Aanteek. v. d. Franſchen Vertaler.

gezien heeft. Maar hoe achtenswaardig op andere punten het oordeel en gezag van deezen Lord moge voorkomen, is het my niet mogelyk, om met hem in te ſtemmen, dat 'er mannen en vrouwen met vinnen en ſchubben, laat ſtaan met ſtaarten, zyn zouden.

Ik geloof, zoo het my geöorloofd is myne gedachten op dit ſtuk te zeggen, dat men nu en dan in de Rivieren, onder den zonne-keerkring gelegen, zoo op de kust van *Africa*, als van *Zuid-America*, een zoort van visch ziet, die met het halve lyf boven het water uitſteekt, zeer veel gelykheid heeft met een menſchelyk ſchepzel, maar veel kleiner is, en ten naasten by als die geen, welke men in 't jaar 1794 te *London* zag. Deszelfs kleur is zwartachtig groen; de kop is rond, met een zoort van mismaakt aangezicht. Eene zwaare vinne vertoont zig by de oogen van het dier, loopt tot het midden van den rug, en gelykt veel naar hoofdhair. Zyne twee armen en handen zyn twee vleesachtige en gevingerde vinnen. Het wyfje, als zynde een dier, dat haare jongen levendig werpt, heeft borſten, even eens gemaakt, als die van eene vrouw. De ſtaart is volmaakt die van een visch. In veele opzigten gelykt hy naar het Zee-kalf; behalven dat de laatstgemelde geene vinnen op den rug heeft. Dezel-

zelve is ook veel dikker, en verheft zig nooit boven het water, zoo als het dier zoo even door my beſchreven. Ik heb deeze berichten ontfangen van verſcheiden bejaarde Negers, en van verſcheiden *Indianen*, die alle in hunne beſchryvingen overëenſtemden. Zommigen voegden 'er by, dat deeze dieren zingen, maar ik denke, dat het is een klagend geſchrey, zoo als men wel van andere visſchen of halfflachtige dieren onder den zonnekeerkring hoort. Zy verzekerden my, dat zy, ſchoon zeldzaam voorkomende, ten hoogſten gevreesd zyn by hunne vrouwen en kinderen, die hen *watra-mama*, of moeder der wateren noemen; en, het geen vreemd is, met dien naam beſtempelen zy ook hunne Profeteſſen. Maar laaten wy van dit ſtuk afſtappen, en het verhaal onzer krygs-verrigtingen weder vervolgen.

Ik heb reeds gezegd, dat zeker Heelmeester, den 19den November, verklaard had, dat myn voet my buiten ſtaat ſtelde, om dienst te doen; en heden, den 5den December, werden een ander Heelmeester, twee Capitains en een Adjudant gezonden om my te bezigtigen, gelyk ook den Capitain PERRET, die ziek was. De laatstgemelde Heelmeester verklaarde al mede onder eede, dat wy zonder gevaar niet gaan konden, en nog minder zwaare vermoeijing uitſtaan; maar de Co-

lonel SEYBOURG, wien de heete koorts ſteeds bybleef, vond goed, dat wy oogenblikkelyk de boſchen zouden intrekken, al zag hy, dat men ons op kruiwagens moest voortkruien. De arme Capitain PERRET, die 'er als een ſtervend mensch uitzag, en zig niet bewegen konde, beſloot echter, om deezen uitzinnigen last ter uitvoer te brengen; maar ik kwam 'er ſtellig voor uit, dat ik den geen, die beſtaan zoude durven my aan te raken, de hersſens zoude inſchieten; en ingevolge van deeze verklaring, ſtelde men my onder de bewaring van een ſchildwacht. Het geheele leger ſcheen toen niet dan uit zotten te beſtaan.

Den 11den, ontfingen wy bericht, dat men een zeker getal muitelingen aan de overzyde van *Devil's Harwar* gezien had, en wy vernamen vervolgens, dat zy de *Commewyne* verlaten hadden, aan welker oevers zy, den 5den, het huis van den eigenaar van *Killeſting-Nova*, waar in de Opzichter SLICHTER was opgeſloten, verbrand hadden, dat zy de geheele Plantagie verwoest hadden, drie-en-dertig vrouwen mede gevoerd, en het zoontje van eenen Mulat verminkt, om zig over zynen vader te wreeken; en dat eindelyk de Neger-Jagers hen vervolgden. Capitain FREDERIK kwam ook den zelfden dag aan. Hy had het krygsvolk der Sociëteit verlaten, om onder die

die van den Colonel FOURGEOUD te gaan, en hy bevestigde ons deeze ongelukkige nieuwstydingen.

Byna op deezen zelfden tyd, na vier maanden lang aan alles gebrek gehad te hebben, ontfing ik het overſchot van mynen voorraad, welken men my van de Plantagie *Mocha* zondt, maar voor drie vierde door de kakkerlakken vernield: ik deelde het beste onder de zieken uit, maar het geen my het grootſte genoegen deedt, was te vernemen, dat JOANNA en myn zoon JOHNNY buiten gevaar waren, en te *Paramaribo* herſtelden. Deeze tyding beurde my zoodanig op, dat ik des anderen daags morgens te kennen gaf, dat ik my in ſtaat bevond, om dienst te doen, maar ik twyffel, of dit wel zoo was. De noodzakelykheid om van lucht te veranderen, bragt 'er ook veel aan toe, want in de zoort van gevangenis, die ik hield, had ik 'er volſtrekt gebrek aan, en zy was my echter ongemeen noodig. Den zelfden avond, voer een vaartuig, vol met *Caraïbiſche Indianen*, de *Cormoetibo-Kreek* op, om, door middel van de *Wana-Kreek*, in de Rivier *Maroni* in te loopen.

Den 20ſten December, was ik van myne kwetſuur aan den voet herſteld; de Colonel SEYBOURG insgelyks van zyne heete koorts.

Den 21ſten, kwamen 'er beveelen van den Colonel FOURGEOUD, die zig op dit oogenblik beter bevondt: dezelve bragten mede, dat wy onze legerplaats te *Jeruſalem* zouden opbreken, en ons andermaal naar de *Wana-Kreek* begeven. Dienvolgende wierden de zieken in vaartuigen naar het hospitaal te *Devil's Harwar*, het welk reeds byna vol was, gezonden. Veelen waren door eene ziekte aangetast, vry veel gelykende naar trommelzucht, en alhier de *Kouk* genaamd. Dezelve beſtaat in eene verbaazende opſpanning van den buik, die te gelyker tyd zeer hard is. Men krygt die ziekte, zoo men zegt, door het drinken van modderig water, zonder het met eenig geestryk vocht te vermengen; en dit was onze gewoone en algemeene drank.

Den 22ſten, des morgens om zes uuren, braken wy het leger op, en volgden de oevers van de *Cormoetibo-Kreek*, die niet meer dan een moeras was. Men liet één van onze ongelukkige Negers, die een gat in het hoofd had, aan zyn lot over; men wierp een anderen van één der vaartuigen in het water, en hy verdronk.

Wy zagen deezen dag een groot aantal *Pingos*, of wilde varkens, die, als naar gewoonte, onze linie braken. Verſcheiden wierden door ſabelhouwen gedood, en zommigen ontkwamen het, nemen-

mende de bajonnetten, waar mede zy geraakt waren, met zig.

Deeze tocht was vooral onäangenaam uit hoofde van de zwaare regenbuien, die ſtrooms-gewyze nedervielen, en de Rivieren deeden overloopen. De vroege ochtend-ſtonden waren vochtig en koud, en zoo ſtrydig met de ongemeene hitte van den dag, dat wy zeer dikwils in onze hangmatten lagen te beven, vooral wanneer wy 'er met natte kleederen in gegaan waren. Intuſſchen kwam ik dit ongemak voor, door een gedeelte van den dag, even als de Jagers, half naakt te loopen, en myn hembd, geduurende den regen, onder eene omgekeerde ketel te leggen. Wanneer de regen ophieldt, kleedde ik my, en leed dus veel minder dan myne medgezellen, die zeer bleek en verkleumd waren.

Des avonds van den 23ſten, ſloegen wy ons neder by eene kleine beek, de *Caymans-Kreek* genaamd. Zekere boom, den naam van *Monbiara* dragende, boodt ter deezer plaats eenige uitmuntende vruchten aan, maar die allen door de ſlaven wierden weggenomen, eer ik 'er van konde proeven, of zelfs één van te zien krygen.

De regen viel by aanhoudenheid zoo ſterk, als of wy een zondvloed te vreezen hadden. Den 24ſten vervolgden wy onzen weg, en des avonds

ſloegen wy onze hangmatten neder by eene beek, *Torica* of de *Duivels-Zeef* genaamd. Wy bouwden aldaar ſchuilplaatſen of hutten, en maakten 'er vlotten, om 'er de krygs- en mond-behoeften op te plaatſen.

Den 25ſten, trokken wy door ſlyk en water, wy kregen de zwaarſte ſtortregens op het lyf, en ſloegen ons des avonds neder by eene kleine beek, genaamd de *Java-Kreek*, en loopende drie mylen beneden de *Wana-Kreek*.

Den 26ſten, wierd ik met eenige weinige manſchappen afgezonden, om onze oude legerplaatſen, by de laatstgemelde Kreek, te gaan opneemen. Des avonds kwamen wy te rug, half zwemmende door ſlyk en water, en zonder iets, dan eenige vogelen en merkwaardige boomen gezien te hebben, welken ik niet met ſtilzwygen kan voorby gaan. Men noemde deeze vogelen *Crombach*, *Camawarry* en *Crocro*. De eerſte heeft de gedaante van eene groote houtſnip, en heeft een krommen bek. De tweede is een waterhoen, maar driemaal grooter dan de voorgaande. Zy zyn zeer ligt, en vlogen in een oogenblik weg, waarom ik 'er geene omſtandiger beſchryving van geven kan. De derde of de *Crocro*, is een weinig minder groot, dan onze kraaijen, en ik geloof, dat hy tot het zelfde zoort behoort, want

hy

Gezicht der leger-plaats aan de JAVA-KREEK.

Gezicht der leger-plaats by JERUSALEM.

hy is één der verſlindendſte van alle vleesch-etende vogelen. Deeze vogel heeft eene donker blaauwe kleur. Zyn bek en pooten zyn uittermaten ſterk: hy maakt een allerönaangenaamst en ſcherpst gekras, voornamelyk in den nacht. De boomen wierden door de Negers genoemd *Mataky* en *Markoury*. De eerſte is merkwaardig uit hoofde van zyne wortels, die zoodanig boven den grond uitſteken, dat een groot aantal menſchen zig daar onder zouden kunnen verſchuilen, zonder elkander te zien; zomtyds zelfs ſtaan zy zoo wyd van één, dat men te paard tusſchen beiden zoude kunnen doorryden; en derzelver dikte is zoo groot, dat men niet meer dan één plank of deel noodig heeft, om 'er een tafel voor twaalf menſchen van te maken.

Ik verwyze den lezer naar de afteekening, die ik van deezen verbaazenden boom gemaakt heb, en geplaatst tegen over dien kant, alwaar onze legerplaats te *Jeruſalem* was nedergeſlagen. Ik heb in dezelfde plaat gebracht het gezicht van onze legerplaats aan de *Java-Kreek* by mooy weder.

De andere boom, *Markoury* genaamd, is waarlyk geducht, uit hoofde van zynen vergiftigen aart, welke zoo doordringend is, dat de rook van dit hout doodelyk is voor de dieren, wanneer het

in de longen koomt. Hy groeit altyd alleen, en doet ontwyffelbaar ſterven al wat 'er dicht by koomt. De ſlaven zelve zyn zoo beſchroomd om hem aan te raken, dat zy op de Plantagiën het omhakken 'er van weigeren. Hy is niet zeer hoog, ongelyk, en van eene leelyke gedaante; hy heeft ſlechts eenige takken, en zyne bladeren zyn van eene bleek groene kleur. Men heeft my gezegd, dat de *Indianen* zommigen van hunne pylen vergiftigen, door ze in het ſap van deezen boom te doopen.

Den 27ſten, begaf zig eene andere ronde in aantocht, maar ontdekte even weinig, als de eerſte.

Ik heb reeds gezegd, dat de zweer, die ik aan den linker voet had, geneezen was, en dit was waar; maar op dit oogenblik haalde ik uit myn regter arm twee groote inſecten, die my andere zeer diepe zweeren veröorzaakten. In *Surinamen* noemt men deeze inſecten *Struik-wormen.* Zy zyn zoo groot als de rups van gewoone kapellen; zy hebben een zwarten kop, en eene puntige ſtaart; zy dringen ongemeen diep in het vleesch door, en men heeft een lancet noodig, om ze 'er uit te haalen; zy leven doorgaans in ſtilſtaande wateren, en met geduurig door dezelven te loopen, was ik aan hunne aanvallen blootgeſteld.

Myn

Myn moed begon my door de opëenſtapeling van alle deeze onheilen te ontzinken. Zoo veele onderſcheidene en herhaalde folteringen, waar aan ik geen einde zag, ontroerden mynen geest, en maakten my het leven verdrietig. In deeze elendige geſteldheid nam ik het ſtelligſt en welberaden beſluit om by de eerſte gelegenheid, die zig zoude aanbieden om dit met eere te doen, zulke opperhoofden en zulk een dienst vaarwel te zeggen. Men zal by het vervolg van myn verhaal zien, of ik dit voornemen heb toegebragt.

Onze tegenwoordige legerplaats was zoo ondraaglyk, dat 'er geene beſchryving van te geven is. Eene aanhoudende overſtrooming overdekte den grond, zoodanig, dat men vlotten moest maken, om 'er onzen voorraad op te plaatſen. Wy konden uit onze hangmatten niet komen, zonder tot de kniën in ſlyk of water te ſtappen; en op plaatſen, waar het lager was, aten de inſecten ons levendig op. Eene zoo ongezonde geſteldheid vermeerderde het getal van onze zieken, en men was genoodzaakt een ander vaartuig, vol met dood-kranken, de *Cormoetibo-Kreek* te doen afzakken, en naar het hospitaal van *Devil's Harwar* te zenden. Onder dit getal was die arme oude Negers, wiens hersſenen byna verbryzeld

waren, en die ons eerst des avonds te voor ren in eenen deerniswaardigen ſtaat had kunnen inhalen.

Dit vaartuig, het welk veel naar een dryvend kerkhof geleek, vertrok den laatſten dag van 't jaar 1775.

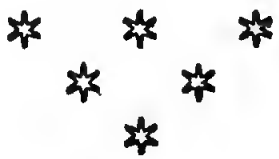

VIER-

VIER-EN-TWINTIGSTE HOOFTSTUK.

Aanwerving van twee Compagniën Vrywilligers, beſtaande uit Negers en vrye Mulatten. — Verſcheidene zoorten van Viſchen. — Arrowoukas. *Indianen. — De krygsbende van den Colonel* FOURGEOUD *ontfangt beyel, om naar* Holland *in te ſchepen. — De Ratel-ſlang. — De blaauwe* Dypſas. *— De* Amphisbœna *of twee-hoofdige ſlang. — Eene fraaije Kapel. — De Colonel ontfangt naderen last. — Het krygsvolk trekt weder in de boſſchen. — Koophandel in de Volkplanting van* Surinamen. *— Beſchryving van eene Cacao-Plantagie. — Heldendaad van eenen Neger. — De Ananas. — De Muscaat- en Water-Meloen.*

Op nieuwe jaars dag deedt de Colonel SEYBOURG my zyne groete doen, met verzoek om myne aanhoudende vriendſchap. Ik ging hem oogenblikkelyk van de myne verzekeren, en hy verklaarde my een oprecht leedwezen te hebben over de kwade bejegeningen, waar aan hy zig ten mynen opzigte ſchuldig had gemaakt. Hy verzekerde my, dat zyn Adjudant en ſpion GIBHART,

'er

'er de voornaame oorzaak van was; vervolgens my by de hand vattende, ſtondt hy my toe, om tans naar *Paramaribo* te gaan, of werwaarts ik goedvond, tot dat ik anderen last ontfangen zoude hebben. Deeze behandeling deedt my een innerlyk genoegen, en wy dronken al het overſchot onzer vyandſchap af, niet met wyn, maar in rhum met water gemengd. Dien zelfden avond derhalven afſcheid genomen hebbende, zoo van mynen nieuwen vriend, als van de legerplaats aan de *Java-Kreek*, zakte ik, zeer wel te vreden zynde, de Rivier af, om my naar de hoofdſtad der Volkplanting te begeven.

Na een gedeelte van den weg ſlapende te hebben overgebracht, bevond ik my des anderen daags morgens te *Devil's Harwar*, alwaar ik vernam, dat die zelfde GIBHART, van wien ik zoo even ſprak, kortlings aldaar was overleden. Des avonds kwamen wy op de Plantagie *Beekslied*. Myne roeijers arbeidden met veel yver. Om elkander daar toe aan te zetten, kliefde de een het water met zyn riem in diervoegen, dat het een onderſcheiden geluid gaf, en zyne medgezellen volgden hem gezamentlyk daar in naar.

Den 3den, kwam ik op het Fort *Amſterdam* aan, alwaar ik een uitſtekend middagmaal deed met onderſcheidene zoorten van visch, genaamd

Pas-

Paſfary, *Prare-Prare*, *Provost*, en *Curema*. De *Paſfary* is meer dan twee voeten lang, en weegt zomtyds twintig ponden. Zyn kop is breed en plat. Hy heeft twee lange knevels, maar geene ſchubben; zyn vleesch is aller lekkerst. De *Prare-Prare* is ten naasten by van dezelfde gedaante en insgelyks goed. De *Provost* is breed, heeft dikwils de lengte van vyf voeten, en eene geelachtige kleur. Zyn vleesch is minder aangenaam, dan dat van de twee voorgaande, maar geeft eene goede oly. De *Curema* is een zoort van harder, zomtyds van twee voeten lengte, hebbende twee groote witte zilverachtige oogen, en de benedenſte kaak meer voor uit ſtaande dan de bovenſte. Ter deezer plaatſe vangt men ook een zoort van zeeſlak, waar van Mejuffrouw DE MERIAN melding maakt, en welker voorſte gedeelte juist gelykt naar dat van een garnaal.

Des avonds van dien dag, ten zes uuren, trad ik in de ſtad *Paramaribo* binnen. Ik vond aldaar JOANNA en mynen zoon in volmaakte gezondheid. Beiden waren zy, van wegen de gevolgen hunner ziekte, drie weken lang blind geweest. Myn vriend, de heer DE GRAAF, noodigde my, om met haar by hem myn intrek te nemen.

Daags daaraanvolgende at ik met den Colonel FOURGEOUD, die zig zoo wel bevondt als ooit.

Hy

Hy onthaalde my, als naar gewoonte, op gezouten kost (*), en behandelde my zeer vriendelyk. Hy berigtte my, dat 'er twee compagniën vrywilligers, uit Mulatten en vrye Negers beſtaande, wierden aangeworven; dat de *Oucas*. en *Saramèca-Negers* de muitelingen begunſtigden, en in de daad groote ſchelmen waren; dat men eenigen van de laatstgemelden by de *Caſiwinica-Kreek* gedood had; dat hy hunne verblyfplaats *Fisfy-Hollo* hoopte te vernielen; dat BONNY en de zynen, in weerwil van hunne ſtrooperyen, die niet lang meer duuren konden, in de bosſchen van honger ſtierven, en dat hy beſloten had, zoo lang hy een enkelen ſoldaat overig had, dien muiteling te vervolgen, hem zoo mogelyk gevangen te nemen, of ten minſten met zyne bende uit de Volkplanting te verjagen. De Colonel verhaalde my al verder, dat zeker *Franschman*, die den platten grond der vestingwerken, enz. voor den Gouverneur van *Caïjenne* afteekende, op het oogenblik, dat hy ſtondt te worden opgehangen, ont-

(*) Hy hieldt hardnekkiglyk ſtaande, dat deeze gezouten ſpyzen uitmuntend voor de gezondheid waren, en met dit al had hy drie koks uit *Europa* mede genomen.

Aanteek. van den Schryver.

ontſnapt was; dat hy aan den Capitain TULLING, wegens het door hem in ſtilte aangegaan huwelyk, vergiffenis geſchonken hadt; en dat de Lieutenant Colonel DE BORGNES met eene ryke weduwe ging trouwen.

De Bevelhebber was, met één woord gezegd, ten mynen opzigte een geheel ander mensch geworden. Zyne manieren waren toen zoo geſchikt, dat ik niet verlangen konde mynen tyd in beter gezelſchap door te brengen. Hoe was het mogelyk, dat ik te gelyker tyd de vriend van twee Overſten was, die door nyd jegens elkander gedreven wierden. Dit is een geheim, het welk ik nimmer heb kunnen ontdekken; misſchien, daar zy geſlagen vyanden waren, wilden zy my beiden winnen. Wat daar ook van zy, ik beſloot, de ſtiptſte ononzydigheid in acht te nemen. Ik gedroeg my ook op dezelfde wyze jegens den Gouverneur, die my den tweeden dag na myne aankomst ten eeten verzogt, en, in plaats van my op gezouten oſſen-vleesch te onthalen, overënkomſtig zyne gewoonte, eene deftige maaltyd liet aanrechten.

Ik gaf ook een bezoek aan myne verdere vrienden, namelyk aan Mevrouw GODEFROY, als mede ten huize van DEMELLY, GORDON, MAC-NEYL; en ik bragt ook zeer vrolyk den

dag

dag door met de zwarte Mevrouw SAMPSON, of ZUBLY, die tans weduwe was.

Ik woonde ook een dans-party van Mulatten by, op welke men echter geene ſlaven zag. De muſiek, het licht, de dans, het avond-eeten, waren aldaar in de volmaaktſte orde geregeld. De grootſte pracht ſtak voornamelyk in de kleederen uit. Vrolykheid en betamelykheid hadden 'er beiden plaats, en wel zoodanig, dat dit gezelſchap ten voorbeelde ſtrekken kon aan dat van veele inwooners van eene andere kleur, die zig verbeelden beſchaafder zeden te bezitten.

Den 20ſten, een groot aantal Indianen en Negers van beide kunne, in de Rivier by het Fort *Zelandia* hebbende zien zwemmen, wilden de jonge DONALD MAC-NEYL en ik van de party zyn. Nimmer zag ik eene dergelyke vaardigheid, dan die der Negers, in het water. Zy hielden een zoort van gevecht, waar in zy als visſchen duikten, en elkander met de voeten, maar nooit met de handen, raakten. De *Indianen*, die tot het geſlacht der *Arrowoukas* behoorden, waren ook bekwame zwemmers, en ſcheenen zoo wel in 't water, als op 't land, te kunnen leven.

Ons door dit genomen bad genoegzaam verkoeld hebbende, gingen wy aan den oever nederzitten, alwaar ik het genoegen had het maakzel en de trek-

ken

ken van eene jonge *Indiane* te beſchouwen, die als een venus-beeld uit het water opkwam. — De *Arrowoukas* zyn zeer verſchillende van alle de andere *Indianen*, over welken ik reeds den lezer onderhouden heb; hy herinnert zig misſchien myne belofte, om van hun in het byzonder te ſpreken, en deeze zal ik tans volbrengen. — Ik merkte op, dat de huid van dit jong meisjen, by het uitkomen uit het water, niet meer met Roucou geverwd zynde, my veel ſchooner voorkwam, dan de koper-kleurige huid der vrouwen van andere *Indiaanſche* volken. Haare leden waren door geene naauwe ringen, of ſtyve catoene banden ontcierd. Haar hoofdhair hing niet los; maar was netjes rondom haar hoofd opgebonden, en op den kruin door eene breede zilvere plaat vast gemaakt (*). Het eenige kleed, dat zy in het water aanhieldt, beſtondt in een klein vierkant voorſchoot, van koraalen gemaakt, zoo als ik die hier boven reeds beſchreven heb: zy was derhalven, ten aanzien van de overige deelen van haar lichaam, geheel en al naakt. Zy had een aan-

(*) In plaats van dezelve neemt men ook wel een ſchelp, een visch-graat, of tyger-tanden.

Aanteek. van den Schryver.

aangezicht, zoo bevallig, als men zig verbeelden kan. Haare reizige geſtalte, haare kragt, haare jeugd, haare levendigheid, alle de teekenen van eene goede gezondheid, overtuigden my van de waarheid, dat wanneer het lichaam zig geheel aan het oog ontdekt, men op de ſchoonheid van het aangezicht weinig acht ſlaat. Haar gelaat kondigde die beminnelyke eenvoudigheid, dien onſchuldigen ernst aan, die op geenen onëerbaaren aanval zelfs verdacht is, en niet kan nagebootst worden door haar, die zig aan den geringſten misſtap ſchuldig kent. Eene geverwde olyfkleur is met de ſchoonheid zeer wel beſtaanbaar: deeze is de natuurlykſte kleur van alle menſchelyke ſchepſelen; want het is waarſchynlyk, dat blank en zwart ſlechts trapswyze opklimmingen zyn, veröorzaakt door overmaat van warmte en koude (*). Dit jong

(*) Verſcheiden Natuur-kenners zyn van dit gevoelen niet. Onder dit getal behoort BUFFON, die in zyne *Natuurlyke Geſchiedenis van den Mensch* zegt: — „ De witte of blanke kleur ſchynt de oorſprongelyke kleur der natuur te zyn, welke de luchtſtreek, het voedzel en de zeden zelfs tot in het geele, bruine of zwarte doen veranderen, en die in zekere omſtandigheden weder te voorſchyn koomt, maar met eene zoo groote verandering, dat ze niet gelykt naar de oorſprongelyke witte

jong meisje, zoo volmaakt ſchoon, ſcheen zelfs ook volmaakt gelukkig te zyn. Men vindt, zegt RAYNAL, in den ſtaat der zuivere natuur het geluk meenigvuldiger, dan in den ſtaat der volmaaktſte beſchaafdheid. Het is zeker, dat eene *Europeeſche* vrouw tot aan de toppen der vingers zoude bloozen, op het enkele denkbeeld van naakt in het openbaar te verſchynen; maar opvoeding en vooröordeel doen alles, vermits het een ontwyffelbaare regel is, dat, wanneer men inwendig zig niets te verwyten heeft, men voorzeker van geene ſchaamte weten kan.

Ik herinner my te *Bergen op Zoom* eenen jongen *Indiaan* uit den omtrek van de Volkplanting *de Berbices*, genaamd WILKY, gezien te hebben. De Generaal DESALVE, die hem had medegebragt, liet hem kleeden, en gaf hem een zeker zoort van opvoeding. Deeze *Indiaan* had onder anderen het koken en kleeder-maken geleerd, willende zig zelven, zoo hy zeide, tevens van alle noodwendigheden voorzien. Na verloop van eenigen tyd, betuigde hy zyn verlangen, om naar de Volkplan-

te kleur, die door de opgegevene oorzaaken in de daad van natuur veranderd is".

Aanteek. v. d. Franſchen Vert.

planting te rug te keeren; en hy had ſlechts even den *Americaanſchen* grond betreden, of hy wierp zyne kleederen weg, begaf zig naakt in het diepſte der bosſchen, alwaar hy, even gelyk de *Hottentot*, van wien ROUSSEAU ſpreekt in de aanteekening N°. 13. op zyne verhandeling *over den oorſprong en grondſlag der ongelykheid onder de menſchen*, zyne dagen ſleet, zoo als hy die begonnen had, in het midden zyner landgenooten en vrienden. — Maar laaten wy tot dit meisjen te rug keeren. Zy had eene levendige Papegaaÿ, die zy zelve met een rond gemaakte pyl geſchoten had, en die ik van haar voor een mes met een dubbeld lemmer verruilde. De *Arrowoukas* zyn in dit zoort van jagt zoo knaphandig, dat zy meenigmalen een *Macaw* in zyne volle vlucht, en dikwils zelfs een duif, raken.

Ik kan van dit onderwerp niet afſtappen, zonder eenige aanmerkingen te maken omtrent het zedelyk character van dit volk, het welk niet alleen met de meeste andere *Indiaanſche* volken in vrede leeft, maar vooral in goede vriendſchap ſtaat met de *Europeanen*, wier achting het bezit.

Ik zal ſlechts één geval verhalen, tot een bewys van de dankbaarheid, waar door deeze *Indianen* zig onderſcheiden. Voor eenige jaaren kwamen twee van hun, man en vrouw, te *Para-*

ma-

maribo. Deeze vrouw in haare zwangerheid verre gevorderd zynde, gelastte de heer VAN DER MEY aan zyne dienstboden, om hen beiden aan zyn huis te brengen, en hun eene afzonderlyke kamer, en alles wat zy noodig hadden, te geven; vervolgens wenschte hy hun goeden avond. De *Indiaanſche* vrouw beviel dien zelfden nacht; en des anderen daags morgens, toen de dienstboden kwamen, om hun den dienst van hunnen meester op nieuw aan te bieden, vonden zy noch den man, noch de vrouw. Deeze waren voor het aankomen van den dag vertrokken, om met hun kind gerustelyk naar het bosch te rug te keeren (*). Men maakte toen verſcheiden gisſingen omtrent die zoo hoog geroemde oprechtheid der *Arrowoukas*; maar na verloop van agttien maanden, kwam deeze zelfde *Indiaan* den heer VAN DER MEY weder opzoeken, met zig brengende een ſchoon jongman, tot het geſlacht der *Accawaus* behoorende, dien hy in een gevecht gevangen genomen had (†) Hy boodt

(*) Ik heb reeds gezegd, dat de *Indiaanſche* vrouwen zonder ſmart kinderen baaren.

Aanteek. van den Schryver.

(†) Dit is onder hen zeer zeldzaam, want 'er is geen vreedzamer volk, dan zy.

Aanteek. van den Schryver.

boodt hem zynen weldoener aan, zeggende alleenlyk: *Die is voor u*; en, zonder naar antwoord te wagten, liep hy weg. Men boodt den heer VAN DER MEY meer dan twee honderd ponden ſterling voor dien ſlaaf, maar hy weigerde zulks, en behandelde hem, even als of hy een vry perſoon was.

De opvoeding, welke de *Indianen* in hunne kindsheid ontfangen, is zoo overëenkomſtig de wetten der eenvoudige natuur, dat zeldzaam hun gemoed bedorven, noch hun lichaam misvormd is. Te groote zorgvuldigheid in beiderleije opzigten, is zoo wel ſchadelyk, als eene volſtrekte achteloosheid. Dit is het gevoelen van den verſtandigen Dr. BANCROFT, die niet noodig had zulks met een plaats uit QUINTILIAAN te bewyzen.

Schoon de *Arrowoukas* in eene volmaakte eensgezindheid met de *Europeanen*, en de meesten van hunne nabuuren, leven, trekkën zy echter ten ſtryde uit, wanneer men hen getergd heeft. Hunne wapenen zyn boog, pylen, en een knods, dien zy *abowtow* (*) noemen; maar zy eeten hunne

(*) De inwoonders van *Nieuw-Zeeland* noemen hunne knodſen *patou-patous*, welke gelykluidende uitdrukkingen te merkwaardiger zyn, naar mate van den zeer verren afſtand, die hen van elkander ſcheidt.

Aanteek. v. d. Franſchen Vert.

ne gevangenen niet, zoo als de *Caraïben* doen, die zelfs de Negers opäten, welken zy in eenen opſtand doodden, die in de Volkplanting *de Berbices* voorviel. Offchoon zy veel verder van de zee af woonen, dan de *Warrows*, hebben zy kano's, zomtyds van veertig voeten lang, waar mede zy de Rivieren afzakken. De *Indianen* van dit geſlacht zyn groote kruidkenners. Voor uitwendige kwalen, maaken zy gebruik van enkelvoudige middelen, waar van de bosſchen van het vaste Land van *America* overvloeien. — Maar laten wy het verhaal van onze krygsverrigting vervolgen.

Den 25ſten, wierd ik door de koorts aangetast, en men deedt my eene aderlating op den voet; maar het lancet te diep geſtoken zynde, geraakte ik verminkt. Omtrent dien zelfden tyd kwam de Colonel SEYBOURG uit de legerplaats aan de *Java-Kreek* zeer ziek te rug.

De Colonel FOURGEOUD was toen op het punt, om zyne krygsverrigtingen te hervatten. Hy had reeds eenige manſchappen naar de *Savane der Joden* afgezonden, om beter onderricht te worden van het geen 'er van dien kant omging. In dien ſtaat der zaken ontfing hy beveelen uit *den Hage*, om dien tocht oogenblikkelyk te ſtaken,

en zig, met alle zyne manſchappen, onverwyld naar *Holland* in te ſchepen.

Ingevolge van deeze beveelen, wierden de transport-ſchepen den 27ſten gereed gemaakt, de Officiers en ſoldaten ontfingen hunne agterſtallige ſoldye, waar over zy zeer verheugd waren. Ieder een was te *Paramaribo* 'er over te vreden, uitgenomen eenige inwooners, en ik zelf.

Den 14den February, onaangezien het ongemak aan myn voet, de koorts, een zweer, en de ſcheurbuik, ging ik, op krukken loopende, met duizend guldens in myn zak, die ſomme verdeelen tusſchen den Colonel FOURGEOUD en Mevrouw GODEFROY, tot betaling van de ſchulden, welken ik door het vry koopen van mynen Neger QUACO, en myne JOANNA, gemaakt had; vervolgens keerde ik naar myne wooning te rug, geen enkelen ſchelling in myn zak overgehouden hebbende. De 500 guldens, welken ik aan Mevrouw GODEFROY ter hand ſtelde, waren eene geringe afkorting op de 1800 guldens, die ik haar ſchuldig was, en met dit al had zy de edelmoedigheid, om my op nieuw aan te zetten, ten einde JOANNA en mynen zoon naar *Holland* mede te nemen. Doch JOANNA weigerde zulks moediglyk, en verklaarde, „ Dat, alle andere be-

„ den-

„ denkingen daar gelaten, zy nimmer zoude toe-
„ ſtemmen, om de belangen van haare weldoen-
„ ſter aan die van haaren weldoener op te offe-
„ ren; dat haar eigen geluk, en zelfs het myne,
„ het welk zy boven het leven waardeerde, als
„ dan in bitterheid voor haar verkeeren zoude,
„ zoo lang de ſchuld van haare vrykooping niet
„ geheel en al gekweten zoude zyn, het zy door
„ my zelven, het zy uit de vruchten van haaren
„ eigen arbeid, zoo als zy hoopte dit t'eeniger
„ tyd ter uitvoer te brengen": — Zy voegde 'er by: „ dat onze ſcheiding niet dan kortſtondig zyn
„ zoude, en dat het grootſte bewys, het welk ik
„ haar van myne achting geven konde, beſtond
„ in het kloekmoedig dragen van deeze kleine te-
„ genkanting der fortuin, zonder in haare tegen-
„ woordigheid zelfs een enkelen zucht daar over
„ te laten". Zy liet deeze laatſte woorden met een glimlach gepaard gaan: daar op omhelsde zy haaren zoon, en verliet my dadelyk, om onbedwongen haare tranen te ſtorten. Op dit zelfde oogenblik wierd ik geroepen by den heer DELAMARE, die op ſterven lag; en myne ſmart was toen onuitſprekelyk. Ik moest echter beſluiten, om eene afwezigheid van één of twee jaaren door te ſtaan. Des namiddags, om myn leed een oogenblik te verzetten, ging ik het kabinet van *Indi-*

ſche zeldzaamheden van den heer ROUX bezichtigen. Het oog toevallig op een ratelſlang hebbende laten vallen, zal ik, alvorens de Volkplanting van *Surinamen* te verlaten, dit gevaarlyk kruipend gedierte beſchryven.

De Ratelſlang heeft in *Surinamen* zomtyds de lengte van agt of negen voeten. In 't midden is hy zeer dik, en naar den hals en de ſtaart word hy dunner. Zyn breede kop is plat, en leelyk mismaakt. Men ziet in hem twee wyd open geſpalkte neusgaten by den bek; en, even als de Kayman, een groote kam of bult boven de oogen, zoo zwart als git, en zeer ſchitterende. Aan het einde van zyne ſtaart zyn verſcheide ſchubben van een zoort van dun hoorn, zeer droog, en aan elkander zaamgehecht, welken het dier beweegt, wanneer hy getergd word, en die een geluid geven, gelykende naar dat van een ratel, waar van hy den naam draagt. Men zegt, dat het getal zyner ſchubben in evenredigheid jaarlyks vermeerdert, en dat men door dit middel zynen ouderdom zeer juist bepaalen kan. Deeze ſlang is geheel overdekt met andere ſchubben, die aan den ruggeſtreng over eind ſtaan. Hy heeft eene doffe orange kleur, gemengd uit een donker bruin, en zwarte vlakken, die op zyn kop ook zeer zichtbaar zyn: zyn buik heeft eene aschgrauwe kleur met ſchuins-

loo-

loopende ſchubben, zoo als de meeste andere ſlangen. Wanneer dit dier zynen buit beſpiedt, draait hy zig rond in elkander, als een kluw touw, en zyne ſtaart een weinig bewegende, doet hy die vervolgens ratelen, en ſpreidt zig in éénen ſprong uit ter lengte van zyn geheele lichaam; daar op verbergt hy zig andermaal, om zig op nieuw uit te ſpreiden. Het vergift van deezen ſlang word, ten minſten in geheel *America*, voor doodelyk, of voor zeer gevaarlyk gehouden. Wat betreft zyne eigenſchap om de oogen te verblinden, de muizen, de eekhorentjes, de vogelen, in zynen muil te laten vallen, ik houde zulks voor verdichtſels. Al die voorgewende tooverkragt beſtaat alleenlyk daar in, dat deeze arme dieren, wanneer zy zig door eenig dreigend gevaar overvallen zien, door zulk een ſchrik en beving worden aangetast, dat zy 'er het gebruik van hunne ledematen door verliezen, en onbeweeglyk op hunne plaats blyven, of, zig trachtende te redden, in de macht van hunnen vyand vallen.

Ik zag ook in dit kabinet de blaauwe *Surinaamſche Dipſas*, die byna eene blaauwe kleur op den rug heeft, in de zyden zeer helder, en aan den buik witachtig. Ik heb niet hooren zeggen, dat de beet van dit dier doodelyk is, maar dezelve veröorzaakt een onmatigen dorst, waar van hy zyn

zyn naam ontleent, want het woord *dipſa* beteekent in het Grieksch *dorst*. Ik merkte ook nog een anderen ſlang op, omtrent drie voeten lang, bedekt met ringen van onderſcheidene kleuren, dien men *Amphisbœna* noemt, om dat men veronderſtelt, dat hy twee hoofden heeft; maar de waare reden is, om dat, uit hoofde van zyne langwerpig ronde gedaante, zyn kop en ſtaart zoodanig naar elkander gelyken, dat het zeer wel is toe te geven, wanneer men 'er in mistast; zyne oogen zyn voorts byna onbemerkbaar. Het is die zelfde ſlang, aan welke de door my beſchrevene groote mieren voedzel verſchaffen, zoo het gemeene volk zegt, wanneer hy blind is, waarom men hem in dit Land met den naam van koning der mieren veréert (*).

Onder de talryke verzameling van fraaije kapellen van den zelfden heer ROUX, merkte ik 'er voornamelyk een op van eene middelmatige grootte, welker vier vleugelen, zoo van boven als beneden, met zwarte ſtreepen en een ſchitterend groen verciert zyn. De ontzachelyke hoogte, tot wel-

(*) Ik begryp niet, hoe Mejuffrouw DE MERIAN van dit kruipend gedierte kan zeggen, dat het zyne jongen levendig werpt.

Aanteek. van den Schryver.

Eene Indiaansche vrouw, tot het geslacht der ARROWOUKAS *behoorende.*

welke zig dit inſect verheft, en de vlugheid, waar mede hy vliegt, maken hem zeer zeldzaam. Zyn enklauw, van eene zee-groene kleur, is van harde punten, vry veel naar pluimen gelykende, voorzien.

Ik zeide ſtraks, dat wy bevel ontfangen hadden, om de Volkplanting te verlaten, en dat al het volk daar over verheugd was, uitgezonderd ik; maar onze Overſte ontfing, den 15den, brieven uit *Holland*, waar by onze te rugkomst voor zes maanden wierd uitgeſteld. Myne medemakkers waren over dit uitſtel ter nedergeſlagen, en my deedt het herleven. Ik beſloot om myne geheele ſoldye uit te zuinigen, tot dat ik de ſomme by elkander zoude hebben, die 'er noodig was, om volkomen eigenaar van JOANNA te wezen: maar het deedt my zeer leed, dat wy andere tydingen uit *Europa* ontfingen, medebrengende, dat zyne *Britanniſche* Majeſteit de *Schotſche* brigade had uitgenoodigd, om zig naar *Engeland* te begeven, en het ſpeet my ongemeen, dat ik daar toe niet meer behoorde (*). Men boodt my byna te gelyker tyd eene Compagnie aan onder den Generaal

(*) De Staaten van *Holland* weigerden den Koning dit verzoek.

Aanteek. van den Schryver.

raal WASHINGTON, welke ik zonder bedenken weigerde.

Den 18den February, wierden onze ſoldaten, moedeloos zynde, weder naar *Maagdenberg* gezonden; een groot gedeelte bleef ſteeds aan de *Java-kreek*. Onze Officiers waren toen zoodanig te onvreden, dat één van hun, FISHER genaamd, twee maalen, daags na elkander, een tweegevecht hieldt, en aan zyne beide tegenpartyen, zynde Officiers van 's Compagnies krygsvolk, gevaarlyke wonden toebragt.

Dewyl ik nog niet herſteld was, bleef ik eenigen tyd langer te *Paramaribo*. Ik zag aldaar ten huize van den heer REYNSDORP, eene *Portugeeſche* Jodin, die haare kinderen in den Chriſtelyken Godsdienſt opvoede; terwyl van eenen anderen kant, de Opzichteresſe van zeker Godshuis dagelyks ongelukkige ſlaven liet geesſelen, om dat zy, zoo ze zeide, Heidenen waren. Zy veröordeelde onder anderen eene arme Negerin tot vier honderd geesſel-ſlagen, welken deeze, zonder eenige klagten te uiten, ontfing.

Maar laten wy van dit onäangenaam onderwerp afſtappen; en liever, dewyl zig daar toe thans eene geſchikte gelegenheid opdoet, den lezer een korten ſtaat opgeven van den koophandel en innerlyke waarde deezer Volkplanting, alwaar zoo veel

bloed

bloed op de wreedaartigſte wyze geplengd word, en die nog veel ryker zoude zyn, indien zy het voorbeeld niet volgde van de vrouw, in de Fabel van de hen, die gewoon was gouden eieren te leggen.

Men telt te *Surinamen* zes of agt honderd Plantagiën, die ſuiker, koffy, cacao en catoen voortbrengen. 'Er zyn daarënboven eenige indigo Plantagiën. Men heeft ook werven gemaakt tot het hakken van timmerhout, enz. Op de onderſtaande tafel kan men den ſtaat en de waarde zien van de vier eerstgemelde zoorten van koopmanſchappen, die geduurende vier jaaren van de Plantagiën zyn afgeleverd.

Jaaren.	Vaten Suiker.	Ponden Koffy.	Ponden Cacao.	Ponden Catoen.
1771	19,494	11,135,132	416,821	203,945
1772	19,260	12,267,134	354,935	90,035
1773	15,741	15,427,298	332,229	135,047
1774	15,111	11,016,518	506,610	105,126
Somma	69,606	49,846,082	1,610,595	534,153

69,606 vaten Suiker, tegen
f 60:-:- het vat, maken . . *f* 4,176,360:-:-
49,846,082 Ponden Koffy, tegen agt en een halve ſtuiver het pond, maken . . . = 21,184,584:17:-

f 25,360,944:17:-
1610,595

Tranſport	*f* 25,360,944: 17: –
1,610,595 ponden Cacao, tegen zes en een halve ſtuiver het pond, maken . . .	» 523,443: 7: 8
534,153 ponden Catoen, tegen agt ſtuivers het pond, maken	» 213,661: 4: –
Makende te zamen	*f* 26,098,049: 8: 8
Dit maakt voor elk jaar juist	*f* 6,524,512: 7: 2

Maar deeze alzoo in 't ruwe opgegevene berekening betrof de Stad *Amſterdam* alleen.

Indien men daar by voegt, het geen bovendien naar *Rotterdam* en *Zeeland* word uitgevoerd, behalven het geen binnen 's Lands gefleten word, het beloop van de ladingen rhum, ſuiker-ſyroop, timmerhout en indigo, zal men nog eens, of ten naasten by dezelfde ſomme hebben; dus *f* 6,524,512: 7: 2

Te zamen . .	*f* 13,049,024: 14: 4

Het welk, wanneer men het ſlechts ſtelt op *f* 11,000,000:—:— jaarlyks een millioen ponden ſterling bedraagt.

Ik

Ik zal nu verder aanwyzen, hoe deeze ſomme tusſchen de Hollandſche Republiek, en deeze Volkplanting verdeeld word.

De Stad *Amſterdam* levert omtrent 50 ſchepen van vier honderd vaten, door elkander gerekend, die voor de vracht wegens den invoer van verſchillende koopmanſchappen, ontfangen de ſomme van . . *f* 6,000:-:-
en wegens den uitvoer van producten uit de Volkplanting = 32,000:-:-

Maakende voor elk ſchip een vracht van . . . *f* 38,000:-:-
het welk, door 50 vermeenigvuldigd zynde, uitmaakt . *f* 1,900,000:-:-

Ik reken bovendien dertig ſchepen van verſchillenden last, voor *Rotterdam* en *Zeeland*, het welk maakt . . = 1,200,000:-:-

f 3,100,000:-:-

Transport	*f* 3,100,000:-:-
En voor de brikken, met ballast geladen, voor pasſagiers, enz. dienende	„ 80,000:-:-
Elk ſchip van de Kust van *Guinée*, het welk jaarlyks 250 of 300 Negers aanbrengt, gerekend op . . *f* 120,000:-:- maakt, als men dit brengt op het getal van zes ſchepen (*).	„ 720,000:-:-
By deeze berekening zal ik voegen de waaren en koopmanſchappen, die uit *Holland* worden ingevoerd, als wyn, ſterke dranken, bier, gezouten oſſen- en varkensvleesch, meel, zyde, catoen, en linnens; kleederen, hoeden, ſchoenen; kostbaarheden van goud, zilver en ſtaal; metſelaars- en timmermans gereedſchappen, enz. enz. tegen de waarde van omtrent 50 ten	
	f 3,900,000:-:-

hon-

(*) 'Er zyn jaaren van vier, andere wederom van zes ſchepen.

Aanteek. van den Schryver.

Tranſport	*f*	3,900,000:-:-
honderd aan winst, na aftrek van de kosten op de correſpondentie, de verzekeringen, de ladingen, de imposten, de pakhuishuuren, haven- en kaai-gelden, het inpakken, welke laatstgemelde artikelen daarënboven tien ten honderd aan de inwooners kosten; al het welk, door elkander gerekend, bedraagt . .	*f*	1,100,000:-:-
Makende reeds te zamen de ſomma van . .	*f*	5,000,000:-:-
Hier by gerekend de interesſen van 6 ten honderd van vyf millioenen ſterling, die de Volkplanting ſchuldig is, en het geen de renteniers in Holland, alwaar zy ſchulden heeft, en ook de geenen, die hun fortuin gemaakt hebben, hun geld gaan verteeren, aan haar kosten, beloopt zulks ten minſten	*f*	1,000,000:-:-
Dit alles, by elkander getrokken, maakt jaarlyks ten minſten de ſomma van . .	*f*	6,000,000:-:-

Tranſport	*f*	6,000,000:-:-
Het zelve blyft zuiver ten voordeele van de Republiek, en wel voornamelyk voor *Amſterdam*, *Rotterdam*, en *Zeeland*, zoo dat de inwooners van *Surinamen*, voor hun aandeel, van den bovengemelden ſchat alleenlyk genieten .		5,000,000:-:-
Makende te zamen de reeds op gegevene millioen ſterling, of	*f*	11,000,000:-:-

Ik zal, in de derde plaats, doen zien, hoe de binnenlandſche onkosten der Sociëteit van *Surinamen*, door het geen deeze ladingen opbrengen, gekweten worden; en deeze zyn niet gering.

Reeds gezegd hebbende, toen ik van het Regeerings-beſtuur deezer Volkplanting ſprak, dat de Ontfangers van 's Lands penningen vyf in getal zyn, zal ik thans aantoonen, wat elk hunner tot kwyting deezer onkosten opgaart en ontfangt.

De eerſte van deeze Ontfangers is geſteld over de in- en uitgaande rechten.

Aan

Aan hem word betaald:

Van elk *Hollandsch* ſchip *f* 3:-:- het vat; van de *Americaanſche f* 6:-:-. } Dit maakt *f* 90,000:-:-

Door de *Americaanen* voor alle in- en uitgevoerd wordende goederen, 5 ten honderd. } . . = 60,000:-:-

De Suiker betaalt *f* 1:-:- de duizend ponden, of het oxhoofd.
De Koffy, 15 ſtuivers, de honderd ponden gewicht.
De Cacao *f* 1:15:- de hondert ponden gewicht.
Het Catoen . . . . } in 1771, bedroeg dit . = 260,000:-:-

Dus ontfangt hy jaarlyks de ſomma van . . *f* 410,000:-:-

De tweede is de Ontfanger der groote en kleine imposten.
Men betaalt hem:
voor een vat Bier *f* 3:—:—
voor een vat rooden Wyn . = 12:—:—

	Transport	*f* 410,000:-:-
voor een pyp Madera Wyn .	*f* 23:10:—	
voor een mingelen Wyn in flesſen .	— : 1:—	
voor de belasting op de aangeplakte billietten .	600:—:—	
voor de belasting op de koopwaaren, in 't klein .	300:—:—	
Al het welk jaarlyks ten minſten beloopt . .		100,000:-:-
De derde Ontfanger is die van het hoofdgeld.		
Hy ontfangt van alle de inwooners, blanken en zwarten, zonder onderſcheid, en van ieder hoofd, het zy man of vrouw, *f*2:10:-; voor elken jongen of meisjen, beneden de 12 jaren *f*1:5:- Dit bedraagt jaarlyks .		150,000:-:-
		f 660,000:-:-

De

Tranſport *f* 660,000:-:-

De vierde is de Ontfanger der rechten op den verkoop van koopmanſchappen en ſlaven.
Men betaalt hem:
By verkoop van goederen, in geene rent-gevende beſtaande, de Plantagiën daar onder gerekend, 5 ten honderd; en by verkoop van Neger-ſlaven, die nieuwlings worden ingevoerd, twee en een half ten honderd.
Dit bedraagt jaarlyks . . * 130,000:-:-

De laatſte ambtenaar eindelyk ontfangt de belasting wegens de kosten op het vervolgen der weggeloopen Neger-ſlaven, welke ingevoerd is, om dat de andere belastingen onvoldoende waren.
De ſommen, die hy inzamelt, bedragen jaarlyks:
wegens de verhooging van een gulden, voor hoofdgeld over de blanken en zwarten . . * 80,000:-:-

f 790,000:-:-

Tranſport		*f* 790,000:-:-
als mede vier ten honderd van alle jaarlykſche Beneficiën, bedragende jaarlyks *f*400,000:-:-		
Makende te zamen		= 480,000:-:-
Men betaalt bovendien jaarlyks, voor het onderhoud der wyken; namelyk van elk huis, volgens deszelfs uitgeſtrektheid.		
van een koets	*f*20:-:-	
van een chais	= 10:-:-	
van een rypaard	= 10:-:-	
Het welk de bovengemelde belastingen vermeerdert met de ſomme van		= 12,000:-:-
Alle welke ſommen, by elkander getrokken, niet minder opbrengen dan		*f* 1,282,000:-:-

Na duidelyk te hebben aangetoond, zoo met behulp van het *Tafereel der Surinaamſche Volkplanting van* Dr. FERMIN, als volgens myne eigene kundigheden, dat de innerlyke waarde deezer bezitting meer dan een millioen ponden ſterling aan inkomſten bedraagt, die door een verſtan-

ſtandig beſtuur nog merkelyk zouden kunnen vermeerderen; na al mede betoogd te hebben, dat het grootſte gedeelte deezer inkomſten ten voordeele der Republiek koomt, terwyl de Colonisten met belastingen bezwaard zyn, die hen noodzaken tot vreemde middelen hunnen toevlucht te nemen, en misſchien eerlyke lieden in ſchurken doen verkeeren; zal ik thans, by wege van een vervolg, een korten ſtaat opgeven van den koophandel der *Noord-Americaanen* met deeze Volkplanting. — Zy komen aldaar uit *Virginië*, *Rhode-Island*, *Nieuw-York*, *Boston*, *Jamaica*, *Grenada*, *Antigoa*, het Eiland *Barbados*, enz. in kleine brikken, ſloepen, enz. Zy brengen meel aan, oſſen- en varkens-vleesch, haring, zout, makreel, bladen tabak voor de Negers, denne planken, rhum, ſterke dranken, ſuiker-brooden (*), ſpermaceti-kaarſen, uijen enz. Elk ſchip is daarënboven verpligt een paard aan te brengen: de eigenaar van 't ſchip ontheft zig daar van dikwils door een list: hy vertoont den kop van zoodanig dier, en verzekert, dat hy het aan boord genomen heeft, maar dat het op de reize geſtorven is. Tegen deeze koop-

(*) Ik heb reeds gezegd, dat men in deeze Volkplanting geen rhum maakt, en geen ſuiker raffineert.

Aanteek. van den Schryver.

koopwaaren voeren de *Americanen* al de *Surinaamſche* ſuiker-ſyroop (*melaſſe*) uit, waar van zy rhum by hun maken, en dikwils laden zy hunne ſchepen geheel en al met koopmanſchappen en andere voortbrengſels van deeze Volkplanting, ſchoon zy het niet dan ter ſluik doen mogen: maar kooper en verkooper vinden 'er hun voordeel by; de een koopt goed koop, en de ander ontfangt gereed geld. Van de Eilanden onder den wind voeren zy quarteron- en mulatten-ſlaven van beiderlei kunne aan, die over 't algemeen jong en fraay zynde, voor zeer hoogen prys verkogt worden, hoe zy ook anderzints geſteld mogen zyn.

Alle de onderrichtingen, door my omtrent den koophandel en wezentlyken rykdom deezer ſchoone Volkplanting opgegeven, zyn naar de naauwkeurigſte berigten gevolgd. Het zy my geöorloofd van dit onderwerp thans af te ſtappen, en myn verhaal te vervolgen.

Den 21ſten February, nam de heer REYNSDORP, ſchoonzoon van Mevrouw GODEFROY, my in zyn zeil-jacht mede; en om my van lucht te doen veranderen, bragt hy my op eene zyner Koffy-Plantagiën, genaamd *Nut en Schadelyk*. Ik zag aldaar een blanken, die door de ſteek van een *Vampire*, of *Guiaansch* ſpook, in éénen nacht

nacht zyn gezicht verloor. Des anderen daags voeren wy de *Commewyne* op, en gingen naar *Alkmaar*, eene aangenaame Cacao-Plantagie, die aan dezelfde Mevrouw GODEFROY in eigendom toebehoorde. Hier wierden de ſlaven door haare meesteres behandeld, als haare eigene kinderen, en zy beſchouwden allen haar als hunne moeder. Men hoorde aldaar geen geraas van yzeren ketenen, geene zuchtingen; men zag aldaar geen blyk van geſtrengheid. Alles was eendracht en vergenoegen. Ik heb reeds bevoorens (*) eene afbeelding gegeven van het voortreffelyk huis en deszelfs toebehooren, op deeze fraaie Plantagie, alwaar onophoudelyk genoegen heerscht, alwaar men de edelſte gastvryheid uitoeffent. De tuinen, de velden, de hutten zelfs der Negers, duiden aldaar overvloed en vrede aan.

De *Cacao-boomen* worden voortgeplant van jong plantſoen, het welk men tot dit einde aankweekt. Men plant dezelven doorgaans op eenen afſtand van tien of twaalf voeten van elkander, en zy groeien op tot de hoogte van onze *Engelſche* Kersſeboomen. Maar deeze Plantagiën moeten wel beſchut zyn, zoo voor zwaare winden, als

(*) Men zie *Plaat* VIII, te vinden in het 1ſte *Deel* van dit werk, tegen over *bladz.* 128.

als voor de brandende ſtraalen der zon, wanneer de boomen jong zyn, want dan zyn derzelver wortels niet diep genoeg in den grond ingedoken, om dezelven ſtaande te houden, en zy zouden geene groote hitte kunnen doorſtaan. Dienvolgende plant men 'er heester-gewasſen (b. v. maniok) en Plantain-boomen tusſchen, die tevens het onkruid tegengaan, het welk in de luchtſtreken onder den zonne-keerkring zoo overvloedig voortteelt. Door middel van deeze voorzorgen, dragen de Cacao-boomen vruchten, eer zy drie jaaren oud zyn: als dan brengen zy jaarlyks twee oogſten voort; maar zy moeten echter twaalf of veertien jaaren oud zyn, eer zy hunnen volkomen wasdom bereikt hebben. Het blad van den Cacaoboom heeft meer dan agt duimen in de lengte, en byna drie in de breedte: het zelve is langwerpig, taay, en van een ſchitterend groene kleur. De gedaante der vrucht is byna dezelfde, maar echter een weinig breeder. Wanneer die vrucht jong is, heeft zy het voorkomen van een komkommer; maar wanneer zy ryp is, word ze geel als een limoen, en ſcheidt zig dan af in ribben, even als een meloen. Het zaad of de pitten zitten langwerpig in de vrucht of bast; ryp zynde hebben zy de dikte van olyven, en een purper kleur. Elke boom word gerekend by den oogst van dertig tot

drie

drie honderd vruchten te geven, die elk omtrent dertig pitten bevatten, een pond wegende; en langs dien weg kan men den jaarlykſchen opbreng berekenen. Weinige dagen na dat de oogst geſchied is, haalt men de pitten uit de ſchil; men laat ze in de ſchaduw droogen, en in dien tyd raaken zy een zoort van vochtige zelfſtandigheid kwyt, het geen men noemt dezelve te laten *uitzweeten*; men pakt ze vervolgens in vaatjes om vervoerd te worden, en 'er die aangenaame koek van te maken, welke wy *Chocolade* noemen.

Men zegt, dat de Cacao-boomen oorſprongelyk in *Guiana* groeien, en natuurlyk in groote meenigte by de Rivier der *Amazonen* gevonden worden. Wat daar ook van zy, de zoon van den Gouverneur CHATILLON plantte den eerſten boom in 't jaar 1684 in *Surinamen*; en de eerſte oogst, die naar *Holland* werd uitgevoerd, geſchiede in 't jaar 1733. Een der groote voordeelen van het aankweeken der Cacao-boomen beſtaat hier in, dat daar toe minder ſlaaven, dan tot alle andere zoorten van Plantagiën noodig zyn. Men kan naargaan, hoe aanmerkelyk de voordeelen zyn, uit den opbreng van het jaar 1774, wanneer men, alleen voor de Stad *Amſterdam*, 506,610 ponden Cacao-pitten uitvoerde; het welk 202,614 Hollandſche Guldens, of 18,419 ponden ſterling op-

opbragt. De prys verſchilde van 4 tot 9 ſtuivers het pond. De middel bereekening is van zes- en een halve ſtuiver. De beste Plantagiën, en die van *Alkmaar* behoort daar onder, brengt jaarlyks meer dan 80,000 ponden op.

Den 27ſten keerden wy naar de Stad te rug, alwaar men, des avonds te voren, een ſoldaat ter zaake van muiterye had doodgeſchoten, en des anderen daags geraakte op de rheede een ſchip in brand. Byna ter zelfder tyd, vertrok de Neger QUACY, die de Propheet, en, om zoo te zeggen, de Koning zyner landgenooten was, naar *Holland*, om zyne opwagting te maken by den Prins van *Orange*, aan wien de Colonel FOURGEOUD hem aanbeval. Deeze Neger moest de roem van deezen Bevelhebber vermelden, en zig beklagen over den Gouverneur, die aan onzen Colonel geen eerbied genoeg betoonde. Ter gelegenheid, dat wy toen het tydſtip der Zittingen van het Gerechtshof hadden, wierd aan een ſlaaf het been afgezet, om dat hy eenen arbeid, die boven zyne kragten was, geweigerd had. Twee anderen wierden veroordeeld om opgehangen te worden, om dat zy waren weg geloopen. Het heldhaftig gedrag, door één deezer ongelukkigen voor het Hof van Juſtitie gehouden, verdient alhier verhaald te worden. — Hy verzogt voor weinige

oogen-

oogenblikken gehoor, het geen hem wierd toegeſtaan; en hy liet zig toen in deezer voegen uit:

„ Ik ben in *Africa* geboren, alwaar ik, mynen „ Vorst in een gevecht verdedigende, ben ge„ vangen genomen, en door myne landgenooten „ op de Kust van *Guinée* voor ſlaaf verkocht. — „ Een van uwlieden, die thans myn Rechter is, „ kocht my; en ik ben door zynen Opzichter „ zoo deerlyk mishandeld, dat ik weg liep, en „ my by de muitelingen voegde. — Ik zag my „ gedwongen, om hun Opperhoofd BONNY te „ dienen, wiens dwinglandye nog ondraaglyker „ was, dan die der Europeanen. Een weêrzin „ in zulk eene handelwyze hebbende, beſloot ik „ om het menschdom voor altyd te ontvlieden, „ en in de bosſchen rustig te leven. Ik heb al„ daar twee jaaren byna alleen doorgebragt, in „ de grootſte ongerustheid van geest, en myn „ leven latende voortduuren alleenlyk in de hoop, „ om myn geliefd geſlacht, het welk misſchien, „ uit hoofde myner afwezigheid, in myn ei„ gen Land van honger verging, nog eenmaal „ weêr te zien. Twee ellendige jaaren waren „ dan in deeze geſteldheid verloopen, toen de Ja„ gers my ontdekten, my gevangen namen, en „ my voor deeze Rechtbank bragten, aan welke „ ik thans de geſchiedenis van myn deerniswaardig

„ le-

„ leven open legge, en ſlechts de genade verzoek,
„ om aanſtaanden Saturdag, of zoo dra het moge-
„ lyk zyn zal, het vonnis aan my uit te oeffenen"

Deeze aanſpraak wierd met eene ongemeene gematigdheid uitgeſproken door één der ſchoonſte Negers, dien men misſchien immer zag. Zyn meester, die (zoo als hy te recht opmerkte,) onder het getal van zyne Rechters was, gaf hem dit kort antwoord: — „ Schelm! alles wat gy ons „ vertelt, doet niets ter zaake. De pynbank zal „ u in een oogenblik de bekentenis van misdaden „ afperſſen, die zoo verachtelyk zyn, als gy „ zelf, of uwe hatelyke medeplichtigen". De Neger, die alle zyne aderen van verontwaardiging voelde opzwellen, beantwoordde hem zulks op deeze wyze: — „ Maſſera, de tygers in de bos- „ ſchen hebben onder deeze handen (welken hy „ toen in de hoogte ſtak) gebeefd; en gy durft „ my met uwe armhartige werktuigen van folte- „ ring bedreigen! Neen! Neen! ik veracht de „ pynigingen, welken gy thans kunt uitvinden, „ even zeer, als den laaghartigen, die ze my aan- „ doet". Op deeze woorden boodt hy zig zelf ter pyniging aan, en ſtond de yſelykſte folteringen door, zonder een enkel woord uit te brengen; vervolgens weigerde hy zelfs te ſpreken, en eindigde zyn leven met de koord. — Maar laa-

laaten wy van dit naargeestig onderwerp afſtappen.

Den 8ſten Maart, hield ik het middagmaal by den Colonel FOURGEOUD, om aldaar den verjaardag van den Prins van *Oranje* te vieren. Dien zelfden dag gaf de heer REYNSDORP eene maaltyd aan alle de ſoldaten. De Colonel berigtte my, dat de Jagers, in dit oogenblik, by de *Wanakreek* alleen gelegerd waren; dat de ongezonde post van *Devil's Harwar* geheel en al verlaten was; dat de twee Compagniën van vrywillige Negers, die kortlings waren aangeworven, op den weg, die met de *Wanica* agter *Paramaribo* gemeenſchap heeft, eenige muitelingen gevangen genomen, en verſcheiden anderen gedood hadden. Ik bevond my toen wel beter, ſchoon ik nog niet geheel en al herſteld was; en die zelfde Overſte, die my voorheen zoo hard behandeld had, hield thans aan, dat ik my in de hoofdſtad der Volkplanting nog eenigen tyd langer zoude blyven ophouden: hy boodt my zelfs verlof aan, om naar *Europa* te rug te keeren, het geen ik ſtellig weigerde; eindelyk, tegen het midden der maand, was ik zoo gezond, als ik in myn geheele leven geweest was. De Colonel FOURGEOUD en ik gaven toen dagelyks bezoeken aan vrouwen, in wier gezelſchap zig niemand hoflyker gedroeg,

dan hy, terwyl ik van myn kant mynen afkeer dikwils niet bedwingen konde. Zy keeken ons aan op eene manier, die haare bedoeling duidelyk te kennen gaf; verſcheiden zelfs waren in haare geſprekken gantsch niet omzichtig; en zekere Mevrouw N. ging zelfs zoo verre, dat zy my, zonder omwegen, verzogt, of ik de plaats van haaren man wilde vervullen.

Den 17den, intusſchen, vertoonde zig iets aan myn oog, het geen my meer bekoorde. By den heer TEXIER, Colonel van 's Compagnies krygsvolk, uit eeten gaande, deed ik vooraf eene wandeling in de oranjeboom-bosſchen en de tuinen van den Gouverneur. Ik ontdekte aldaar wel dra dwars door de takken twee vrouwen van de cierlykſte geſtalte en de ſchoonſte gedaante, die zig gebaad hadden. De eene was eene bekoorlyke en jonge *Samboe-*, de andere eene fraaie *Qaurteron-Negerin*. De trekken der laatstgemelde waren zoo regelmatig, en haare gedaante zoo bevallig, dat men byna geloofd zoude hebben, dat zy uit *Griekenland* geboortig was: haare rooſenkleurige verwe was gelyk aan die, waar van het boschjen glinsterde (*). Beide wandelden zy, elkander by de

(*) Schoon de *Europeanen* in de verzengde luchtſtreek bleek worden, hebben de inboorlingen des Lands, en

de hand houdende, en praatten al lachende, in de nabyheid van een bed met bloemen, geplant aan den oever eener beek van vlietend en helder water, waar in zy zig als Syrenen indompelden, toen zy de bladeren van het geboomte hoorden ritſelen. Ik liet haar het ſtil genot der onſchuldige vermaken van het bad, en ik wagte het eetens-uur af, doorwandelende intusſchen de beplantingen van boomen, die met vruchten beladen waren, en de bloem-tuinen, langs wandeldreeven van ſchoon rivier-zand. Ik zag in deeze tuinen meer *Europeeſche* planten, dan ik dagt, dat 'er onder den zonne-keerkring waren, als kruis en munt, venkel, ſalie, rozemaryn, heidens wond-kruid, jasmyn, kruidje roer my niet; granaatboomen, rozenboomen, vygenboomen, en zelfs eenige wynſtokplanten. De vygen waren van eene fraaije karmoſyn kleur van buiten en van binnen, en de rozen van eene bleeke roode kleur. 'Er waren ook op deeze zelfde plaats eenige ſchoone pyn-appelen, en meloenen, waar van ik iets zeggen zal, ſchoon zy vry algemeen bekend zyn. De Koning van alle vruchten, *ananas*, of pyn-appel genaamd, groeit aan het einde van een ſtam, van eene

en inzonderheid de *Mulatten* en *Quarteron-Negers* eene zeer friſſche kleur.

Aanteek. v. d. Franſchen Vert.

eene zee-groene kleur, en agt duimen lengte hebbende, die zig uit het midden-punt van een fraay heester-gewas van de zelfde kleur verheft, welks langwerpige, effene, puntige, en van zeer harde ſtekels voorziene bladeren, op eenen kleinen afſtand van den grond, in de rondte geſchaard zyn. De gedaante der vrucht is ten naasten by die van een pynappel; dezelve is geheel en al met vierkante ſchubben bedekt, en van eene fraaije orange of goud kleur. Eene bos met bladeren, naar die der plant gelykende, maar echter veel kleiner, geeft 'er eene kroon aan, en in den grond geſtoken zynde, koomt 'er, na verloop van agtien maanden, een andere *ananas* uit voort. De uitgelezene ſmaak, en de lekkere geur van deeze vruchten, zyn zedert byna een halve eeuw zoo bekend, dat ik 'er alleenlyk van ſpreek uit hoofde van derzelver overvloed in *Guiana*. De verſchillende zoorten van gewoone *ananasſen* groeien aldaar uit de natuur; en op verſcheidene Plantagiën dienen zy aan de geringſte dieren tot voedzel.

De Muskaat- en Water-Meloenen wasſen ook overvloedig in dit Land. De eerſte is volſtrekt rond, van de grootte van een kleine hoed, met ribben, en van een buffels kleur, orange en groen. Derzelver vleesch is geel, vast, ſappig, zacht, en van een lekkere geur.

De

De Water-meloen is van eene eironde gedaante. Derzelver ſchil is zeer effen, en gedeeltelyk van eene ſchitterende groene, gedeeltelyk van eene bleeke buffels kleur. Het vleesch van deeze meloen is roodachtig, van eene waterachtige en zachte zelfſtandigheid, van een zeer zoeten ſmaak, van eene uitmuntende geurigheid, en zeer verkoelende. Deeze meloenen zyn een zoort van komkommers, en groeien aan het einde van zwaare ſteelen, met breede bladeren, die den grond bedekken. Het is merkwaardig, dat de Water-meloen, welke men, zonder eenige ſchadelyke gevolgen, in alle zoorten van ziekten eeten kan, het best word voortgeteeld in een droogen en zandachtigen grond.

Omtrent te deezer tyd zond ik eene fraaije verzameling van *Surinaamſche* Kapellen aan den heer REIGERSMAN in *Holland*. Deeze inſecten zyn alhier zeer talryk, en zeer verſchillende. Verſcheide lieden, die hun werk maken om dezelven te vangen, ſcheppen 'er behagen in. Maar het denkbeeld, om een enkel levendig inſect op een blad papier vast te maken, was voor my te weinig bekoorlyk, om ze zelf te gaan vangen.

Ter zelfder tyd wierden de Capitains VAN GEURICK en FREDERIK, vergezeld van den Sergeant FOWLER, naar de *Oucas*- en *Sarameca-Negers* afgezonden, om van hun eenige hulp te-

gen de muitelingen te verzoeken; zy beloofden dezelve, zoo lang de Colonel FOURGEOUD hun geſchenken gaf, maar zy leverden ze nooit. Eenige andere Officiers bleven ſteeds by ons, zig bezig houdende met by de vrouwen op *Paramaribo* hunne opwagting te maken. Onder dit getal waren de Majoor MEDLAR, en de Capitain HAMEL, die beiden onder het Regiment van den Generaal DE SALVE, in de Volkplanting *de Berbices*, gediend hadden; de eerstgemelde was bevorens in *Pruisſiſchen* dienst geweest. Het was voor ons, die nog zoo kortlings naar wilden geleeken, geene kleine verandering van ſtaat, in dit oogenblik de ſtraaten van deeze hoofdſtad te bewandelen, als *Franſche* Marquiſen uitgedoscht zynde.

Met den Gouverneur NEPVEU in goede vriendſchap zynde, kreeg ik in de gedachten, om hem een onbebouwd ſtuk land in het bosch te verzoeken, en dadelyk ſtond hy my vier honderd akkers toe. By het doen van dit onbedacht verzoek had ik niet berekend, hoe veel geld 'er wel noodig was, om het hout 'er te doen uithaalen, ſlaven te koopen, en in alles, wat tot zulk eene onderneming verëischt word, te voorzien; maar wanneer ik de moeielykheid in aanmerking nam, om iemand te vinden, die met my zoude willen zamen

men doen, en de noodige gelden daar toe bezat, bedankte ik om deeze blyk van des Gouverneurs goedheid aan te nemen.

Den 26ſten, bevryde ik eene arme Negerin, die een douzyn porcelein theegoed gebroken had, van eenige honderde geesſelſlagen, door het zelve te vergoeden. Dien zelfden dag wierd ook eene andere Negerin door een *Franschman* vermoord, die zulk eene ſcherpe knaging over zyn wanbedryf gevoelde, dat hy zig den hals affneed; een Opzichter, die hem behulpzaam geweest was, hing zig zelven op. Na aan den armen Neger, wien men, uit kragte van een vonnis, het been had afgezet, een bezoek gegeven te hebben, maakte ik my gereed om naar mynen vierden veldtocht te vertrekken. Terwyl ik de toebereidzelen daar toe maakte, zag ik zes Neger-ſlaven by my binnen treden, beladen met geſchenken, welken my myne vrienden zonden, en beſtaande in al het beste, het geen *Guiana* voortbrengt. Ik moest het bevel aan de *Commewyne* op nieuw op my nemen.

✲

VYF-EN-TWINTIGSTE HOOFTSTUK.

Grappige manier tot het ontdekken van een dief. — Het Brom-vogeltje. — Verſchillende zoorten van planten. — Manier van viſſchen in Surinamen. — *Onderſcheidene zoorten van viſſchen. — Moed van eene jonge Negerin. — De Pimpelmees. — De* Americaanſche *Aloë. — De Banille-boom. — Huilende Aapen. — Verwonderlyke ſlimheid der wilde Byën. — De krygsbende van den Colonel* FOURGEOUD *ontfangt andermaal bevel, om naar* Europa *te rug te keeren. — De* Guiaanſche *Nachtuil.*

Den 27ſten Maart 1776, nam ik op nieuw afſcheid van de Stad *Paramaribo*, van JOANNA, en van mynen zoon.

Des morgens van dien dag, zelfs eer dat ik vertrok, wierd een Planter, HALBERG genaamd, door eene groote Iguana hevig geſtoken, op het oogenblik, dat hy myne medgezellen en my noodigde, om ons nog eenige dagen langer op te houden, en by eene maaltyd, welke hy tot viering van zynen vyf- en- twintig jaarigen trouwdag gaf, tegenwoordig te zyn. Na hem ons leed betuigd te hebben over het ongeval, dat hem ontmoet-

moette, gingen wy in een overdekt vaartuig; en dien zelfden avond kwamen wy op de Plantagie *Sporks-gift*, aan de *Matapica-kreek*. Capitain MACNEYL ontfing ons aldaar, twee dagen lang, op eene zeer gastvrye manier. Ik verſtikte aldaar echter byna door eene ſterke reuk van groene koffy, leggende op den vloer van het kamertje, waar in ik myne hangmat geplaatst had.

Den 29ſten des avonds, en wel zeer laat, kwamen wy op de Plantagie *Goud-Myn*, alwaar wy eenen jongen Neger en eene jonge Negerin vonden, die, dicht by elkander, aan een hoogen balk, met een touw, het welk aan de duimen van elk hunner was vast gemaakt, waren opgehangen. Dit touw was agter om hun rug gebonden, hunne ſchouders werden 'er byna door ontwricht, en het veröorzaakte hun de verſchrikkelykſte folteringen. Ik ſneed het oogenblikkelyk af, zonder verlof of omwegen: ik zwoer daarënboven, dat ik den ſchelm van een Opzigter, die zulk eene nieuw uitgedachte en afgryſelyke ſtrafoeffening had aangedaan, vernielen zoude, ten minſten, dat hy my zoude moeten beloven aan deeze twee ongelukkigen kwytſchelding te verleenen; het geen hy, by geluk, aanſtonds en in myne tegenwoordigheid deedt.

Den 30ſten, even voor dat wy aan *de Hoop* ont-

ſcheepten, vernam ik, dat myne Suiker, en het grootſte gedeele van myn Rhum weg waren, maar ik ontdekte den dief door eene aartige list, waar van ik echter niet beweere de uitvinder te zyn. Ik zeide aan zes Negers, die met roeijen bezig waren, dat in zes minuten op den neus van hem, die de ſchuldigſte was, een veder van een Papegaay zoude groeijen: tevens ſprak ik eenige woorden uit, die geen zin hadden, en zwaaide twee of drie malen met myn ſabel, waar na ik my in de hut opſloot. Ik keek aldaar door het ſleutelgat, en hield een naauwkeurig oog op de roeijers, zonder dat zy 'er iets van bemerkten. Spoedig zag ik, dat één van hun, by elken ſlag met de roeyriem, de hand opligte, en aan zyn neus voelde. Ik kwam dadelyk weder te voorſchyn, en regelrecht naar hem loopende, riep ik hem toe: — „ Ik zie de veder, ſchurk! gy zyt de dief." — De arme ſchelm antwoordde my aanſtonds: — „ Ja, Maſera!" Vervolgens, op de kniën vallende, bad hy den toovenaar, dat hy hem genade bewyzen wilde. De anderen verëenigden zig met hem, en ik ſchonk deezen bygeloovigen ſchelm, en zyne medeplichtigen vergiffenis, en gaf hun, om dat zy my de zaak openhartig bekend hadden, een ſtuk gezouten oſſen-vleesch voor hun middagmaal, met een calebas vol rhum en water.

Ik

Ik nam dadelyk na myne aankomst op den wachtpost van *de Hoop*, het bevel der Rivier op my, en ik beſchouwde my op nieuw als de Vorst van de *Commewyne*. Om eene goede woning te hebben, liet ik een Paleis in de hoogte bouwen, naar dat van den Generaal BONNY te *Bouſy-Cray* gelykende. Deeze wooning, die byna eene lucht-woning was, was my van zeer groot nut. Het grootſte gedeelte van het land aan deezen post ſtond, door de overſtroomingen, onder water. Het was niets meer dan een moeras, zoo weinig acht had men 'er op geſlagen, en 'er was geen voetſtap meer van myne oude hut te ontdekken. Ik vond de ellendigſte ſoldaten op deeze plaats. Zy waren aldaar byna naakt, en hadden tot hunne ſchoenen verkogt, om zig een maand lang verſchen voorraad te bezorgen. Ik verzachtte intuſſchen hunne ellende door myne aanzoeken by den Colonel FOURGEOUD, in wiens gunst ik meer en meer deelde; en de wachtpost van *de Hoop* was wel dra een paradys, in vergelyking van het geen dezelve was, toen ik 'er kwam.

De jagt was toen, gelyk voorheen, myne dagelykſche bezigheid. Den 4den bragt ik *Pluviers*, *Roodborsjes*, en byna een dozyn *Muſſchen* uit de zand-woeſtyn mede.

De *Pluviers* van *Guiana* hebben de grootte van een

een duif. Zy hebben vederen van eene donker bruine kleur, met wit doormengd, en met dwarsloopende ſtreepen. Men vindt 'er een groot aantal van in de verdronkene Savanen, en zy verſchaffen een lekker eeten. De *Roodborsjes* zyn een zoort van dikke rood-ſtaarten, en hebben het bovenſte gedeelte van het lyf van eene donkere kaſtanje kleur, en al het overige van eene bloedkleur. Zy zyn zoo lekker als een leeuwrik, en op alle Plantagiën zeer gemeen. De wilde *Musſchen*, die zommigen, zoo ik meen, *Anacas* noemen, zyn lieve diertjes van de gedaante van een Papegaay. Hunne vederen zyn volmaakt groen, en zy hebben een witten bek en roode oogen. Zy doen veel ſchade aan de ryst- en koorn-landen, en vliegen met eindelooze hoopen over de Plantagiën.

De *Brom-vogeltjes* plaatſten zig in zulk een groot getal op de tamarinde boomen aan *de Hoop*, dat men ze byna voor zwermen van wespen zoude hebben aangezien. De Lieutenant SWELDENS doodde 'er dagelyks verſcheiden, door kleine erweten of korrels van *Indisch* koorn met een vogelſpuit op hen te werpen.

Het *Brom-vogeltje* (*Trochulus*, of het *Colorietje*) is byzonder merkwaardig, zoo uit hoofde van deszelfs fraaiheid als kleinte; want hy is zoo

lang

Het Colibrietje, of Brom' vogeltje'.

lang niet als een derde van een menſchen vinger; en wanneer zyne vederen zyn uitgeplukt, is hy niet veel grooter, dan eene groote vlieg. ('Er zyn echter verſcheiden zoorten, waar van zommige twee maal zoo groot zyn.) De vederen van deezen vogel zyn gekleurd met eene ſterke weêrſchyn: in de ſchaduw, hebben zy eene ſchitterende en donker groene kleur; in de zon, eene bruine en glinſterende purper-kleur, met hemels-blaauw gemengd. Zyn kop is verciert met een kleine kuif van groene, zwarte en goud-kleurige vederen; zyne ſtaart en vlerken zyn van eene helder zwarte kleur; zyn bek, die lang, zwart, en aan het einde gebogen is, is niet veel grooter, dan eene ſpelde. Zyne geſpleete tong gelykt naar een rooden zyden draad. Zy dient hem, om den nectar of het ſap der bloemen uit te pompen of uit te trekken, geduurende welke verrigting hy als een bye ſtil ſtaat; en dit ſap ſchynt het eenige voedzel van dit vogeltje te zyn. Dikwils maakt hy zyn nest op een blad van wilde *Ananas*, of kruipende *Aloë*. Dit nest, het welk niet veel grooter is, dan een nooten-dop, is byna geheel van catoen gemaakt. Het wyfje legt twee eieren, die van de grootte van erweten zyn. Mejuffrouw DE MERIAN brengt dezelven tot het getal van vier; maar ik verzeker, dat ik 'er nimmer zoo vee-

veelen in eenig nest gezien, noch ook gehoord heb, dat zy 'er nu en dan in gevonden zouden worden. Ik heb getracht twee vogelen van dit zoort op het natuurlykst, en met hunne kleine wooning, af te teekenen. Het is my niet mogelyk geweest die afteekening volkomener te maken; want de beweging hunner vlerken is zoo gezwind, dat men moeite heeft de kleur 'er van te kunnen onderſcheiden. Deeze beweging veröorzaakt het zoort van bromming, waar van deeze vogeltjes hunnen naam ontleenen.

'Er was ook in deezen omtrek eene eindelooze meenigte van Aapen. Ik zag 'er by de twee honderd op een veld van Suiker-riet, alwaar zy groote verwoestingen aanrigtten. Deeze doorſlepen dieren zetten ſchildwagten uit rondom de plaats, alwaar zy ſtroopen, om op het vernemen van onraad gerucht te maken; en ik ben getuige geweest van de oplettenheid en het verſtand, waar mede zy, die met die zorge belast zyn, zig van dezelve kwyten. Wanneer deeze ſtroopers eenig gevaar vernemen, loopt de geheele bende al ſpringende naar het bosch, houdende elk den geroofden buit met de poot vast.

Ik vermaakte my ook met zwemmen. Deeze oeffening gaf my kragten, en bragt veel toe tot behoud van eene goede gezondheid. De voordeelen,

len, welken men hier door verkrygt, zyn op eene verrukkende wyze afgemaalt, door den Schryver der *Jaargetyden.*

„ Het is de gezondſte oeffening, en de zoete „ verkoeling der brandende hitte van den zomer. „ Op die wyze verkrygen de ledematen ſterkte, „ en de arm van die *Romeinen*, die op het over- „ heerde land het bevel voerden, leerde vooräf, „ in zyne jeugd, de water-golven te vermees- „ teren."

Den 14den, doodde ik een Kayman; maar van deezen tocht in een vaartuig te rug komende, viel een pak brieven, my door den Colonel FOURGEOUD toegezonden, by ongeluk in het water, en zonk. Eenige Officiers, die daags daar aan op *de Hoop* kwamen, berigtten my echter, welke de voorname inhoud deezer brieven was: zy gaven my kennis, dat de Overſte, beſloten hebbende nog eenmaal de boſchen te doorkruiſen, my last gaf, dat alle manſchappen, krygs- en mondbehoeften, welken ik niet volſtrekt noodig had, de Rivier moesten worden opgezonden; dat het Societeits krygsvolk, op *Oranjeboom* post houdende, ook ſtond te vertrekken; en dat de één zig naar *Maagdenberg*, de ander naar de *Peréca* moest begeven. Ik behield dus ſlechts twaalf verminkte ſoldaten op *de Hoop*, en een gelyk getal op *Kla-*

ren-

renbeek, zonder Heelmeester, noch geneesmiddelen. Niettemin deed ik, met zulk een zwak getal manſchappen, dagelyks de ronde, zoo te land als te water. — De zelfde Officiers gaven my ook berigt, dat de Vaandrig VAN HALM was overleden, en dat een ſchip vol zieken gereed lag, om onverwyld naar *Holland* onder zeil te gaan.

Schoon de Colonel FOURGEOUD ſteeds te *Paramaribo* bleef, hield hy niettemin, met zeer veel nauwkeurigheid, over alle krygs-verrigtingen het toezicht. Dienvolgende gelastte hy, den 23ſten, aan eene bende van honderd mannen, om het land tusſchen *Maagdenberg*, de *Wana-Kreek*, en de *Maroni* te gaan onderzoeken; maar zy kwamen wederom, zonder iets ontdekt te hebben.

Dewyl het zig liet aanzien, dat ik nog eenigen tyd op den wachtpost *de Hoop* zoude moeten blyven, liet ik myne ſchapen en gevogelte halen van de Plantagie, alwaar ik die had agtergelaten, en ik deed aan den heer GOURLY een geſchenk van een ram en een ſchaap, die alle anderen van dat zoort in de Volkplanting overtroffen. By de aankomst van deeze myne kudde vee, zag ik met genoegen, dat zy merkelyk vermeerderd was.

Den 26ſten, bragt één van myne ſoldaten, my een ſlang, dien hy gevangen had. Dit dier was niet meer dan vier voeten lang, en niet dikker, dan

dan de loop van een ſnaphaan. Bemerkt hebbende, dat hy midden op zyn lyf een bult had van de grootte van myn vuist, was ik nieuwsgierig om dezelve open te maken, en ik vond een kikvorsch, levendig en in zyn geheel, maar waar aan men op den kop en hals een vlak zag, welke ſcheen aan te duiden, dat hy begon te bederven. Ik nam de proef, om een touw aan één zyner pooten vast te binden, en hem in het gras aan den waterkant te laten, geduurende drie dagen, na verloop van welken het arme dier nog in goeden ſtaat ſcheen te zyn, en ik gaf hem zyne vryheid weder.

Den 28ſten, gaf ik een bezoek aan THOMAS PALMER, Schildknaap en Raad des Konings in *Masſachuſets-Baay*, die zig op zyne Plantagie *Fairfield* bevond. Zyne ſlaven leefden aldaar volmaakt gelukkig en wel te vreden, het geen het gevolg was van het verſtandig beſtuur van den eigenaar. Weinige bezittingen van dit zoort, in de *West-Indiën*, waren in eene zoo gelukkige geſteldheid, zoo ten aanzien der bevolking, als der vruchtbaarheid. De beminnelyke wellevenheid, waar mede de eigenaar deezer Plantagie de vreemdelingen aldaar ontfing, gaf een verheven denkbeeld van zyn character, het welk in de geheele Volkplanting ten gunſtigſten bekend was.

By myne te rug komst op *de Hoop*, ontfing ik een brief van den Bevelhebber, my meldende, dat de Jagers, onder aanvoering van VINSACK, verſcheiden muitelingen gedood, en 'er elf gevangen genomen hadden: maar dat eene andere party van die zelfde Jagers door den vyand was verrast geworden, zynde verſcheiden van het volk, terwyl zy in hunne hangmatten lagen te ſlapen, gedood.

In eene van deeze ſchermutſelingen betoonde een Neger van de muitelingen eene zonderlinge tegenwoordigheid van geest. Een Jager op hem hebbende aangelegd, riep deeze Neger hem toe: „ Wel hoe! wilt gy één van uwe medemakkers „ dooden?" De Jager, geloovende dat dit waar was, antwoordde hem: „ Daar bewaare my God „ voor"! En zyn wapentuig nederzettende, kreeg hy dwars door het lyf een kogel, op hem door zynen vyand afgeſchoten, die dadelyk als een blixemſtraal uit het gezicht was. De al te lichtgeloovige Jager ſtierf 'er van. Een der gevangenen verhaalde, dat des avonds te vooren een Neger, die wel eer van de Plantagie *Fauconberg* was weggeloopen, op last van BONNY was nedergeſabeld.

De haven van *de Hoop*, onderging, den 6den Mey, een zwaaren orkaan, verzeld van donder en blixem. Verſcheide boomen wierden uit den grond ge-

rukt, huizen om ver geſmeeten, en dakken afgeworpen. Myn lucht-paleis intusſchen ſtond, zonder eenig letzel, den ſtorm door. JOANNA met mynen zoon den 8ſten zynde aangekomen, ſtelde ik my het zelfde geluk voor, als ik in 1774. reeds genoten had. Myn huisgezin, myne kudde, myn gevogelte, waren in dit oogenblik verdubbeld. Ik bebouwde daarënboven een fraaien tuin; en zoo ik my al in den volſten zin geen Planter noemen kon, ik had ten minſten eenig recht, om my een kleinen tuinier te noemen.

Den 29ſten, waren wy allen by den heer DE GRAAF, op zyne fraaie Plantagie *Knoppemonbo*, aan de *Caſavinica-Kreek*, ter maaltyd. Ik zag aldaar planten en wortelen, welken ik nog niet had opgemerkt. — De *Taijers*, voortkomende uit het midden van een groen heestergewas van eene meelachtige zelfſtandigheid, het welk niet meer dan drie of vier voeten hoog is, bladeren voortbrengt, die ongemeen breed zyn, en de gedaante van een hart hebben, en waar van de ſtam naar die van den Bananen-boom gelykt. Wanneer de uitwendige bekleedſelen van deeze plant zyn afgeſchild, heeft zy het voorkomen van de ignames of aard-appelen, maar is veel aangenaamer om te eeten, en veel fyner. 'Er zyn verſchillende zoorten van *Taijers*, en men geeft den voor-

rang aan de kleinſte, waar van men op de zelfde wyze gebruik maakt. 'Er werden ook, in groote meenigte, op deeze zelfde plaats, waare aard-appelen gevonden, maar van een minder zoort dan de gemeene aard-appelen in *Engeland*, en alleenlyk voor de Negers dienende.

De Tabaks-plant groeide in deezen tuin. Dezelve heeft bladeren, die nederhangen, en vol vezelen zyn, en leeft tien of twaalf jaaren; maar zy is van zoo veel geringer caliber, dan de *Virginiſche*, dat 'er zig alleenlyk de Negers van bedienen. Deeze plant ontleent haaren naam van het Eiland *Tabago*, alwaar zy in het jaar 1560. ontdekt wierd.

Men zag hier ook nog een zoort van wilde *thee*, welke men als zeer gezond beſchouwt; maar die, naar myn inzien, niet veel beter is dan ons kruipend eiloof. Ik vond bovendien aldaar eene groote meenigte van *Goud-appelen;* maar dewyl men die in verſcheiden *Engelſche* tuinen aankweekt, behoeve ik 'er geene beſchryving van te geven: ik zal alleen opmerken, dat de Joden in dit Land 'er ongemeene liefhebbers van zyn, en ze by het vleesch koken, in plaats van uijen.

De heester, waar aan de geneeskragtige noot groeit, was ook onder de planten in deezen tuin. Dezelve is rank, en tien of twaalf voeten hoog.

De

De vrucht bevat een noot, naar een amandel gelykende. Deeze noot is zeer goed om te eeten, mits men 'er een dunne en witte ſchil, die 'er om zit, af doet; want zonder dat veröorzaakt zy oogenblikkelyk de geweldigſte braking en buik-ontlasting. Men deedt my ook opmerken verſcheide zoorten van erweten, boonen en zoortgelyke peulvruchten, en onder anderen de *Caſſia*, welker kleine, harde, geele en helderſchynende zaden beſloten zyn in een houte pyp van by de zes duimen lang, maar zeer naauw, en welke een zwart vleesch bevat, zoo zoet als honig. Men houdt de *Caſſia* voor een uitmuntend ontlastmiddel. Zy is in *Guiana* zeer gemeen, en word aldaar genaamd *Zoete Boontjes* en *Cotiaan*. Een ander zoort van heester-gewas in dit Land, draagt den naam van *Zeven-jaars Boontjes*, om dat het zeven jaaren bloeit, alvorens eenige vrucht voort te brengen. Het boompje, genaamd *Snaky wiry-wiry*, wierd ook op deeze zelfde plaats gevonden. Men verzekerde my, dat het een onfeilbaar middel tegen de koorts was, en ik geloof, dat het 't zelfde was met de *Serpentaria Virginiana*, of *Virginiſche Slangekruid*. Eindelyk zag ik een plantgewas, genaamd *Zeven-bloemen*, waar van de jonge Negerinnen zig dikwils bedienen, om de

vrucht af te dryven. De groene pyn-appelen hebben ook, zoo men zegt, dezelfde uitwerking.

Op deeze wyze eenen dag te *Knoppemonbo* hebbende doorgebragt, welke niet alleen tot myn vermaak, maar ook tot myne onderrigting diende, namen wy des avonds affcheid van onze vrienden, en keerden, wel te vreden, naar *de Hoop* te rug, in een vaartuig vol met allerleije zoort van geſchenken, waar onder ſchoone *Cocos-noten* waren, welken één der ſlaven in onze tegenwoordigheid plukte, na met eene ongemeene gezwindheid den boom te zyn opgeklauterd, en aldaar een gevecht te hebben doorgeſtaan tegen een zwarten ſlang, dien hy met zyn mes overwon, en voor onze voeten dood deedt nedervallen.

De ſlaven van *de Hoop* en *Fauconberg* betoonden hunne achting voor JOANNA en haaren zoon, door aan haar gevogelte, wild, visch, eijeren en vruchten aan te bieden. De heer PALMER gaf ons eene groote meenigte *Indisch* koorn tot voedzel voor ons gevogelte. Alles ſcheen dus tot myn geluk mede te loopen, het welk echter merkelyk veranderde, toen ik, den 18den, de tyding ontfing van het verlies van mynen vriend, den heer WALTER KENNEDY, die korten tyd na zyne te rug komst in *Holland* overleedt.

Om het leed, my door deeze gebeurtenis ver-

oor-

oorzaakt, te verzetten, gaf ik een kort bezoek aan den heer DE CACHELIEU, op zyne Plantagie *Egmond*. Ik vond aldaar, onder meer andere lieden, eenen Planter, een *Italiaan* van geboorte, die maar één arm had. Deeze man zat naast my aan de tafel; en zonder dat hy eenige de minſte uitdaging van myne zyde konde bybrengen, nam hy een mes, en ſtak naar my van agteren, tot groote verwondering van alle de dischgenooten. Den ſteek gelukkiglyk hebbende afgekeerd, door hem den elleboog op te ligten, het geen maakte, dat de punt van het mes over myn ſchouder heen ging, ſtond ik oogenblikkelyk op, en ik zoude hem daar ter plaatſe vermoord hebben, zoo men my niet had tegen gehouden. Ik bood hem toen aan met my te vechten, met zoodanig wapen, als hy verkiezen mogt, en met éénen arm; maar de laf hartige zulks geweigerd hebbende, wierd hy uit het gezelſchap verjaagd, en naar zyne Plantagie, *Hazard* genaamd, te rug gezonden.

Deeze ſchelm was zoo geweldadig, dat hy korten tyd te voren eene Negerin, die agt maanden zwanger was, had laten geesſelen, tot dat haar de darmen uit het lyf kwamen, om dat zy een glas gebroken had. Een van zyne mans ſlaven, die zyne gramſchap poogde te ontwyken, wierd door

hem op ſtaande voet om 't leven gebragt. Hy had 'er geen één, wien het lichaam van het hoofd tot de voeten niet was van één gereten, door de meenigvuldige kastydingen, welken hy hun deedt ondergaan.

Dewyl de Colonel FOURGEOUD my eene verſterking van ſoldaten, benevens een Heelmeester en geneesmiddelen, gezonden had, kreeg de wachtpost van *de Hoop* een geheel ander voorkomen: vergenoegdheid en gezondheid vertoonden zig aldaar wel dra op aller aangezichten. Ik zette vooral de ſoldaten aan om visch te vangen, die alhier in grooten overvloed was; en de Negers leerden hun de manier om dit te doen, het zy met den haak, het zy met de mand. De eerſte beſtaat daar in, dat men een buigbaaren en ſterken ſtok in den grond ſteekt, en aan deszelfs einde eene dubbele lyn vast maakt, welkers kortſte gedeelte aan een ſtokjen van tien duimen lengte gehecht is; het andere insgelyks aan een ſtok van dezelfde lengte, maar veel lager vallende. Aan het einde van de tweede lyn haakt men een kleinen visch aan de vinnen, latende hem de mogelykheid van te zwemmen, en zorg dragende, dat hy aan een grooter zoort van visch tot aas kan dienen; vervolgens ſteekt men nog twee andere ſtokken in den grond, maar zoodanig, dat zy boven het wa-

water uitſteken; men hecht dezelven te zamen door een anderen ſtok, die zoo lang niet is, en aan het geheel de gedaante van een galg geeft, boven welke de buigbaare ſtok door middel van deszelfs dubbele lyn en kleinere ſtokken wordt heen getrokken, maar echter zoo gemakkelyk, dat op de minſte beweging, de geheele toeſtel uit elkander geraakt; en deeze buigbaare ſtok zig dan van zelf opheffende, hangt de visch, die met het aas gevangen is, aan een haak in de hoogte.

De tweede manier, *Manſoa* genaamd, gelykt veel naar de voorgaande. Men werpt eene kleine biezen mand, die als een broodſuiker gemaakt is, in het water, aan welkers punt men den buigbaaren ſtok vast maakt, terwyl het ander einde even als een val open blyft, wordende het geheel door een geſpleten ſtuk hout in een rechten ſtand gehouden. Men doet ook een kleinen visch in deeze mand; en zoo dra dezelve door een grooter visch is ingeſlokt, ſluit de val of ingang van de mand zig agter hem toe. Dit zoort van vischvangst verſchilt daar in van de andere, dat men geen haak noodig heeft. Deeze oordeelkundige manieren kunnen een denkbeeld geven van de ſlimheid der Negers. Dezelve zyn daarom te nuttiger, dewyl zy geen tyd doen verliezen, en men des anderen daags den visch gevangen vindt; zyn-

de doorgaans de *Newmara* of *Barracota*, van welken ik reeds geſproken heb.

Onder de onderſcheidene visſchen, welken ik hier heb zien vangen, vind men de *Siliba*, die klein is, van eene eyronde gedaante, en geſpikkeld als een *ananas*; de *Sokay*, die lekker en zeer dik is; de *Torro-torro*, en nog een genaamd de *Tarpoen:* de eerſte is drie voeten lang, en de tweede, die wit is, omtrent twee voeten, zes duimen.

Den 26ſten, zag ik eene jonge Negerin, *Clardina* genaamd, wier moed, kragt, en gezwindheid ik zeer bewonderde. Een hart, zig van zyne troep hebbende afgezonderd, liep den weg op; deeze vrouw greep hem aan een agterpoot, in het midden van zynen loop; maar hem niet kunnende doen ſtil ſtaan, liet zy zig een zeer groot einde van den weg voortſlepen, en raakte haaren buit niet kwyt, dan na het bekomen van eene zwaare wonde.

De post van *de Hoop* verſchafte toen een aangenaam verblyf. De grond was 'er volmaakt vast, en doorſneden met canalen, waar in by hooge vloeden het water kwam. De heggen, die de tuinen en velden omheinden, waren wel onderhouden, en bragten vrugten en groenten van allerleije zoort voort, die ons tot levensmiddelen dienden.

den. De huizen en bruggen waren weder in orde gemaakt. Ik moedigde de ſoldaten aan, en beval hun de grootſte zindelykheid. Mitsdien had ik geen enkelen zieken, onder vyftig manſchappen, waar uit myne krygsbende beſtond, op een plaats, alwaar bevorens de land- of zee-ſcheurbuik, en alle kwalen, die door luiheid, morsſigheid en ellende veröorzaakt worden, de grootſte verwoestingen hadden aangerecht. Van de zoo even vermelde twee zoorten van ſcheurbuik, bedekte de eerſte het geheele lyf met puistjes, en de tweede deedt voornamelyk het tandvleesch en de tanden aan.

Ik genoot toen het volmaaktſte genoegen, en de volkomenſte gezondheid, terwyl de meeste myner reisgenooten of geſtorven, of naar *Europa* vertrokken waren: 'er was toen geen enkel Officier in rang boven my, uitgenomen de geenen, die zedert lang aan het luchtgeſtel van *Guiana* gewend waren.

Maar laten wy naar mynen tuin te rug keeren. — Dezelve verſchafte my thans wortelen, kool, uijen, komkommers, latouw, radys, pry, waterkers, enz. alles even goed als in *Europa*. 'Er was ook zuuring van tweederleije zoort, gemeene en roode; de laatſte groeit aan een boompjen. Bloemen ontbraken my al mede niet; ik had verſchillen-

lende zoorten van Jasmyn. De meest geächte is een klein boompje, welkers bloemen van eene bleek roode kleur zyn, maar fraay, en van eene aangenaame geur; het heeft dikke, glinſterende bladeren, die vol van een melkächtig ſap zyn. Een zoort van kruidje roer my niet, *Shanne-ſhanne* genaamd, vercierde mede deezen tuin; het geleek naar de ſlaapende plant, aldus genoemd, om dat derzelver bladeren, by paaren geplaatst, zig by het ondergaan der zon toeſluiten, en dat de twee 'er dan ſlechts één ſchynen uit te maken; maar zoo dra dit hemellicht opkoomt, ſcheiden zy zig van één, en vertoonen zig onder hunne dubbele gedaante. Deeze gewasſen waren tusſchen myne heggen verſpreid, en ik kweekte bovendien granaat-boomen en *Indiſche* rozen-boomen (*) aan, die dagelyks bloeijen. Eenige roode leliën, wier

(*) Hier wordt misſchien bedoeld het zoort van rozen-boomen, het welk bloemen voortbrengt, *Caraïbiſche rozen* genaamd, en waar van Mejuffrouw DE MERIAN zegt: — „ Deeze rozen zyn uit het Land der „ *Caraïben* gebragt naar *Surinamen*, alwaar zy welig „ groeien. Des morgens, wanneer zy open gaan, zyn „ zy wit, des middags rood, en des avonds vallen zy „ af". — Zy is de *Roſa Sinuenſis* van FERRARIUS.

Aanteek. v. d. Franſchen Vert.

wier bladen glad, en van eene zeer ſchitterende groene kleur zyn, omzoomden myne grachten: zy groeien natuurlyk in de zand-woestynen.

In deezen gelukkigen ſtaat, ontfingen wy het bezoek van verſcheiden lieden, en vooral van Mevrouw *Z* . . . . . , vergezeld door haaren broeder, en door nog een ander, SCHADTS genaamd, die alle drie uit *Holland* kwamen. Deeze vrouw wierd gehouden voor eene der ſchoonſte vrouwen van *Europa*, en te gelyk allerbekwaamst. Zy ſprak verſcheidene talen; in de zang- en ſchilder-kunst muntte zy uit; zy danste met bevalligheid, en reedt volmaakt te paard; zy kon met het geweer omgaan, en ging ter jagt, enz. Haar in alle zoorten van oeffeningen willende onderricht zien, bood ik haar aan om haar te leeren zwemmen, het geen zy gepast oordeelde, om met een glimlach te weigeren.

De ſoldaten en Negers, die onder myn bevel ſtonden, en onder welken de grootſte eendracht heerschte, ſcheenen op dit oogenblik volmaakt gelukkig. Ik zette de jonge lieden aan, om zig des avonds te vermaken, en aan de in jaaren meer gevorderden ſchonk ik eenige glazen rhum uit.

Te midden echter van dit vrolyk leven, gaf ik eenen geheimen last, om vuur te geven, en alarm te ſlaan, als of de vyand op de Plantagie was.

Ik

Ik had toen het genoegen te zien, dat alle de ſoldaten hunne wapenen opvatteden, en met veel orde en onverſchrokkenheid zig by elkander verzamelden. Ik beſloot vooral van deezen list gebruik te maken, om dat men my berigt had, dat de muitelingen het oogmerk hadden aan de *Commewyne* een bezoek te geven.

Onäangezien al het vermelde nopens onzen voorſpoed, ondervonden wy wel dra, dat 'er niets volmaakt, nog duurzaam op de weereld is. Het ſaiſoen van droogte eensklaps hebbende opgehouden, ſleepten de ziekten verſcheiden van ons volk in het graf; en 'er ſtierven dagelyks tien of twaalf op de legerplaats te *Maagdenberg* en aan de *Java-Kreek*.

Den 3den, verloor ik mynen Vaandrig CABANUS. Zyn dood deedt my zeer leed. Hy had zyne aanſtelling op myn verzoek verkregen, en bezat eenen uitmuntenden inborst.

Den 4den Juny, verbrak de hooge vloed onze ſluizen, terwyl wy op de gezondheid van den Koning dronken, en de geheele wachtpost geraakte daar door onder water, het geen eene groote verwarring veröorzaakte. In deezen deerniswaardigen toeſtand, weigerde de Opzichter van *de Hoop*, genaamd BLENDERMAN, my het toebrengen van de minſte hulp, en daar op volgde zulk

zulk een hevig geſchil tusſchen ons, dat hy tot zyn geluk het hazenpad koos, en de Plantagie verliet. Nooit kwam ik ten einde, indien ik alle de trekken van onbeſchoftheid van deeze ſchelmen, die grootendeels het uitſchot van hun Land zyn, of *Duitſchers*, aan den Corporaals-ſtok gewoon, wilde opnoemen.

Den 7den, ging ik myne opwagting maken by den heer MORIN, Beſtuurder van de Plantagie *de Hoop*, en zig bevindende op een ſtuk land, dat kortlings aangelegd, en aan de andere zyde der Rivier gelegen was, ten einde hem recht te vragen tegen den onbeſchoften Opzigter, die by hem was. Maar de laaghartigheid van den laatstgemelden gelyk ſtaande met zyne onbeſchaamdheid en wreedheid, gaf hy alles toe, wat ik vorderde, en beloofde zelfs de ſluizen te doen herſtellen.

Op zekeren dag op deeze nieuwe velden, alwaar men reeds een zeer fraai huis gebouwd had, wandelende, merkte ik eenige ſchoone vogelen op, waar onder was de *Pimpelmees*. Ik had hem reeds voorlang behooren te beſchryven, gelyk nog een anderen, wiens naam my onbekend is, om dat ik 'er gelegenheid toe gehad heb, toen ik myn verblyf op *Maagdenberg* verhaalde; maar ik heb ze toen alleenlyk afgeteekend. De *Pimpelmees* gelykt, wat de gedaante van zyn lyf belangt, ten naas-

ten

ten by naar een Lyster. Zyne vederen zyn van eene fraaie kaneel-kleur, tusſchen bruin en geel gemengd; maar aan de ſtuit is hy geheel en al van de laatstgemelde kleur. Eene kuif van kleine vederen, van dezelfde kleur als het lyf, bedekt hem den kop, zyn ſtaart is lang en zwart, zyn bek recht, ſchraal, ſpits, en van eene zee-groene kleur. Zyne pooten en oogäppels zyn ook van dezelfde groene kleur, en onder de laatstgemelden ziet men van wederzyden twee vlakken van eene ſchoone karmoſyn-kleur.

De andere vogel, wiens naam ik niet weet, maar dien de Negers echter *Woudo-louſo-fowlo* noemen, om dat hy zig met houtluizen voedt, is grooter dan de eerſte, en van ongemeene ſchitterende vederen voorzien. Zyn kop en het bovenſte gedeelte van zyn lyf zyn van eene ſchoone gras-groene kleur; zyn borst en buik van een karmoſyn-kleur, en door eene aschgraauwe ſtreep afgeſcheiden. Hy heeft een lange en ligt blaauwe ſtaart. De ſlagvederen van elk zyner vlerken, waar van de plooy van het groen van het lyf door eene andere aschgraauwe en zeer breede ſtreep ſchynt afgeſcheiden te zyn, hebben dezelfde kleur als de ſtaart. Zyn bek is geel en gekromd, en met eene meenigte kleine zwarte vederen bedekt, even als de omtrek van het oog, welks appel eene bloed-

kleur

kleur heeft. Ik zag ook eenige *Gallinas* of *Guineeſche* hoenderen, alhier *Tokay* genaamd, en die overvloedig bekend zynde, geene beſchryving behoeven.

Onder de planten, welken ik op deeze zelfde plaats vond, merkte ik de *Americaanſche* Aloë op, welkers ſtam een half voet dik en twintig voeten hoog was. Deeze ſtam, die altyd groen is, is vol met merg, en voorzien van zeer ſpitſe bladeren, welke aan den top in grootte verminderen. Die aan den voet des booms zyn zeer talryk, lang en breed, puntig, getand, en van zeer ſcherpe ſtekels voorzien. Boven aan den ſtam groeit een hoop bloemen, waar van de ſteel het zaad, of de kiem van de aanſtaande Aloë bevat, welke in den tyd van twee maanden tot den ſtaat van volkomenheid koomt, zonder dat dit ooit faalt.

Aan de zyde der bosſchen, die ons omringden, zag ik ook de *Banille-Boom*, eene plant, die door middel van haare kronkelende ranken, zig, even als het eiloof, aan den ſtam der boomen vasthecht. Deszelfs bladeren zyn ongemeen dik, en van eene donker groene kleur. Zyne vrucht beſtaat in eene driehoekige peul van zes of agt duimen lengte, en vol met gladde zaadjes. Deeze peulen, welken men in één agter-middag in de zon laat droogen, worden bruin, hebben eene uit-

muntende ſpecery-reuk, en een aangenaamen ſmaak, het geen de reden is, dat men 'er zig van bedient, om aan de chocolaad een geur te geven. 'Er zyn verſcheiden zoorten van Banille-boomen, maar de meest geachte heeft lange en dunne peulen. De Negers vertoonden my ook een klein zoetachtig zaad, het welk zy *bongora* noemen.

By myne te rug komst aan *de Hoop*, ontmoete ik COJO, den oom van JOANNA, die my een *huilenden Aap* bragt, door hem gedood. De Aapen van dit zoort hebben de grootte van een kleine ſteendogge. Zy hebben een baard, lange en roode hairen, en over 't geheel zyn zy uittermaten leelyk. Maar het geen hen voornamelyk van andere Aapen onderſcheidt, is het yſelyk gehuil, het welk talryke hoopen van deeze dieren gezamentlyk doen hooren, en op zulk een hoogen toon, dat het op den afſtand van een myl door de ooren klinkt. De Negers verzekerden my, dat zy doorgaans, dag en nacht, by hoog water, het welk zy door eene aangeborene neiging weten, deeze wanluidende gezangen herhalen. — Van zoodanig een verſtand der dieren ſprekende, kan ik niet nalaten het volgende aller zonderlingst geval te vermelden; ik zal vervolgens tot het geſchiedkundig gedeelte van myn verhaal te rug keeren.

Ik ontfing, den 16den, een bezoek van één my-

myner buuren, wien ik myn trap deed opklimmen; maar hy had nog naauwlyks den voet in myne lucht-woning gezet, of hy ſprong van boven naar beneden, ſchreeuwende van de verſchrikkelykſte pynen; en hy dompelde zig dadelyk in de Rivier, met het hoofd vooruit. Boven my heen kykende, ontdekte ik wel dra, dat dit voorval veroorzaakt was door een zeer groot nest van wilde byën, of *wasſy-wasſy*, het welk zig geplaatst had in het rieten dak, recht boven myn hoofd, wanneer ik in myne kamer intrad. Ik liep dus ook op myn beurt weg, en gelastte de ſlaven, om dit nest onverwyld uit te roeijen. Zy gongen aan het werk, toen een oude Neger hen tegenhield, en zig onderwierp tot het ondergaan van alle ſtraffen, die ik hem wilde aandoen, indien eene enkele van deeze byën my ooit of ooit ſteken zoude. „ *Maſera*, zeide hy my, deeze die„ ren zouden u reeds lang mishandeld hebben, in„ dien gy hun vreemd geweest waart, maar zy „ zyn uwe huisgenooten; gy hebt hun ſtilzwy„ gend toegeſtaan, om alhier hunne woonplaats „ te houden; zy kennen u zekerlyk, en nooit „ zullen zy u, nog de uwen, kwetſen". Ik ſtemde dadelyk in het voorſtel van deezen man toe; en hem aan een boom hebbende doen vastbinden, gelastte ik QUACO de trap op te klimmen, byna

naakt, het geen hy deedt, zonder geſtoken te worden. Toen waagde ik het om hem te volgen; en ik verklaar op myn woord van eer, dat zelfs na aan het nest geſchud te hebben, waar op de byën 'er al brommende uit vlogen, en rondöm myn aangezicht heen draaiden, geene derzelver my trachte te ſteken. Ik ſtelde dus den ouden Neger weder in vryheid, en gaf hem een glas rhum, en vyf ſchellingen, tot zyne belooning. Ik behield vervolgens deeze kleine byënkorf, zonder eenig gevaar voor my zelf, en ik maakte 'er myne lyfwagt van. Tot myn groot vermaak deeden zy eenige Opzichters, welken ik, onder het één of ander voorwendzel, de trap deed opklimmen, wanneer ik hunne onrechtvaardigheid en wreedheid ſtraffen wilde, verſcheiden malen aartige ſprongen doen.

Dezelfde Neger verzekerde my, dat 'er voorheen op de Plantagie van zynen meester een boom ſtond, waar op, zoo lang zyn geheugen reikte, een gezelſchap van vogelen en een zwerm byën genesteld waren, die in eene volmaakte eendracht zamen leefden: maar indien eenige vreemde vogelen de byën kwamen ſtooren, verdreven hunne gepluimde bondgenooten dezelven aanſtonds; zoo ook, wanneer vreemde byën tot in de nesten der vogelen durfden doordringen, wierp zig de zwerm,

die

die aldaar t'huis hoorde, op de aanvallers, en doodde de dezelven. De eigenaar der Plantagie en zyn geheele huisgezin, hadden zulk een eerbied voor deeze maatſchappye, dat zy den boom als heilig beſchouwden en niet gedoogden, dat men dien om ver hakte. Dienvolgende viel hy eindelyk van ouderdom om ver.

Den 22ſten, kwamen eenige manſchappen van *Rietwyk* aan de *Peréca* aan, en berigtten my, dat een gedeelte van ons krygsvolk aan de *Java-Kreek* was te rug gekomen, na tot by *Vrydenburg* aan de *Maroni* geweest te zyn; dat zy, gezamentlyk met de Jagers, geduurende deezen veldtocht, verſcheiden bezaayde landen, aan de muitelingen toebehoorende, verwoest hadden; en dat deeze zelfde Jagers, uit hoofde van hunne byzondere dienſten, van de Compagnie nieuwe wapenen ontfangen hadden, als mede eene monteering, beſtaande in een groen buisje, zynde dit het eerſte, het welk zy gedragen hadden. Ik vernam ook, te gelyker tyd, dat de genen, die aan de *Oucas*- en *Sarameca*-*Negers* gezonden waren, na eene nuttelooze reize waren te rug gekomen; want deeze beide volken wilden ons met geene hulp byſtaan. Ingevolge van deeze weigering, nam de Colonel FOURGEOUD, die zig eindelyk afgemat gevoelde, en zyn volk door het vernielen van het groot-

ſte gedeelte van de bezittingen der muitelingen had uitgeput, het beſluit om deezen tocht te ſtaken; maar vooraf gaf hy van dit zyn beſluit kennis aan zyne Doorluchtige Hoogheid den Prins van *Orange*.

Den 23ſten, ontfing ik ſtelligen last, om my tot myn vertrek gereed te houden tegen den 15den July, met al het volk, het welk onder myn bevel ſtond, vervolgens de *Commèwyne* te verlaten, en naar *Paramaribo* af te zakken, alwaar ſchepen gereed lagen, om ons naar *Holland* over te voeren. Ik las oogenblikkelyk dit bevel aan alle myne ſoldaten voor, die het met vervoering van vreugde, en driewerf herhaalde toejuichingen, aanhoorden. — Maar ik zuchtte 'er over. Myne geliefde JOANNA en myn zoon waren beiden toen zeer ziek, de eerſte had de koorts, de ander was door ſtruiptrekkingen aangetast, en men wanhoopte aan hun leven. Om myne ellende ten hoogſten top te brengen, indien men de kwaalen van het lichaam met die der ziele gelyk kan ſtellen, trapte ik ter zelfder tyd op een ſpyker, die vry diep in den voet indrong.

In deeze ſmartelyke geſteldheid, kwam de Nachtuil van *Guiana* ons regelmatig zyn nacht-bezoek geven. Hy kwam zelfs in myne kamer, en liet aldaar zyn naar geluid hooren. Deeze vogel wordt

al-

alhier *Ourou-coucou* genoemd, om dat zyn geſchreeuw met deeze woorden eenige overëenkomst heeft. Hy heeft ten naasten by de grootte van een duif. Zyn bek is geel en gekromd even als die van een valk; hy heeft een geſpleten tong; zyne oogen zyn ook geel, en zyne ooren zeer zichtbaar. Hy heeft korte, ſterke pooten met zeer puntige nagels gewapend. De algemeene kleur der vederen van deezen Nachtuil is helder bruin, uitgenomen aan den hals en aan de buik, die wit zyn, met eenige gryze vlakken daar onder gemengd. De Negers, die zeer bygeloovig zyn, ſtellen algemeen, dat de tegenwoordigheid van den Nachtuil een teeken van den dood is. Dit vooroordeel is echter verſchoonlyk, om dat deeze vogel vermaak vindt met zig in een zieken-kamer optehouden; mogelyk wordt hy derwaarts gelokt door het licht der lampen, welken men den geheelen nacht brandt, of liever door de benaauwde lucht, die hem doet hoopen, aldaar eenigen buit aan te treffen.

Eene oude *Indiane*, aan welke JOANNA kennis hadt, haar te deezer tyd op *de Hoop* een bezoek zynde komen geven, was ik door haare bekwaamheid en zorge ſpoedig geneezen. Maar myn klein huisgezin bleef by aanhoudenheid in zulk een ellendigen ſtaat, dat ik beſloot haar naar *Paramaribo* te doen vertrekken, eer het te laat mogt

zyn. Den 10den zond ik ook myne kudde vee en gevogelte naar *Fauconberg*: ik hield echter twee vette ſchapen, die ik liet ſlachten, en waar op, mitsgaders op wild en visch, ik geduurende twee dagen vier-en-twintig der aanzienlykſte inwooners uit den omtrek deezer Rivier onthaalde. Myn waarde vriend, JACQUES GOURLEY, gaf my, by deeze gelegenheid, wit brood, *Spaanſchen* wyn, en vruchten ten geſchenke.

Den 13den, gelastte ik aan het krygsvolk, het welk op *Klarenbeek* geplaatst was, alwaar men voor de tweede maal een Hospitaal had opgericht, de Rivier af te zakken; en dien zelfden avond kwamen zy op *de Hoop* aan.

Den 14den, kwam een Officier van 's Compagnies krygsvolk my in het bevel aan de Rivier afloſsen; en van dit oogenblik begonnen zyne ſoldaten den dienst waar te nemen.

Des avonds van dien zelfden dag, nam ik afſcheid van de nabeſtaanden van JOANNA, die op de Plantagie *Fauconberg* woonden. Deeze goede lieden omringden my, en betuigden my hun innerlyk leedwezen over myn vertrek; en met de traanen in de oogen, baden zy den Hemel my te beſchermen, en my eene voorſpoedige reize te ſchenken.

Den 15den, verlieten wy eindelyk den wacht-

post

post van *de Hoop.* Myne ſoldaten gingen des morgens ten tien uuren aan boord van de vaartuigen; op den middag deed ik een piſtool-ſchoot, om het anker te doen ligten; wy zakten vervolgens de *Commewyne* af, om op de rheede van *Paramaribo* te komen, en ons van daar naar *Europa* in te ſchepen.

✲ ✲ ✲
✲ ✲
✲

ZES-EN-TWINTIGSTE HOOFTSTUK.

Inſcheeping van het krygsvolk. — *De* Zurzaca, *en* Sabatille. — *De* Papaija, *en de* Gember. — *Het krygsvolk gelast om te ontſchepen.* — *Muiterye.* — *Onbetamelyk gedrag van een Capitain der* Oucas-Negers. — *Een groot aantal zieken naar* Europa *gezonden.* — *Nieuwe byzonderheden betrekkelyk de Negers.*

Des avonds van den dag van ons vertrek lieten wy het anker vallen by de Plantagie *Berkshoven*, toebehoorende aan dien zelfden heer GOURLEY, van wien ik op het einde van het voorige Hooftſtuk geſproken heb, en by wien ik den nacht doorbragt. Des anderen daags morgens vervolgden wy onze reize, en ik nam affcheid van den heer PALMER. Ik bragt den avond en den nacht van den 17den met den Capiten MACNEYL door; en den 18den, liet onze kleine vloot, beſtaande uit myne vaartuigen, en de genen, die van *Maagdenberg* en de *Cottica* kwamen, het anker vallen op de rheede van *Paramaribo*, alwaar het krygsvolk, het welk onder myn bevel ſtond, oogenblikkelyk aan boord ging van de Tranſport-ſchepen, die ons aldaar reeds wagtten.

Zoo

Zoo dra zy aan boord waren, ging ik aan wal, om 'er aan den Colonel FOURGEOUD bericht van te geven. Vervolgens ging ik JOANNA en myn zoon zien, welken ik, tot myne groote blydſchap, volmaakt herſteld vond.

Des anderen daags keerde ik naar het ſchip te rug, om alles tot onze reize gereed te maken.

Den 20ſten, hield ik het middagmaal by den Colonel FOURGEOUD, op wiens tafel ik tot myne verwondering zag opdiſchen twee viſchen, van welken ik nog niets gezegd heb. De één word hier *Haddok* genoemd, en gelykt veel naar onze wyting, ſchoon een weinig grooter en witter van kleur. De andere draagt den naam van *Separy*, en gelykt naar de aschkleurige roch. Op het nageregt zag ik een vrucht, die in *Surinamen* den naam van *Zurzaka* draagt. Het is dezelfde, zoo ik meen, die wy in *Engeland* noemen *Sourſap*. Dezelve groeit aan een boom van middelmatige grootte, waar van de ſchors grys is, en de bladeren gelyk zyn aan die van den oranjeboom, maar aan paaren gerangſchikt. De vrucht is van eene ſpits toeloopende gedaante, en zwaarder, dan de grootſte peer: over het geheel heeft dezelve punten, maar die niet ſteeken. Derzelver vleesch, het welk eene zeer harde ſchil rondom zig heeft, is van eene mergachtige zelfſtandigheid,

zoo

zoo wit als melk, van een zeer zoeten ſmaak, met een aangenaam zuur vermengd, en zaad-korrels in zig bevattende, even als een groote appel. Men vindt ook een ander zoort van *Zurzaka* (*), naar hop gelykende, maar die van geen gebruik is. Op het zelfde nageregt, hadden wy ook nog eene vrucht, *Sabatille* genaamd, welke aan een zeer zwaaren boom groeit, waar van de bladeren gelyk zyn aan die van den Laurier-boom. Deeze vrucht heeft de gedaante van eene zeer ronde perſik; zy is van eene bruine kleur, en met een zeer zacht dons overdekt. Men zoude derzelver vleeschachtig gedeelte aanzien voor eene marmelade vol zaadkorrels; maar het is zoo zoet en laf, dat veelen het niet eeten kunnen.

Den 21ſten, ontfingen wy onze ſoldye, maar in papieren geld, waar op wy een zeer merkelyk verlies leden. Ik ging oogenblikkelyk aan Mevrouw GODEFROY een bezoek geven; ik ſtelde haar al het geld ter hand, het welk ik in myn zak had, en niet meer dan veertig ponden ſterling bedroeg. Deeze uitmuntende vrouw drong by my op nieuw, maar vrugteloos aan, dat ik mynen zoon

(*) De groote en kleine *Zurzak*, of *Zurſaka*, zyn onder den naam van *Anona* in de plant-tuinen in *Holland* bekend.

Aanteek. v. d. Franſchen Vert.

zoon en zyne moeder naar *Europa* zoude mede nemen. JOANNA was onverzettelyk. Zy bleef 'er by van niet te willen vertrekken, voor dat haare losprys volkomen was afbetaald. Wy hielden ons dus, als wilden wy ons lot met eene volmaakte onderwerping dragen; maar het geen wy 'er in ons eigen hart van ondervonden, laat zig gemakkelyker begrypen, dan beſchryven.

Onze vaandels wierden, den 23ſten, in groote plechtigheid aan boord gebracht. Het Fort *Zelandia* echter bewees aan dezelven geene de minſte eer; men deedt geen enkelen kanon-ſchoot, en zelfs wierd 'er op de vestingwerken geen vlag opgeheist, het geen den Colonel FOURGEOUD een onëindigen ſpyt deedt. Hy moest het echter alleenlyk wyten aan zyne eigene achteloosheid; want hy had aan den Gouverneur geen behoorlyk bericht van zyn vertrek gegeven. Al het krygstuig en verdere goederen wierden ook ingeſcheept; en een Colonist, VAN HEYST genaamd, deedt, op zyne eigene kosten, drie honderd flesſen wyn, vruchten, en onderſcheidene eetbaare waaren, onder de ſoldaten uitdeelen.

Ik heb te meermalen van de gastvryheid en edelmoedigheid van de inwooners deezer Volkplanting geſproken. Ik ondervond 'er in dit oogenblik de blyken van, daar ik van myne talryke vrien-

vrienden, verſche en ingelegde vruchten tot mynen overtocht ontfing. Onder de laatstgemelden vond ik *Papaijes*, zynde de vruchten van den *Papaijen-boom*, het wyfje namelyk, want het mannetje brengt geene vruchten voort. Deeze boom groeit op tot de hoogte van byna twintig voeten. Zyne ſtam loopt recht, is vol merg, en door een gryzen ſchors omgeven; zyne bladeren maken aan den top een zoort van kroon; zy zyn uittermaten breed, getand, en bedragen ſlechts een getal van veertien of zestien. De vrucht groeit dicht by den top, en de bloem geeft eene aangenaame geur van zig. De *Papaije*, tot haare volwasſenheid gekomen zynde, heeft de grootte en gedaante van een water-meloen; maar haar vleesch is harder en vaster, en in het begin groen zynde, word zy naderhand geel. Het binnenſte gedeelte van dit vleesch is ſponsachtig, zoet, en onëindig vol met korrels. Men ſnydt deeze vrucht in verſcheiden ſtukken, wanneer zy volkomen ryp is; dan laat men ze koken, en zy heeft de zelfde ſmaak als *Engelſche* raapen; maar men bedient 'er zig voornamelyk van, om ze in ſuiker in te leggen, wanneer ze nog jong is, te gelyk met haare bloemen, die zeer geurig en zeer gezond zyn. Men had my ook ingelegde Gember gezonden; deeze is de wortel van een zoort van riet, het welk nooit hoo-

hooger groeit, dan twee voeten, en waar van de bladen lang, ſmal en puntig zyn. Deeze wortels zyn knobbelachtig, plat gemaakt, klein, en van verſchillende gedaanten, zeer veel gelykende naar aardäppelen, en ten naasten by van dezelfde kleur van binnen, maar vezelachtig, veel zuur in zig bevattende, en van een ſpeceryächtigen en zeer heeten ſmaak. Men weet, dat deeze wortel niet alleen eene goede ingelegde fruit verſchaft, maar ook in verſcheiden gevallen een uitmuntend geneesmiddel.

Den 24ſten July, toen wy zeilree lagen, gingen wy eindelyk gezamenlyk zyne Excellentie, den Gouverneur der Volkplanting, begroeten, die ons met de grootſte beleefdheid ontfangende, aan onzen Overſten te kennen gaf, dat, indien hy dit oogenblik had afgewagt, om zyne vaandels aan boord te zenden, hy hun zekerlyk de eere bewezen zoude hebben, die hy hun ontegenſpreekelyk verſchuldigd was. Toen wy in het hoofdquartier waren te rug gekomen, zondt hy de gezamentlyke Officiers der Compagnie mede plechtig derwaarts; om ons eene gelukkige reize te wenſchen. In alles wat plechtige wellevendheid betrof, was de Gouverneur ontwyffelbaar onzen Colonel ver voor uit; en ik had byna een hevigen twist met hem gehad, om dat hy aan zommigen zyner gunſtelingen iets

in

in het oor had gefluisterd. De Officiers vervoegden zig toen by de ſoldaten, die zedert den 18den waren ingeſcheept, en het deerniswaardig overſchot deezer fraaie Zee-krygsbende bevondt zig nu eindelyk op een ſchip, het welk gereed lag, om des anderen daags naar *Europa* te ſtevenen. De vergenoegdheid blonk op aller aangezichten, één alleen uitgezonderd; en niets konde evenaaren aan de opgetogenheid van algemeene vreugde, toen men den volgenden morgen bevel gaf, om het anker te ligten, en in zee te ſteken.

Maar het lot had beſchooren, dat de levendigſte en meest gegronde hoop nog eenmaal vervallen zoude. Op het zelfde oogenblik van het vertrek, kwam een Schip de Rivier opzeilen. Het zelve bragt brieven mede, waar by onze krygsbende gelast wierd, zig weder in de bosſchen te begeven, en in de Volkplanting te blyven, tot dat zy door nieuw krygsvolk, het welk men tot dat einde uit *Holland* zenden zoude, wierd afgelost. Men las vervolgens aan de ſoldaten, die op het dek van elk ſchip geſchaard ſtonden, de oprechte dankbetuigingen voor van zyne Doorluchtige Hoogheid den Prins van Orange, voor den moed en ſtandvastigheid, waar mede zy de grootſte vermoeijenisſen en ſchroomelykſte gevaaren hadden doorgeſtaan. Maar dewyl hier op volg-

volgde het bevel om te ontſchepen, en dien afgryzelyken dienst voort te zetten, bemerkte ik nimmer zoo veel neerſlagtigheid, zoo veel misnoegen en wanhoop; terwyl ik, die tot op dit oogenblik een volmaakt ellendeling was geweest, op myn beurt de eenige was, wien de droefheid niet had ter nedergeſlagen.

In het midden van dit droevig toneel, gelastte men een driewerf *Hoezée*, het geen de ſoldaten van één der ſchepen volſtrekt weigerden. De Colonel SEYBOURG en ik (by ongeluk) kregen bevel, om hen daar toe te noodzaken. Deeze Officier, voor zoo veel hem betrof, deedt zulks met den ſtok in de hoogte, en het pistool in de hand. Zynen gramſtoorigen en oploopenden inborst kennende, was ik thans voor de gevolgen hoogst beducht. Ik ſprong oogenblikkelyk in de ſloep, die op zyde van één der ſchepen lag; aldaar ſprak ik de genen aan, die op het dek met het hoofd gebogen ſtonden, en ik beloofde twintig glazen brandewyn voor al het volk, indien zy dit droevig geroep wilden aanheffen. Vervolgens op het ſchip geklommen zynde, gaf ik aan den Colonel SEYBOURG bericht, dat alle de ſoldaten thans bereid waren aan zyne bevelen te gehoorzamen. Wy gingen dus weder in de ſloep, en by ons heengaan, hadden wy het genoegen het driemaal

herhaald geroep van *Hoezée* te ontfangen, het welk door de matroozen van goeder harten gedaan wierd, waar by zig eenige zee-ſoldaten voegden, maar op zulk een neêrſlagtigen toon, dat het my onmogelyk is, zulks te beſchryven.

De goedhartigheid van den Prins van Orange bleek echter op eene doorſlaande manier by deeze gelegenheid, want hy gelastte, dat het geen deezen en geenen van het volk aan Artſen en Heelmeesters verſchuldigd waren, uit de kas betaald zoude worden. Van hoe weinig aanbelang dit ook ſcheen, was dit geene kleinigheid voor verſcheiden Officiers, en betoonde in zyne Doorluchtige Hoogheid eene oplettendheid, die men by de Vorsten niet altyd aantreft. Zy wisten bovendien allen, hoe veel deel hy in het leed van zyne ſoldaten nam; maar hy konde hen daar van niet bevryden, zonder het algemeen belang in de waagſchaal te ſtellen.

Zoo al dit tegen-bevel ons volk met droefheid aandeedt, het gaf aan de meeste Colonisten een groot vermaak. De voornaamſte derzelven hadden, eenige dagen te vooren, een verzoek-ſchrift aan den Colonel FOURGEOUD geteekend en aangeboden, waar by zy hem verzogten, „ nog eeni„ gen tyd met zyn volk te blyven, en het geen „ hy zoo roemryk begonnen had, te volvoe-

„ ren,

„ ren, door by aanhoudenheid de muitelingen te „ ontrusten en te verſtrooijen, het welk hun ein- „ delyk geheel zoude t'onder brengen". Zekerlyk had onze krygsbende, gezamentlyk met het krygsvolk der Sociëteit en de Jagers, het grootſte gedeelte van de bezittingen der muitelingen in de *Volkplanting* vernield, en hen genoodzaakt zoo ver heen te vluchten, dat de ſtrooperyen en het wegloopen der ſlaven ongelyk veel zeldzaamer waren, dan by onze komst. Het was ongetwyffeld beter van dit middel gebruik te maken, dan eenen ſchandelyken vrede te ſluiten, gelyk men met de *Oucas-* en *Saramèca-Negers* gedaan had, en waarſchynlyk ook zoude plaats gehad hebben, indien men ons niet naar *Guiana* gezonden had.

Ik kan niet nalaten, tot bewys van het onbeſchaafd character der laatstgemelden, een geſprek te verhalen, door my met één van hun gehouden, terwyl ons volk, alvorens weder te veld te gaan, zig te *Paramaribo* ophield. By den Capitain MACNEYL, die toen van zyne Plantagie in de Stad te rug kwam, ten eeten zynde, kwam een Capitain der *Oucas-Negers*, onze zoogenaamde bondgenooten, aan de vrouw van 't huis om geld vragen. Hy was zoo verveelend, dat ik in het *Engelsch* den raad gaf, „ hem een glas wyn te „ geven, en hem weg te zenden". My gehoord

hebbende, ſtelde hy my voor buiten te komen, en zyn ſtok met een zilvere knop oplichtende, vroeg hy my: „ Of ik de heer van 't huis was; en zoo „ niet, waar ik my dan mede bemoeide"? „ Ik ben", zeide hy, met eene donderende ſtem, „ Capitain FORTUNE DAGO-SO; en indien ik u „ in myn Land by de *Oucas* had, ik zoude den „ grond met uw bloed bevochtigen". Ik antwoordde hem, myn ſabel trekkende; „ Dat myn „ naam STEDMAN was, en dat, indien hy nog „ eenmaal zulke onbeſchaamde woorden dorst „ uitten, ik hem oogenblikkelyk een houw zou „ geven". Daar op kraakte hy met zyne vingers, en verliet ons. Ik was over dit voorval zeer te onvreden, en keurde zeer af, dat de Colonel FOURGEOUD aan zulke roovers zoo veel achting betoonde. Des avonds, ter maaltyd uitgaande, ontmoette ik den zelfden Neger, die eensklaps bleef ſtaan, en my zeide: „ *Maſera*, gy „ zyt een man, een braaf man; wildt gy eenig „ geld aan Capitain FORTUNE geven"? Het op een barsſen toon aan hem geweigerd hebbende, kuste hy my de hand, en vertoonde my zyne tanden, tot een blyk van verzoening, zoo hy my zeide; en hy beloofde my, om my pistache-nooten ten geſchenke te zenden, die echter nooit gekomen zyn.

Schoon

Schoon ons verblyf in *Surinamen* eenigen tyd verlengd wierd, konde onze dienst aldaar aan de Volkplanting van weinig nut meer zyn. Ons getal was byna tot niet verſmolten, en hoe zwak het ook was, toen wy op nieuw ontſcheepten, deedt men, op den 1ſten Augustus, nog negen Officiers, en meer dan één honderd zestig ongeneeslyke of zieke ſoldaten, naar *Holland* vertrekken. Ik had toen de koorts, en de Colonel gaf my dienvolgende verlof om mede ſcheep te gaan; maar ik weigerde zulks, beſloten hebbende, om, zoo mogelyk, het einde van deezen tocht te zien. Ik maakte echter van deeze gelegenheid gebruik, om eenige geſchenken aan myne vrienden in *Europa* te zenden, beſtaande in twee fraaije Papegaaijen, in twee Aapen van een zeer merkwaardig zoort, in eene voortreffelyke verzameling van fraaije Kapellen, in drie kistjens met ingelegde fruiten en vleesch, welken ik aan boord van het Schip *Paramaribo* deed brengen, en aan de zorge van den Sergeant FOWLER aanbeval, die ongelukkiglyk één van de zieken was, welken men naar *Amſterdam* zond.

De Majoor MEDLAR, die door vermoeienis ten eenemaal was uitgeput, vertrok toen ook naar *Holland*. Ik nam in zyne afwezigheid zynen post waar, en ik wanhoopte niet, om zelf t'eeniger

tyd onze krygsbende te rug te brengen, indien het getal van onze Officiers dagelyks zoodanig verminderde. Onder de geenen, die overbleven, werden 'er egter twee gevonden, die moeds genoeg hadden een huwelyk te wagen, en ieder met eene *Creoolſche* weduwe trouwden.

Toen rust en ſtilte genietende, bekwam ik weder genoegzaame kragten, om my, den 10den, naar Mevrouw GODEFROY te begeven, aan wien ik myn verlangen te kennen gaf, om ten minſten JOHNNY STEDMAN vry te maken, en ik verzogt haar, dat zy, door zig voor de gewoone ſomme van drie honderd ponden ſterling by den Raad tot borge te ſtellen, verklaaren wilde, dat hy nimmer tot last van de Volkplanting van *Surinamen* komen zoude. Maar zy weigerde het my ſtellig, ſchoon zy geen gevaar hoe genaamd te loopen had, en het een niets beduidende zaak was, alleenlyk om aan het voorſchrift van de wet te voldoen. Ik konde niet nalaten daar over myne verwondering te betuigen, die nochtans ophield, toen ik vernam, dat deeze vrouw die zelfde gunst aan haaren eigen zoon geweigerd had.

Ik kan van de ſlavernye niet ſpreken, zonder my eene ſchuld te herinneren, welke ik aan den lezer nog niet heb afgedaan. Ik heb reeds eenige byzonderheden opgegeven omtrent de manier, op wel-

welke de ſlaven in dit Land verkogt en behandeld worden; maar ik gevoel, dat ik nopens dit onderwerp niet uitgebreid genoeg geweest ben, en ik verbeelde my voegzaam te zyn, dat ik alle de berichten, welken ik omtrent de Negers bekomen heb, mede deele. Ik vleije my zaaken te zullen vermelden, waar op men geene aandacht genoeg gevestigd heeft, of die tot hier toe ſlechts onvolkomen zyn verhaald geworden.

Ik begin met de kleur der Negers, en ik houde my verzekerd, zoo als ik reeds te vooren heb opgemerkt, dat zy geheel en al moet worden toegeſchreven aan de brandende luchtſtreek, waar in zy leven, en aan derzelver verhitten dampkring door die regelmatige winden, die over eindelooze zandwoestynen heen waaijen, alvorens zy tot eenig bewoond land komen. De *Indianen* van *America*, die onder denzelfden graad van breedte woonen, ontfangen deeze verkoelde winden in tegendeel door den *Atlantiſchen Oceaan*, en hebben eene koper-kleur: de inwooners van *Abyſſinië*, die dezelven al mede ontfangen, na dat ze door de *Indiſche* Zee gematigd zyn, hebben geheel en al eene olyf-kleur. Zoo ook aan het noordelyk gedeelte van de groote Rivier van *Senegal*, verandert de kleur der huid van zwart tot bruin onder de *Mooren*, gelyk zy aan den zuidkant doet

onder de *Kaffers* en *Hottentotten:* ik ben zelfs van gevoelen, dat de wolachtige hoedanigheid van het hair der Negers een uitwerkzel is van die zelfde oorzaak. Ik heb meer dan eens de opperhuid der Negers zien ontleden; zy is doorſchynend en helder, maar tusſchen dezelve en de waare huid, vindt men een dunne plaat of blad, dat volmaakt zwart is, en door ſtrenge geesſelingen of door het mes weggenomen zynde, eene kleur doet te voorſchyn komen, niet minder dan die van de huid van een *Europeaan.*

Twee blanke Negers wierden in *Surinamen*, op de Plantagie *Vosſenberg*, geboren van ouders, die volmaakt zwart waren. De eerſte van dezelven was een meisjen, en wierd, in het jaar 1734, naar *Parys* gezonden; de tweede was een jongen, en wierd geboren in 't jaar 1738. In 't jaar 1794, heeft men in *Engeland* eene dergelyke vrouw gezien, genaamd EMILIA LEWSAM, wier kinderen, ſchoon zy met een *Europeaan* getrouwd was, allen Mulatten waren. De huid van diergelyke perſoonen is zoo wit niet als de onze; zy gelykt naar een krytkleur: zoodanig is ook de kleur van hunne hairen. Hunne oogen zyn dikwils rood (*), en zy zien naauw-

(*) Men weet dat verſcheiden dieren, zoo als de konynen en muizen, die volmaakt wit zyn, oogen van eene bloedkleur hebben.

Aantek. van den Schryver.

naauwlyks in de heldere zonneſchyn. Zy zyn tot geenerhande zoort van arbeid geſchikt; en hunne verſtandelyke vermogens beantwoorden doorgaans, zoo men my gezegd heeft, aan de zwakheid van hun lichaam.

De uiterlyke gedaante der *Africaanſche Negers* is, van het hoofd tot de voeten, verſchillende van die der *Europeanen*, ſchoon naar myne gedachten, en alle vooröordeel ter zyde geſteld, van geene mindere hoedanigheid. Hunne uiterlyke trekken, hunne platte neus, hunne dikke lippen, hunne bolle wangen, kunnen ons mismaakt ſchynen; en echter onder hen geheel anders beſchouwd worden. Wy zyn genoodzaakt hunne zwarte en ſchitterende oogen, hunne witte reijen tanden te bewonderen. Een der voordeelen van de lichaams geſteldheid der Negers beſtaat daar in, dat men onder hen nooit een kwynend en bleek perſoon ziet, gelyk men zoo dikwils in *Europa* ontmoet. De rimpels, en andere gevolgen van den ouderdom, zyn by hen ook zoo zichtbaar niet, ſchoon ik echter toeſtemme, dat wanneer een Neger ernſtig ziek is, zyne zwarte kleur eene aller onäangenaamſte bleeke olyf-kleur bekoomt.

De Negers zyn zekerlyk meer dan wy geſchikt tot oeffeningen, tot welken kracht van lichaam en knaphandigheid noodig is. Over het algemeen

wel geſpierd en ſterk van romp zynde, zyn hunne uiterlyke ledematen fyner. Hunne borst is zeer ſchoon, maar zy hebben naauwe heupen. Hunne dyen zyn dik en ſterk; zoo ook hunne armen, boven den elleboog; maar de gewrichten van hunne hand, en het onderſte gedeelte van hunne beenen zyn zeer langwerpig. Derzelver krom gebogene gedaante moet men toeſchryven aan de manier, op welke de moeder haar kind op den rug draagt. Zy verwydert de beenen des kinds van elkander, zo dat dezelve tegen haar midden drukken, het geen dit zoort van mismaaktheid veröorzaakt, waar mede het kind niet geboren is: bovendien leert zy aan het zelve het loopen niet, zy laat het in het zand en gras kruipen, en het ſtaat niet over einde, dan wanneer het 'er kracht en lust toe heeft, het geen ſpoedig gebeurt. De houding der voeten wordt echter door deeze gewoonte zeer verwaarloosd, maar door middel van lichaams-oeffening en dagelykſche baden, verkrygt het kind die kragt en vaardigheid, welken alle de Negers in den hoogſten graad bezitten.

Zy hebben nog eene andere gewoonte, die, naar hunne gedachten, zeer veel tot bevordering van hunne ſterkte en gezondheid toebrengt. In de twee eerſte jaaren, dat de moeder haar kind zoogt, doet zy het zelve dikwils eene groote meenig-

nigte water inzwelgen, waar na zy het twee malen daags zeer ſterk ſchudt: zy neemt het ook by een been of by een arm, en wascht deszelfs huid in de Rivier af. De meisjens worden op dezelfde wyze als de jongens opgevoed. Tot eenen zekeren ouderdom gekomen zynde, behoeven zy voor de mannen niet onder te doen, dan in grootte; zommige zelfs winnen het hun af, in het loopen, in het vechten met de vuist, in het dansſen, in het zwemmen, en in het klauteren tot boven in de boomen. Op die wyze kan men, door eene geſchikte opvoeding, een ſtam van *Amazonen* vormen.

Deeze ſterk geſpierde meisjens van de gezengde luchtſtreek zyn merkwaardig door haare vruchtbaarheid. Ik heb eene ſlavin gekend, *Esperanza* genaamd, en tot de Plantagie van den heer DE GRAAF behoorende, die in drie jaaren en in drie kramen negen kinderen had ter weereld gebragt: de eerſte keer vier; de tweede twee, en de derde drie. De Negerinnen baaren haare kinderen zonder moeite, en, even als de *Indiaanſche* vrouwen, hernemen zy haare dagelykſche bezigheden op den dag van haare bevalling zelven. Geduurende de eerſte week, zyn haare kinderen volſtrekt als die van de *Europeanen*, uitgenomen echter, dat men in de jongetjens eene zwartächtige vlak op zeker deel van het lichaam ziet, waar na het

in

in 't kort geheel en al van dezelfde kleur wordt. De meisjens komen vroegtydig tot jaaren van huwbaarheid, maar het is met haar, als met de vruchten van deeze luchtſtreek, zy vallen ſchielyk af. Verſcheiden Negers bereiken nogtans eenen hoogen ouderdom: ik heb 'er één of twee gezien, die meer dan honderd jaren oud waren; en de *Londonſche Kronyk van den* 5den *October* 1780. maakt melding van eene Negerin, LOUISA TRUXO genaamd, die toen te *Cordua du Tucunna*, in *Zuid-America*, leefde, en honderd vyf-en-zeventig jaaren oud was.

Vindt men in de ſterf-lysten één enkelen *Europeaan*, die zulk een hoogen ouderdom bereikt had? En deeze vrouw had waarſchynlyk, even als de andere ſlavinnen, haare jeugd in moeielyken arbeid doorgebragt.

Ik heb in het geſtel der Negers deeze byzonderheid ſteeds opgemerkt, dat, daar zy geſchikt zyn, om zwaaren arbeid in de heetſte dagen van den zomer te volvoeren, zy niet minder koude en vochtigheid verdragen kunnen, beter dan een *Europeaan*, immers dan ik zelve op onze tochten doen konde. Zy ſlapen den geheelen nacht, naakt in het vochtig gras liggende, zonder dat 'er hunne gezondheid iets by lydt, terwyl ik zeer gelukkig was, met des morgens by myne hangmat vuur

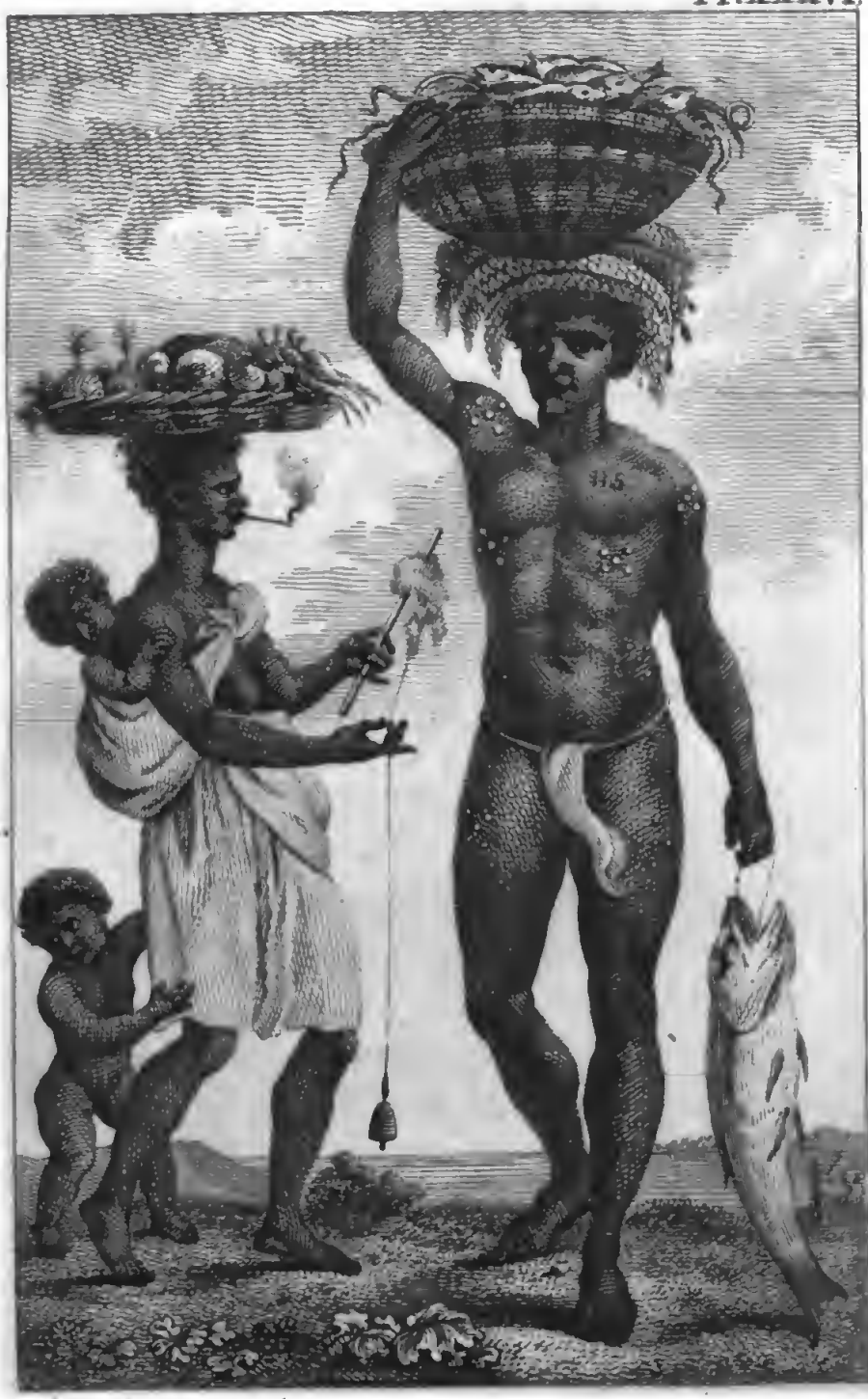

Een huisgezin van LOANGO *Neger-slaven.*

vuur te hebben, en onze ſoldaten van huivering beefden, om dat zy 'er van verſtoken waren. Honger of dorst, pyn of ziekte, verdragen zy met zoo veel lydzaamheid, als moed.

Ik heb hier vooren meer dan twaalf ſtammen van Negers genoemd, welken ik allen kenne door de verſchillende teekenen, die de genen, welke tot deeze of geene ſtam behooren, op hun lichaam maken. — By voorbeeld, de *Coromantyn-Negers*, die de meest geachte zyn, hebben drie of vier ſneden op elke wang.

De *Loango-Negers*, die het minst in aanzien zyn, onderſcheiden zig, door verhevene en vierkante beeldtenisſen, naar dobbelſteenen gelykende, op de armen, in de zyden, en op de dyen, te teekenen. Zy ſlypen ook hunne voortanden puntsgewyze, het geen hen vervaarlyk maakt. Alle hunne mannelyke kinderen zyn beſneden, ten naasten by als die der *Joden*.

Onder de ſpelingen der natuur, behoort men te ſtellen het maakzel van een byzonder zoort van Negers, *Accorys*, of tweevingerige genaamd, die onder de Negers van *Saraméca*, aan het bovenſte gedeelte der Rivier van dien naam, woonen. Zy, die dit volk uitmaken, zyn merkwaardig, uit hoofde van hunne allermismaaktſte voeten en handen: de eerſte hebben vier zeer lange

toe-

toonen, en de andere alleenlyk twee vingeren, maar die naar de ſchaaren van een kreeft gelyken, of liever het voorkomen hebben, als of zy door eene branding of ander toeval, een lidteeken bekomen hadden. Deeze mismaaktheid zoude, wanneer zy zig tot een enkel perſoon bepaalde, weinig verwondering baaren; maar het is ontwyffelbaar een vreemd verſchynſel, wanneer men deeze byzonderheid in een geheel volk ontmoet. Ik heb twee van deeze Negers gezien, maar op eenen te verren afſtand, om ze te kunnen afteekenen. Ik begeere my dus by deeze gelegenheid niet tot getuige op te werpen; ik verhaale alleen, wat my bericht is. De afteekening van een man, die voeten en handen van dit maakzel had, is aan de Maatſchappy der wetenſchappen te *Haarlem* gezonden. Ik heb daarënboven in een oud boek over de ontleed- en heel-kunde, aan my door den kundigen OWEN CAMBRIDGE van *Twickenham* bezorgt, een bericht gelezen, waar uit het my gegund zy het volgend uittrekzel op te geven.

„ In 't jaar 1629, na de zitting van *St. Mi-*
„ *chiël*, bragt men van de plaats, alwaar de mis-
„ dadigers ter dood gebragt worden, aan het Ge-
„ neeskundig Collegie, een lyk, tot het doen
„ van ontleedkundige vertooningen geſchikt; en
„ by toeval nam de bediende van het Collegie

„ het

„ het lyk van eenen ſchelm, die den zoon van
„ den heer SCOT, een heelmeester van goeden
„ naam, in deeze ſtad, vermoord had. Zyn
„ aangezicht had nog een woest voorkomen be-
„ houden. Zyne hairen waren zwart, gekruld,
„ niet zeer lang, maar dik, en zwaar in één ge-
„ vlochten: zyn voorhoofd was niet hooger dan
„ een duim. Hy had groote en vooruit ſteekende
„ wenkbrauwen, de oogen in hunne holte diep
„ ingezonken, een kromme neus, met een bult
„ of dikte aan de punt, en een weinig in de
„ hoogte ſtekende. Eene zeer zwaare knevel be-
„ dekte zyne bovenſte lip, maar aan de kin had
„ hy ſlechts eenige harde en zwarte hairen; zyne
„ onderſte lip was drie maalen dikker dan ge-
„ woonlyk: zie daar de gedaante van zyn aan-
„ gezicht. Zyne grootſte mismaaktheid echter,
„ die in de daad buitengewoon was, vertoonde
„ zig aan zyne voeten, die beiden geſpleten wa-
„ ren, maar niet op dezelfde manier. De rechte
„ voet verdeelde zig in twee toonen, van vier tot
„ vyf duimen lengte, even als die van elk ander
„ mensch, maar zoo groot, dat de helft van dit
„ gedeelte van den voet hem dragen konde; de
„ nagels waren naar evenredigheid. De linke
„ voet was insgelyks in het midden geſpleten,
„ maar deeze ſcheiding was ten hoogſten drie dui-
„ men

„ men lang. De helft naar de binnen-zyde had „ de gedaante van een grooten toon met een zeer „ zwaaren nagel, en gelykende naar die van de- „ zelfde helft, aan den rechten voet; de buiten- „ ſte helft beſtond uit twee andere toonen, die „ zeer digt tegen elkander ſtonden. Ik heb ge- „ past geëordeeld het gedrochtelyk maakſel van „ dit mensch te beſchryven, na eene naauwkeu- „ rige beſchouwing, in tegenwoordigheid van „ meer dan duizend lieden gedaan".

Ik weet weinig van de verſchillende ſpraken der *Africaanſche Negers;* echter zal ik eenige ſpreek-woorden van de *Coromantyn-Negers* opteekenen, welken myn Neger QUACO, tot deeze ſtam behoorende, my heeft opgegeven: ik moet tevens aanmerken, dat de Negers hunne woorden zeer ſchielyk uitſpreken, dezelven als uit de keel halende, het geen zig niet gemakkelyk op het papier laat beduiden. Zie hier deeze ſpreekwyzen met derzelver vertaaling: „ *Co fa anſyo, na bara-* „ *mon-bra:* gaat naar de Rivier, en haal my wa- „ ter". — „ *My-yery, nacomeda my:* vrouw, „ ik heb honger". — Dit zy genoeg met opzigt tot de taal der *Coromantyn-Negers*, zoo als men die op de kust van *Guinée* ſpreekt.

De taal der Negers in de Volkplanting van *Suri-namen* verſtaa ik volkomen, want het is een za-

zame mengſelzel van 't *Hollandsch*, *Fransch*, *Spaansch*, *Portugeesch*, en vooral van het *Engelsch*, het welk 'er de grondſlag van is, en waar van zy veel houden. Ik heb reeds gezegd, dat de eerſte *Europeanen*, die deeze Volkplanting bezaten, luiden van onze natie waren; van daar koomt het waarſchynlyk, dat de Negers zulk een byzonderen lust tot hunne taal hebben. In deeze gemengde taal, waar van ik reeds eene gedrukte ſpraakkunst gezien heb, eindigen de woorden doorgaans met een klinkletter, even als in de *Italiaanſche* en *Indiaanſche* taalen. Zy is zoo aangenaam, zoo welluidend, en zoo zacht, dat de *Surinaamſche* inwooners van den eerſten ſmaak 'er zig meestal van bedienen. Men kan over den aart der uitdrukkingen oordeelen door de volgende voorbeelden: — „ Goed eeten, wordt uitgedrukt door de woor- „ den *ſwyty-mouſſo*. — Buskruid: *man ſan-* „ *ny*. — Ik zal u met al myn hart, en zoo lang „ ik leef, beminnen: *my ſaloby you*, *lango alla* „ *my hatty*, *ſo langa me lyby*. — Een aange- „ naam verhaal: *ananaſſy tory*. — Ik ben zeer „ droefgeestig: *me hatty brun*. — Leef lang, „ zoo lang, dat uwe hairen wit worden als ca- „ toen: *leby langa*, *tay-tay*, *ta-y you wyry* „ *tam wity liky caton*. — Klein: *pyky*. — zeer „ klein: *pykinini*. — Vaarwel! ik ſterf, ik ga „ tot

„ tot mynen God: *adiosfoo*, *cerroboay*, *my de* „ *go dede*, *me de go na my gado*". Men kan in deeze taal verſcheiden woorden van bedorven *Engelsch* opmerken, welker gebruik men in de hoofdſtad begint agter te laten, maar die altyd op de afgelegene Plantagiën gebruikt worden: by voorbeeld, ik heb eene oude Negerin van de Plantagie *Goed-Accord* aan de *Cottica* hooren zeggen: „ *We lobee fo lebee togeddere*", om daar mede te kennen te geven, wy houden veel van met elkander te leven; en om dit zelfde denkbeeld te *Paramaribo* uit te drukken, zeide men, „ *way louko fortanna marandera*".

Het gezang der Negers is, zoo als dat der vogelen, welluidend, maar zonder maat. Dikwils voeren zy een zoort van gezang op de volgende wyze uit: één van hun geeft eerst een ſpreuk op, vervolgens zingt hy die, en alle de anderen herhalen zulks gezamentlyk; dit afgeloopen zynde, geeft men eene andere op, zingt en herhaalt die op dezelfde wyze.

Op die manier zingen de roeijers der vaartuigen, en zy houden 'er vooral veel van zulks by maaneſchyn te doen. Dit gezang onder hun roeijen moedigt hun aan, en men hoort het op een vry verren afſtand.

Het is bewezen, dat de Negers, wanneer zy eene

eene goede opvoeding ontfangen hebben, voor eene groote kieschheid van het gehoor vatbaar zyn, en zig op de dichtkunst kunnen toeleggen. Onder de genen, die in dit zoort van letteroeffeningen uitmuntten, behoort men vooral te tellen PHILLIS WHEATLYE, een ſlaaf te *Boston*, in *Nieuw-Engeland*, die de *Latynſche* taal leerde, en agt-en-dertig dichtſtukken over verſchillende onderwerpen zamenſtelde, die zeer cierlyk zyn, en in 't jaar 1773. in 't licht kwamen.

De ſentimenteele brieven van *Ignace Sancho*, een Neger in dienst van den Hertog *van Montagu*, zyn zeer bekend, en zouden de pen van een *Europeaan* niet ontcieren. Wat de gave van het geheugen en van rekenen betreft, om te bewyzen, dat de Negers dezelve in den hoogſten graad bezitten, zal ik hier een brief bybrengen, door Dr. RUSH uit *Philadelphia* aan één van zyne vrienden te *Manchester* gezonden.

„ Met eenige inwooners van deeze ſtad rei-
„ zende, en *Maryland* doorkruiſende, zegt de
„ Doctor, hoorden wy ſpreken van de wonder-
„ baarlyke gevatheid in de rekenkunst, waar me-
„ de een Neger, THOMAS FULLER genaamd,
„ begaafd was; en wy lieten hem by ons komen.
„ Iemand van het gezelſchap vroeg hem, hoe
„ veele maanden, weken en dagen een man van

„ zeventig jaaren oud geleefd had? Hy beant-
„ woordde de vraag in anderhalve minuut. Die
„ hem de vraag had voorgeſteld, nam de pen op,
„ maakte de berekening, en zeide hem, dat hy
„ zig zekerlyk vergist had, en dat het door hem
„ opgegeven getal te hoog was. Neen, *Maſera*,
„ antwoordde de Neger hem wederom, dit koomt,
„ dat gy vergeten hebt de ſchrikkel-jaaren te be-
„ rekenen. Wanneer de *Americaan* vervolgens de
„ minuten berekende, welke in deeze getallen begre-
„ pen waren, kwam zulks juist uit met het getal
„ van FULLER. Die zelfde Neger vermeenig-
„ vuldigde, by eene andere gelegenheid, uit zyn
„ hoofd, negen cyffergetallen met negen andere".
Ik heb 'er één gekend, die den *Alcoran* van bui-
ten kende. Welk een vermogen in menſchen, die
noch lezen, noch ſchryven geleerd hebben! Alle
deeze verhaalen zyn met dit al volkomen echt.

By het geen ik omtrent de Godsdienſtige ge-
voelens der Negers heb bygebragt, kan ik nog
voegen, dat zy het aanzyn van een God vastelyk
gelooven: in wiens goedheid zy hun vertrouwen
ſtellen, wiens magt zy aanbidden, en wien zy
een gedeelte van alle hunne levensmiddelen op-
offeren. Zy vreezen den dood niet. Aan de Ri-
vieren *Gambie* en *Senegal* zyn zy byna allen van
den *Mahomedaanſchen* Godsdienst. Maar de Gods-
dien-

dienſtige leere en plechtigheden der *Africanen* verſchillen over het algemeen, even als de bygeloovige en tallooze gebruiken van alle de wilden, en zelfs van te veel *Europeanen*. Opgemerkt hebbende, dat zy gewoon waren aan den wilden Catoen-boom offerhanden te doen (*), vroeg ik aan een ouden Neger, waarom men aan denzelven deeze eer bewees. „ *Masſera*, zeide hy my, zie „ hier de reden. Dewyl wy geen tempel hebben, „ om onzen Godsdienst in te oeffenen, en deeze „ boom de grootſte en ſchoonſte is, die op de „ kust van *Guinée* groeit, verzamelen zig onze „ landslieden onder zyne takken, die hen voor de „ hitte der zon en voor den regen beveiligen, om „ aldaar onzen *Gadoman*, of Priester te hooren „ prediken. Wy hebben voor dien boom zulk „ een

(*) Deeze boom groeit tot eene aanmerkelyke hoogte. Zyn dikke en reehte ſtam is omkleed met een gryze ſchors, met ſtekels bedekt. Zyne takken zyn zeer wyd uitgeſpreid, en zyne bladeren zyn klein en getand. Alle drie jaren brengt hy catoen voort, maar die niet overvloedig, en niet zeer wit is, en daarom weinig gezocht wordt. Deeze boom, die zeer veel overëenkomst heeft met den *Engelſchen* eikenboom, overtreft denzelven echter uit hoofde der grootte en eierlykheid, waar mede hy zig vertoont.

Aanteek. van den Schryver.

„ een eerbied, dat men dien nooit om ver hakt,
„ om welke reden het ook zy".

'Er is geen volk, het welk meer bygeloovigheid heeft, dan de Negers. Hunne *Locomen*, of zoogenaamde Propheten, vinden 'er hun belang by, met dezelve aan te zetten. Zy verkoopen hun, gelyk ik reeds gezegd heb, hunne *obias*, of tooverbanden, en trekken 'er groot voordeel van. De Negers hebben ook een zoort van *Sybillen*, die Godſpraken uitgeven. Deeze ſtatige vrouwen dansſen in het rond te midden van een talryk gezelſchap, en met eene groote vlugheid, tot dat haar het ſchuim op den mond ſtaat, en dat zy in ſtuiptrekkingen vervallen. Al wat zy in deezen aanval gelasten, moet door de omſtaande meenigte heiliglyk worden naargekomen. Deeze magt maakt haar zeer gevaarlyk; want dikwils gelasten zy aan de ſlaven, om hunne meesters te vermoorden, of van de Plantagiën weg te loopen, en in de bosſchen de wyk te nemen. Deeze toneelen van bygeloovigheid zyn derhalven, in de *Surinaamſche* Volkplanting, onder bedreiging van zwaare ſtraffen, by de wetten verboden. Met dit al grypen zy op afgelegene plaatſen dikwils ſtand. Zy zyn onder de *Oucas*- en *Saramèca*-*Negers* zeer gemeen, en de Capitains FREDERIK en VAN GUERICK hebben my verzekerd dezelven

te

te hebben zien uitoeffenen. Men noemt ze hier *wynty-play*, of *Syrenen-danſen*, en zy hebben van onheuchelyke tyden plaats gehad. Men weet, dat de oude Schryvers van zoortgelyke dwaasheden dikwils melding maken.

Maar het vreemdſte is, dat deeze Sybillen, door de klank van haare ſtem, den *Ammodite-* of *Papaw-ſlang* (*) weten aan te lokken, en hem uit den boom te doen vallen. De Negers dooden hem niet, noch brengen hem immer eene wonde toe; zy beſchouwen hem integendeel als hunnen beſchermer en vriend, en zy achten zig zeer gelukkig, wanneer hy in hunne hutten koomt. Wanneer eene *Sybille* der Negers deezen ſlang bezworen heeft, of hem uit den boom naar beneden doet komen, ziet men doorgaans, dat dit dier zig om den arm, de borst, en den hals van deeze vrouw ſlingert, als of hy in het hooren van haare ſtem behagen ſchepte, en te gelyker tyd vleit en ſtreelt zy hem met de hand. De heilige Schryvers ſpreken,

(*) Deeze ſlang heeft van drie tot vyf voeten lengte, en is in 't geheel niet gevaarlyk. Hy is niet bevreesd, om zig, zelfs door den mensch, te laten aanraken. De weergalooze glans van zyne kleuren noopt zelfs de Negers, om hem aan te bidden.

Aanteek. van den Schryver.

ken, op verſcheiden plaatſen, van het vermogen, om de ſlangen en adders te betooveren, het welk ik hier alleenlyk bybrenge, om de oudheid van dit gebruik te bewyzen; en het is bekend, dat de *Oost-Indiſche* volken de meest vergiftige ſlangen door het geluid van eene fluit, die hen uit hunne ſchuilhoeken doet te voorſchyn komen, uit de huizen weten te jagen. Het is nog maar weinige jaaren geleden, dat eene *Italiaanſche* vrouw te *London* drie makke en gemeenzame ſlangen vertoonde, die zig ook om haare armen en hals ſlingerden; zy waren vier of vyf voeten lang, maar hadden geen vergif in zig.

Ik moet nog een ander bewys van de bygeloovigheid der Negers aanhalen. In elk huisgezin is een verbod, het welk van vader tot zoon overgaat, om het vleesch van het een of ander dier, het zy vogel, viervoetig dier, of visch, niet te eeten; het geen op die wyze verboden is, noemen zy *treff*, en zy proeven 'er nooit van.

Hoe belachelyk ook zommige van deeze plechtigheden mogen voorkomen, zy zyn hoogst noodzakelyk, om de Negers in onderwerping te houden. Deeze ongeletterde menſchen verſchillen daar in van de *Europeanen*, dat zy vast zyn in hun geloof, hoedanig het zelve ook zyn moge, en dat geene twyffelingen hen daar van immer te rug hou-

houden. Ik wil echter daar uit niet beſlisſen, of zy erger of beter zyn.

De Negers zyn omtrent elkanderen zoó welwillend, dat men hun niet behoeft te zeggen: — „ Bemint uwen naasten als u zelven.". De armſte, onder hen, al heeft hy maar één ey, zal het met allen, die 'er tegenwoordig zyn, verdeelen. Het zelfde zal hy doen met het kleinſte glaasjen rhum; maar vooraf zal hy eenige droppels op den grond ſprengen, by wyze van wyn-plenging.

Zoo al de wilde volken doorgaans veel edelmoedigheid en goede trouw bezitten, zy hebben ook hunne gebreken, waar onder eene groote wraakzucht gevonden wordt. De grootte van deeze hartstocht in de Negers ſtaat gelyk met die van hunne gevoelens van dankbaarheid; en ik kenne 'er geen één, die aan een ander de hem aangedaane belediging vergeven heeft. Men kan van hun zeggen, dat hunne vriendſchap zoo teederhartig, als hunne haat onverzoenlyk is. Even als alle barbaarſche volken, geven zy zig aan verſchrikkelyke wreedheden over.

In den laatſten opſtand, die in de Volkplanting *de Berbices* is voorgevallen, ging hunne woede zoo ver, dat zy de vrouwen hunner meesters, ſchoon zwanger zynde, en in tegenwoordig-

heid van hunne echtgenooten vermoordden (*). De *Accawaws-Negers* zyn niet minder dan zy op de konst, om door vergif om te brengen, afgericht. Zy verbergen het vergif onder hunne nagels, en door ſlechts den vinger in een glas met water te ſteken, veroorzaken zy eenen langzamen, maar

(*) Het geval is in dit Land bekend, dat een Neger, die by zynen meester mishandeld was geworden, 'er op de volgende wyze wraak over nam. — Toen deeze met zyne vrouw was uitgegaan, ſloot de Neger alle de deuren toe; en by hunne te rug komst, vertoonde hy zig met hunne drie kinderen op een plat dak boven op het huis. Zyn meester en meesteresſe vroegen hem, waarom hy niet open deed, en tot antwoord, wierp hy de jongſte hunner kinderen voor hunne voeten; zy dreigden hem, hy wierp de tweede; zy ſmeekten hem, hy wierp de derde, en allen vielen zy voor de voeten hunner ongelukkige ouderen dood ter neder. Deeze woedende Neger zeide hun toen, dat hy voldaan was; en vervolgens wierp hy zig zelven van boven neder op de ſtraat. — Een andere Neger, om zig over zyne meesteresſe te wreeken, doorſtak den man, die hem niet beledigd had, en verklaarde wyders, dat haar dood hem de wraak van ſlechts een oogenblik bezorgen zoude; maar dat haar te berooven van het geen haar het lieſſte was, haar tevens veröordeelde tot eene eeuwigdurende ſtraf, waar van het denkbeeld alleen voor hem gehoeglyk was.

Aanteek. van den Schryver.

maar zekeren dood (*). Geheele huisgezinnen, en zelfs alle de inwooners van eene Plantagie, hebben de gevolgen van hunne wraakzucht ondervonden. Dit ging eindelyk zoo hoog, dat zy tachtig ſlaven, derzelver ouders en vrienden, deeden omkomen, om hunne meesters van dit gewichtig gedeelte van hunnen eigendom te berooven. Deeze monſters dragen den naam van *wiſſy-men*, het welk misſchien koomt van het woord *wiſe* (wys); en door dit helsch middel helpen zy een groot aantal ſlachtöffers van kant, langen tyd voor dat zy ontdekt worden.

De barbaarſche volken, ſchoon van de voordeelen der opvoeding beroofd, hebben nochtans verwarde denkbeelden van eigendom: dus moet men zig niet verwonderen, dat ſlaven, die in hun perſoon de duidelykſte ſchending van alle recht ondervinden, aangezet worden, om zig deswegens ſchadeloos-ſtelling te bezorgen. Die van de Plantagiën zyn al te zeer aan dieverye overgegeven, en plunderen alles, wat onder hun bereik koomt, wanneer zy hope hebben, om het ſtraf-

fe-

(*) Na het naauwkeurigst onderzoek, en het bekomen van overtuigende bewyzen, kan ik verzekeren, dat dit alles met de waarheid overëenkomſtig is.

Aanteek. van den Schryver.

ſeloos te kunnen doen. Men kan ook aan hunne onmatigheid, vooral aan die in den drank, geene palen ſtellen. Ik heb eene jonge Negerin een kom, waar in ik twee flesſen wyn geſchonken had, achter een zien uitdrinken.

Van de Negers van den ſtam van *Gango*, wordt gezegd, dat zy uit een geest van wraakzucht, even als de *Caraïben*, menſchen-eeters zyn. Na het innemen van *Boucou*, vondt men, in de huizen der muitelingen van deezen ſtam, potten vol met menſchen-vleesch, die nog op het vuur ſtonden. De nieuwsgierigheid drong een Officier, om deeze afſchuwelyke kost te proeven, en hy verklaarde, dat dusdanig vleesch niet minder was, dan oſſen- of varkens-vleesch.

De heer WANGILLS, een *Americaan*, die in het binnenſte van *Africa* zeer diep is doorgedrongen, heeft my naderhand verzekerd, dat hy in eene ſtad of gehucht van dit Land gekomen was, alwaar armen, dyen en beenen van menſchelyke ſchepſels zoo openbaar te koop lagen, als het vleesch by onze vleeshouwers ligt. JOHN KEENE, Capitain in dienst van de Compagnie van *Sierra-Leona*, heeft my ſtellig gezegd, dat hy zig met zyn ſchip op de *Africaanſche* kust bevindende, om hout, yzer en goud-poeder in te nemen, de Capitain van het ſchip *Naſſau*, genaamd

naamd DUNNINGEN, met alle zyne manſchappen vermoord wierd. Hunne lyken wierden vervolgens in ſtukken gehakt, ingezouten en opgegeten door de Negers van den grooten *Drevin*, omtrent dertig mylen ten noorden van de Rivier van *St. Andreas*. Deeze zelfde menſchen-eeters namen toen al het koper van het ſchip weg, en ſtaken vervolgens het ſchip zelve in brand.

Na de gebreken van het character der Negers te hebben aangewezen, is het billyk, dat ik ook hunne goede hoedanigheden en deugden ſchetſe.

Ik heb reeds van hun vernuft en dankbaarheid geſproken; de laatstgemelde gaat zoo verre, dat zy zig voor de genen, die hun eenige byzondere weldaad bewezen hebben, aan doods-gevaaren zouden bloot ſtellen. Niets overtreft de genegenheid, dien zy voor hunnen meester hebben, wanneer deeze hen met goedheid behandelt; waar uit blykt, dat hunne genegenheid even ſterk is, als hunne haat. De Negers zyn over 't algemeen gevoelig, maar vooral de *Coromantyn-* en *Nago-Negers*. Zy zyn vatbaar voor liefde; en de jaloersheid brengt in hun hart de vreesſelykſte gevolgen voort. Hunne ingetogenheid verdient hier genoemd te worden; want geduurende verſcheiden jaren, dat ik onder hen verkeerd heb, herinner ik my niet 'er ooit één in 't openbaar eene

vrouw

vrouw te hebben zien kusſen. De Negerinnen hebben eene ongemeene liefde voor hunne kinderen. Geduurende de twee jaaren, dat zy dezelven zoogen, houden zy geene gemeenſchap met hunne mannen. Zy zouden het zig zelven verwyten als eene onnatuurlyke zaak, tot nadeel haarer zuigelingen ſtrekkende. De zindelykheid der Negers is zeer opmerkelyk. Zy baden zig ten minſten drie maalen daags. Die van de ſtam van *Congo* in 't byzonder zyn zulke liefhebbers van het water, dat men hen, met eenig recht, halfſlachtige dieren zoude kunnen noemen.

De Negers zyn moedig en geduldig in tegenſpoed. Zy trotſeeren de pynigingen en den dood met eene onverſchrokkenheid, die zonder weêrgaa is. Hun gedrag in de neteligſte omſtandigheden gelykt naar heldenmoed. Zy laten geene klachte hooren, zy looſen geen zucht, men hoort van hun geen gekerm, zelfs wanneer zy in 't midden der vlammen hun leven laten. Ik heb nimmer een enkelen gezien, die, om welke reden het ook wezen mogt, tranen ſtorte; en echter bidden zy met den ſterkſten aandrang om genade, wanneer men hen veröordeelt, om gegeesſeld te worden voor misdryven, welken zy erkennen; maar indien zy vermeenen de kastyding niet verdiend te hebben, maken zy zig zelf byna oogenblikkelyk van

van kant. Die van den ſtam der *Coromantyn-Negers*, geven zig voornamelyk aan deeze daad van wanhoop over. Het gebeurt dikwils, dat zy, by de uitvoering der ſtraf, hun hoofd agter over gooijen, om hunne tong in te ſlikken, het geen hen oogenblikkelyk doet verſmooren; en zy vallen dood voor de voeten hunner meesters neder. Maar wanneer hun geweten hun overtuigt, dat hunne ſtraf rechtvaardig is, zyn zy gedwee, en onderwerpen zig met gelatenheid aan hun lot. Men heeft zedert kort in *Surinamen* het zeer menſchelyk middel uitgevonden, om te beletten, dat zy zig zelven niet verſmooren, gelyk ik zoo even verhaalde, door hun een aangeſtoken ſtroo-fakkel voor den mond te houden, waar door het dubbeld oogmerk bereikt wordt, om hun het gezicht te blakeren, en hunnen aandacht van een dergelyk ontwerp af te trekken. Zommigen nemen hun toevlucht tot een ander middel: zy eeten aarde; het geen hunne maag belet derzelver gewoone werkingen te doen, en zy eindigen dus hun leven zonder pyn, maar kwynende zomtyds meer dan een jaar in eenen ſtaat van ongemeene zwakheid. De wetten hebben tegen deeze *aardeeters* de geſtrengſte kastydingen vrugteloos vastgeſteld, want men ontdekt hen zeldzaam, wanneer zy deeze misdaad aan zig zelven begaan.

Na

Na deeze algemeene aanmerking omtrent de natuurlyke en zedelyke vermogens der Negers, zal ik hen thans beſchouwen in den ſtaat van ſlavernye, en aan de yzere roede van eene verſchrikkelyke dwingelandye onderworpen. Vervolgens van dit afgryzelyk toneel afſtappende, zal ik aantoonen, wat zy zyn onder rechtvaardige, menschlievende en gevoelige meesters.

Men herinnert zig ongetwyffeld, het geen ik van hun gezegd heb, wanneer zy van de kust van *Guinée* aankomen, en in welken zwakken en elendigen ſtaat zy zig dan bevinden. Ik heb ook doen opmerken, dat zy ſpoedig hunne lyvigheid weder bekomen, en dat men hun aan de zorge van eenen ouden ſlaaf toevertrouwt, die hun de taal der Volkplanting leert. Zoo verre gevorderd zynde, zendt men hen naar het land om te werken, waar aan zy zig met genoegen onderwerpen, ſchoon ik eenige voorbeelden van nieuwlings ingevoerde Negers gezien heb, die zulks weigerden, in weêrwil van de beloften, gebeden, bedreigingen, en ſlagen zelfs, tot welken men toevlucht nam, om 'er hen toe te dwingen; maar deeze waren Vorſten of perſoonen van aanzienlyken rang in hun vaderland, die door de lotgevallen van den oorlog tot den ſtaat van ſlavernye vervallen waren, en wier verheven gevoelens hun

den

den dood deeden verkiezen boven de vernedering en de ellenden der ſlavernye. By verſcheiden gelegenheden van dien aart, heb ik andere ſlaven op de kniën zien vallen, en hunne meesters ſmeeken, dat zy de taak van den gevangen Prins of hoogen perſoon by hunne taak voegen wilden; het geen men hun zomtyds toeſtond, en zy bewezen hem beſtendiglyk den zelfden eerbied, als of hy in zyn eigen Land was. Ik herinner my, dat ik eens, om my voor een oogenblik te dienen, eenen Neger gehad heb van een zeer goed voorkomen, en die kortlings ontſcheept was, wiens gewrichten aan de handen en enklaauwen door ketenen ontveld waren. Ik vroeg 'er hem de reden van. — „ Myn vader, antwoordde hy my, was Koning, „ en wierd door de zoons van een nabuurig „ Vorst verraderlyk vermoord. Zynen dood trachtende te wreeken, ging ik met zommigen van „ de mynen dagelyks ter jagt, in de hoop van „ zyne moorders te ontmoeten; maar ik had het „ ongeluk om verrast en geketend te worden; „ van daar komen die ſchandelyke lidteekens, „ welken gy ziet. Men verkocht my vervolgens „ aan uwe landgenooten op de kust van *Guinée*, „ eene ſtraf, die voor verſchrikkelyker gehouden „ wordt, dan de dood zelve".

De geſchiedenis van mynen Neger QUACO was

nog zonderlinger. — „ Myne ouders", zeide hy my, „ leefden van hunne jagt en visſcherye. „ Men ligtte my, nog zeer jong zynde, op, „ terwyl ik met twee van myne broeders in het „ zand ſpeelde. Dadelyk ſtak men my in een „ zak, en vervoerde my verſcheiden mylen ver. „ Ik wierd vervolgens één der ſlaven van eenen „ Koning op de *Guineeſche* kust, die een aan- „ zienlyk getal bezat. Toen hy ſtierf, onthoofde „ men 'er het grootſte gedeelte van, en begroef „ dezelven met hem. De kinderen van myne „ jaaren wierden onder de Capitains van zyn „ leger ten geſchenke gegeven; en de Capitain „ van een *Hollandsch* Schip kogt my voor een „ ſnaphaan, en een weinig buskruid". — Elk mensch bemint zyn geboorte-land, hoe hard de wetten 'er ook wezen mogen.

Zoo dra deeze ongelukkige vreemdelingen met minder yver beginnen te arbeiden, worden zweepen, bulle-peeſen, bambous-rieten, touwen, yzers en ketenen te werk gelegd, om hen vlugger te maken. 'Er zyn meesters, die hen nacht en dag bezig houden, zonder zelfs de zondagen uit te zonderen. Ik herinner my, dat een jong en zeer ſterk Neger, MARQUIS genaamd, die een vrouw en twee lieve kinderen had, welken hy teederlyk beminde, zynen arbeid met zoo veel

yver

yver doorzette, dat hy des namiddags ten vier uuren met het graven van een ſloot of greppel, van vyf honderd voeten lang, geëindigd had, om tyd te hebben tot het bebouwen van zynen kleinen tuin, of te gaan visſchen, of vogelen te vangen, tot onderhoud van dit zyn geliefd huisgezin. Zyn meester, dit vernomen hebbende, bewees hem, om hem aan te moedigen, dat wanneer hy voor vier uuren vyf honderd voeten had kunnen afgraven, hy 'er zekerlyk voor zonnen ondergang zes honderd zoude hebben kunnen voleinden. De ongelukkige keerel wierd vervolgens verwezen, om dagelyks dien taak af te werken.

De ſlaven loopen in *Surinamen* byna naakt, en hun dagelyks voedzel beſtaat in eenige ignames en vruchten van Plantain-boomen. Misſchien twee maalen 's jaars, krygen zy een middelmatig rantſoen van gezouten visch, en eenige bladen tabak, het geen zy *ſweety mouſſo* noemen; en dit is het ook al. Maar het ondraaglykſte voor hun is, dat offchoon een Neger en zyne vrouw voor elkander de grootſte genegenheid hebben, de laatstgemelde, indien zy wat mooy is, de walgelyke omhelzingen van eenen overſpeeligen en onbeſchaamden Opzichter zig moet laten welgevallen, zoo zy haaren man, zulks trachtende te beletten, niet wil zien in ſtukken houwen. Deeze onwaardige

behandeling heeft hen dikwerf tot de geweldigſte wanhoop vervoerd, en tot een groot getal moorden gelegenheid gegeven.

Uit hoofde van eene zoo groote opéénſtapeling van onheilen, is de zelfsmoord onder de Negers gemeen; dikwils loopen zy weg naar de bosſchen, om zig met hunne muitende landgenooten te vereenigen; of zoo zy al de vlucht niet nemen, worden zy mistroostig, en krygen kwynende ziekten, ten gevolge van de mishandelingen, die hun worden aangedaan. Deeze ziekten zyn de *lota*, beſtaande in eene ſcheurbuikige en witte vlak over het geheele lichaam: — De *crasſy-crasſy*, of ſchurft, die by hun, even als by de *Europeanen*, voortſpruit uit ſlecht voedzel, en onder hen zeer gemeen is: — De *yaws*, welke ziekte veelen gelyk ſtellen met de venus-ziekte, en waar door het geheele lichaam met geele zweeren wordt overdekt; de meeste Negers zyn 'er aan onderworpen, maar zy worden 'er ſlechts eenmaal in hun leven door aangetast; eene byzonderheid, die, wanneer men 'er byvoegt, dat de kwaal ligtelyk aan anderen wordt medegedeeld, dezelve eenigermaten gelyk ſtelt met de kinderpokjes. Deeze beſmettelyke hoedanigheid is zoo groot, dat indien eene enkele vlieg, die zig op den zieken nederzet, (en hy is 'er als mede bedekt) zig

zig op de ligtſte ontvelling der huid van iemand, die volmaakt gezond is, plaatst, zy hem met dit verſchrikkelyk vergif beſmet, waar van de gevolgen zig verſcheiden maanden lang doen gevoelen. Men geneest deeze ziekte doorgaans door kwyling en een goeden levensregel, gepaard met eene aanhoudende beweging, die eene overvloedige uitwaasſeming te weeg brengt; en zoo lang die geneezing duurt, is de zieke ongemeen mager.

De *boasſy*, of melaatsheid, is nog veel verſchrikkelyker, en men beſchouwt dezelve als ongeneeslyk. Het aangezicht en de ledematen zwellen in deeze ziekte op, en het geheele lichaam is vol met zweeren. De adem heeft een ondragelyken ſtank; de hairen vallen uit; de toonen en vingers verrotten, en vallen vervolgens lid voor lid af. Het ongelukkigſte van allen is bovendien, dat de ellendeling, die door deeze ongeneeslyke kwaal wordt aangetast, zonityds verſcheiden jaaren lang kwynen kan. Dewyl de melaatſchen van natuure tot het minneſpel genegen zyn, en hunne ziekte beſmettelyk is, moet men hun alle gemeenſchap verbieden, en hen verëordeelen tot een altoosduurende ballingſchap op den een of anderen hoek der Plantagie.

De *clabba-yaws* of *tubboes* zyn ook eene deerlyke en ellendige ziekte, die pynlyke zweeren

veröorzaakt aan de voeten, voornamelyk aan den bal van den voet, tusſchen vel en vleesch. Het gewoon middel in dit geval beſtaat hier in, dat men het aangeſtoken deel met een gloeiend yzer brandt, of met een dun lancet doorvlymt; alsdan laat men op de wonde zeer warm ſap van citroen loopen, het geen wel zeer gevoelig, maar van een zeer groot geneezend vermogen is.

De Negers zyn ook onderworpen aan ziekten van uit- en inwendige wormen, het welk by hun veröorzaakt word door het gebruik van modderig water, waar in die wormen huisvesten, of door de rauwheid van hun voedzel. Een der voornaamſten wordt genoemd *Lindworm:* zynde wormen zomtyds van zes voeten lengte, van eene ſchitterende zilver witte kleur, en niet veel dikker, dan de tweede ſnaar van een bas-viool. Zommige wormen plaatſen zig tusſchen vel en vleesch: zy veröorzaken gevaarlyke en pynlyke zwellingen overal waar zy inkomen, en vooral aan de beenen. Het middel, om deeze kwaal te geneezen, beſtaat daar in, dat men den worm, wanneer hy boven de huid uitkoomt, by den kop neemt, en hem 'er geheel en al uittrekt, hem, om zoo te ſpreken, op een kaart of ſtokjen windende. Dit kan men met niet te veel omzichtigheid doen, want zoo de worm breekt, is het verlies van

het

het lid, of zelfs van het leven, 'er dikwils het gevolg van. Zommige lieden zyn met zeven of agt van die wormen te gelyk gekweld.

Behalven deeze ziekten, die hun byzonder eigen zyn, zyn de Negers bovendien onderworpen aan die ziekten, welken de *Europeanen* gewoonlyk ondervinden, die op hun beurt van de opgegevene gevaarlyke en pynlyke kwalen in *Guiana* niet ontheven zyn.

Het is dus niet te verwonderen, dat de Plantagiën zulk een groot aantal zieken opleveren; men laat hen eeniglyk over aan de zorge van eenen *Dresſy-Negro*, of Heelmeester der Negers, wiens geheele kundigheid beſtaat in het toedienen van eenige zouten, of het ſmeeren van eenige pleisters. Zy, die door aanhoudende geesſelingen van het hoofd tot de voeten zyn van één gereten, kunnen zig zelven genezen, of zonder huid arbeiden, zoo hun dit gelieft.

Van alle deeze opéénſtapelingen van ellende, waar van zommige natuurlyk uit de luchtſtreek, en het ſlegt voedzel der Negers, maar vooral uit de onbetamelyke wreedheid der Opzigters voortſpruiten, is het gevolg, dat een groot getal ſlaven buiten ſtaat is om te werken, de één door eene geheele en ſchielyke uitputting hunner kragten, de ander door eenen te vroegtydigen ouderdom:

maar de dwingeland eener Plantagie vindt voor hunne kwaalen een onfeilbaar hulpmiddel, het geen niet minder is, dan hen met eenen ſlag dood te ſlaan: dit verlies raakt hem niet meer dan zynen meester. Hy is alleen nayverig omtrent de geenen, die zig van hunnen taak kwyten kunnen; hy verzekert, dat de anderen geſtorven zyn, de meesten van de venus-ziekte, en geen Neger is bevoegd, om getuigenis tegen hem te geven. Indien echter eenig *Europeaan* den moord bewees, zoude de ſchuldige vry zyn, gelyk ik reeds heb opgemerkt, met eene boete van vyftig ponden ſterling, en met den eigenaar ſchadeloos te ſtellen, zoo deeze zulks begeerde. Voor deezen bloedprys kan hy elken ſlaaf, die onder zyne magt ſtaat, en het ongeluk heeft zyne woede gaande te maken, opöfferen.

Een Opzigter kan bovendien duizende listen te baat nemen, om het bewys van zyne ſchuld te ontduiken. Ik heb 'er een gekend, die zig van eenen Neger willende ontdoen, hem op de jagt mede nam, en hem gelastte het wild op te jagen; zyn eerſte ſnaphaanſchoot raakte deezen ongelukkigen, die dood ter neder viel. Dit wierd een toeval genoemd, en men deed 'er geen het minſte onderzoek naar. Een ander kwam op de volgende wyze om. — Men ſtak een houten paal op het mid-

midden van eene groote vlakte in den grond; men bond 'er den ſlaaf aan vast in de hitte van eene brandende zon, en men gaf hem, om het leven te behouden, niet meer dan ééne banane en één glas water daags, tot dat hy ſtierf. De Opzigter beweerde, dat dit niet door den honger veröorzaakt was, om dat men hem altyd eeten en drinken gebragt had; dus wierd hy met eere vry geſproken.

Men heeft dikwils een ander middel gebezigd, om eenigen van deeze ongelukkige ſlaven ſtraffeloos van kant te helpen. Het bedoeld ſlagtöffer wordt naakt aan een boom in het bosch gebonden, met de armen en beenen uitgeſtrekt, onder voorwendzel van hem dezelve wat losſer te maken; men laat hem aldaar, en geeft hem op bepaalde tyden te eeten, tot dat hy, door het ſteken der muggen of andere inſecten, het leven verloren heeft. Men verdrinkt de Negers ook wel, door hun, met een keten aan de voeten, in 't water te werpen, en dit noemt men ook een toeval!

Het is zeer zeker, dat verſcheiden, op last van eene vrouw, op houtſtapels geketend zynde, zyn van kant geholpen. De ſtraf om hun de tanden uit te trekken, alleenlyk wegens het proeven van het door hem bewerkte ſuiker-riet, hun den neus te klooven, of de ooren af te ſnyden, om ondet-

linge kyvagiën, is van te weinig aanbelang, dan dat wy daar van zouden behoeven te ſpreken.

Zulk eene wreede mishandeling doet zomtyds in den geest van deeze ongelukkigen zulk eene moedeloosheid geboren worden, dat zy, om hun rampzalig leven te eindigen, en zig op eenmaal van zulk eene verſchrikkelyke ſlavernye te ontheffen, zig zelven in de ketels werpen, waar in men het ſap van het ſuiker-riet laat koken, daar door een middel vindende, om hunnen gewelde-naar van hunnen perſoon en van een gedeelte van zynen oogst te ontzetten.

Is het derhalven, na zulk eene behandeling, wel te verwonderen, dat geheele benden van ſlaven zig in de bosſchen verzamelen, en alle gelegenheden waarneemen, om hunne wraakzucht te koelen?

Ik zal deeze aandoenlyke berichten eindigen met eene algemeene aanmerking, tot bewys, hoe veel nadeel de bevolking door zulke wreedheden lydt.

Ik heb gezegd, dat 'er in *Surinamen* 75,000 Neger-ſlaven zyn. Indien men daar van aftrekt het getal der oude lieden van beiderlei kunne, en der kinderen, zullen 'er niet meer dan 50,000 overblyven, die tot werken geſchikt zyn. Het getal der ſchepen, die jaarlyks elk 250 of 300 Negers invoeren, wordt op zes tot twaalf geſteld.

ſteld. Men kan dus de jaarlykſche invoering berekenen op 2500 ſlaven, die noodig zyn, om de gemelde 50,000 voltallig te houden. Het getal der dooden nu gaat jaarlyks dat der geboorten ten beloope van 2500 te boven, ſchoon elke Neger eene vrouw heeft, en zelfs twee, zoo hem dit goeddunkt; het geen over het geheel juist uitmaakt vyf ten honderd, en gevolgelyk bewyst, dat een geheel geſlacht van 50,000 gezonde menſchen alle twintig jaaren volkomen uitſterft.

De rechtvaardigheid en waarheid noodzaken my echter te verklaren, dat de wreedheden, die zulk eene uitwerking voortbrengen, niet algemeen zyn. De mededogende Hemel heeft wel eenige uitzonderingen willen daar ſtellen, welken ik met genoegen verhalen zal, en die het tegenövergeſtelde zyn van het hier boven door my geſchetst tafereel. Ik zal niet naarvolgen eenige Schryvers, die het zelfde onderwerp behandeld hebben, en daden van goedäartigheid en menschlievenheid zorgvuldig hebben verborgen gehouden, om deeze zaak alleenlyk van de ongunſtigſte zyde te doen beſchouwen: ik wil dezelve met openhartigheid en onpartydigheid zonder verminking openleggen. Ik kan verzekeren, dat op zommige Plantagiën de ſlaven naar myne gedachten behandeld worden, zoo als menſchen behooren behandeld te worden.

Zulk

Zulk eene behandeling zoude nog algemeener zyn, indien de wetten geen onbepaald gezag over hen veröorloofden, waar van het onmogelyk is, dat geen misbruik gemaakt werde. Geen eigenaar moest het recht hebben, om het leven van zynen ſlaaf ſtraffeloos aan te tasten; en het dooden van een zwarten of blanken behoorde in het oog der menſchen eene gelyke misdaad te zyn, even als in het oog van God.

Voorts zal ik als nu aan den Lezer vertoonen een huisgezin van Negers, in dien ſtaat van voorſpoed en gerustheid, welken zy ſteeds onder eenen goeden meester genieten. De beeldtenisſen, op de plaat voorkomende, worden vooröndersteld te verbeelden perſoonen van het volk of den ſtam van *Loango*, uit hoofde der teekenen, die over het lichaam van den man getrokken zyn, en het cyffer op deszelfs borst, uit de letters J. G. S. zaamgeſteld, door middel van het welk de eigenaar bewyzen kan, dat de ſlaaf hem toebehoort. Deeze man heeft op het hoofd een net en een mand vol kleine visſchen; hy houdt ook een groote mand in de hand, die alle voortbrengzels van zyne visch-vangst zyn. Zyne vrouw, die zwanger is, draagt verſcheiden zoorten van vruchten, draaijende catoen op een klos, en vreedzaam haare pyp rookende; zy heeft nog een kind

op

op haaren rug, en een ander loopt al ſpeelende naast haar. Op die wyze is de arbeid van eenen Neger, onder eenen menschlievenden meester en geſchikten Opzigter, niets meer, dan eene heilzaame lichaams-oeffening, die met het ondergaan der zon ophoudt, en hem een genoegzaam overſchot van tyd overlaat, om te jagen, te visſchen, zynen kleinen tuin te bebouwen, of manden en netten ter verkoop te maken. Voor den prys, dien hy daar voor maakt, koopt hy één of twee varkens, eendvogels en ander gevogelte, welken hy zonder moeite en kosten voedt op eenen grond, die het noodige daar toe van zelf voortbrengt; en op die wyze heeft hy 'er zeer veel voordeel by. In zulk eene geſteldheid is hy ontheven van hartſeer; hy betaalt geene lasten, en hy beſchouwt zynen meester alleenlyk als den beſchermer van hem en zyn huisgezin. Hy bidt hem aan, niet uit vreeze, maar om dat hy in zyn hart overtuigd is, den voorſpoed, dien hy geniet, aan hem verſchuldigd te zyn. De door hem bewoonde luchtſtreek ſtaat gelyk aan zynen geboorte-grond, en bevrydt hem van het dragen van kleederen, het geen hy veel gemakkelyker en gezonder vindt. Hy kan zyne wooning bouwen, zoo als hy goedvindt, en het bosch verſchaft hem de noodige bouwſtoffen. Zyn bed is een hangmat, of mat,

pa-

papaija genaamd. Hy maakt zyne eigene potten; en de calebasſen, die hem tot ſchotels dienen, groeijen in zynen tuin. Nooit leeft hy te zamen met eene vrouw, welke hy niet bemint; want de beide echtgenooten verlaten elkander, zoo dra de één den ander moede is; en deeze ſcheiding gebeurt nochtans dikwerf minder dan de echtſcheiding in *Europa*. Behalven de levensmiddelen, welken hy 's weekelyks van zynen meester ontfangt, weet zyne vrouw hem verſcheiden zeer ſmakelyke ſpyzen toe te bereiden, als daar zyn de *braf*, zynde een huspot van Plaintain-boom vruchten en ignames, met gezouten vleesch, drooge visch, en peper van *Cajenne* te zamen gekookt; de *tom-tom*, een zoort van *pudding*, of taart, van meel van *Indisch* koorn gemaakt, en met ſtukjes vleesch, gevogelte, visch, peper van *Caijenne*, en zagte ſchillen van de *ocra* of *althéa* gebakken: de *peperpot*, zynde een kookzel van visch met *Guineeſche* peper, het welk men met gebraden plantain-vruchten eet: de *gangotay*, zaamgeſteld uit drooge visch en groene plantain-vruchten: de *acanſa* en de *doguenou*, die van meel van *Indisch* koorn gebakken worden, waar by in de laatstgemelde ſuiker-ſyroop gevoegd word. Zyn gewoone drank is ſchoon water, waar in nu en dan een weinig rhum gegoten wordt. Indien hy ziek of ge-

gewond wordt, geneest men hem voor niet; maar hy gebruikt zeldzaam den Heelmeester, vermits hy zelf de geneeskragtige kruiden tamelyk wel kent; bovendien verrigt hy het zetten van koppen, of het doen van doorſnydingen van het vleesch, hem voor aderlatingen dienende, aan zig zelf. Zyn hoofd houdt hy zindelyk, door zyne hairen met vochtige kley te beſmeeren; hy laat die daar op droogen, en wast dezelve 'er vervolgens met zeep-ſop weder af. Om zyne tanden zoo wit als yvoor te houden, neemt hy een ſtukjen hout van een orangenboom, waar van de vezelen aan één der einden van elkander zyn geſcheiden, en tot een borſteltje dienen: men ziet geen Neger, het zy man of vrouw, zonder dit klein huisraad, het welk daarënboven het vermogen heeft, om den ſtank van den adem te verbeteren.

Dit is het geen zyn lichaam betreft. Wat zynen geest belangt, dezelve wordt nooit ontrust door vreeze voor den dood, nog door knagingen van het geweten; want een Neger gelooft vastelyk het geen men hem geleerd heeft, en het welk eenvoudig en klaar is. Wanneer hy het leven heeft afgelegd, brengen zyne nabeſtaanden en vrienden hem in een boschjen van oranjeboomen, alwaar zy hem begraven, niet zonder onkosten,

want

want doorgaans leggen zy hem in een kist, die van best hout fraay gewerkt is, en tevens doen de lykzangen, zuchtingen en geſchreeuw, de lucht weergalmen. Het graf gevuld zynde, en met groene zoden bedekt, zet men twee groene calebaſſen op zyde, de ééne vol met water, de andere met verſchillende zoorten van gekookt vleesch en caſſave, het geen men doet, niet zoo als zommige lieden meenen, in het denkbeeld, als of de doode dit zoude kunnen benoodigd hebben, maar als een blyk van hoogachting, die men voor zyne nagedachtenis heeft: zomtyds zelfs brengt men 'er het weinige huisraad, door hem nagelaten, en breekt het op zyn graf aan ſtukken. Na het afloopen deezer plechtigheden nemen alle de omſtanders afſcheid van hem; zy ſpreken tot hem, als of hy hun verſtaan konde; zy verzekeren hem van het leed, het welk zy door hunne ſcheiding ondervinden; zy zeggen eindelyk, dat zy hem hopen weder te zien, niet in *Guinée*, het geen men ongeſchikt oordeelt, maar in dat gelukkig verblyf, alwaar hy thans het gezelſchap zyner voorvaderen, zyner nabeſtaanden, zyner vrienden geniet. De plechtigheid deezer begraaffenis eindigt met jammerkreeten, en vervolgens keert men naar huis te rug. Des anderen daags ſlacht men een vet varken, eendvogels, ander gevogelte, enz.; en de vrienden

den geven aan de andere Negers een feest, het welk eerst den volgenden dag eindigt. Tot een teeken van rouwe, ſcheeren mannen en vrouwen zig het hoofd, en omwinden het met een blaauwen doek, dien zy het geheele jaar dragen. Wanneer dit jaar verſtreken is, gaan zy weder naar het graf; zy leggen aldaar de laatſte offerhanden neder; zy zeggen den overledenen als nog vaar wel; vervolgens vieren zy een ander feest, en het zelve eindigt met een vrolyken dans, en lofzangen ter eere van den nabeſtaanden of vriend, die hen verlaten heeft.

'Er is geen volk, waar van de byzondere perſoonen, die het zelve uitmaken, meerder achting en vriendſchap jegens elkander gevoelen, dan de Neger-ſlaven. Zy ſchynen verrukt te zyn, wanneer zy zig by elkander bevinden, en zy zyn nimmer van vermaken uitgeput, om elkander het gezelſchap te veraangenamen. Eene zekere vrolykheid, welke zy *Soeſa* noemen, beſtaat in het ſpringen tegen over zynen dansſer of dansſeresſe, de handen op de heupen ſlaande, om de maat te houden. Zy zyn op dit zoort van oeffening zoo heet, dat dezelve dikwils met zeven of agt paaren dansſers te gelyk plaats heeft, het geen, door het te groot geweld, den dood van verſcheiden

hunner meer dan eens veröorzaakte; waarom de Regeering van *Paramaribo* hetzelve verboden heeft.

De Negers zyn vlug en ſterk, maar hun grootſte vermaak is het zwemmen; het geen zy twee of drie malen daags doen, onder malkander en by hoopen van jongens en meisjens, even als de *Indianen*; en de beide kunnen onderſcheiden zig door hunnen moed, kragt en werkzaamheid. Ik heb eene jonge Negerin de *Commewyne* zien overzwemmen, een jong ſterk mansperſoon voorby zwemmende, en, toen zy aan de overzyde aankwam, door haar aan hem hooren voorſtellen, om een weg van twee mylen af te leggen, en hem nog voor uit te blyven. — Ik moet thans ſpreken van het ſpeeltuig der Negers, en de manier, op welke zy dansſen. Men herinnert zig ongetwyffeld, het geen ik van die der *Loango-ſtam* ten deezen opzigte gezegd heb; het geen nu zal volgen, is aan alle de andere ſtammen gemeen.

Hun ſpeeltuig, dat zeer vernuftig is, en door hen zelven gemaakt word, heb ik op eene afzonderlyke plaat afgebeeld.

N°. 1. De *qua-qua*; eene plank van een hard en geluidgevend hout, welke aan de eene zyde door een dwarshout in de hoogte wordt opgeligt, en waar op men met twee yzere ſtaafjes, of twee beenderen, als op een trommel, ſlaat.

N°. 2.

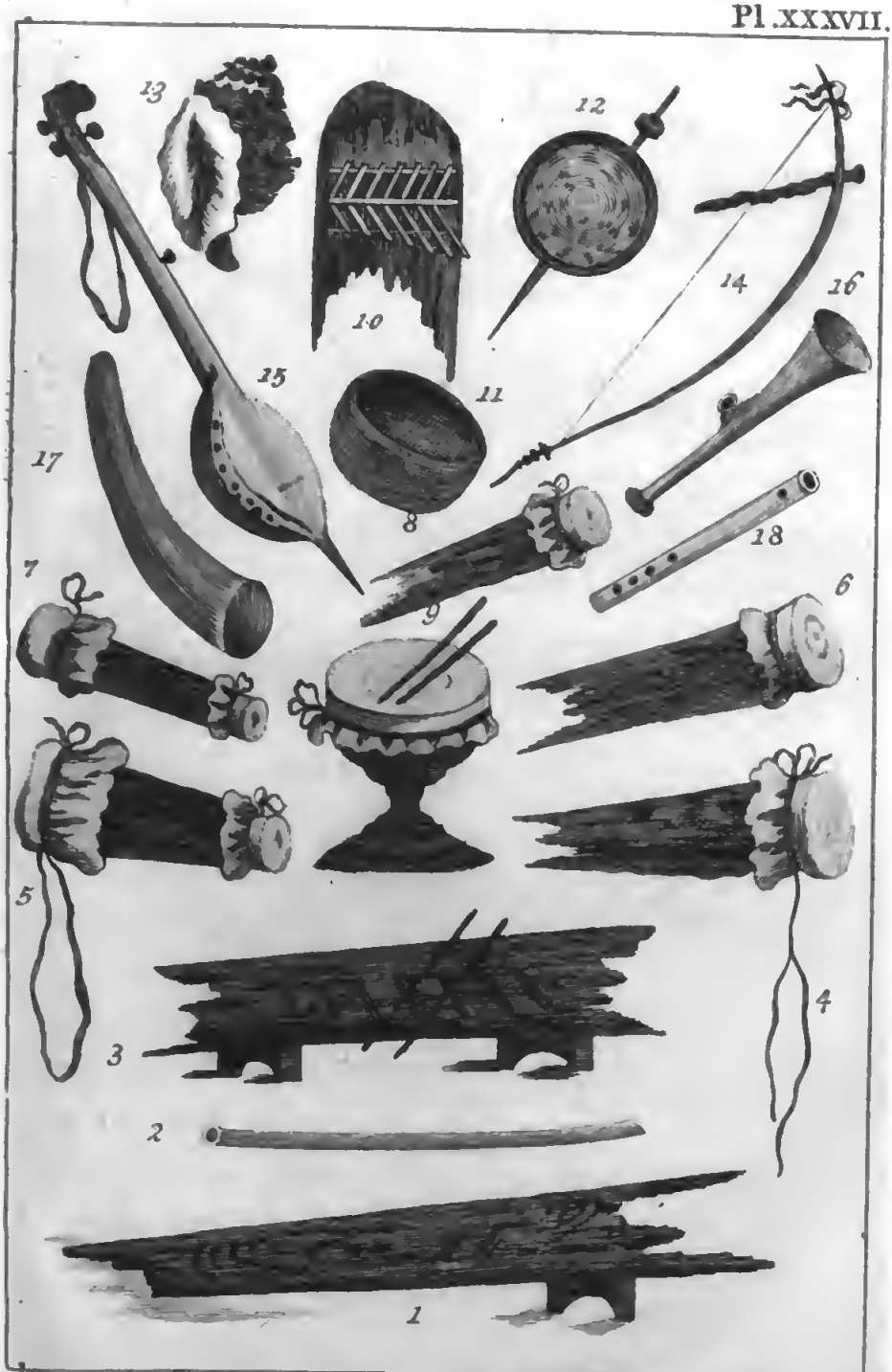

Speeltuig der Negers.

N°. 2. De *Kiemba-toetoe*; een hol riet, waar op de Negers met den neus blaazen, even als de bewooners van het Eiland *Taïti*. Deeze fluit heeft niet meer dan twee openingen, de eene om op te blazen, de andere om 'er de vingers op te houden.

N°. 3. De *Anſokko-bania*; een plank van hard hout, aan wederzyden als een voetbank verheven, en waar op kleine houtjes van verſchillende gedaanten zyn vast gemaakt. Men ſlaat daar op met twee ſtokjes, als op een hakbord, het geen verſchillende geluiden voortbrengt, die niet onaangenaam zyn.

N°. 4. De *groote Creoolſche trommel*, gemaakt uit den ſtam van een hollen boom. Dezelve is aan de eene zyde open; aan de andere met een ſchapen-vel overdekt. Die deeze trommel ſlaat, zit 'er boven op, en ſlaat met de vlakke hand, het geen genoegzaam overëenkoomt met een basviool of *qua-qua*.

N°. 5. De *groote Loango trommel*, die aan beide zyden geſloten is, en dezelfde uitwerking doet, als de keteltrom.

N°. 6. De kleine trommel, genaamd *papa drum*, welke men op dezelfde wyze ſlaat als de andere.

N°. 7. De *kleine Loango trommel*, die te gelyker tyd met de groote geſlagen wordt.

N°. 8. De *kleine Creoolſche trommel*, die mede tot het zelfde einde dient.

N°. 9. De *Coeroema*, een zoort van beker, konſtig gemaakt, insgelyks met een ſchapen-vel overdekt, waar op men met twee yzere ſtaafjes, of twee ſtokjes ſlaat, even als op de *qua-qua*.

N°. 10. De *Loango-bania*. Dit is een zeer merkwaardig ſpeeltuig. Het is gemaakt van een plank van zeer droog hout, waar op twee ſchuinſche klampen zyn vast gemaakt. Boven dezelve zyn eenvoudig kleine houte ſtokjes van elastiek palmhout geplaatst, die van ongelyke lengte zynde, boven op een derde klamp ſchynen uit te maken.

N°. 11. Eene groote ledige *Calebas*, dienende tot opblaazing van het geluid van de *Loango-bania*, waar van de ſtokjes met de vingers worden opgeligt, ten naasten by als de klauwieren van een *forte piano*; en dit ſpeeltuig is dan aangenaam en zacht.

N°. 12. De *Saka-ſaka*; zynde een calebas, met een ſtok uitgehold. Dezelve is met een mouw overtrokken, en vol met kleine nooten en erweten, ten naasten by als de toover-ſchelp der *Indianen*.

N°. 13.

N°. 13. Een *Zee-ſchelp*, waar op de Negers blaazen, het zy uit vermaak, het zy om gerucht te maken, maar zynde by het dansſen van geen gebruik.

N°. 14. De *Benta*; een tak als een boog geſpannen; door middel van een koord van droog riet, of *Warimbo*, het welk men tusſchen de tanden houdt, waar op men met een kort eind hout ſlaat, en het welk men links en rechts weet te bewegen. Het zelve geeft een geluid, byna naar dat van een jagthoorn gelykende.

N°. 15. De *Creoolſche Bania*; een ſpeeltuig; het welk naar eene *mandoline* of *guitaar* gelykt. Het is gemaakt van een halve calebas, met een ſchapenvel overdekt, en waar aan eene lange mouw is vast gemaakt. Dit ſpeeltuig heeft vier koorden, waar van drie lang zyn, en het vierde kort en dik is, en tot een bas dient. Men ſpeelt 'er met de vingers op; het geeft een zeer aangenaam geluid, het welk nog aangenaamer wordt, wanneer het met gezang vergezeld gaat.

N°. 16. De *oorlogs-trompet*, om het laden of den aftocht te bevelen, enz. De Negers noemen dezelve *tou-tou*.

N°. 17. De *Jagthoorn*, geſchikt om de plaats van deeze trompet te vervullen, of om de ſlaven der Plantagiën tot den arbeid te roepen.

N°. 18. De *Loango-tou-tou*; een fluit, waar op de Negers even als de *Europeanen* ſpelen. Zy heeft alleenlyk vier gaten voor de vingers, en echter brengt zy eene groote verſcheidenheid van geluiden voort.

Dusdanig is het ſpeeltuig der Negers, op welks geluid zy met meer vermaak dansſen, dan men in *Europa* op dat van het beste orkest doet.

By het geen ik gezegd heb, moest ik nog voegen, dat zy by hun zingen en dansſen, het welk zeer veel gelykt naar het geluid van een bakker, die zyn brood uit den oven haalende, aanhoudend roept *touchety-touk*, *touchety-touk*, de maat ſlaan op één, en op een halve maat, maar nooit op drie.

Alle Saturdag avonden eindigen de ſlaven, die wel behandeld worden, de week met eene vrolykheid van dien aart; en doorgaans geeft men hun alle drie maanden eene groote dans-party, waar op hunne medgezellen uit de nabuurſchap genoodigd worden. Dikwils veréert hun meester het feest met zyne tegenwoordigheid, of hy zendt ten minſten nieuwe rhum aan de dansſers.

De ſlaven zyn op deeze danspartyen zeer netjes uitgedoscht; de vrouwen verſchynen aldaar met haare beste kleederen, van *Indiſche* ſtoffen gemaakt, en de mannen met lange broeken van het fyn-

fynſte *Hollandſche* linnen. Zy zyn zoo heet op het dansſen, dat ik hun van zaturdag s'avonds ten zes uuren tot maandag 's morgens met het opkomen van de zon, zonder ophouden den trommel heb hooren ſlaan; hebbende zy alzoo met dansſen, zingen, ſchreeuwen en handgeklap, zes-en-dertig uuren doorgebragt. De Negers dansſen altyd paar aan paar; de mans maken de figuren en teekenen de pasſen af; de vrouwen draaijen, houdende haaren kleinen rok als een zonneſcherm uitgeſpreid. Zy noemen deezen dans *waey-cotto*. De jonge lieden, die rusten, ſchenken den drank in; de meisjens moedigen de dansſers aan, en droogen het zweet aan het voorhoofd van hunne onvermoeide muſikanten af.

Het is verwonderlyk, om de orde en goede verſtandhouding, die op deeze dans-partyen heerſchen, te aanſchouwen. Het vermaak in het dansſen is het waare en eenige voorwerp; en de Negers, ik moet dit herhalen, zyn 'er zoo verhit op, dat ik 'er één, die kortlings ingevoerd was, en geene dansſeres had, twee uuren lang heb zien ſtaan kyken naar zyne ſchaduw, welke zig op den muur vertoonde.

Indien men by al het geen ik van het lot der Negers, die aan eenen goeden meester onderworpen zyn, gezegd heb, nog voegt, dat zy zig

nooit van elkander afſcheiden; dat de vaders hunne kinderen rondöm hun zien, zomtyds zelfs tot in het derde geſlacht; dat zy voor 't overige zeker zyn, van in hun geheele leven geen gebrek te lyden; en indien men eindelyk het lot van deeze menſchen vergelykt by dat der bedelaars, die in grooten getaale de ſtraaten der ſteden in *Europa* vervullen, kan men hen zekerlyk niet ongelukkig noemen.

Thans, om in weinige woorden alles zamen te trekken, en om geene tegenſtrydigheid met my zelven te doen voorkomen, na zoo dikwerf de trekken van onmenſchelyke wreedheden van verſcheiden meesters verhaald, en niet dan by toeval van de menschlievenheid van zommige anderen geſproken te hebben, zy het my geöorloofd, om met een woord over het ontwerp eener algemeene afſchaffing der ſlavernye te ſpreken. — Indien wy onze nabuuren konden overreden, om van gelyken te doen, zoude het een ander geval zyn; maar dewyl men aan de eigenaars op de *Engelſche* Eilanden de wreedheden niet kan te last leggen, welken ik zoo dikwerf in *Surinamen* heb zien plegen, waarom zouden wy ons gedragen, als of die aldaar plaats hadden? waarom zouden wy onze Planters verjagen, en hen naar eenen grond verzenden, die veel ryker, en van natuure veel vrucht-

baa-

baarer is, als mede onder een beſtuur, het welk den vryen invoer der Negers toeſtaat, terwyl ons oogmerk alleenlyk is de willekeurige kastydingen te beletten, die deeze zelfde Planters vastgeſteld hebben (*).

Verſcheiden Colonisten ſtellen zulk een vertrouwen in hunne ſlaven, dat zy dikwils hunne kinderen liever aan eene Negerin geven om te zogen, dan aan eene *Europeeſche* vrouw; en zommige ſlaven zyn zoodanig aan hunnen meester verkleefd, dat ik 'er gekend heb, die hunne vrylating geweigerd hebben, en anderen, die hunne vryheid reeds genietende, vrywillig in eenen ſtaat van afhangelykheid zyn te rug gekeerd. Niemand is volmaakt vry in deeze weereld, en wy moeten allen de één van den ander afhangen. — Ik zal derhalven dit uitgebreid hoofdſtuk beſluiten met deeze al-

(*) Volgens eene wet, in den Raad van *Jamaica* vastgeſteld, is de ſtraf van eenen Neger gewoonlyk twaalf zweepſlagen, maar kan nooit boven de negen endertig gaan. Ik heb, in *Surinamen*, eene vrouw twee honderd ſlagen zien ontfangen, en ik was oorzaak, dat zy, op het zelfde oogenblik, die ſtraf voor de tweede maal onderging. — Men zie hier boven het II. *Deel*, *bladz.* 89.

Aanteek. van den Schryver.

algemeene aanmerking, dat alle geluk op aarde enkel in verbeelding beſtaat, en dat men die altyd verkrygen kan, wanneer de gezondheid des lichaams, en de vrede der ziele door eenen onderdrukkenden geweldenaar niet ontrust worden.

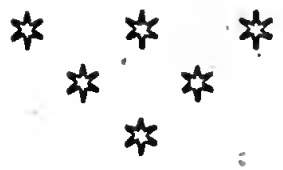

ZE-

ZEVEN-EN-TWINTIGSTE HOOFTSTUK.

De muitelingen voeren verſcheiden Negerinnen weg. — Aanſtootelyke wyzen van ſtraföeffening. — Onverſchrokkenheid der Negers. — Verſchillende zoorten van Gier-vogels. — Gekuifde Arenden. — Beſchryving van eene Indigo-Plantagie. — Kaneel-Appel.

In weêrwil van de herhaalde nederlagen der muitelingen, vernam men den 15den Augustus, op *Paramaribo*, dat zy eenen aanval gedaan hadden op de Plantagie *Berg-en-Daal*, of *den blaauwen Berg*, anders ook genoemd *Parnasſus-Berg*, gelegen aan het bovenſte gedeelte van de Rivier *Surinamen*; en dat zy, zonder eenige daad van wreedheid te plegen, het geen maar al te veel hunne gewoonte was, alle de Negerinnen van daar hadden weggevoerd, ſchoon op eenen korten afſtand een wachtpost geplaatst was. Op deeze tyding zond men een hoop jagers af, om hen te agtervolgen; en byna ter zelfder tyd deed men door zeven honderd Negers het beruchte *cordon*, of den verſchanſten weg, maken, welke reeds zedert lang ontworpen was. Deeze weg moest verdedigd worden door leger-wachten, wier post was de Plan-

Plantagiën voor nieuwe overrompelingen te beveiligen, en het wegloopen der ſlaven te beletten.

De Plantagie *Parnaſſus-Berg* is gelegen aan de westzyde der Rivier *Surinamen*, die door de kronkelingen, welken zy vervolgens maakt, op deezen afſtand honderd mylen van *Paramaribo* af ligt. Dewyl het gezicht van deeze Plantagie aller aangenaamst is, biede ik 'er den Lezer eene afteekening van aan, als mede van de *Savane der Joden*, een dorp of gehucht, in eene rechte lyn meer dan veertig mylen van deeze hoofdſtad der Volkplanting, en meer dan zestig mylen te water af gelegen. De Joden bezitten aldaar eene zeer fraaije *Synagoge*, in welke zy hunne Godsdienſtplechtigheden verrigten. Zy hebben 'er ook ſcholen en huizen van opvoeding, want deeze plaats wordt door verſcheiden aanzienlyke huisgezinnen van hunne natie bewoond. Deeze zelfde lieden genieten in *Surinamen* byzondere rechten en voorrechten, die hun door KAREL II. vergund wierden, toen deeze Volkplanting aan de *Engelſchen* toebehoorde; en deeze voorrechten zyn zoo groot, als zy die ergens bezitten.

De Rivier *Surinamen* is, van de ſtad *Paramaribo*, of liever van het Fort *Amſterdam* af, even als de *Cottica* en *Commewyne*, door fraaije Suiker- en Koffy-Plantagiën omzoomd; en 'er ontſprin-

Gezicht van de Savane der Joden.

Gezicht van den Berg Parnassus, of Blaauwen Berg.

ſpringen uit dezelve verſcheide kreeken of kleine Rivieren, als de *Paulus*, de *Para*, de *Cropina*, en de *Pararaca*; maar hooger dan *Parnasſus-Berg*, vindt men niets, het welk eene Plantagie genoemd mag worden. De Rivier is ook op deezen afſtand niet meer bevaarbaar, zelfs niet voor kleine vaartuigen, uit hoofde van de vervaarlyke rotſen en watervallen, die haar verſtoppen, naar maate zy tuſſchen zeer hooge bergen, en ondoordringbaare bosſchen doorloopt. Deeze natuurlyke bolwerken, ſchoon zy de liggingen verrukkelyk maken, beletten echter de bezitters der Volkplanting, om ontdekkingen te doen, die hun misſchien hunnen arbeid door onmeetlyke ſchatten vergoeden zouden.

Zoo al de muitelingen zoo veele wreedheden op de Plantagiën niet meer pleegden, zy waren in de hoofdſtad tot eene aanſtootelyke hoogte geſtegen. Ik hoorde aldaar onöphoudelyk het geklater der zweepſlagen, en het gekerm der Negers. Onder de eigenaars, die op het vervolgen hunner ſlaven byzonder vuurig waren, bevond zig zekere Mevrouw SP — N, wier Plantagie in de nabuurſchap van die van den heer DE GRAAF gelegen was, en welke ik op zekeren tyd met ſchrik uit haar raam het onmenſchelyk bevel hoorde geven, om eene jonge Negerin voornamelyk op den boezem

te

te geesfelen, een fchouwfpel, waar in zy een byzonder genoegen fcheen te fcheppen. Den indruk, die deeze vertooning op mynen geest gemaakt had, willende verzetten, ging ik tot vermaak een eind weegs om ryden; en het eerfte voorwerp, het welk zig aan myn oog vertoonde, was eene andere Negerin, ook jong zynde, die byna naakt boven van een zolder, op een hoop gebroken flesfen neder viel: 't is waar, dit was een ongeluk, maar dit ellendig fchepzel had zig zoo fchroomelyk bezeerd, dat zy zig in eenen even deerniswaardigen ftaat bevond, als de eerstgemelde. — Myn lot verwenfchende, keerde ik aande havenkant myn rydtuig om, alwaar ik het verdriet had, om twee *Engelsch-Americaanfche* matrooſen, die op de voorplecht van hun fchip met elkander vochten, in het water te zien vallen en verdrinken. Op een ander *Americaansch* fchip ontdekte ik eenen kleinen fcheepsjongen, die, met een byl gewapend zynde, zig boven uit de mast tegen een Sergeant en vier foldaten zeer lang verdedigde; deeze waren genoodzaakt hem te dreigen van op hem te zullen fchieten, zoo hy zig niet overgaf, het geen hy eindelyk deed. Men bragt hem dus aan wal, door twee zyner medgezellen vergezeld, en met een wacht van twee gelederen foldaten; men geleide hen alle drie naar het Fort

Ze-

Zelandia, alwaar zy, volgens des Capitains eisch, en om dat zy zig geduurende hunnen dienst hadden dronken gedronken, elk de *fire cant* ontfingen; daar in beſtaande, dat zy met twee bambous-rieten op de ſchouders werden afgerost, tot dat dezelve opgezwollen en geheel zwart waren. De Capitain trachte echter dit zoort van willekeurige ſtraföeffening te wettigen, uit hoofde der noodzakelykheid, en om dat de *Americaanſche* matrooſen en ſcheepsjongens de onſtuimigſte menſchen zyn, wanneer zy dronken zyn, ſchoon 'er geene de minſte reden tot twist aanwezig is: men kan hen onder de beste zeelieden der weereld rekenen.

Des anderen daags morgens, my bezig houdende met de gevaaren en kastydingen, waar aan het volk van lageren rang is bloot geſteld, te overwegen, hoorde ik eene groote meenigte voor by myne wooning loopen. De nieuwsgierigheid deed my opſtaan, en my in aller yl aankleeden, om te verneemen, wat 'er gaande was. Ik vernam toen drie Negers, geketend en door eene talryke wacht omringd, welke in de *Savane* hunne ſtraf gingen ontfangen. Hun ſtout en onbeſchaamd voorkomen trok myne aandacht zoodanig derwaarts, dat ik, in weêrwil van myne afkeerigheid voor dergelyke vertooningen, beſloot te gaan zien, wat

wat het gevolg van dit alles wezen mogt. — Men las het vonnis, in plat *Hollandsch* opgeſteld, het welk deeze ongelukkigen niet verſtonden. De eerſte wierd veröordeeld, om met een byl het hoofd te worden afgehouwen, vermits hy een ſlaaf gedood had, die op de Plantagie van zyne meesteresſe bananen was komen ſteelen. De waarheid der zaak was, dat hy dien moord op uitdrukkelyken last van deeze vrouw gepleegd had; maar toen de misdaad ontdekt was, liet zy 'er haaren ſlaaf voor opdraaijen, om haaren goeden naam te behouden, en de kosten van boete en ſchadeloos-ſtelling uit te winnen. De arme keerel leide zyn hoofd met onverſchilligheid op het blok neder, en ontfing den dood in éénen ſlag. De tweede, die zyn medepligtige was, wierd onder de galg gegeesſeld. De derde, wiens naam NEPTUNUS was, was een vry perſoon, en een timmerman van zyn ambacht; maar, ter gelegenheid van zekeren twist, den Opzigter der Plantagie *Altona*, aan de *Para Kreek*, gedood hebbende, wierd hy rechtvaardig veröordeeld om het leven te verliezen. De byzonderheden van zyne misdaad en ſtraf zyn merkwaardig. Deeze Neger, die jong en wel gemaakt was, een ſchaap geſtolen hebbende, om 'er eene vrouw op te onthaalen, door welke hy bemind wierd,

wierd, beſloot de Opzigter, die van jaloersheid brandde, hem te laten ophangen. NEPTUNUS, om dit voor te komen, ſchoot in een veld van ſuiker-riet een ſnaphaan op hem af, zoo dat hy dood ter aarde viel. Tot ſtraf van deeze misdaad wierd hy verwezen, om levendig gerabraakt te worden, zonder den genade-ſlag te ontfangen. Van den inhoud van dit verſchrikkelyk vonnis onderrigt zynde, plaatſte hy zig zonder tegenkanting op een ſterk kruis, vervolgens ſtrekte hy de armen en beenen uit, welken men met touwen vast bond. De ſcherprechter (zynde altyd een Neger,) nam de byl, en hieuw hem de linke hand af, waar na hy, een yzeren koevoet in de vuist nemende, hem met verdubbelde ſlagen de beenderen aan ſtukken ſloeg. De touwen wierden vervolgens los gemaakt, en meenende dat hy dood was, gevoelde ik my zelf als getroost; maar toen de rechters op het punt waren om heen te gaan, wierp de misdadiger zig zelf van boven neder van het kruis, en viel in het gras, vervloekende zyne rechters als een hoop van gruwelyke ſchelmen. Vervolgens met zyn hoofd tegen het kruis aanleunende, verzogt hy aan de omſtanders een pyp tabak, die onmeedoogend genoeg waren, om hem zulks te weigeren, hem met den voet ſtootende, en op hem ſpuwende, het geen echter eenige *Ameri-*

caanſche matrooſen vervolgens beletteden. Hy ſmeekte toen, maar vrugteloos, dat men hem het hoofd wilde afhouwen. Eindelyk, geen einde aan zyn lyden ziende, verklaarde hy: — „ Dat hy „ den dood verdiend had, maar niet verwagtte, dat „ men hem zoo veele maalen zoude doen ſterven. „ Met dit al, vervolgde hy, gy bereikt uw oog- „ merk niet; ik lach in alle uwe folteringen, al „ moest ik hier nog een maand zoo blyven liggen."

Dit gezegd hebbende, zong hy agter malkander, en met eene heldere ſtem, twee liederen, by het ééne van welke hy aan zyne naastbeſtaanden en vrienden vaar wel zeide, en by het andere aan zyne overledene vrienden berigtte, dat hy ſpoedig in het gelukkig verblyf, door hen bewoond, hun gezelſchap zoude genieten. Toen hy geëindigd had, verhaalde hy bedaard zyn rechtsgeding, met alle deszelfs byzonderheden. — „ Maar, zeide „ hy eensklaps tot de geenen, die hem omring- „ den, ik zie aan de hoogte van de zon, dat „ het byna agt uuren is, en het zoude my leed „ doen, dat gy, door myn langer ſpreken, uw „ ontbyt zoudt verliezen." De oogen toen naar eenen Jood, DE VRIES genaamd, gewend hebbende, zeide hy hem. „ Ei lieve, myn heer, „ wilt gy my betaalen de vyf-guldens, welken gy „ my ſchuldig zyt? — Om wat te doen, ant. „ woor-

„ woordde de Jood? — Om eeten en drinken te „ koopen; ziet gy niet, dat men my laat leven?" De Jood op deeze woorden agter uit deinzende, lachte de ongelukkige misdadiger hem opentlyk en van goeder harten in het aangezicht uit. Vervolgens den ſoldaat aankykende, die by hem de wacht hield, en van tyd tot tyd in een ſtuk droog brood beet, vroeg hy hem: — „ Waar het by „ toe kwam, dat een blanke geen ander ontbyt „ had?" — „ Om dat ik niet ryk ben, antwoord- „ de de ſoldaat." — „ Wel nu, ik wil u een „ geſchenk doen, hernam de Neger: neemt de „ hand, die men my heeft afgekapt; eet die tot „ op het been toe af; verſlind vervolgens myn „ lichaam, tot dat gy verzadigd zyt; gy zult dan „ een ontbyt gedaan hebben, het welk u voegt." Hy deed deeze ſchimprede met een ſchaterenden lach gepaard gaan; en ging op die wyze voort, geduurende de drie uuren, dat ik aldaar verbleef (*).

Het

(*) In de maand October 1789, wierden in drie dagen tyds, op *Demerary*, twee-en-dertig Negers ter dood gebragt; zy trotſeerden den dood met eenen gelyken moed als hy, wiens geſchiedenis alhier door my is opgegeven.

Aanteek. van den Schryver.

Het is verbazend, dat iemand de kracht heeft, om dergelyke folteringen door te ſtaan; voorzeker kan hy dit niet doen, dan door eene vermenging van woede, hoogmoed, verachting, en de zekerheid, dat hy zyne vervolgers en beulen ſpoedig ontkomen zal.

Ik heb de byzondere omſtandigheden van zulk eene ſtraföeffening, die geen daad van wreedheid van eenig byzonder perſoon was, breedvoeriger verhaald, om een voorbeeld te geven van de ongemeene geſtrengheid der *Surinaamſche* wetten.

Verder moet ik alhier een toeval verhalen, het welk ſlechts een oogenblik op myne verbeelding werkte, maar van een langduuriger uitwerking had kunnen zyn by iemand, die 'er de oorzaak niet van wist, welke ik echter zeer gemakkelyk ontdekte. Des namiddags omtrent drie uuren, myn geest nog vervuld zynde met het aandoenlyk toneel van des morgens, ging ik naar de ſtrafplaats toe, alwaar myn oog het eerst viel op het hoofd van den geſtraften Neger, het welk boven op een paal geſtoken was, en heen en weder waggelde, als of hy nog geleefd had, en my eenig teeken wilde geven. Ik bleef oogenblikkelyk ſtaan, en niemand in de Savane ziende, alwaar zelfs geen wind genoeg was, om een blad te doen ritſelen, erken ik, dat ik my gevoelde, als aan den grond vast

vast gehecht, en een tyd lang geen moed had om voorwaarts te gaan. My vervolgens myne zwakheid verwytende, van naar iets van dien aart niet te durven naderen, en te onderzoeken, welke de reden van een dergelyk verſchynſel wezen mogt, beſpeurde ik zulks zeer ſchielyk door het vliegen van een Giervogel, die zig op dit hoofd kwam nederzetten, als wilde hy my een dergelyken buit betwisten. Hy had hem reeds één zyner oogen uitgepikt, toen hy op myne eerſte aannadering wegvloog; en by dit wegvliegen met de pooten tegen dit hoofd ſtootende, veroorzaakte hy deeze ſchielyke beweging. Ik moet by dit alles voegen, dat de ongelukkige NEPTUNUS, nog by de zes uuren na het ondergaan van zyne ſtraf geleefd hebbende, uit mededogen van den ſoldaat, die de wacht hield, een ſlag met de kolf van den ſnaphaan kreeg, waar van ik de teekens nog zag.

Zommige Schryvers vergelyken den Giervogel by den Arend; maar die van *Surinamen* heeft dezelfde hoedanigheden niet: hy is in de daad een roofvogel, maar in plaats van zig te voeden met de dieren, welken hy doodt, leeft hy niet, dan van krengen. Dienvolgende verſchynt hy veel op de kerkhoven, en de plaatſen, waar men doodſtraffen uitoeffent; het geen zyne reuk zoo klaar aanduidt, dat de Negers hem *tingy fowlo*, den

ſtinkenden vogel, noemen. De Giervogel in *Guiana* heeft de grootte van eene gewoone kalkoen. Zyne vederen hebben eene donker gryze kleur, uitgenomen de vlerken, die zwart zyn. Hy heeft een vooruitſtekende, ſterke en kromme bek, een geſpleten tong, een langen hals, en zeer korte pooten. Behalven het ſtraks gemelde voedſel, eet hy dikwils ſlangen, en zelfs alles wat hy vindt, in zulk eene meenigte, dat hy ſomtyds moeite heeft om te vliegen.

De vogel, genaamd *de Koning der Roofvogelen*, is in *Surinamen* niet zeer gemeen, ſchoon de *Indianen* 'er zomtyds één of twee te *Paramaribo* brengen, uit hoofde van deszelfs ongemeene fraaiheid. Hy is grooter, dan eenig zoort van kalkoenen. De huid van zyn kop en hals, die geene vèderen hebben, is gemengd van eene ſcharlaken, violet en bruine kleur. Hy draagt een halsband van lange en dik op elkander zittende vederen, waar in hy zoodanig kan ingedoken zy.. dat men naauwlyks zyn kop ontdekt. Deeze vogel leeft insgelyks van bedorven vleesch, ſlangen, rotten, padden, en zelfs van drek.

Onder de roofvogelen in de *Surinaamſche* bosſchen telt men den *gekuifden Arend*, een zeer wild en ſterk dier. Zyne vederen zyn zwart op den rug, maar geelachtig naar de ſtuit; zyn borst, buik,

buik, dyën, en zelfs zyne pooten, zyn wit met zwarte vlakken; het overige van zyn lichaam is geheel bruin, en de klaauwen volmaakt geel. Deeze vogel heeft eene platte kop, vercierd met een kuif van vier vederen, twee lange en twee korte, die hy naar willekeur verheft of laat vallen.

Den 24ſten, zynde den geboortedag van den Prins van *Orange*, gaf de Colonel FOURGEOUD aan de gezamentlyke Officiers een middagmaal van gezouten oſſen- en varkens-vleesch, van puddings van garste meel, en gedroogde visch. Dewyl JOANNA ſteeds by haar beſluit bleef volharden, nam ik op dien zelfden dag, in tegenwoordigheid van haare moeder en andere nabeſtaanden, de verbintenis aan van de goede Mevrouw GODEFROY; — „ van „ haar aan niemand dan aan my te verkoopen. „ Deeze Mevrouw ſchonk, by haaren dood, „ niet alleen aan haar haare vryheid, maar ook „ een ſtuk land om te bebouwen, waar op men „ voor haar eene gemakkelyke wooning zoude „ ſtichten, waar over zy de vrye beſchikking „ hebben zoude." Mevrouw GODEFROY gaf my vervolgens myn briefje van negen honderd guldens te rug, en deed aan JOANNA een geſchenk van eene beurs van twintig goude ducaten, en twee fraaije ſtukken *Indisch* linnen. Zy raade my tevens, om aan den Raad een verzoekſchrift

in te leveren, tot dadelyke vrymaking van myne JOHNNY. — „ Eene noodzakelyke plechtig-„ heid, zeide zy my, het zy ik een borg vond, „ het zy niet, en zonder welke zelfs in het eerst-„ gemelde geval niets verrigt zoude zyn."

Beiden betuigden wy onze oprechte dank-erkentenis aan deeze uitmuntende vrouw, en door vreugde zynde opgenomen, ging ik by den Gouverneur des avonds ter maaltyd, en bood hem myn verzoekſchrift aan, het welk in goede orde was opgeſteld. Zyne Excellentie nam het aan, met het hoofd ſchuddende, en my de hand drukkende; maar hy erkende my rond uit: — „ Dat „ hy volkomen overtuigd was, dat myn zoon „ ſlaaf zou ſterven, ten waare ik de borgtocht, „ die de wet vorderde, vinden konde, 't geen niet „ gemakkelyk was." Na derhalven veel moeite en tyd verloren te hebben, na meer dan vyf honderd guinies betaald te hebben, had ik nog de onuitſpreekelyke ſmarte, om hem, van wien ik vader en eigenaar tevens was, misſchien aan eene eeuwige ſlavernye te zien bloot geſteld. JOANNA zelve had toen niets meer te vreezen, het geen my een groot genoegen deed.

Te midden echter van eene zoo billyke neêrſlagtigheid, deed zich eene gelukkige hoop juister ſnede op. De beruchte Neger GRAMAN QUA-

QUACY, van wien ik reeds geſproken heb, kwam uit *Holland* aan, en had de tyding verſpreid, dat men, door zyne tusſchenkomst, eene wet gemaakt had, volgens welke alle ſlaven, zes maanden na hunne ontſcheping in *Texel*, vry zouden zyn. De eigenaar konde nochtans dien tyd voor zes andere maanden verlengd krygen, na verloop van welken geen uitſtel meer, zelfs voor geen enkelen dag, zoude worden toegeſtaan. — In myne ziel nu overtuigd zynde, dat ik vroeg of laat, en zoon, en moeder, in *Europa* brengen zoude, was myn hart uittermaten getroost.

Alvoorens het verhaal van myne reize te eindigen, zal ik omtrent deezen GRAMAN QUACY eenige byzonderheden opgeven. Het zal genoeg zyn voor het tegenwoordige te zeggen, dat de Prins van *Orange*, niet genegen zynde hem de kosten uit zyn beurs te betalen, en hem veele geſchenken te doen, hem te rug zond, gekleed in een ſcharlaken en blaauwen rok, om welken een breed goud boordzel gelegd was; hy had een witten veder op zyn hoed; en hy geleek dus naar een *Hollandsch* Generaal. Die goedheid van den Prins maakte deezen Koning der Negers zeer hoogmoedig, en nu en dan zelfs zeer onbeſchaamd.

De Gouverneur der Volkplanting gaf den 27ſten,

een zeer kostbaar festyn aan zyne vrienden, op zyne Indigo-Plantagie, eenige mylen agter zyn paleis gelegen. Hy deed my de eer aan, om my daar by te verzoeken, en ik had het genoegen, om het maken van *Indigo* te zien, waar van ik de behandeling thans zal opgeven.

De *Indigo-plant* is een knobbelig heester-gewas, dat van zaad voortkoomt, by de twee voeten hoog groeit, en in den tyd van twee maanden zyn volkomen wasdom verkrygt. Deeze plant vordert een vrugtbaaren grond, en men moet het onkruid zorgvuldig uitwieden. Men ziet dezelve doorgaans, vier of vyf dagen, na dat het zaad in den grond geworpen is, uitkomen. Het zyn in het begin knobbelige ſtronkjes, voorzien van kleine takjes, die verſcheiden paaren van bladeren dragen, en altoos met een ongelyk blad eindigen. Deeze bladen zyn eirond, glad, zagt in 't aanraken, aan de boven-zyde van eene donker groene kleur, aan de beneden-zyde bleek groen, ongetand, en aan eene byna onzigtbaare ſteel vast gehecht. De bloem behoort onder het zoort van die geenen, die tot een peul of ſchil groeijen, en hangt aan eene zeer korte ſteel. Wanneer de bladen van de bloem zyn afgevallen, groeit derzelver hart in de lengte, en wordt een peul, die langwerpig, krom gebogen, glad, helderſchynend,

nénd, puntig uitloopende, bruin van buiten, en wit van binnen is, en zeven of acht pitten bevat, die door een klokhuis van elkander zyn afgeſcheiden. Elke pit vertoont een kleine rol, grys of olyfachtig van kleur, en een lyn lang.

Zie hier de manier, op welke deeze plant tot *Indigo* bereid wordt. Wanneer men alle de takken heeft afgeſneden, bindt men dezelven tot ſchoven of bosſen, legt die in een groote kuip vol water, en bedekt dezelven met zwaare ſtukken hout, die tot persſen dienen. Alles op die manier zynde gereed gemaakt, begint de gisting zeer ſpoedig; in minder dan agtien uuren ſchynt het water te koken, en de verwſtof der plant naar zig trekkende, verkrygt het zelve eene blaauwe violet kleur. Tot dien ſtaat van gisting gekomen zynde, laat men het water in een tweede kuip overloopen, die zomtyds minder groot is; en dan zuivert men het zorgvuldig van alle ſtukjes hout, welken men weg werpt. De ſtank, die dit water opgeeft, maakt deeze bewerking zeer ongezond. Dit water, in de tweede kuip overgegoten zynde, wordt met houten ſpadels omgeroerd, tot dat het kleurend gedeelte zig afſcheidt, en tot kleine bolletjes zamenloopt, die naar den bodem zinken. Het water herneemt dan op deszelfs oppervlakte zyne natuurlyke doorſchynendheid; en men giet

het

het nog eens, tot aan dat gekleurd zinkzel, in een derde kuip, ten einde de ſtukjens *Indigo*, die 'er nog in vervat zouden mogen zyn, mede naar den grond zinken; waar na men dit water weg giet, en het zinkzel of de *Indigo* wordt gelegd in vaten, die geſchikt zyn, om 'er in te droogen. Het raakt alzoo alle verdere vochtigheid, die 'er nog in mogt zyn, kwyt; het krygt aldaar de gedaante van kleine vierkante of langwerpige brooden, van eene fraaije lichtblaauwe kleur, en is dan tot de vervoering geſchikt (*).

Men

(*) De volgende beſchryving zal misſchien deeze behandeling beter ontwikkelen.

„ Men moet, om *Indigo* te maken, drie kuipen hebben, die op verſchillende hoogten naast elkander geplaatst zyn. Men zet ze op een plaats, alwaar men onbekrompen water bekomen kan.

„ De eerſte kuip is doorgaans van vyftien tot agtien voeten lang, twaalf voeten breed, en drie of vier voeten diep. Men maakt dezelve anderhalf voet wyd, en volkomen digt.

„ De tweede is gewoonlyk de helft minder groot, dan de eerſte; en de derde is een derde gedeelte kleiner, dan de tweede. De drie kuipen zyn zoo ingericht, dat zy door openingen, die in den bodem gemaakt zyn, uit de bovenſte het daar in vervatte vocht ontfangen kunnen.

„ Men

Men kweekt de Indigo-Fabrieken in deeze Volkplanting weinig aan. Ik weet 'er de reden niet van,

„ Men noemt de eerſte kuip de *Uitweek-kuip*, de tweede de *Slag-kuip*, en de derde de *Zink-kuip*, naardien in dezelve, het geen uit de twee eerſte koomt, bezinkt, en de *Indigo* daar in tot volkomenheid gebragt wordt."

„ Het is van aanbelang, dat deeze kuipen wel bepleisterd zyn, en eene zekere dikte hebben, om de gisting, die daar in ontſtaat, te kunnen wederſtaan. Zy worden in gebakken of gehouwen ſteenen gemaakt."

Indien ze van uitgehold hout gemaakt worden, en dat men ze langen tyd wil doen duuren, moet men dezelve met zeer dun lood beleggen.

De *Indigo* van *Cayenne* is van een blaauwer kleur, dan die van *St. Domingo*. Zy is aan de rupſen zoo niet onderworpen. (*Maiſon rustique de Cayenne.*)

De ouden hebben den oorſprong van de *Indigo* in 't geheel niet gekend. PLINIUS gelooft, dat het een ſchuim van riet is, zig vast heehtende aan een zoort van modder, die zwart is, wanneer me ze wryft, en eene fraaije bruine kleur geeft, met purper gemengd, wanneer men ze weekt. DIOSCORIDES gelooft, dat het een ſteen is.

De *Indigo* plant koomt in *Europa* alle jaaren voort. Zie hier de manier, op welke men dezelve aldaar aankweekt. Men zaait ze in de lente, op een bed, en wanneer zy ſpruiten van twee of drie duimen hoog geſcho-

van, want de koek, welke zy voortbrengt, wordt verkogt voor vier guldens het pond; beste *Indigo* moet ligt, hard, en brandbaar zyn.

De aankweeking van deeze plant is in *Surinamen* begonnen door zekeren DESTRADES, die zig een *Fransch* Officier noemde, en het zaad daar toe uit *St. Domingo* medebragt. Dit had eerst in later tyd plaats, dewyl ik zelf deezen armen keerel nog gekend heb, die zig op *Demerary* met een piſtool-ſchoot het leven benam. — Dewyl de omſtandigheden van zynen dood vry merkwaardig zyn, kan ik myne geneigdheid, om dezelve kortelyk te verhaalen, niet wederſtaan. Deeze man, zig in ſchulden geſtoken hebbende, maakte het overſchot van zyne bezittingen tot geld, en vluchte uit de Volkplanting van *Surinamen* weg. Zig in de *Spaanſche* bezittingen met verboden handel hebbende opgehouden, wierd al

ſchoten heeft, brengt men ze over in kleine kistjes, met goede aarde gevuld, en men zet deeze kistjes in een warm bed van rum. Wanneer deeze planten eenige kragt verkregen hebben, geeft men aan dezelve veel lucht, door de raamen der broeykasſen open te zetten, en in de maand Juny brengen zy bloemen voort, die ſpoedig in peulen veranderen.

Aanteek. v. d. Franſchen Vertaler.

al het geen hy bezat vervolgens in beſlag genomen. Geen uitkomst meer hebbende, vervoegde hy zig by één zyner vrienden op *Demerary*, die de menschlievenheid had om aan hem eene vryplaats te verleenen. Hy had daar van ſlechts eenigen tyd gebruik gemaakt, toen eene verzweering aan zynen ſchouder doorbrak; maar hy weigerde beſtendig alle hulp, en om zich te laten bezichtigen. Het ongemak wierd met dit al erger, en zelfs gevaarlyk; maar DESTRADES bleef 'er altyd by met het bedekt te houden. Eindelyk geraakte op zekeren dag het geheele huis in ontſteltenis, toen men hoorde, dat 'er een ſchietgeweer in zyne kamer afging. Men trad binnen, en vond hem, met zyn besten rok aangekleed, maar zwemmende in zyn bloed, met een piſtool, het welk by hem op den grond was gevallen. Toen ontkleedde men hem, en tot groote verbaazing der tegenwoordig zynde lieden, ontdekte men de letter V (*voleur:* dief:) op dien zelfden ſchouder, welken hy niet had willen vertoonen. — Dus eindigde het leven van eenen man, die eenige jaaren lang te *Paramaribo* met roem geleefd had, en aldaar over het algemeen geacht was.

Na het eeten verliet ik de Plantagie van den Gouverneur, en begaf my, in het rydtuig van zyne Excellentie, tot aan den oever der Rivier, al-

alwaar ik een overdekt vaartuig met agt riemen vond, om my naar de Plantagie *Catwyk* aan de *Commewyne* te brengen. De heer GOETZÉE, een *Hollandsch* Zee-Officier, die eigenaar van deeze fraaije Plantagie was, had my op dezelve genoodigd. 'Er ontbrak geen vermaak, van welk zoort ook, in dit aangenaam verblyf. Men hield aldaar paarden, rydtuigen, vaartuigen, die altyd gereed lagen; maar het geen alle vermaak bedorf, was de onmenſchelykheid van Mevrouw GOETZÉE, die, om de geringſte misſlag, haare ſlaven deêd zweepen: by voorbeeld, een jonge Neger, JACKY genaamd, wierd, om dat hy de glaſen niet naar haaren zin geſpoeld had, door haar veröordeeld, om des anderen daags een zeker getal zweepſlagen te ontfangen; maar de arme keerel vond middel om zig aan haaren wrevel te onttrekken. Dien zelfden avond nam hy affcheid van alle de Negers op de Plantagie; vervolgens ging hy in het bed van zynen meester leggen, nam de tromp van een jachtgeweer in zynen mond, en den trekker met één der toonen van zynen voet overhaalende, maakte hy op die manier een einde van zyn leven. Dit ſchot alles in rep en roer gemaakt hebbende, werden twee groote Negers gezonden, om te vernemen wat 'er gaande was, en zy vonden den jongeling dood en mismaakt lig-

liggen op het bed, het welk geheel bebloed was. De beide ſlaven gaven bericht van dit voorval, en kregen last om het lyk uit het vengſter te gooijen; maar noch de eigenaar, noch de eigenaresſe, en zelfs geen ander mensch, wilde, eer dat ik kwam, in de kamer gaan, ſchoon dezelve anderzints aangenaam en gemakkelyk was. Het geen de meesters van den huize in deeze omſtandigheid het meest verſchrikte, beſtond daar in, dat hun geliefd kind in dezelfde kamer ſliep, waar dit voorval gebeurde, maar zy ſtelden zig ſpoedig gerust, toen zy vernamen, dat aan het zelve niets was wedervaren.

Ik had nog geen veertien dagen op deeze Plantagie doorgebragt, toen eene ſlavin, YETTEE genaamd, naakt wierd uitgekleed, en door twee ſterke Negers op eene verſchrikkelyke wyze gegeesſeld. De uitvoering der ſtraf geſchiedde voor de deur van 't huis, en de ongelukkige had de huid byna geheel ontveld. Haare misdaad beſtond in gezegd te hebben: „ dat haare meesteresſe eeni„ ge ſchulden had, zoo wel als zy". Vyf dagen daar na verwierf ik echter, dat de ketenen, die men haar aan de voeten, en boven de lendenen had vast gemaakt, wierden weggenomen: maar zekere Mevrouw VAN EYS, voorgewend hebbende, dat deeze ſlavin haar onbeſchoft had aangekeken, was

oorzaak, dat Mevrouw GOETZEE, in die zelfde week, de kastyding liet herhaalen, en wel op zulk eene manier, dat ik niet geloove, dat het arme ſchepzel 'er van heeft kunnen opkomen.

In zoo veele onmenſchelyke wreedheden een weerzin hebbende, verliet ik *Catwyk*, in het vast voornemen, om het zelve nooit wederom te zien. Niettemin was ik in gezelſchap van den heer GOETZEE, op verſcheide andere Plantagiën, aan de Rivieren *Cottica* en *Perèca*. Op de Plantagie *Alia*, onder dit getal behoorende, haalde men my op eene beleefde wyze over, om aan een meisjen, het welk geboren wierd, een naam te geven, en ik noemde haar *Charlotta*; des anderen daags morgens, onder het ontbyt, wierden alhier zeven Negers ſtrengelyk gegeesſeld. — Ik begaf my vervolgens naar de Plantagie *'s Gravenhage*, alwaar ik eenen jongen mulat, DOUGLAS genaamd, ontmoette, die geboeid was, en ik herinnerde my met aandoening, dat zyn ongelukkige vader voor deszelfs dood hem van de ſlavernye niet hadde kunnen bevryden. Door zulk eene reize vermoeid zynde, kwam ik ſpoedig te *Paramaribo* te rug, alwaar ik by myne aankomst vernam, dat LAURENS, de kamerdienaar van den Colonel FOURGEOUD, overleden was, en dat men hem begraven had, eer hy nog volkomen dood was. —

Ge-

Geduurende myne afwezigheid hadden dertien van onze ſoldaten, om dat zy in een herberg beſchonken waren geraakt, door de ſpitsroeden geloopen, en ſtokſlagen ontfangen. Zy waren zoo afgerost, dat weinigen van hun in *Europa* te rug kwamen. — Men had een *Hollandsch* matroos, en een jong meisjen van het geſlacht der *Quateron-Negers*, aan den oever der Rivier vermoord gevonden. — By myne te rug komst, op het plein zynde gaan wandelen, wierd ik geroepen door den ST—K—R, die my op de derde verdieping gebragt hebbende, tot my zeide: — „ zoudt gy „ wel gelooven, dat één van myne Negers laatst „ van deeze hoogte afſprong, om eene geringe „ kastyding te ontgaan; maar dewyl hy door zy„ nen val ſlechts eene ligte bedwelming bekwam, „ wreef men hem ſterk aan de ſlapen van het „ hoofd, en hy kwam weder ſpoedig by: toen, „ om hem te ſtraffen, dat hy zyn perſoon, die de „ eigendom van zynen meester was, in zulk een „ gevaar gebragt had, en myne vrouw had doen „ verſchrikken, zond zy hem naar 't Fort *Ze„ landia*, om aldaar door een friſchen *Spanſch„ bocko* zyne misdaad te boeten".

De kastyding, die deezen naam draagt, is één der verſchrikkelykſte; zy wordt op de volgende wyze uitgevoerd. — Men bindt den veroordeel-

den de hænden, en laat hem de kniën tusſchen de armen doorgaan; men legt hem vervolgens op de ééne zyde, en houdt hem zoo als een hoen in malkander gewonden, door middel van een paal, waar aan men hem vast maakt, en die men in den grond ſteekt. In die geſteldheid kan hy zig even min bewegen, als of hy dood was: dan ſlaat hem een Neger, met een bos knobbelige tamarinde-takken gewapend, tot hy hem de geheele huid heeft van één gereten; hy keert hem vervolgens naar de andere zyde om, ſlaat hem op gelyke wyze, en de grond is op de ſtraf-plaats van het bloed doorweekt. Wanneer dit is afgeloopen, wascht men den armen keerel, om de verſterving van het vleesch voor te komen, met citroen-ſap, waar in buskruid ontbonden is. Na dit alles zendt men hem naar zyn hok te rug, alwaar hy mag zien, hoe hy genezen wordt.

Is het nu wel te verwonderen, ik moet het herhalen, dat de ſlaven opſtaan tegen meesters, die hen zoo wreed behandelen!

De manier nog niet beſchreven hebbende, op welke de muitende Negerſlaven de Plantagiën aantasten, meene ik geene betere gelegenheid, dan de tegenwoordige, daar toe te kunnen vinden.

Na zig den geheelen nacht in de naby gelegene ſtrui-

ſtruiken verborgen te hebben gehouden, komen zy, by het aanbreken van den dageraad daar uit te voorſchyn, vallen de *Europeanen* onverhoeds aan, en vermoorden ze allen. Zy plonderen en verbranden vervolgens het huis van den eigenaar. By het heengaan nemen zy alle de Negerinnen mede; zy beladen dezelven met hunnen buit, en behandelen haar met de grootſte onbeſchoftheid, indien zy den minſten tegenſtand durven bieden.

Ik zal de aandoenlykheid van den lezer door deeze treurige verhaalen niet meer afmatten, hebbende ik hem 'er reeds te lang mede bezig gehouden. Ik hoopte daar door de wreedäarts te doen blooſen, en de zaak der menſchelykheid te bevorderen.

Ik heb reeds gezegd, dat ik, den 24ſten Augustus, een verzoekſchrift aan den Gouverneur had ingeleverd, om mynen zoon vry te maken. Mitsdien zag ik, den 8ſten October, met zoo veel vreugde, als verwondering, het volgende aangeplakt. „ Indien iemand gerechtigd is, om „ zig te verzetten tegen zeker gedaan verzoek, „ om de vryheid te bekomen voor een kind, be„ hoorende tot het geſlacht der *Quarterons*, ge„ naamd JOHN STEDMAN, zoon van den „ Capitain STEDMAN, kan dezelve zig aan„ melden tot den 1ſten January 1777.". Zoo dra

ik dit bericht gelezen had, liep ik naar den heer PALMER, om hem dit nieuws mede te deelen. Hy verzekerde my, „ dat dit eene enkele plech-„ tigheid was, gegrond op de veronderſtelling, „ dat ik de noodige borgtocht bezorgen zoude, „ waar op men ongetwyffeld ſtaat maakte, over-„ eenkomſtig de vrypostigheid, waar mede ik myn „ verzoekſchrift aan den Gouverneur der Volk-„ planting had ingeleverd". Niet in ſtaat zynde een enkel woord uit te brengen, ging ik naar JOANNA toe, die my al glimlachende antwoorde, dat ik aan de vryheid van onzen zoon niet moest wanhoopen. In deeze oogenblikken van neerſlagtigheid verliet ik deeze beminnenswaardige vrouw nooit, zonder dat zy my eenigen troost gegeven had.

Byna op deezen zelfden tyd vernamen wy, dat in de *Utrechtſche* nieuwspapieren een zeer ſcherp geſchrift ſtond tegen den Colonel FOURGEOUD, waar by men met het zenden van afgezanten, door hem aan de *Oucas-* en *Saramecca-Negers* gedaan, den ſpot dreef. Schoon hy van die zoogenaamde bondgenooten niets te verwagten had, en dat zyn volk op dit oogenblik byna geheel verſmolten was, wilde hy echter de geenen, die nog gaan konden, niet geheel werkeloos laten. Hy kleedde derhalven zyne ſoldaten op nieuw, (voor de eerſte maal

na

na het jaar 1772,) en hy gaf hun nieuwe ſabels, enz.; vervolgens zond hy hen om aan den mond van de *Casſipory-Kreek*, aan het bovenëinde van de *Cottica* te gaan legeren, zynde alleenlyk door Onder-Officiers vergezeld; maar de Officiers van hoogeren rang, kregen ſpoedig bevel om hen te volgen. Den 7den, onthaalde hy ons ter maaltyd, en liet eindelyk een gebraden oſſenharst opdiſchen, welke men hem van *Amſterdam* gezonden had, op zoodanige wyze gereed gemaakt, als ik reeds beſchreven heb. Op het nagerecht zag ik eene vrucht, die men in *Surinamen* noemt *Kaneel-appel*, aan een boompjen groeit, en in de tuinen van *Paramaribo*, meenigwerf gevonden word. Dezelve is met een zoort van groene ſchubben geheel bedekt, en gelykt naar een jonge artichok.

De ſchil van deeze vrucht is byna een halve duim dik. Het vleesch ſmaakt als dikke room, waar in aangebrande ſuiker geroerd is. Het is zoo zoet, dat zommige lieden het al te laf oordeelen. Derzelver breede, harde en zwarte zaaden zitten in dit vleesch.

My hebbende gereed gemaakt om weder eenen dadelyken dienst te beginnen, en daarënboven eene groote meenigte wyn, ſterke dranken, en allerleije zoorten van ververſchingen, my door myne

vrienden toegezonden, ontfangen hebbende, beval ik JOANNA, en mynen zoon, aan de zorge van de goede Mevrouw GODEFROY aan. Dit was dus de zevende veldtocht, die thans een aanvang nam: ik verlangde de onderneming, welke wy met eenen zoo ſtandvastigen yver voortzetteden, zoo mogelyk, tot genoegen van de inwooners deezer Volkplanting te doen afloopen. Ik bevond my toen zoo wel, ik was zoo opgeruimd van geest en wel gemoed, als op den dag zelven, toen ik, met de krygsbende van den Colonel FOURGEOUD, op het vaſte Land van *America* ontſcheepte.

AGT-EN-TWINTIGSTE HOOFTSTUK.

De Muitelingen trekken de Rivier Maroni *over.* — *Derde tocht naar* Gado-Saby. — *De Land-Scorpioen.* — *Verſcheiden zoorten van timmerhout.* — *Boom, welke een vrucht voortbrengt, de* Marmelade-doos *genaamd.* — *Het aankweeken van Ryst.* — *Buitengewoone hitte, die alle de moerasſen opdroogt.* — *De Opposſum van het vrouwelyk geſlacht.* — *De* Brazilſche *Wezel.* — *De Mierëeter.* — *De* Tamandua. — *Hout-luizen en vliegende luizen.* — *Tafereel van ellende en ſterfte.* — *De Vrede aan de Volkplanting bezorgd.* — *De Poelſnip.* — *De Lepelgans, en de* Brazilſche *Ojevaar.* — *Wilde Eendvogels van verſchillende zoorten.*

Den 10den November, begaf ik my, in een talryk gezelſchap, met een vaartuig naar de legerplaats aan de *Caſſipory-Kreek.* Des anderen daags was de geheele Volkplanting met rook overdekt, dewyl de bosſchen aan het zee-ſtrand in brand geraakt waren, zonder dat men 'er de reden van konde opſporen. Op de reize ontmoetten wy

een hoop krygsvolk, onder bevel van den Colonel TEXIER, die van *Vrydenburg*, aan de *Maroni-Kreek*, te rug kwam. Deeze Officier verzekerde ons, dat de muitelingen, na den gevoeligen neep, dien wy hun door het inneemen van *Gado-Saby* hadden toegebragt, die groote Rivier overvluchtten, en by de *Franſchen*, in *Caijenne* wonende, eene ſchuilplaats vonden. Hy voegde 'er by, dat hy van hun eene vrouw gevangen had, en de Lieutenant KEEN twee mannen, na 'er verſcheiden gedood te hebben; dat de beide nieuwe compagniën van vrywillige Negers de eer van hunne vaandels, door hun met groote ſtaatſie van den Gouverneur ontfangen, ophielden, door het medebrengen van gevangenen, welken zy aan het ſtrand agter *Paramaribo* gemaakt hadden; dat zy by deeze gelegenheid geholpen waren geworden door de *Indianen*, die vrywillig geſtreden hadden, en meer dan eenmaal op die zelfde plaats den vyand afbreuk hadden gedaan. Alles deed zig dus aan ons voor, om onze onderneming met eenen goeden uitſlag bekroond, en de rust in de geheele Volkplanting herſteld te zien.

De Plantagie *Saardam*, die toen aan den Colonel DES BORGNES, uit hoofde van zyn huwelyk, toebehoorde, op onzen weg liggende, hielden wy daar ſtil. Ik vond 'er eenen *Ame-*

ri-

ricaanſchen matroos, welke *melaſſe*, of ſuikerſyroop, inlaadde. De bekwaamheid van den nieuwen Planter en zynen Opzichter willende beproeven, haalde ik deezen matroos over, om twee kruiken *kill-devil* (by de *Hollanders* genoemd *kelduivel*,) die op deeze Plantagie gemaakt was, te kleuren, en te verzekeren, dat hy dezelve als rhum van *Antigoa* aanbragt. Hy deed het geen ik hem zeide. Men vond zyne zoogenaamde rhum uitmuntend; men maakte 'er punch van voor het geheele gezelſchap, en men gaf hem wederkeerig zes andere kruiken van die zelfde *kill-devil*. De *Americaan* beloofde my die insgelyks te zullen kleuren; en hy hoopte zyn vaartuig boordvol geladen te hebben, voor zyn vertrek van *Paramaribo*. Zoo veel vermogen heeft het vooröordeel in alle Landen.

Wy verlieten de Plantagie *Saardam*, alwaar wy volmaakt wel ontfangen waren, en wy kwamen den 13den, zonder het ontmoeten van eenig onheil, op onze legerplaats by de *Caſſipory-Kreek* aan de *Cottica*. Geene ſchoenen, noch kouſen aan hebbende, wierd ik byna geſtoken door een *Land-Scorpioen*, toen ik myne voeten aan den wal zette. Dit inſect heeft de grootte van eene kleine kreeft. Zyn lyf, zynde van eene eyronde gedaante, en van eene roetkleur, is met beweeg-

baa-

baare ringen bedekt. Hy heeft agt pooten, welke in geleden verdeeld zyn. Twee armen, insgelyks in geleden verdeeld, komen uit zyn kop, en ſchynen een gedeelte van zyn lyf uit te maken. Zyne oogen zyn zoo klein, dat men ze naauwlyks zien kan. Zyn ſtaart heeft zeven klootvormige verdeelingen, naar koraalen van glas gelykende, en eindigt met een dubbele ring. Het wyfje kronkelt dezelve op haaren rug in elkander, om haare jongen voor de aanvallen van andere inſecten te beveiligen. De ſteek van den Land-Scorpioen is niet doodelyk, maar veröorzaakt eene ſtekende pyn en koorts. Men zegt, dat hy van huid verandert, even als de krabben van ſchelp veranderen. Men vindt hem meeſtäl op oude boomen, oud huisraad, en ook dikwils onder het vuilnis, en in het drooge gras.

Onder de ongelukken, welken ik hier zag, moet ik niet vergeten het verlies van eenen zeeſoldaat, die, zig in de Rivier badende, door eenen grooten Kayman eensklaps wierd naar den grond getrokken. Zoo dra ik zyn ongeluk bemerkte, ontkleedde ik my, ſprong oogenblikkelyk in het water, en droeg zorg, dat ik altyd het eene been in beweging hield. Met dit al, ik vond niet den geen, dien ik zogt, en liep zelf groot gevaar. Ik had door eenen Neger eene lange roeyriem in een lyn-

lynregten ſtand doen houden, ten einde ik my daar aan vast hield, en hy dezelve, wanneer ik 'er op ſloeg, naar zig toe zoude haalen; maar de Neger, my kwalyk begrypende, maakte met die roeyriem zulk eene geweldige beweging, dat ik naar den grond zonk. Ik kwam niet weder boven, dan omtrent in het midden van den ſtroom, en bereikte den oever niet dan met zeer veel moeite.

Den 20ſten, bevel ontfangen hebbende om naar *Gado-Saby* te trekken, vertrok ik des morgens ten zes uuren, aan het hoofd van twee Lieutenants, drie Sergeanten, zeven Corporaals en vyftig ſoldaten, zonder een Heelmeester en den Neger, GOOSSASY, dien wy in drie of vier uuren kwyt raakten, daar by te rekenen. Wy ſloegen ons neder aan de oevers van de zelfde *Caſſipory-Kreek*, zonder meer dan zes mylen ten westen van derzelver mond te hebben kunnen voorwaarts komen.

Den 21ſten, vorderden wy zeven of acht mylen noordwaarts, en wy vonden geen enkelen drop water, om den hevigen dorst te leſchen, die ons allen verſlond. Wy waren te midden van het ſaiſoen van droogte, waar van de hitte dit jaar brandender was, dan ooit.

Toen onzen weg veranderd, en denzelven noord-

noord-oost-waarts genomen hebbende, doorwaadden wy, des morgens van den 22ſten, het moeras; en tegen den middag bereikten wy wederom het drooge; vervolgens, na nog een uur te zyn voorwaarts getrokken, gingen wy naar den westkant. Wy ontmoetten aldaar een groot veld, met ignames beplant, het welk wy verwoestten. Dit gedaan hebbende, trokken wy lynrecht voort, en ſloegen ons neder op het oud verblyf der Negers, *Cofaay* genaamd. Het gebrek aan water deed ons verſchrikkelyk lyden. De ſlaven echter vonden middel, om ons hier water te bezorgen; en hoe ſtinkend het ook wezen mogt, dronken wy het zelve, na het door onze hembds-mouwen te hebben laten doorloopen.

In weerwil van de onaangenaamheden van deezen tocht, onderzocht ik de volgende boomen, door my nog niet beſchreven: de *Carnavatepy* en de *Berklack*, waar van het hout zeer dienſtig is. Het eerſte heeft heerlyke zwarte en bruine ſtreepen: het gelykt zeer veel naar het geen men *Braſilisch* hout noemt; en wanneer het bewerkt wordt, verſpreidt het een geur, welke voor die van den nagelbloem niet behoeft onder te doen. Het tweede heeft eene bleek roode of violet kleur; het is insgelyks geſchikt tot alle werk, waar toe men het gebruiken wil. Men bood my ook een

zeer

zeer zonderling zoort van vruchten aan, genaamd de *Marmelade-doos*. Dezelve heeft de gedaante van een grooten appel, maar een weinig meer eyrond, en geheel met dons bedekt. In 't begin is deeze vrucht groen, maar ryp wordende, wordt zy bruin. De ſchil is hard, en door eene zekere beweging ſcheidt zy zig in tweën, even als een noot. Het vleesch of merg koomt dan te voorſchyn, gelykende naar dat van een mispel: het is eene zoete en bruin-kleurige zelfſtandigheid, die aan groote pitten vast zit; de inwooners zuigen dezelve met graagte uit. Het ſpyt my, dat ik van den boom, die deeze vrucht voortbrengt, en van wien dezelve haaren naam ontleent, geene beſchryving geven kan.

Den 23ſten, trokken wy ten westen van *Cofaay*, in de hoop om het een of ander van den vyand te vernemen. Wy volgden een voetpad, loopende dwars door bebouwde landen, en met den weg gemeenſchap hebbende: wy ontdekten verrukkelyke gezichten; maar wy ontmoetten niets anders dan een grooten hoop wilde varkens, wier geknor en geraas op den weg ons, eer wy ze gezien hadden, hen deed houden voor een afgezonden hoop muitelingen, en wy maakten ons gereed om dezelven wel te ontfangen.

Tegen den middag kwamen wy weder te *Gado-*

Sa-

Saby, alwaar wy, naauwlyks nedergezeten zynde, om van de vermoeienis van onzen tocht een weinig uitterusten, in ons midden zagen verſchynen eenen ouden Neger, hebbende een langen witten baard, en een ſtuk van een ſabel in de hand. Ik ſtond dadelyk overëind, en aan een ieder, wie hy ook wezen mogt, verbiedende op hem te ſchieten, zeide ik hem dichter by te komen, hem verzekerende, dat niemand van de geenen, die onder myn bevel ſtonden, hem zoude durven mishandelen, en dat ik hem zelfs alle hulp zoude toebrengen, die hy benoodigd mogt hebben. — Neen, „ neen, *Maſera!* antwoordde hy my met zeer „ veel ſtandvastigheid"; en met het hoofd ſchuddende, liep hy weg. Onäangezien myne beveelen, wierd door twee van myne ſoldaaten op hem geſchoten; maar tot myn groot genoegen raakten zy hem niet. Deeze elendige omzwerver zogt een onzeker beſtaan in die verlatene velden, welken wy meer dan eens verwoest hadden. — De reden, waarom de Negers zoo moeielyk met een kogel te raken zyn, beſtaat hier in, dat zy nooit in eene rechte lyn, maar altyd kronkels gewyze, loopen.

Overëenkomſtig myne beveelen, verwoestte ik *Cofaay*, en deszelfs omtrek, op nieuw, maar het deed my echter leed, om des ouden Negers wille.

Na

Na het om ver hakken van verſcheiden catoen-boomen, bananen-boomen, althæa-planten, duiven-boonen, *Indisch* koorn, ananasſen en ryst, die grootendeels zedert de eerſte aldaar door ons gedaane verwoesting waren opgeſchoten, konde ik niet nalaten, om voor eene kleine hut, in welkers nabyheid heete asch en bananen-ſchillen lagen, een weinig ſcheeps-biſchuit, een groot ſtuk gezouten oſſen-vleesch, en een fles nieuwe rhum agter te laten, voor den ongelukkigen, die aldaar zyn verblyf hield. Vervolgens ſloegen wy ons andermaal op de vlakten van *Cofaay* neder.

Zoo dikwerf geſproken hebbende van velden met ryst bezaaid, verwagt de lezer waarſchynlyk eenige byzonderheden omtrent derzelver aankweking. De plant, die het graan van deezen naam voortbrengt, heeft, ſchoon ſterker zynde, vry wat gelykheid met het koorn. Zy brengt holle gegroefde ſtammen voort, op zekere afſtanden knoopen of knobbels hebbende, en zig tot de hoogte van vier voeten verheffende. De bladeren zyn rank, even als van het riet. De zaden zyn ten naasten by op dezelfde wyze gerangſchikt, als de garst, en groeijen aan halmen, langs welken zy beurtelings geplaatst zyn. De *oriza* of ryst, heeft hitte en vocht noodig. De ryst-korrels zyn langwerpig rond; de beste zyn wit, door-

ſchynend en hard. De nuttigheid van de ryst is zoo over bekend, dat ik 'er niets anders van zeggen zal, dan dat dezelve voorkwam, dat onze arme ſoldaten niet van honger ſtierven, voornamelyk in Augustus 1775, toen zy voor een geheel rantſoen daags niet meer hadden, dan een ſcheeps-biſchuit, en drie koorn-airen van *Indisch* graan, voor vyf mannen.

Mynen last toen volkomentlyk ter uitvoer gebragt hebbende, hernam ik, met myne manſchappen, den weg naar de *Casſipory-Kreek*, trekkende door de verwoeste velden van *Gado-Saby*, die niets anders dan eene dorre woeſtyn vertoonden. Wy gingen vervolgens zuid-oostwaards, daar na geheel en al zuidwaarts, en hingen toen onze hangmatten in de nabyheid van onze eerſte legerplaats op. Het is opmerkelyk, dat alle de moerasſen door de buitengewoone hitte waren uitgedroogd; en tevens was de ſtank, die door eene meenigte van visſchen, voornamelyk tot het zoort van de *Warappa's* behoorende, welke by het afloopen van het water geſtorven waren, wierd opgegeven, aller ongezondst en ondraaglykst. Onze ſlaven echter zogten de minst bedorvene van deeze visſchen uit; des avonds lieten zy ze in de pan bakken, en aten dezelven als een lekker beetjen.

Des anderen daags morgens, trokken wy verder zuid-

zuidwest-waarts ten westen, en hielden omtrent vier mylen van de *Caſſipory-Kreek* ſtil. Den 26ſten, onzen weg zuid-zuid-westwaarts nemende, kwamen wy in het hoofd-kwartier, zeer vermoeid, zeer vermagerd, en ik had zelf de roos in het aangezicht. Ik ſtelde myn dagverhaal ter hand aan den Lieutenant Colonel DES BORGNES, die het bevel voerde.

Een hoop van vyftig ſoldaten wierd, den 27ſten, naar den post van *Jeruſalem*, en deszelfs omtrek, op kondſchap uitgezonden, en den 6den December, kwam de zoo lang verwagte verſterking, uit drie honderd vyftig mannen beſtaande, in de Rivier *Surinamen* aan; zy hadden, van hun uitzeilen uit *Holland* af gerekend, de reize gedaan in agt-en-zestig dagen, maar 'er vyftien van te *Plymouth* doorgebragt.

Wy vernamen toen, dat Capitain JOACHIM MEIJER, die eene aanzienlyke ſomme gelds voor ons volk aan boord had, door de *Mooren* genomen was geworden, en met alle zyne ſcheepsgezellen te Marocco opgebragt, alwaar zy ſlaven van den Keizer wierden: — dat het Schip *Paramaribo*, Capitain SPRUIT, (één van de geenen, waar in men in het begin van de maand Augustus de zieken inſcheepte,) in het Kanaal op de klippen van *Oueſſant* ſchipbreuk had geleden; maar dat,

met behulp van eenige *Franſche* viſſchers, allen, die zig aan boord bevonden, gered en naar *Brest* gebragt waren, van waar zy wederom naar *Texel* inſcheepten: — dat de Prins van *Orange*, uit weldadigheid en menschlievenheid, onder de Officiers en ſoldaten, ten getale van meer dan honderd, de navolgende ſommen gelds had laten uitdeelen, namelyk, omtrent veertig guldens aan elken ſoldaat, zes honderd aan elken Lieutenant, agt honderd aan elken Capitain, en duizend aan den Major MEDLAR, die het bevel voerde. Alle de geſchenken, welken ik aan myne vrienden in *Europa* gezonden had, waren op dien zelfden bodem, en alzoo, tot myn groot hartzeer, verloren geraakt.

Zedert meer dan een maand had ik tot myne woonplaats niets anders, dan eene ſlechte hut, voor regen en wind bloot ſtaande. Doch thans vernomen hebbende, dat, in weêrwil van de aangekomene verſterking, men ons beſtemd had, om ons eenigen tyd in de bosſchen te blyven ophouden, het geen aan veelen van ons volk zeer leed deed, begon ik, den 1ſten December, om zonder hamer, of ſpykers, voor my eene wooning te laten bouwen, die in zes dagen was afgemaakt, ſchoon twee verdiepingen, eene overdekte gaandery met een hek, en eene kleine keuken hebbende. Dicht daar by was een tuin tot myn gebruik, al-

alwaar ik op jong plantſoen, de namen van JOANNA en JOHNNY ſneed. Tot gebuur had ik mynen vriend den Capitain BOLTS, die een geyt had, waar van de melk ons van groot nut was. Anderen hielden eendvogels en hoenderen; maar de laatstgemelde hadden geene haanen; men was bevreesd voor hun gekraay, en had dezelven gedood. Alle onze Officiers eindelyk bouwden, aan den oever, eene reije van zeer zindelyke wooningen; aan de overzyde had men meer dan honderd hutten, (die toen allen groen waren,) voor het nieuwe krygsvolk opgericht, en het geheel maakte eene fraaije ſtraat, waar van niettemin de bewooners een zeer ſlecht voorkomen hadden.

Het was aan myne wooning merkwaardig, dat men 'er door het dak inkwam. Door dit middel zag ik my ontheven van alle die aanloopende bezoeken, die myn voorraad uitputten, en my meenigmaalen hinderden, wanneer ik met teekenen, ſchryven of lezen bezig was. Onze legerplaats was daarënboven zeer aangenaam. Wy waaren op eene hoogte, alwaar wij van de ſchadelyke dampen, die aanhoudend uit den grond opkomen, en elders een groot getal manſchappen hadden doen ſneven, niets te vreezen hadden.

Geduurende de zeer korte oogenblikken, dat ik hier eenige rust had, maakte ik in het klein, op

een plank van agtien duimen lengte en twaalf duimen breedte, de boeren-wooning, welke ik aan *de Hoop* bewoond had. Ik gebruikte daar toe insgelyks takken van Latanus-boomen, en elk beſchouwde het als iets, dat zeer merkwaardig was. Ik gaf het ten geſchenke aan mynen vriend den heer DE GRAAF, die het vervolgens in zyne verzameling van zeldzaamheden te *Amſterdam* plaatſte. Dewyl ik thans van dit onderwerp ſpreeke, zal ik aan den lezer een gezicht van beide myne wooningen aanbieden, de eene aan *de Hoop*, alwaar ik zulke gelukkige dagen doorbragt, de andere ſlechts voor een korten tyd, zoo als wy die in de bosſchen bouwden, om aldaar voor het ſlecht weder beveiligd te zyn. De eerſte kan beſchouwd worden als het zinnebeeld van huisſelyk geluk; de tweede als het zinnebeeld van allerleije vermoeijenisſen en gevaaren.

Het regen-ſaiſoen onverwagt zynde opgekomen, handelde het krygsvolk der Sociëteit van *Surinamen*, dat aan de *Wana-Kreek* lag, verſtandig met op te breken, en trok den 26ſten voor by onze legerplaats, de *Cottica* afzakkende, om zig naar de Plantagiën aan de *Perèca-Kreek* te begeven. Intusſchen waaren wy verwezen, om in deeze legerplaats aan de *Caſſipory-Kreek* gebrek te lyden, terwyl de Colonel FOURGEOUD

zig

Manier om in de Bosschen van SURINAMEN *te slapen.*

Boeren-hut, tot een buiten-verblyf.

zig zeer gerust op *Paramaribo* bevond. De Officiers van dit volk berigtten ons, dat eenige andere muitelingen, aan den kant van de Rivier *Maroni*, gevangen genomen waren. Wy behaalden zulk een voordeel niet, ſchoon wy van alle kanten geduurig ronden deeden.

Den 29ſten, eindelyk, wierpen zes ſchepen, beladen met een gedeelte van het krygsvolk, het welk uit *Holland* was aangekomen, het anker tegen over onze legerplaats. Ik kon niet nalaten de ongelukkigen, die zig met ons vereenigden, te beklagen, en dit was niet zonder reden, dewyl verſcheiden van hun reeds door de ſcheurbuik, en andere akelige ziekten, waaren aangetast. Intusſchen bouwden wy een oven van ſteen, en deeden al wat wy konden, om hun hulp te verſchaffen. Een zekeren voorraad van wyn ontfangen hebbende, onthaalde ik tevens alle de Officiers; maar deezen drank den Capitain P—T naar het hoofd gevlogen zynde, daagde hy my, wegens een kwalyk verſtaan, tot een tweegevecht uit. Wy gingen dus een weinig ter zyden van de legerplaats; en toen wy den ſabel in de hand hadden, trok deeze Officier af met een ſchaterenden lach, wierp zyn wapentuig weg, en zeide my: „ Dat ik hem konde afrosſen, zoo ik wilde; maar „ dat hy te veel achting voor my had, om my

„ den minſten tegenſtand te kunnen bieden", en daarop omhelsde hy my hartelyk. Ik deed hem een vriendelyk verwyt, en bragt hem weder by het gezelſchap, met het welk wy het oude jaar vrolyk ten einde bragten.

Op nieuwe jaars dag van het jaar 1777, gingen wy onze gelukwenſchingen by den bevelhebbenden Officier afleggen; en, onder weg, vertoonde men my de *Philander*, of de *Opposſum van Mexico*, alhier *Awary* genaamd. Het was een wyfje, welke men met haare jongen levendig gevangen had.

Ik heb reeds van de *Opposſum* geſproken; ik zal my dus hier alleenlyk met die byzonderheden bezig houden, welke ik in het thans aan my vertoonde dier opmerkte; zy zullen zelfs zeer weinige in getal zyn, want het dier bevond zig op den bodem van eene ledige kist; en vreezende door het zelve gebeten te worden, dorst ik het 'er niet uit haalen. Zoo groot zynde als een *Noorweegſche* rot, was deeze *Opposſum* mitsdien veel grooter, dan die ik bevorens in dit werk beſchreven heb. Derzelver hair had eene geelachtige gryze kleur op den rug; en eene vuile witte kleur onder aan den buik en aan de pooten. Haare bek was voorzien van lange knevels en minder puntig, dan de andere *Opposſum*. Een zwarte kring liep rondom

om haaren oogbol; de oogen waaren wel niet zwart, maar ſtonden zeer levendig. Haare ſtaart was uittermaten lang, dik, van zwaar hair voorzien, vooral ter plaatſe waar dezelve aan het lyf vast is, en diende haar tot een aanvallend wapentuig. Deeze *Opposſum* had onder den buik een zak, van een plooy of kreuk in de huid gemaakt, en van buiten zoo wel als van binnen hairachtig. Haare jongen, ten getaale van vyf of zes, kwamen 'er nu en dan uit, wanneer de moeder zig ſtil hield; maar op de minſte beweging of het minſte gerucht, begaven zy 'er zig weder ſchielyk in. Met dit arme dier, het welk men reeds lang gekweld had, medelyden hebbende, deed ik de kist op zyde tuimelen. Toen ontſnapte de gevangene met haare jongen, en klauterden allen gezwindelyk op den top van eenen hoogen boom, ſtaande in het gezicht der wooning van den Colonel SEYBOURG. De moeder maakte zig vervolgens met haare ſtaart aan één van de takken vast; maar dewyl dit zoort van dieren het gevogelte vernielt, deed de Colonel, voor zyne hoenderen bang zynde, op haar en haare jongen ſchieten. By het geen ik gezegd heb, moet ik nog voegen, dat de gezwindheid van deeze *Opposſum* my des te meer verwonderde, om dat verſcheiden Schryvers die hoedanigheid in dezelve ontkennen.

Onder de vernielers van het gevogelte, vindt men ook een ander dier, in dit Land bekend onder den naam van *Quacy·Quacy*, door zommige perſoonen genoemd het *Indisch Konyn*, maar zynde in de daad de *Coati·moudi*, of het *Brazielſche* wezeltje. Men vergelykt hem zeer voegzaam met de Vos; want zoo wel als hy genoegzaame kragten heeft, om een kalkoen of een gans weg te nemen, is hy ongemeen behendig. Dit dier is zomtyds by de twee voeten lang. De gedaante van zyn lichaam is als die van een hond. Deszelfs hair is gewoonlyk zwart, of liever donker bruin; maar verſcheiden van dat zoort hebben het zelve van eene blinkende roode kleur. Hy heeft eene lange dik gehairde ſtaart, met zwarte ſtreepen als ringen, en van eene donkere buffels kleur: hy houdt dezelve doorgaans in de hoogte. Het hair van de borst en van de buik van den *Coati* is van eene vuile witte kleur. Zyn kop, van eene helder bruine kleur, heeft lange kakebeenen, en een zwarte varkensmuil, die by de twee duimen overhangt, zig in de hoogte opſtroopt, de vertooning maakt van een krom gebogen en opgeheven bek, en beweegbaar is even als die van den *Tapira*. Zyne oogen zyn klein; zyne ooren kort, rond, en van wederzyden door een diep bindzel aan den bek vast zittende. Zyne pooten zyn kort, en voor-

vooräl de voorpooten; dezelve eindigen met zeer langwerpige voeten, verdeeld in vyf klauwen, met ſterke nagels gewapend. Schoon de *Coati*, even als de beer, altyd op de hiel loopt, en zig op de agterpooten ſtaande houdt, is 'er geen dier, (den aap uitgezonderd,) dat met meer gezwindheid de boomen opklimt. De vogelnesten, met al wat 'er in is, zyn aan zyne vernielingen bloot geſteld. Hy plundert voornaamlyk de hoenderhokken; en dienvolgende ſtelt men alles te werk om hem uit te roeijen.

Alvoorens de *Surinaamſche* bosſchen te verlaten, moet ik nog een ander dier beſchryven, het welk dezelven bewoont, en voornamelyk van mieren leeft; het is de *groote Mier-eeter*, de *mier-eetende Beer*, of de *Mieren-Leeuw; Oſa Palmera* by de *Spanjaarden* genoemd. Het lyf van dit dier (twee maalen grooter zynde, dan dat van den *Coati-moudi*,) is overdekt met lange en dikke hairen, zwart op den rug en aan den buik, grys of witachtig geel aan den hals en in de zyden. Zyn kop is niet zeer dik, maar uitterma-ten langwerpig, en eindigende met een grooten bek van eene helder roode kleur. Zyne oogen zyn zeer klein; zyne ooren kort en rond; en zyn mond, die geene tanden heeft, is niet grooter dan noodig is, om zyne tong te kunnen bevatten.

Zy-

Zyne ſtaart is van eene verbaazende grootte, en van zeer lange hairen voorzien, welke dezelven naar die van een paard doen gelyken. Het dier bedient zig van deeze buitengewoone ſtaart, om zyn lyf te dekken, wanneer hy ſlapen wil; het geen hy doorgaans over dag doet, wanneer hy zig voor den regen wil beveiligen. Anderzints ſleept hem dezelve agter aan, en hy veegt 'er den grond mede. Hy heeft dunne pooten, maar met zeer lange hairen overdekt; de agterpooten zyn zwart, korter, en eindigen met vyf klaauwen; de voorpooten hebben eene vuile witte kleur, maar eindigen alleen met vier klaauwen, waar van de twee middelſte langer zyn, dan de andere; allen zyn ze met zeer ſcherpe nagels gewapend.

De *groote Mier-eeter* is een ſlecht looper. Hy zet zig altyd op het achterſte van de langſte zyner pooten, even als de *Coati*, of de Beer; maar hy klautert beter; en hy is zoo ſterk in het vechten, dat geen hond zig aan hem durft wagen; want geen dier, dat onder zyne voor-klauwen koomt, en zelfs de *Jaguar*, of de *Guiaanſche* Tyger, wordt door hem los gelaten, dan wanneer hy hem dood gemaakt heeft. Zyn voedzel, zoo als ik gezegd heb, beſtaat voornamelyk in mieren, welken hy op de volgende wyze vangt: — Wanneer hy by een mieren-nest koomt, ſteekt hy zyne

ne tong uit, die by de twintig duimen lang is, en zeer veel gelykheid op een worm heeft; door eene ſlymige ſtoffe, of ſpeekzel, bevochtigd zynde, blyven de mieren 'er in een groot aantal aan hangen; de mier-eeter haalt vervolgens zyne tong in zynen bek te rug; en hy herhaalt deeze bewerking, zoo lang nog eenige van deeze inſecten in hunnen ſchuilhoek overig zyn; daar na gaat hy elders zoeken, om het zelfde zoort van voedzel op gelyke wyze naar zig te nemen. Hy klautert ook op de boomen, om aldaar houtluizen en wilden honig te eeten; maar indien hy het noodige voedzel voor zig niet vindt, kan hy een langen tyd vasten, zonder daar van het geringſte ongemak te ondervinden. Men zegt, dat men dit dier kan tam maken, en dat hy, in dien huishoudelyken ſtaat, kruimels brood, en zeer kleine ſtukjens vleesch doorſlikt; men beweert bovendien, dat zyn vleesch aan de *Indianen* en Negers een goed voedzel verſchaft; ik heb de laatstgemelden ten minſten het zelve met ſmaak zien eeten. Eenige mier-eeters zyn niet minder dan agt voeten lang, van den kop tot de ſtaart gerekend.

In *Surinamen* vindt men ook een dier van het zelfde zoort, *Tamandua* genaamd: maar hy is kleiner en zeldzamer. Hy verſchilt van den bovengenoemden daar in, dat hy twintig klaauwen heeft,

heeft, den kop naar evenredigheid grooter, de ſtaart kleiner, en afgedeeld door zwarte ſtreepen, en van eene bleek geele kleur. 'Er is ook nog een derde zoort, welk dier insgelyks den naam van *Mier-eeter* draagt; maar ik heb hem nooit gezien.

Den 3den kwamen zes andere vaartuigen van *Paramaribo* aan; zy waren geladen met ſoldaten, die het getal van drie honderd vyftig mannen, uit *Holland* gezonden, volkomen uitmaakten. Vernomen hebbende, dat onder deeze nieuw aangekomenen zig bevond een Capitain, CHARLES SMALL genaamd, die onder de *Schotſche* Brigade gediend, en met den Vaandrig MACDONALD geruild had, zakte ik dadelyk in een kano de Rivier af, om deezen Officier op te zoeken, en hem mynen dienst aan te bieden. Ik was naauwlyks op zyn vaartuig gekomen, of ik zag hem aan eene heete koorts in zyne hangmat ziek leggen. My niet herkennende, uit hoofde van myn plunje, die niet veel beter was, dan van den gemeenſten matroos, vroeg hy, wat ik begeerde; maar wanneer hy in my zynen ouden vriend STEDMAN herkende, in eenen zoo verſchillenden ſtaat, als hy hem voor deezen gekend had, drukte hy my de hand, en ſmolt in tranen weg, zonder een enkel woord uit te brengen. Deeze aandoenlyke bewe-

ging,

ging, waar door zyne ziekte verërgerde, gaf my een ſterker bewys van zyne vriendſchap voor my, dan eenig geſprek zoude hebben kunnen doen. Ik nam hem derhalven in myne kano, en bragt hem in myne hut, alwaar men veel moeite had, om hem door een gat, het welk men opzettelyk maakte, te doen binnen treden, want het gat in het dak konde alleenlyk voor my tot een ingang dienen. Zyne hangmat dicht by de myne hebbende doen ophangen, liet ik water koken, waar in ik rhum, ſuiker en een weinig biſchuit deed; de zieke nam deeze ſoup, en van dit oogenblik aan wierd hy beter. Hy verhaalde my, dat één van zyne ſoldaten in den overtocht verdronken was, en dat wanneer de Colonel FOURGEOUD aan de nieuwlings ontſcheepte Officiers een dans-party gegeven had, op welke één van zyne koks en twee ſoldaten de plaats van Muſikanten vervulden, hy aldaar, door te veel te dansſen, zig zyne ziekte had op den hals gehaald.

Korten tyd daar na, verſcheen de Colonel zelf in de legerplaats, en kondigde ons aan, dat door de aankomst van nieuwe Officiers, verſcheiden onder ons hunnen rang in het Regiment en in het leger verloren: dit was de belooning voor allerleije zoorten van vermoeijenisſen, gevaaren, en onäangenaamheden, geduurende vier jaaren lang in eene

ver-

verzengde luchtſtreek. Om de maat van ellende vol te meten, gelastte men ons, in plaats van ons naar *Europa* te rug te röepen, om in de bosſchen van *Surinamen* te blyven, en aldaar de geenen, die ons moesten vervangen, in den dienst te onderrigten.

De post van Majoor wierd my toen opgedragen. Dezelve was zeer onäangenaam: men moest dagelyks ſoldaten kastyden, die om hunnen honger te ſtillen, het magazyn beroofden; want hun ontbrak brood eene geheele week lang, dewyl de oven reeds was afgebroken. Een van deeze arme keerels wierd byna tot den dood toe gegeesſeld, om dat hy een gerookte worst ontvreemd had van den Colonel, die nooit vergat, om ten minſten zes ſterke Negers te beladen met allerleije zoorten van gezouten kost, thee, koffy, ſuiker, Madérawyn, brandewyn, genever, enz.

Den 8ſten, kwam eindelyk een vaartuig aan, niet alleen gezouten vleesch en biſchuit in hebbende, maar ook een levendige os en twee varkens.

Deeze dieren waren een geſchenk van zekeren Colonist, FELMAN genaamd, die door zyne vrouw en eenige vrienden vergezeld zynde, den Colonel een bezoek kwam geven. De varkens en de os wierden dadelyk geſlagt, en onder vier honderd menſchen verdeeld, zoo dat men gemakkelyk kan

kan naargaan, dat ieders rantſoen niet zeer groot geweest kan zyn. Na deeze uitdeeling, bezichtigde het geheele gezelſchap onze onderſcheidene woningen. Aan de myne gekomen zynde, wandelde de Colonel dezelve rond; maar geen deur ziende, riep hy uit: „*Is hier niemand in?*" Ik ſtak oogenblikkelyk myn hoofd door het gat in het dak, en bood de vrouwen aan, om door het zelve by my in te komen; maar zy bedankten 'er beleefdelyk voor. Ik heb den Colonel nooit zoo hartelyk zien lachen. Zoo dra hy ſpreken kon, riep hy uit: *Men moet* STEDMAN *zyn!* — *Men moet zoo origineel zyn, als hy.* Hy bragt vervolgens het gezelſchap weder in zyne woning; maar vooraf noodigde hy my, om hem aldaar te volgen. — Toen de Capitain SMALL en ik van daar heen gingen, deeden wy eene wandeling in eene fraaije Savane, alwaar wy eene hut van takken van boomen hadden opgericht, waar aan wy den naam gaven van *Ranelagh*, en wy namen aldaar van tyd tot tyd eenige ververſchingen van koud eeten, waar door myn voorraad ſchielyk opgeraakte. Wy moesten dus by vervolg van ons rantſoen leven; maar SMALL had toen het genoegen te zien, dat zyne medgezellen van gelyken deeden. Deeze, niet gewoon zynde aan het zuinig leven, het welk in onze bosſchen zoo nood-

zakelyk was, hadden van hun meel *puddings* gemaakt, en zagen zig toen gedwongen, om ſcheepsbiſchuit te eeten.

Den 12den, kregen honderd vyftig mannen van het nieuwe krygsvolk bevel, om op te trekken. Elk hunner was, behalven met zwaare kleederen, met een hangmat en een zeer zwaar randſel beladen. Myn vriend SMALL was onder dit getal; hy was zeer dik, en zoo verzwakt, dat hy naauwlyks gaan konde. Ik deed dit aan den Colonel opmerken, die hem veroorloofde, om zig voor een gedeelte van dien toeſtel te ontlasten.

Alles op die wyze in gereedheid zynde, nam deeze hoop krygsvolk haaren weg rechts af, en vertrok met den Colonel FOURGEOUD aan het hoofd, om zig naar de Rivier *Maroni* te begeven.

De Colonel was in dit oogenblik ten mynen opzigte wel zoo beleefd, als ik hem verlangen konde, maar de rechtvaardigheid dwingt my te verklaaren, dat hy in alle andere opzigten zoo heerschzuchtig en onmeedogend was, als ik hem immer gezien heb. Hy ſcheen in het begrip te ſtaan, dat zyn rang die handelwyze van hem vorderde.

In zyne afwezigheid voer ik de Rivier over, en hieuw aan de andere zyde van de *Cottica* eenen palmboom om, het geen ik deed, niet alleen om de

de kool, maar om dat ik wist, dat de worm in veertien dagen goed zoude zyn om te eeten.

Het bosch van dien kant met mynen Neger QUACO doorwandelende, viel myn oog op den *cederboom*, het *bruine hart*, en de *kogel-boom*. De eerſte verſchilt, in weêrwil van deszelfs naam, van den cederboom op den berg *Libanon*, die eene ſpits toeloopende gedaante heeft. Die van *Suri-namen* groeit mede tot eene groote hoogte op; maar men ſtelt zyne waarde voornamentlyk daar in, dat deszelfs hout nooit door wormen, noch andere inſecten geknaagd wordt, en een ongemeen bitteren ſmaak heeft. Het heeft ook een aangenaame geur, en men verkiest het daarom boven alle ander hout, om koffers, kisten, kaſſen, en allerleije zoort van ſchryn-werk te maken. Het dient ook tot het bouwen van tent-jachten en andere vaartuigen. De kleur van het ſpint van dit hout is bleek oranje. Het is hard en te gelyk ligt; en uit den ſtam druipt een gom, veel gelykende naar *Arabiſche* gom: dezelve is doorſchynende en zeer welriekende.

De boom met het *bruin hart* is van dezelfde dikte en hardheid, als de boom met het *purper hart*, en die met het *groen hart*, waar van ik melding gemaakt heb. Hy dient tot groote werken, en voornamelyk tot het bouwen van molens.

De kleur, die zeer fraay is, is met deszelfs benaming overeenkomſtig.

De *Kogelboom* groeit zomtyds hooger dan zestig voeten; maar naar mate van zyne hoogte is hy niet dik. Zyne ſchors is gryskleurig en glad; zyne ſpint bruin, over 't geheel wit gevlakt. Geen boom is hem in zwaarte gelyk; de zyne gaat die van het zeewater te boven. Hy is zoo in één gedrongen, dat zonneſchyn en regen geene uitwerking op hem doen. Dienvolgende maakt men 'er latten van, om 'er de daken mede te dekken, in plaats van met leijen of pannen, die in dit Land te zwaar en te heet zouden zyn. Men verkoopt deeze latten voor meer dan veertig guldens de honderd te *Paramaribo*, en men behoeft ze niet te vernieuwen, dan na verloop van vyf en twintig jaaren.

Ik moet ook nog ſpreken van een anderen boom, *Ducolla-bolla* genaamd, die men insgelyks in de bosſchen van *Guiana* vindt. Hy heeft eene zeer donkere roode kleur, en een zeer gelyk en fyn erf. Zyne hardheid en zwaarte maken hem voor den ſchitterendſten glans vatbaar.

Omtrent op deezen zelfden tyd, wierd het geheele leger gekweld door inſecten, in *Surinamen* genoemd *hout-luizen*, maar welken men met meer-

meerder gepastheid *witte mieren* zoude kunnen noemen, want zy hebben zeer veel gelykheid op mieren. Het grootſte onderſcheid tusſchen deeze beiden beſtaat daar in, dat de mieren in den grond woonen, en deeze houtluizen hunne nesten op ſtammen van boomen maken. Deeze nesten, die zwart, rond, onregelmatig zyn, veel gelykende naar den wolligen kop van eenen Neger, maar zomtyds zoo groot als een half vat, zyn gemaakt van eene roodachtige aarde, zoo in één gedrongen als mastik, en ondoordringbaar voor het water. In dezen hoop, beſtaande in een eindeloos getal gemeenſchappelyke wegen of loopgraven, die de gedaante hebben van de ſchacht van een ganzen-veder, leven deeze dieren in talryke zwermen; en wanneer zy 'er uitkomen, richten zy de verſchrikkelykſte verwoestingen aan, meer dan eenige andere inſecten in *Guiana*. Zy doorknagen het hardſte hout, het leder, het linnen, en alles wat zy ontmoeten. Zy komen dikwils in de huizen door een bedekten weg, van eene halve cirkelswyze gedaante, welken zy in de beſchotten maaken, en die door deszelfs omwegen zomtyds verſcheide honderde voeten lang is. Dewyl zy alles tot ſtof vermalen, indien men, dezelven beſpeurende, geene zorge draagt om ze uit te roeijen, het geen door

middel van rottekruid en terpentyn-olie geſchiedt, zyn deze inſecten in ſtaat om het geheele huis met eene volkomene inſtorting te bedreigen. De houtluizen verſchaffen, in weerwil van hunne walgelyke en ſtinkende reuk, een goed voedzel aan het gevogelte, het welk, zoo men zegt, 'er veel gretiger op is, dan op het graan van *Indisch* koorn. Ik moet niet met ſtilzwygen voorbygaan, noch hun ongemeen vernuft in het herſtellen van hunne woning, wanneer die beſchadigd is, noch hun voortteelend vermogen, het welk zoo groot is, dat men, welke verwoesting men ook onder hen maakt, hen ſpoedig weder ziet te voorſchyn komen, in een zoo aanzienlyk getal als bevoorens.

Wy wierden bovendien dikwils gekweld door geheele wolken van *vliegende luizen*, die zomtyds onze kleederen zoodanig overdekten, dat ze het voorkomen van eene gryze kleur hadden. Dit ongemak ſproot voort uit de uitſpreiding van haare vlerken, (vier in getal zynde) die aan de ſtoffe van het kleed blyven vast zitten, en zig van het lichaam van het inſect afſcheiden, wanneer het in de hoogte vliegt. Eenige Natuurkundigen beweeren, dat de vliegende luizen geene andere zyn, dan de bovengemelde houtluizen, en die, tot zekeren ouderdom gekomen zynde, vlerken kry-

krygen, hun nest verlaten en rond vliegen, even als zommige andere mieren, zoo in *Europa*, als in *America*.

De krygstucht was toen zoo geſtreng in het leger, dat ieder, die het minſte gerucht maakte, zwaar geſtraft wierd, en zelfs gedreigd, om te worden doodgeſchoten. De ſchildwachten hadden last, om van de aankomst van rondes alleenlyk door fluiten bericht te geven, en men beantwoordde hun op gelyke wyze.

Een van onze ſoldaten, den 18den, veroordeeld zynde geworden, om door de ſpitsroeden te loopen, vermits hy hard geſproken had, vond ik middel, by afwezigheid van den Colonel FOURGEOUD, om hem vergiffenis te doen verkrygen, op het zelfde oogenblik, dat hy reeds uitgekleed was, om zyne ſtraf te ontfangen.

Den 23ſten, ontfing ik verſchen voorraad en wyn, my van *Paramaribo* gezonden; alles kwam zeer ter ſneede. Den zelfden dag kwam de Colonel FOURGEOUD met zyne manſchappen van zynen tocht naar de Rivier *Maroni* te rug. Hy had negen en vyftig huizen verwoest, en drie bebouwde velden vernield. Op die wyze wierd zekerlyk aan de muitelingen de doodſteek toegebragt, daar zy, geen middel meer hebbende, om aan deeze zyde der Rivier te kunnen beſtaan,

genoodzaakt waren dezelve over te trekken, en zig in de *Franſche* Volkplanting van *Cayenne* te gaan nederzetten. Op deezen moeijelyken, doch noodzakelyken tocht, hadden de ſoldaten, en vooral de nieuwlings ontſcheepten, verbazend veel geleden. Men was verplicht een groot aantal derzelver in hunne hangmatten te dragen; men liet meer dan dertig zieken op den wachtpost aan de *Maroni*, en myn vriend SMALL kwam 'er vry wat vermagerd van daan.

'Er waren toen meer dan honderd mannen, die in het hospitaal van onze legerplaats gevaarlyk ziek lagen. Men hoorde niets, dan zuchten en kermen, en daar by alle nachten het geſchreeuw der *Guiaanſche* ſteen-uilen. De kramp, een ongemak, in *Surinamen* zeer gemeen, kwelde de geenen, die anderzints nog in ſtaat waren om dienst te doen. Elk was in de grootſte droefheid gedompeld. Hier zag men iemand, van het hoofd tot de voeten, met bloedende zweeren bedekt; daar weder een ander, die door twee van zyne medgezellen gedragen wierd, en in eenen diepen ſlaap bedolven, den eeuwigen ſlaap ingong, in weerwil van alle de ſchuddingen en bewegingen, die men te werk ſtelde om hem te doen ontwaken. Een derde, door de waterzucht opgezwollen, ſtierf, door het water verſtik-

ſtikkende, na den Heelmeester, (die doorgaands antwoordde, dat het te laat was,) vrugteloos gebeden te hebben, om hem het zelve af te tappen. Zommigen, zig in het Hospitaal bevindende, baden God met gevouwen handen, om hun te hulpe te komen. Verſcheiden, door eene heete koorts aangetast, trokken zig de hairen uit, braakten lasteringen uit tegen de Voorzienigheid, en vervloekten den dag hunner geboorte. Om kort te gaan, onze geſteldheid was zoodanig, dat men de pen van eenen MILTON zoude noodig hebben, om ze te beſchryven; en terwyl de dood dagelyks nieuwe verwoestingen aanrechtede, geraakte een gedeelte der legerplaats, door zeker toeval, geheel in brand; maar de Negers bluschten den brand ſpoedig, zonder dat 'er eenige wezentlyke ſchade uit voortkwam.

Den 26ſten, echter, begon myne ellende ten einde te loopen. De Colonel bood my, tot myne groote verwondering, aan, om hem naar *Paramaribo* te vergezellen, het geen ik zonder bedenking, en met genoegen aannam. Ik gaf derhalven myn huis, de hut in de Savane, en myn voorraad van levensmiddelen aan mynen vriend, den Capitein SMALL, ten geſchenke. Ik onthaalde hem, benevens eenige andere Officiers, ter middagmaal, en gaf hun een kookzel

van kool en palmboom-wormen, die nu volkomen goed geworden waren. Wy beſproeiden dit eeten met eenige glazen wyn, die van goeder harten wierden ingeſchonken, en ik nam myn affcheid. Te middernacht ging ik met den Colonel en twee andere Officiers, in een fraay vaartuig van zes roey-riemen. Ik verliet derhalven nog eenmaal deeze ſombere bosſchen, alwaar men zoo veele wonderen ziet, maar tevens onheilen ondervindt, die naar de gedachten van hun, die dezelven moeten doorſtaan, de tien plagen van *Egypten* te boven gaan.

Toen het vaartuig het anker geligt had, verklaarde ons de Bevelhebber, dat hy de bosſchen der Volkplanting van alle kanten gezuiverd, en de muitelingen genoodzaakt hebbende, de *Maroni* over te trekken, beſloten had om deezen langen en gevaarlyken tocht in eenige weeken te doen eindigen.

Na den geheelen nacht gevaaren te hebben, bevonden wy ons des morgens tegen over den nieuwen weg van gemeenſchap, dien wy ons by onzen oúden wacht-post van *Devil's Harwar* gebaand hadden; en des middags, kwamen wy op de Plantagie *la Paix*, welkers eigenaar, de heer RIVIERE, ons ter maaltyd onthaalde. De Colonel en zyn Adjudant begaven zig vervolgens naar

naar *Paramaribo*; maar een ander Officier en ik verlieten hem hier, en gingen naar het ſtrand, op eenen kleinen afſtand van de laatstgemelde Plantagie, om wulpen en waterſnippen te ſchieten.

By het gaan en te rug komen gingen wy voorby twee posten van het krygsvolk der Sociëteit, wier Bevelhebbers de vaandels lieten opſteeken, en ons ververſchingen, en alles, wat in hun vermogen was, aanboden. Onze jagt was niet zeer voordeelig, en wy ſchoten alleenlyk waterſnippen. Zy vlogen 'er in zulke talryke meenigte, dat men ze voor wolken die de lucht verduisterden, zoude hebben aangezien. Het was dus voldoende, wanneer wy in het wilde ſchoten, om 'er twintig te gelyk te doen vallen; maar zy waren van zulk een klein zoort, dat het der moeite niet waardig was, om ze op te raapen. Wy zouden vogelen van meer aanbelang hebben kunnen dooden, als lepel-ganzen, *Brazilſche* oyevaars, roode wulpen, en verſcheiden zoorten van wilde eendvogels, indien de zee by ongeluk niet eenige landen overſtroomd had, die tusſchen ons en de bank, waar op deeze vogelen zig bevonden, gelegen waren. Wy hadden met dit al het genoegen van dezelven te zien. Deeze bank geleek, op eenigen afſtand, naar een ſcharlaken en purperkleurig tapyt,

pyt, met verſcheiden zoorten van kleuren door-weven.

De *Lepel-gans* heeft de grootte van een gewoone gans, en gelykt veel naar een kraanvogel. Zyne korte pooten zyn aan het einde voorzien van een vlies, maar het welk zig niet verder uitſtrekt dan tot op een derde der lengte van deszelfs klauwen. Zyne vederen, die wit zyn, wanneer de vogel jong is, krygen vervolgens eene fraaije rozen-kleur. Zyn bek is waarlyk opmerkelyk: rond, plat, en breeder zynde aan het einde, dan aan het begin, en in het midden, gelykt dezelve naar een ſpatel; en van die overëenkomst ontleent deeze vogel ook zynen naam. Men zegt dat hy kikvorſchen, hagedisſen en rotten eet; maar visch moet zyn voornaame voedzel wezen, want zyn vleesch ſmaakt 'er naar: hy wordt veel aan het ſtrand gevonden.

Den *Surinaamſchen Jabiru* kan ik niet beter vergelyken, dan by een oyevaar; maar hy is veel dikker. Hy wordt daarom ook wel de *Brazilſche Oyevaar* genoemd. Deeze vogel heeft eene pluimaadje op het lyf zoo wit als melk; maar de vederen der vlerken en de ſtaart zyn zwart. Zyne pooten en klaauwen zyn uittermaten lang; en ik heb opgemerkt, dat hy, ſtrydig met het gebruik van alle andere vogelen, zig dikwils op het

ag-

agterſte gedeelte van zyne pooten zet. Zyn hals en bek zyn buitengewoon lang; de laatstgemelde is ſterk, en eindigt met een kromme bogt. De kop van den *Jabiru* is volmaakt zwart; de *Hollanders* noemen hem daarom *Neger-kop*. Hy houdt zig op aan de zee-kusten, even als de voorgemelde, en leeft alleen van visch. Men maakt hem gemakkelyk tam. Ik heb 'er twee onder het gevogelte van den Colonel FOURGEOUD gezien.

'Er zyn in *Surinamen* onderſcheiden zoorten van wilde eendvogelen: zy zyn niet groot; maar hunne fraaije vederen hebben verſchillende ſchitterende kleuren. Daar onder munten voornamelyk uit de *Cawerirky*, de *Soukourourky*, en de *Annaky:* de laatstgemelde is de kleinſte van allen. Geen waterhoen, van wat zoort die ook wezen mag, is lekkerder om te eeten, dan deeze eendvogels. Men maakt ze insgelyks tam, en ontmoet ze dikwils onder het gevogelte op de Plantagiën.

Den 28ſten een vaartuig gevonden hebbende, het welk de *Cottica* afzakte, maakte ik 'er gebruik van, om my naar *Paramaribo* te begeven, alwaar ik dien zelfden avond wel gemoed en gezond aankwam.

Myne vrienden wenschten my geluk, dat ik nog leefde, na aan zoo veele gevaaren bloot geſteld te zyn geweest; na van alle hulp ontzet, door dis-

distelen en doornen van één gereten, door inſecten geſtoken te zyn; na uitgehongerd, afgemat, en op alle manieren gefolterd te zyn; na dikwils gebrek aan kleederen, geld, ververſchingen, of geneesmiddelen gehad te hebben; en eindelyk na het verliezen van zoo veele brave medemakkers, die in dit Land hun graf gevonden hadden. Dus eindigde myne zevende en laatſte veldtocht in de bosſchen van *Guiana*.

EINDE VAN HET DERDE DEEL.

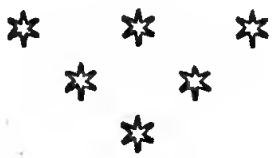

BERICHT VOOR DEN BINDER.
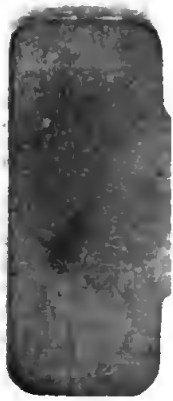
Plaat		Bladz.
XXX.	Een oproerige Neger, op Schildwacht ſtaande; te plaatſen tegen over -	4.
XXXI.	Het doorwaden van een Moeras, in *Guiana*, door het krygsvolk - -	22.
XXXII.	Platte grond van de Hoofd-legerplaats, tusſchen de Rivieren *Cottica* en *Maroni;* benevens de manier, om in de bosſchen van *Surinamen* te legeren -	52.
XXXIII.	Gezicht der legerplaats aan de *Java-Kreek:* — als mede by *Jeruſalem.*	134.
XXXIV.	Eene Indiaanſche Vrouw, tot het geſlacht der *Arrowoukas* behoorende.	156.
XXXV.	Het Colibrietje of Bromvogeltje -	188.
XXXVI.	Een huisgezin van *Loango*-Neger-ſlaven - - - - -	236.
XXXVII.	Speeltuig der Negers - -	274.
XXXVIII.	Gezicht van de Savane der Joden: — mitsgaders van den Berg *Parnaſſus*, of blaauwen Berg - -	284.
XXXIX.	Manier om in de bosſchen van *Surinamen* te ſlapen. — Boeren-hut, tot een buiten-verblyf - -	326.